

Raczkó
Lajos

NÁDI

egy repülőélet regénye

RACZKÓ LAJOS

NÁDI
EGY REPÜLŐÉLET REGÉNYE

**Az első magyar aranykoszorús
vitorlázórepülő**

Tasnádi László

emlékére

Nyomdai előkészítés: Lendvály Csaba dr.
2010 Kistarcsa
3. kiadás

I.

Nehéz volt felmászni a Hegyre. Hajnalban még szakadt az eső, sárga agyag és vízmosás minden út, a kurtább csapásokban folyton csúszkálnak a fiúk. Hanzi térdre esett a nagy erőlködésben, olyan sárga a nadrágja, mintha befestette volna. Nyúlik, ragad a sár, csupa kulimász a két keze. Céklaképe vigyorog, göndör szőke haját fújja a szél, amint oldalvást, nagy óvatossággal az egyik védett vízmosáshoz mászik és avart keres, amivel úgyahogy letisztítja magát.

— A lányoknak nem nagyon tetszik az ilyesmi — mondja Nádi és ütemesen dagasztja a sarat.

— Fütyülök rájuk, mert nincsenek!

Nevetnivaló az egész és szinte értelmetlen. Minden vasárnap hajnalban neki-vágnak a Hegynek abban a reményben, hogy majd csak észreveszik, megszokják őket, legalább annyit megengednek, hogy cipelhessék a siklógépet. Beleülni, lesiklani, vitorlázni a völgy fölött, vagy legalább csak annyit, hogy egy-kettőt csúszhatnának vele, amikor e feszülő gumikötél kirántja őket, — nem, ehhez elképzelhetetlenül nagy szerencse és közbejárás kell. Két, vagy három használható gép van, mindegyikre legalább tíz repülő jut és minden repülőre tíz mérges paraszt, dühös és kiabáló erdőőr:

— Hányszor mondtuk maguknak, hogy itt tilos területek vannak, nem lehet közlekedni! Ez itt a főváros tulajdona, tessék elkerülni.

Puskájuk van az erdőőröknek, hivatalos beosztásuk, tekintélyük és igazuk. Utóvégre mégis tűrhetetlen, hogy összeverődik ide a Hegyre néhány műegyetemista, meg cserkész, letaposnak mindent, csak azért, hogy azzal a bolond sárkánnyal vesződjenek.

— Ki látott már olyan marhaságot, — mondja az egyik erdőőr —, hogy csak szárnyuk van, de motorjuk nincs és repülni akarnak. Megint valami diákhóbort. Maguk is jobban tennék, ha tanulnának!

Hanzi fütyül, nevet, fütyül és törülközik az avartörülközőbe. Közben úgy látszik, viszkedett az orra, bekente a képét sárga sárral, olyan mintha negyven esztendő voltna már és lógna a bajsza.

A téleleji eső újra rákezd. Előbb csak szemerkél, azután minden átmenet nélkül ömlik. A felhők olyan alacsonyok, hogy minden tíz lépéssel arrább már ködben úsznak az esővíztől fényesderekű kopasz fák, alig kaphatnak egy kis sziklás vízmosásoldalt, ahol megpihenhetnek.

— Még legalább fél kilométerre vagyunk — mondja Hanzi és kitarja az esőre a kezét, hogy megtisztálkodjék a sártól. Céklaképen ömlik a víz és kurta viharkabátjára a sárga agyagbajuszle csöpög.

— Addig bőrig ázunk.

— Várj csak Nádi, a múlt héten láttam én itt egy kis menedékkunyhót. Gyere, menjünk ki az útra, vágjunk neki.

Otthagyják a rövidebb csapást, kiszaladnak a hegyi útra és ügetnek fölfelé a kőúton. Szakad az eső, mintha öntenék, a felhők összenőttek a Heggyel és minduntalan belelépnek a rohanó vízbe. Hegyi patakká vált az út, falevelet, gallyat visz magával, a két fiú minduntalan megcsúszik, majd elvágódik a versenyfutásban. az ingükbe is ömlik már a víz, mire elérik a kátránnyal bekenet, néhány személyes kiránduló menedékkunyhót, úgy érzik, partot értek egy nagy úszás után.

Hanzi nagy nyugalommal vetkőzni kezd és kicsavarja az ingét, pulóverét, vihar-kabátját.

Furcsa fiú ez a Nádi. Hajadonfejt jár és boglyát hord a fején. Fésületlen, vad, drótgöndör a haja, legalább arasznyira ágaskodik a sűrűség a homloka fölött, valóságos hajtaraajat visel. Majdnem cigányos, fekete a képe, előugró széles az álla, s az álla közepén akkora gödör, hogy sötét lyuknak látszik. Ötökké borostás, nyilvánvalóan haragban van a borbélyal. Azt sem lehet róla mondani, hogy sűrűn vasaltatná a nadrágját, vagy szeretné a tükörfényesre tisztított cipőt. Sámfája van, de sohasem használja. Első nap behajította a kollégiumi internátus lakószobájába a szekrénybe, most is ott hever. Egy nyakkendőt nyű hetek óta, egyszerűen göbre köti, ha elcsúszik, az se baj. Nyurga, hirtelennőtt, nagyétvágyú, álmodozó gyerek.

— Te, Nádi, van-e már lányismerősöd Pesten?

— Minek lenne?

Hát ez határozott számárság. Utóvégre az ember csak egyszer fiatal és egyetemi polgár korában igazán udvarolhat. Annyi leány van a világon, barnák szőkék, kurtaszoknyások, kócosak, vagy hullámos fejűek. Szépek, no, szépek és ez a bolond Nádi még nem mutatkozott be egynek sem.

— Mohácson nincsenek lányok?

Azt is csak a múlt héten árulta el, hogy Mohácsról jött és az apja állomásfőnök. Szép szál, érdekes szemű ember. Amikor felkísérte a kollégiumba, úgy beszélgettek, mintha nem apa és a fiú, hanem barátok lennének.

— Ott is olyanok, mint itt. Sétálni kell velük és számárságokat beszélni...

Kibújik az ingéből, kicsavarja, azután rázogatja, mint a lepedőt.

— Mindjárt elvégezhetjük a nagymosást is — kötekedik Hanzi, de kap egy mellport, megcsuklik, s nevet utána, hogy a füléig szalad a szája. Az eső rendületlenül ömlik, olyan homályos a háromoldalú fakunyhó, hogy alig látják egymást. Dideregnek a novemberi hűvösben, végül fölveszik a borogatásinget, a vizes kabátot.

— Képzeld el, hogy a banda van mögöttük — mondja Hanzi, s derékon kapja, táncolni kezd. Csak úgy bolondozásból, de okosságból is, közben felszáradnak valamennyire.

Kurta pad van a kunyhóban. Ráülnek. Hanzi kiles, reménytelen helyzetet lát.

— Te mit akarsz a repüléssel, Nádi?

— Csak repülést, semmi egyebet.

— Mohácson már láttál valamit belőle????

— Rengeteg! Ha én úgy tudnék repülni, ahogy Mohácson repülnek, nem lennék itt.

Hanzi belevörösödik a nevetésbe.

— Tatuli, meghalok, vágj hátba, hogy magamhoz térjek! Mohácson repülés?
Höhö!

Nádi ölbe teszi a kezét, nagyot nyel, mint a gyerek, aki nagy szép mesét akar mondani és belekezd:

— Tanultál természetrajtot? Ha tanultál, tudnod kellene, hogy Mohácson van a legszebb repülés az országban, mert ott fészkelnek a városkörnyéki erdőkben a réti sasok. Tatuli, amit ezek itt csinálnak, kész szájalom.

— Tudod, kijártam gyerekkoromban az erdőkre, nézni őket. Nincs már sok belőlük, mert minden vadász kitömött sassal díszíti arrafelé a lakását. Hanyattfeküdtem a tisztáson, s csak felfelé kellett bámulnom. Szép, gomolygó kumuluszok voltak, vagy tiszta ég, mindegy volt a sasoknak. Amikor tetszett nekik, nekiiramodtak. A fészük felé nem mertem menni, mindenféle számár babonát hirdettek a sokácok az elégedetlen gyerekekről, akik bosszantották a sasokat és a sasok kikaparták a szemüket. Szóval: nem mertem a fészkek közelébe menni. Még jobb volt így, mert mozdulatlanágomban rám se hederítettek, biztosan azt hitték, fatörzs vagyok. Hányszor hallottam a szárnyuk suhogását! Olyan erővel szelték a levegőt, hogy néha sivított a szárnyuk alatt. Nagy széles, evező mozdulatokkal repültek, csigavonalban, szabályosan, mind feljebb. Néha ötszáz méteren álltak meg, néha ezren, vagy följebb. Ahogy éppen tetszett nekik, azután elkezdték a pihenést. Kiterjesztik szárnyukat, széles, nagy vitorlázó szárnyuk van, ívelt, mint a kard és egyszerűen ráfekszenek a levegőre!! Én már tudtam az első alkalommal, hogy hiába látom mozdulatlanok ők, nem mozdulatlanok, hanem süllyednek, vagy emelkednek, de állandóan siklanak, tehát repülnek.

— Semmi. Én a golyákat figyeltem.

— A kettőt össze se lehet hasonlítani. A sas király, a golya legföljebb középosztálybeli polgár mellette.

— Hát akkor mi a galamb?

— Kispolgár.

— A sirály?

— Herceg.

— A veréb?

— Alkalmi munkás. Ne ne vess, így van. A sashoz hasonlatos repülőt nem láttam. Annak nem életszükséglet a repülés, mint a sirálynak. A sirály, mondom, herceg a repülésben, igazán mindent tud és mindent utolérhetetlen finomsággal. De falánkbélű, folyton a gyomra hajszoja. Rengeteget repül érte, rengeteg üzemanyag kell neki. Igaz, hogy ha kevesebbet enne, kevesebbet repülne, elhízna, kényelmes lenne, repülőtudományát elfeledné, akár a veréb. A sas magáért a repülésért repül. Elragad egy bárányt, gidát, nyulat, akármit, de mind kiadós falat, egy napra feltétlenül elég neki. Naponta egyszer eszik és mégse pihen fészken a következő vadászatig. Megtehetné, hogy csak emészt, lustálkodik, heverész, hiszen a jóllakottság érzése nem múlik könnyen nála. Mégsem sziesztázik fölöslegesen. Nem tollászodik órákig, hanem szárnyrakel, felmegy és gyűjti a repülőórákat. Kering, figyel, s nyilván a maga módja szerint gyönyörködik is a távlatokban. Én még nem repültem, de a legkisebb

részletekig kiálmodoztam már magamnak az egészet. A gépindulást és a leszállást képtelen vagyok elképzelni, nem érzem még belülről, mit jelent elhagyni és visszakapni a földet, de magát a repülést nagyon sokszor átéltem már. Te repültél már álmodban?

— Nem. Azért járok ki a Hegyre. Én csak zuhantam. Úgy, mint majomósöm a fáról.

— A zuhanás hozzátartozik. De, értsd meg, én többet repültem, mint zuhantam. És a zuhanás nálam inkább leszállás, hirtelen magasságvesztés.

Az eső egyre szakad, a két fiú önkéntelenül beszélgetésbe menekül előle. Hanzit mind jobban kezdi érdekelni a téma, főleg Nádi. Nem is hitte volna, hogy a kócoshajú, gödrösállú nyurga gyerek ennyire szerelmese a repülésnek.

— Várj, Hanzi, még senkinek sem mondtam el. Annyira megszoktam már az álomrepülést, olyan természetesnek, súlytalanak tartom magam és ezt annyira hiszem, hogy sokszor, ha tömegbe kerülök és várni kell, vagy türelmetlen vagyok, szinte ki akarom nyújtani már a karomat, hogy felrepüljek, átsuhanjak az emberek feje fölött. Nem túl magasan, csak annyira éppen, hogy magam alatt hagyhassam őket. Amikor Apám felkísért Pestre és a pályaudvar előtt nagy tömeg várt a villamosra, az volt az érzésem, hogy ha úgy csinálnék, mint álomban, egyszerűen keresztülhaladhatnék, repülhetnék fölöttük.

— Álmodban hogyan csinálod?

— Egyszerűen és magától értetődően. Jó szokásom, hogy amint leteszem a fejem, elalszom. És átalszom az éjszakát, reggelenként mindig jókor ébredek. Soha sincsenek nehéz, összefüggéstelen és meg nem indokolható álmaim. Inkább minden álom valahogyan kapcsolatban van előző napjaimmal. Első repülésemkor vagy hat esztendősen lehettem. Van egy kis húgom, Apám mindkettőnkét nagyon szeret. Egészen különös módon. Nyilván nagyon magához akar láncolni bennünket és nyilván kissé verseng is Anyámmal szeretetünkért. Mindig azt akarta volna, hogy őt nagyon szeressük, talán egy kissé jobban, mint Anyánkat. Hogy a figyelmet kettejük közül jobban magára irányítsa, játékosan mindig azt hajtogatta, hogy ő a legszebb, ő a legokosabb, ő a legjobb a világon. Egyszer, emlékszem, éppen első repülésálmom napján, vacsora után játszott velünk. Én egy kis asztalkánál ültem, mindenféle ákombákomot firkáltam, de az ákombákomok mindig szárnyformákra sikerültek. Ha falevélbe kezdtem, csipkézett szélúbe, mire a levél ereket berajzoltam volna, már madár-szárny lett belőle. Hát: rajzolgatok, rajzolgatok, Apám kötődik, hogy mit firkálok mindig és egyszer csak azt mondja: No, ki a legszebb a világon? Úgy-e, hogy: Apa? Ránéztem és azt mondtam kis gondolkodás után, hogy nem tudom, én még nem utaztam be a világot, pedig nagyon szeretném. Apám félig játékosan, félig komolyan meghökken, azután tovább firtatta a dolgot, hogy rendben van, ha utaznék, mivel utaznék. Azt feleltem, vasúttal se, hajóval se. Miért? Mert a vasutat ismerem, mindig az állomáson játszom, de az nem megy csak szárazföldön. Hajót sokat láttam a mohácsi Dunán, de azok meg csak vízen mennek. Legjobb volna repülni, mert a repülőnek mindegy, hogy víz, vagy szárazföld van alatta. Nevetett, fölkapott, megsorongatott és azt mondta, kisfiam, utazd csak be nyugodtan a világot, majd meglátod, hogy mégis Apa a legszebb.

— Még le se tett, kopogtattak, két csendőr. jött be hozzánk. Koppant a puskatu-
suk a padlón, tisztelegtek Apámnak és azt mondták, tolvajokat keresnek. Tőlünk ba-
romfit loptak, a vasúttállomásról szenet. Hagyják, mondotta Édesapám, bizonyosan
szegény emberek voltak. De nem addig, főnök úr, a lopás bűn, a tolvajt meg kell ke-
resni, a büntetés utolérje. Nekem nagyon tetszett a két kemény csendőr, engedték,
hogy megfogjam puszkájukat. Jó posztószagú volt a ruhájuk. Hogy útba ne legyünk,
lefektettek bennünket. Mindjárt elaludtam és álmodtam.

— Álomban kint voltam az állomáson Édesapámmal és a csendőrökkel, akik
folytatták a lopásról szóló beszámolót, azt mondták, hogy a tolvaj bizonyosan
visszajön újból lopni, ők megvárják és elfogják. Apám megint azzal igyekezett lebe-
szélni őket, hogy aki szenet lop, meg egy-két csirkét, szegény ember, rá van szorul-
va, hagyják futni. Vagy ha megfogják ne vigyék börtönbe. Ahogy ideért a dolog ál-
momban, kiabálást hallok, vasutasok szaladnak egy mezítlábas szegény ember után.
Az üldözött átugrik kerítésen, átmászik vagonokon, bújik fa mögé, de mind közelebb
vannak hozzá. A csendőrök kapják a puskát és utána. A szegény embert elfogják,
mondja Apám. Magsajnáltam a tolvajt és mindenáron segíteni akartam rajta. A
töprengéstől, a tanácsstalanságtól és a tehetetlenségtől izzadni kezdtem, előtött a
verejték. Azután, hírtelen eszembe jutott, hogy megelőzhetem az üldözőket, hiszen
nekem van egy különleges, egyéni tudásom, amivel többet érek náluk, gyorsabb va-
gyok: tudok repülni. Természetes és magától értetődő mozdulatokhoz kezdtem ál-
momban. Kinyújtottam a kezem és a föld felé fordított tenyeremmel verdesni kezdtem
a levegőt, mint a hátúszó ember pihenés közben a vizet, hogy el ne merüljön.

— Már az első verdeső mozdulat után könnyen, simán, meglehetősen gyorsan,
mondjuk, olyan gyorsan, mint amilyen sebességgel a lift emelkedik, repülni kezdtem.
Apám mind kisebb lett alattam, s mind közelebb értem az állomásépület tetejéhez.
Fölébe emelkedtem, azután lassabban verdestem tenyeremmel, olyanformán, mint
ahogyan a galamb fékez szárnyával leszálláskor, hogy ráereszkedjék a tető gerincé-
re. A kémény mellett értem el a tetőt, megkapaszkodtam a kéménybe és lenéztem.
Az állomásépületen túl szaladt az üldözött. Lekiabáltam hozzá: — Vigyázzon,
csendőrök is mennek, puszkájuk van! Jöjjön fel hozzám, ide nem tudnak utána jönni!
Futás közben visszafordult és azt kiabálta, hogy nem tud feljönni, nincsen létra. Re-
püljön! — kiabáltam. Nem tudok repülni! — kiabál vissza és fut tovább. Ó, a szeren-
csétlen, hiszen akkor elfogják!

— Az állomásépület mögött magas jegenyefák voltak, újból fölszálltam, hogy át-
repülöm a fákat, leereszkedek az üldözött mellé, fölveszem a hátamra és elszállok
vele. Mindegy merre, mert akkorra álomban sötét este lett, gondoltam, elbújok vele
akárhol.

— Megint verdesni, inkább taposni kezdtem a tenyeremmel a levegőt és emel-
kedtem. Kissé magas volt a jegenyesor, nagyon sokat kellett dolgoznom, hogy át-
repülhessek fölötte. Nagyobb sebességgel emelkedtem, el is mértem a távolságot,
mert a gyors verdeséstől egészen kicsire törpültek a fák. Az üldözött embert alig lát-
tam már a fák előtt. Le kell ereszkedni, gondoltam magamban, de előbb az emelke-
dést kell lefékezni. Már szinte szédültem a nagy magasságtól és a szokatlan távlatok-
tól, a fák alattam furcsán, dőlve meredtek az ég felé, mert fordulóba kezdtem. Érde-

kes, hogy mindezt állva éltem át, pedig az emberrepülés, ugye, hasonfekve, kinyújtózkodva volna: a kezek a szárnyak, a lábak a kormányok.

— Úgy cselekedtem, mint a sas. Összehúztam szárnyaimat, azaz mellre szorítottam kezeimet. Zuhanórepülés lett a dologból, értsd meg, nem zuhanás, hanem zuhanórepülés. Hirtelen, gyorsan nőtt alattam minden, éreztem a levegő süvítését a füleimen, arcomon. Végre már csak három méter magasan voltam, majdnem leestem a földre. Gyorsan verdesni kezdtem, fékeztem, leereszkedtem. Üljön a nyakamba, mondtam az üldözöttnek. Felmászott a nyakamba, újból verdestem a kezemmel, de most nehezen ment. Erőlködtem, izzadtam, úgy éreztem, mázsás levegősúlyt kell tolnom, de nagy nehezen fölemelkedtünk. Nagyon lassan ment az emelkedés, a csendőrök beértek bennünket, majdnem elkapták a lábamat, hirtelen magam alá rántottam. Hihetetlenül kifáradtam, mire megint felértem a háztetőre. Hogy aztán mi történt, nem tudom, mert felébredtem arra, hogy csupa víz vagyok az izzadságtól.

— Sokszor repültél álmodban azóta?

— Majdnem minden éjszaka. Legtöbbször úgy adódik a dolog, hogy valamiért üldöznek, pedig ártatlan vagyok. Eh, mondom, amikor már majdnem beérnek, szármáság az egész! Mit szaladok előlük, amikor nincs okuk az üldözésre. Egyszerűen verdesni kezdek, felszállok, átrepülök az emberek fölött!

— Annyira természetes és élethű mindez számomra, hogy ha mestergerendás teremben repülök át az embereken, minden gerendánál lehajtom a fejem, nehogy belevágjam.

Hanzi megpróbálja tréfával elütni az önvallomás lenyűgöző hatását.

— Képzelem, miket álmodtál! Megláttál egy nyitott ablakot, a szobában egy csinos kislányt, berepültél hozzá, megcsókoltad. Rátok nyitott a haragos apa és huss, elrepültél. Nagy betyár lehetsz álmodban!

Az eső elállt, indulhatnak. Nádi nem felel, csak akkor amikor kint vannak a köves hegyi úton:

— Tévedsz. Én ilyeneket nem álmodok. Nem csókolózom senkivel, mert csak azt a lányt csókolom meg igazán, aki a feleségem lesz.

— És ha nagyon-nagyon szép lányra találsz?

— Nem a szépségen múlik. Vagy repülök, vagy csókolózom.

— Rendben van, mondjuk repülsz! De ha minden műegyetemi hallgató úgy és annyit akarna repülni, mint te, örülnének a mérnökök: nem szerezne senki, új mérnöki oklevelet. Egyszerűen nem érne rá senki.

— Nekem nem is lesz oklevelem. Én nem akarok mérnök lenni.

— Akkor minek iratkoztál be az egyetemre?

— Azért, hogy a fővárosba lehessek és repülhessek.

— Hát mi akarsz lenni?

— Repülő. Olyan ember, akinek foglalkozása a repülés.

— Szüleid tudják?

— Nem. Azt hiszem, nem is engednének.

— Nádi, az az érzésem, hogy mi még sokat veszekszünk majd a repülésen, mert én is olyanfajta vagyok, mint te. Csakhogy az én apám nem mondja, hogy ő a legszebb a világban. Az én apám pestkörnyéki birtokos, beíratk az egyetemre azért,

mert a család szerint olyan mérnökpofa vagyok. De én sem ragaszkodom a diplomához. Kár, hogy én már tudok repülni, mindig előrébb leszek nálad.

— Csak addig, amíg utol nem érlek.

— Meglátjuk, mivé fejlődsz. Én nem hagyom magam.

Kicsit ünnepélyesnek hatott a fogadkozás, mintha szövetséget kötöttek volna. Az eső szüntével nagy, nyújtott lépésekkel siettek fel a Hegyre, maguk mögött hagyták a zavaros önmagát kereső magyar világot munkanélküliségével, középosztályának céltalanságával, reményvesztettségével, népkonyháival és szegénységi bajával. Semmiféle reményük nem volt, hogy ha majd évek multán esetleg mégis megszerzik a mérnöki oklevelet, valamihez kezdek is vele. Leálltak, vagy csökkentett üzemmellel dolgoztak a régi híres gyárüzemek, nem volt építkezés, közmunka, csak ínségakciós javítgatás. Túlságosan kivértett a kis ország a háború alatt, erői elfolytak, most lábadozik, de olyan lassan és erőtlenül, hogy orvosai, mérnökei nem találnak dolgot, munkát. A szigorló mérnökök a menzák kegyén tengődnek, reménytelenül tanulnak és minden tizediknek van rendes ruhája. A legtöbb olyan szegény, hogy segítő akciók adományából ruházkodik. A család anyagi ereje megszűnt, ritka szülő támogathatja egyetemen élő gyermekét. Az összetört ország diplomáciája már friss, energikus, új, sűrűn hallat magáról, de gyáripara még áll, rozsdásan és ájultan. Új munkagépek kellenének, anyag, amit feldolgozzanak, szakmunkások serege, forgalom, külföldi összeköttetések. Csoda, ha két fiú a műegyetemen elhatározza, hogy fölösleges a mérnöki oklevél: mikor úgyis repülés lesz a mesterségük?

— A vége az lesz, — mondja Nádi —, hogy megtanulom a repülést és kimegyek külföldre pilótának. Lehetőleg elmaradt és dúsgazdag országba. Mondjuk Abesszínia. Az európai ember kényelmes, nem szívesen hagyja el a megszokott környezetét, hazáját, én nekivágok, ha más nem lesz.

— Más? Miféle más?

— Egy ország sem lehet repülés nélkül. Mi különösen nem. Nézz Európa térképére: központi repülőhelyünk van a nemzetek sorában. Kell jönni olyan időnek, hogy maga a nemzet teremti majd elő a repülést.

Kell, persze, hogy kell, gondolja Hanzi, de előbb nyergeljük meg valamelyik Zöglinget. Két szárnya, kormányfelületei vannak, a a többi része csontváznak hat. Szűk és kényelmetlen ülés a gerincén, abba kötik bele a növendéket egyszerű hevederrel. Két lábát nekitámasztja a láb kormányra, ha levegőbe segítik, ott kuksol teljesen szabadon, ég és föld között. A kis fahangárban van vagy három darab belőle. Most cipelik a Zöglingeket a szerencsések, akik már benne vannak a kiképző keretben.

— Te még nem is vagy tag, ugye Nádi?

— Nem. Az is kell?

— Kell. Az Egyesület csak tagokat repültet. Az első az lesz, hogy belépsz. Idekint ismersz valakit?

— Senkit.

— Hát akkor várj meg a hangár sarkán, de ne menj túl közel és ne bámulj rongással, mert akkor nem sikerül, amit akarok. Lézengj, mintha réges-régen ide tartoznál.

Hanzi elsiet, lekezel néhány vezetővel, megpogtatja sorra a barátait, valamennyit hátba vágja, s visszajön.

— Mindjárt sorakozó lesz. Egy tag hiányzik. Ők nem tudják, én igen, hogy fel sem jön, mert orbáncsal fekszik. Ha a nevét olvassák, jelentkezzen helyette. Húzd meg magad és tedd azt, amit mondanak.

— Sorakozó! — kiált az oktatás-vezető

Rendes sportruhája, cipője egyiknek sincs. Legtöbbje kopottabb ruháját viseli, egy-kettő van csak olyan helyzetben közülük, hogy vászon kezeslábasban járhat. Ezek legalább repülő formájúak.

Névsorolvasás. Jelen, jelen, ez is jelen, amaz is. Amikor az orbáncshoz érnek Nádi elvörösödik és félhangosan jelentkezik helyette. Hanzi tüntetően hátat fordít a dolognak.

— Csúszást iskolázunk — mondja az oktató —, gépeket levinni!

Majd egy kilométert kell cipelni a gépeket a Vöröskővár völgybe. Nem távolság, mégis minden esetben reménytelen vállalkozásnak indul. Csapás nincs lefelé, csak egy szaggatott vízmosás. Néhol egy méter széles, néhol három. Girbegörbe erdő közepén vezet a völgytisztásig, kín keresztül vergődni rajta a gépekkel. Egynéhány fát kibaltáztak, pénzbüntetés lett belőle, az erdőőrök minden esetben följelentették a baltázókat. Kihágás, tárgyalás, büntetés. A hatóságoknál pedig szertelenségnek tekintik a dolgot, vagy játéknak. Magas állású úr akadt, aki egyszerűen rájuk förmedt, amikor megpróbálták elmagyarázni, hogy miért repülnek:

— Nagyon jól tudhatják, kérem, hogy mi kötöttünk egy békeszerződést. Más kérdés, hogy helyesnek tartjuk, vagy sem. A szerződés azonban akkor is szerződés, ha a fiataloknak nem tetszik. Tessék betartani! És ne repülgessenek szerződés ellenesen!

Még arra is hajlandók, hogy legalább utat irtsanak a vízmosás mentén, hogy ne kelljen a gépeket szárnyvégre állítva emelgetni, cipelni. Akárhogy vigyáznak, mindig beszakítja egy-két alattomos ág a szárnyvásznat. Amint leérnek, ragaszthatnak. Késerves küszködés, de megéri, hiszen át lehet suhanni a völgy egyik végéről a másikra, ha a parasztok betakarították a termést. Szerencsére lóherét, kukoricát vetettek, ősszel letörik, télen rá lehet menni, de tavasztól ősziig tilos a terület. A fiúk átkínlódnak az erdőn a három géppel, csúsznak, cepekednek a sáros, csúszós hegyoldalon. Gyökerekben megbotlanak, elvágódnak, csupa karcolás a kezük, arcuk, de viszik a gépeket, hogy át-átsuhanhassanak velük a túlsó völgylejtőre. Harminc-negyven másodperc az egész, de mindent megér. Még az oklevelet is.

Karót vernek a völgyperembe, a karóhoz kikötik a gépet, gumikötelet akasztanak az orrába. Géppróba. Az oktató és a két legjobban repülő repülnek először. Nyolc-nyolc fiú kapaszkodik a kétágú gumikötél mindegyik végére. Várják a parancsot.

Az oktató beköti magát. Kipróbálja a kormányfelületeket, azután parancsol:

— Magamnak is vezényelek, figyeljetek. Kihúzni! Kocogva kihúzzátok a gumikötelet. Futni! Szaladtok a kötéllel, hogy jól megfeszüljön. E! Ti hátul megrántjátok a kioldót. Értettétek? — Igenis! — szól a kórus vissza. — Ha megértettétek, vi-

gyázatok. Az el! vezényszóra a kötélhúzókat levágódnak a földre, nehogy elüsse őket a géppel! Tehát! Vigyázat! Kész?

— Kész!

— Kihúzni!

A tizenhat fiú megindul a kötéllel, lassan megfeszül, kihúzódik, fölemelkedik a földről.

— Futni!

Esetlenül, bukdácsolva futnak a sáros völgyoldalban. A gumikötél nagy V-je mindjobban széttágul, a kötél egyre idegesebben vékonyodik, feszül, a nyúlástól kivilágosodik piszkosszürke színe. Már olyan feszes, mint a húr.

E!

Hárman-hárman fekszenek a kioldókötél mellett, nagyot rántanak, a Zögling, az egyszerű siklógép, elszabadul a cövektől, mint a kilőtt nyíl. Előbb a földön csúszik, csúszótalpa széles nyomot szánt, azután levegőbe suhan, magasan a földre vágódó kötélhúzókat fölé, amint beéri őket, az összeránduló gumikötél, — amely ereje fogytán összeroggyan — lehull a gép orráról. A fehérszárnyú Zögling, mint egy nagy, merevített szárnyú lepke, suhogva száll a völgy túlsó oldala felé. Amint egy-egy szállökés éri, megbillen, de mindjárt visszanyugszik. Pár pillanat az egész repülés, már át is ért a túlsó völgyoldalra, kissé fölemelkedik az orra, mind közelebb suhan a földhöz, ráereszkedik, csúszik rajta, mindjobban lelassul, végül megáll és furcsán, befejezetlenül rádől a szárnyvégével. Nádi pirosuló arccal nézi, rettenetesen izgalomban van, hogy végre ideérhetett. Hátrattett kézzel áll, látszólag lustán lógatja a fejét, de féloldalt lesve végigkíséri tekintetével a távolodó Zöglinget. Ennyi volna az egész — gondolja — hiszen ez még gyerekcipő. Az lesz az igazi, ha majd fent, a gomolygó felhők alján szálldosnak. Szegényes tapogatózás az egész, elemi iskola, de már repülés!

— Ne bámulj ott öcsém — rivall rá egy hang —, szaladj a gépért!

Szerencsére hárman-négyen ugranak a hangra, Nádi fut velük. Kétszer elvágódik a sáros talajon. Mire átér, csupa sár, de legalább nem didereg már az átnedvesedett ruhákban. Nem tudja, hogy hol szabad megfogni a gépet, figyelni hát a többieket, ki mit fog. Gyakorlatlan még, lemarad, az oktató rászól:

— Gyerünk, gyerünk, fogd meg a törzset, induljunk!

A csúszótalp mögött nyúl a törzs alá, egyszerre emel a többiekkel. Könnyű a gép gondolja, nincs rajta semmi súlyos. Nyesett a szárnya és túl merevnek látszik, mégis milyen megnyugtatóan terül szét a törzs fölött. A fiúk egy darabig egyszerre lépnek, egy-kettő, a gép ütemesen ring felettük, de azután abbahagyják a menetelést, mert visszafelé már kapaszkodni kell. Össze-vissza lépnek, döcög, rángatózik a merev gépszárny, süllyed, emelkedik. Végre is fölérnek. Kihúzni, futni, el! De a Zögling most nem hagyja el a földet, csak annyi erőt engedélyez az oktató a gumikötélbe, hogy a kioldás után a gép szánkázva csúszik a földön húsz-huszonöt métert. Ez még csak arra jó, hogy a kezdő üzem növendékei csúszás közben megismerjék a kormányhatásokat. A gép dőlését kell örökösén korrigálniok.

Nádira kerül a sor, az orbáncos növendék nevét szólítják a névjegyzékből. Mindjárt kiderül a család. Hanzi vigyorgó a fiúk mögött: no most megismertetik veled a repülés örömeit!

Előlép. Az oktató ránéz.

— Hát te ki vagy?

A növendékek kárörömmel figyelik a történeendőket, nem volt még példa rá, hogy valaki betolakodjék.

Megmondja.

— De én nem téged szólítottalak.

Megint az orbáncos nevét kiáltja.

— Nincs itt, mondja Nádi, beteg, én jöttem helyette.

— Nagyszerű! S ha te leszel beteg, jön majd a te helyettesed? A helyettesednek is van már helyettese? Hogyan kerülsz ide?

— Kijöttem, mert repülni akarok.

— Tag vagy?

— Még nem.

— Van szülői beleegyezésed?

Nagyot nyel.

— Van, illetve lesz. Már szóval beleegyeztek.

Az oktató határozottan érzi, hogy füllent a lyukas állú fiatalember, de azt is érzi, hogy jó anyag áll előtte. Határozott, kemény gyerek, meggyőző tekintetű. Ki kellene próbálni.

— Repültél már?

— Még nem.

— Ülj be. Megpróbálunk egy csúszást. Idefigyelj: a kioldáskor hirtelen gyorsulással kell számolnod, ha elhagyod magad, belevered a fejed a gépbe. Válassz ki magadnak egy előtted álló pontot, azt figyeld. És ne kevergess a botkormánnyal, mint a lekváros kanállal, mert a szárnyvég földet ér, a gép bepördül, össze is törhet. Persze, te még a kormányhatásokat sem ismered.

Gyorsan, pattogó szavakkal magyaráz:

— A láb kormány: az oldalkormány, nyomásra működik. Ha a ballábaddal nyomod, vagyis balra lépsz be, a gép balra fordul, ha jobbra lépsz be, jobbra. Az oldalkormány hátsó lapja olyan, mint a csónakkormány. Lépj be és nézz hátra, figyeld. Ládd, elmozdult. Most rám figyelj. A botkormány kettős kormány. Ha előre nyomod, a gép leadja az orrát. Ha magad felé húzod, hasra húzod, fölemeli. Ez a le és fel. Ha oldalt mozdítod, akkor a szárny két végén elmozdulnak a csűrőfelületek. Ezzel jobbra, vagy balra bedöntöd a gépet. Ha csak láb kormányval fordulnál, hosszú, majdnem vízszintes lenne a forduló. Ha becsúrsz, a gép jobban bedől, a fordulód élesebb lesz és rövidebb.

— Most nincs egyéb dolgod, csak arra ügyelsz, hogy a szárnyvégek ne érjenek a földre, szóval: ne dőljön a gép. Egyenesben tarthatod, ha ellene csúrsz. Tehát, ha balra dől, jobbra mozdítod. Hogy mennyit? Keveset és mindezt finoman, lágyan, nem keményen. A botkormányt a jobb kezeddal tartod, a balkezeddal lenyúlsz magad mellé és megfogod a kapaszkodót. Ha eltöröd a gépet, szedheted a sátorfádat!

Nádinak a nyelve hegyén volt a válasz: mindezt tudom, nem tanultam még, de ugyanígy képelem. De nem szól, csak engedelmesen bólint.

Ei!

Nagyot ránt rajta a Zögling, sebesen, mint a motorkerékpár, nekivág a húsz-huszonöt méterre tervezett útnak, hogy azután a csúszástól sebességvesztve megálljon és szárnyvégre dőljön. De fiúk is, az oktató is elszámították a dolgot. Annyira furcsa volt a helyzet ezzel a betolakodottal, hogy erősen kihúzták a gumikötelet és a gépnek akkora sebességet adtak, mint az oktató próbafelszállásának. A Zögling, mintha megszokta volna, egy darabig csúszott, azután elvált a földtől és nekivágott a völgynek.

Nádi mindezzel nem törődött. Nem önmagát figyelte, hiszen önmagában biztos volt, hanem a gépet, a gép viszonyát a földhöz, a távlatok változását.

Már a rántáskor észrevette, hogy elszámították a dolgot az indítók, el kell hagyni a földet, annyi erő van a gépben. Mindjárt repülök, gondolta és olyan könnyen és biztonsággal ült ettől kezdve, mintha oktató volna, aki gépprobára száll fel. Eszébe sem jutott, hogy baj történhet, a földről simán és érthetően vált el, könnyű volt, hiszen a domboldal eléggé lejtett, egyszerűen kisiklott a föld a Zögling alól. A szárnyéleken és a merevítőkön a sebesség szele fütyült, egyenletes, nem halkuló, magas hangon. Ez a legjobb sebességjelző, állapította meg, nagyobb sebességnél bizonyára feljebb megy a süvítés hangja, kisebb sebességnél mélyül. Meg akarta próbálni, de még nem volt gyakorlata, előbb a kormányfelületekkel kísérletezett.

Balról erős széllelés jön, legalább itt, hét-nyolc méter magasan a föld fölött, erősnek tetszik. Belekapaszkodik a Zöglingbe, megnyomja, el akarja tolni, alábukik és fölemeli a balszárnnyat. Így nem lesz jó, gondolja Nádi, eltérít az irányból, márpedig nekem ott kell pontosan leszállnom, a túlsó oldalon kiálló fehér kő mellett, ahogy előre kinéztem az irányt. És mintha réges-rég tudná már, kissé belép balra, de éppen csak annyit, hogy érezze a mozduló oldalkormány ellenállását és becsúrr balra. Harmonikusan és lágyan két kormányfelületet használ egyszerre. A Zöglingnek tetszik a dolog, érzi, hogy olyan ember ül rajta, akivel még sok jót repülnek együtt, engedelmesen visszatolja balra az orrát a kiálló fehér kő irányába és mindjárt vissza is engedi fölemelt balszárnnyát vízszintesre. De azért próbára teszi, tovább folytatja a balra lógást. Hopp, gondolja Nádi, ha így marad a botkormány, éppen az ellenkező véglet következik, korigál hát lassan, nyugodtan visszaállítja alapállásba. A gép helyesli a dolgot, de még nem fejezte be a próbát. Egyszerűen fölemeli az orrát, Nádi éppen úgy veszi számításba a dolgokat, mint álmrepüléseinek, amikor a tömeg fölött, vagy mestergerendás szobában az emberek feje fölé verdesett álmcszárnyalásával és le-lekapja a fejét egy-egy gerenda előtt, nehogy beleüsse. Fölfelé nem repülhetnek, mert még nem tudom, hogyan kell, nekem siklanom kell. Kissé előre nyomja a botkormányt, de még többet is a kelletténél. Erre a süvítés dudorászó danája feljebb emelkedik. Sok, mert sokkal jobban közeledik a föld, vissza egy keveset. A fityurászás hangja alábszáll, szinte hangolni lehet a Zöglinget az indulás hangmagasságáig.

De már itt is van a domboldal, egyre engedelmesebben fordul alája. A szokatlan ülő helyzetben nem tudja megítélni helyesen a magasságot, hiszen alacsonyabbról látja a világot, kissé erősen ér hát talajt. De nincs baj, a sáros földön mélyebb árkot ásva ugyan, de csúszik a gép talpa. Nagy zökkenéssel megáll, de a bekötő heveder jól tart, csak előre lendül Nádi felsőteste, meg nem üti magát. A Zögling befejezte, engedelmesen szárnyvégre dől.

Csak most hallani a rettenetes üvöltést az indulás oldaláról.

Amikor a kioldás vezényszava elhangzott, az oktató rádöbbsent, hogy túlfeszítetek a gumiszalagot. Semmiféle vezényszó nem állíthatta volna meg a gépet. Kiáltani akart, legalább annyit, hogy: vigyázz! — de elharapta a szót, tenyerét szája elé kapta, nehogy utolérje hangja a nagyhajú fiatalembert. Inteni akart a fiúknak, hogy hallgassanak ők is, bízzák véletlenül a dolgot, hátha sikerül, ne riasszák meg kiabálással az elnézésből szárnyra kapottat. De nem kellett figyelmeztetni őket, állottak ott valamennyien, mintha karót nyeltek volna. Megdöbbsentett a fiúkat a véletlen, amelyből katasztrófát éreztek. Csakugyan, a katasztrófa ott lógott a levegőben, suhant előttük, mikor alákapott a Zöglingnek egy szállökés és úgy látszott, hogy felfordul, levágódik, összetörik. Az oktató már szinte hallotta a recsegést. Ilyen sebességgel, viggasztalta önmagát, nem történhet baj, a fiú elég keménykötésű és végeredményben azért van bekötve, hogy ki ne pottyanjon. Hanem a gépért nem a fiú felel, hanem ő. Mindegy, csak földet érjen valahogyan!

Jön a szállökés, szinte féloldalra dönti a Zöglinget, felszisszen a társaság, hogy jaj, most elvágódik, szétmegy. Nem. Darabosan ugyan, de határozottan, inkább rántva, mint csillapítva visszabilent a szárny. Mi van ezzel a fiúval? Ekkora szerencséje lenne, vagy már ennyire tud?

— Ki ismeri? — kérdezi az oktató.

Hanzi a közelben állt.

— Én és én is hoztam ki. Repülő akar lenni...

— Tényleg nem ült még gépben?

— Így még soha, legföjlebb álmában repült.

Most újból kritikus a helyzet. A Zögling fölemeli az orrát. Veszélyes, mert elveszítheti a sebességét és átesik. Visszacúszik a farkára, lecsapja majd a sebesség vesztéstől az orrát, felgyorsul, zuhanás lesz, orrával fúródik a földbe. Bokatorés nélkül nem ússza meg a fiú, gondolja az oktató. Futna utána, hogy segítsen, azután kiáltani akar, hogy mit csináljon a gépben ülő, de fölösleges. Nádi szépen megnyomja botkormányt.

— Ez még irányt is tart! — kiált az oktató, amikor látja, hogy a gép visszaingadozik a repülés kiinduló irányába.

A leszállás két pillanat. Amint földközébe ért a Zögling, már látszik, hogy győzött a nagyhajú fiatalember valamennyiük ijedtségén. Felszabadultan harsog a fiúk örömkórusa, utána erednek a gépnek kiemelik az ülésből.

— Disznó szerencséd volt, — mondja az oktató. — Tudod, hogy aggódtam érte? Én vagyok a hibás. Magam sem tudom, hogy miért, de az volt az érzésem az indításnál, hogy már régi növendék vagy, nem féltettelek. Így jár az, aki más nevében jelentkezik repülni. Mondom disznó szerencséd volt!...

Az üzem majdnem abbamaradt. A fiúkat felkavarta a hihetetlen élmény. Hogyne, jön egy ismeretlen nem tag, csak úgy beül és elrepül. Huszonnégy másodpercig volt a levegőben, kirepülte hat másodperc híján az A vizsgát. Képtelenek lettek volna az oktatóra figyelni, részletesen meg kellett tárgyalniok a csodát. Az oktató a helyzetet látva szünetet rendel el és félrehívja Nádit:

— Veled szívesen foglalkozom. Gyere be holnap délelőtt az Egyesületbe, megbeszéljük a dolgot. Sok repülést, sajnos nem adhatunk, mert kevés a gép, de kiszorítunk ennél többet. Legföljebb lemegy segíteni a műhelybe, hogy hamarabb elkészüljenek az új gépek. Nem árt, ha műhelygyakorlatot is szerzel magadnak. A szülői beleegyezéstől azonban nem tekinthetünk el.

Nádi lenéz a cipője orrával arrébb lök egy sárdarabot.

— A szülői beleegyezés már élő szóval megvan, akörül nincs hiba.

— Rendben van, holnap gyere be az Egyesületbe. Most nem tudlak foglalkoztatni, mert nem vagy tag.

— Szeretnék itt maradni, segítenék a gépeket startra hordani.

— Jó. Maradj, de több repülést nem adhatok. Nem ül el a fiúk izgalma. Mégis csak példátlan dolog, hogy kijárnak már hónapok óta, unják az elméleti magyarázatot, az aprólékos dolgok gyakorlati ismertetését, huszonöt-harminc startjuk van és jön egy ismeretlen, nagyhajú, furcsa, lomhamozgású fiatalember és lerepüli őket. Hiúságukban szívesen hinnék, hogy mindez csak szerencse és véletlen, de értenek már annyit a repüléshez, hogy hozzászólhassanak. A fiú fejfelé repült, nem izgult, értelmesen és megfontoltan viselkedett. Nem véletlen hát a dolog, ellenkezőleg: tudatos. Ez a fiú még viszi valamire, Nádit nem izgatja a körülötte zsongó izgalom. Ötpercenként gépért megy, hogy újabb öt perc múlva, amikor a cipeléstől izzadó homlokkal ér fel az indítóhelyre, kötélre szaladjon és vezényszóra húzzon, fusson. Eleinte, a lelkesedés csillapultával azt hiszik, hogy stréber, minden áron magára akarja irányítani a közfigyelmet, az oktató kegyeit keresi a túlságos szolgálatkészséggel; csak később veszik észre, hogy milyen természetes minden mozdulata, nem idegen az oktatás üzemében és mennyire hiányzott eddig. Amikor az oktató délben ebédszünetet rendel el és a fiúk lekucorodnak egy-egy fatönkre falatozni, öten-hatan kínálják egyszerre:

— Egyél, nekünk van elég...

A menzán nem csomagolnak repülő ellátást, aki asztalhoz ül, elfogyaszthatja a menüt, de arra nincsenek berendezkedve, a diákjóléti intézmények, hogy hideg útravalót is adjanak. Éppen elég gond előteremteni a rengeteg fiatal száj számára a burgonyát, a sárgaborsót, káposztát, árpakását, kenyeret. Telerakják a markát hideg hússal, kolbásszal, zsíros kenyérral, tésztával. Mások kulacsot tartanak elé teával, vízzel. Az oktató egyszer csak azt látja, hogy többen vannak az új növendék körül, mint körülötte. Mi ennek a titka? — kérdi önmagát. Az, hogy az új fiú — maga sem tud róla még — vezetőnek termett. Van benne valami megmagyarázhatatlan vonzás, szeretnek hallgatni rá, figyelik, mit csinál. Mindenki fal körülötte, ő lassan, gondolkozva eszik, ha szólnak hozzá, pár szóval felel. Hanyi mellette kuksol, néki is rengeteg mondanivalója van, de a fiúk előtt nem kezd hozzá. falás után kurta üzem következik, mert hamar sötétedik, azután cipelik föl a gépeket a vízmosság szélében. Az oktató leghátul áll és folyton kiabál:

— Nyugodtan összeröhethetek a gépeket. Ha egy sem marad, legalább nem repültök!

Két erdőőr nézi a küszködést, gúnyosan, öntelten. Tüntetően kísérik a lassan cipelő menetet, nehogy valamelyik letörjön egy útban álló ágat. A kis fahangárban

nagynehezen elrakják a Zöglingeket, az oktató sorakoztat, kiadja a következő vasárnapra szóló parancsot!

— Mához egy hétre reggel kilenc órakor sorakozó! Aki elkésik, nem repül!

Motorkerékpárra ül, berúgja a motort, pöfögtet, túráztat, azután int és elrobog. A többiek gyalog utána.

Most látni, hogy Nádi milyen hatással volt a fiúkra. Máskor rendekben, énekszóval vonultak lefelé. A nóta elmaradt, a katonás levonulás is. Közrefogják Nádit és egész úton faggatják:

— Valóban még sohasem repültél?

Nem hiszik, hogy soha még szóbeli magyarázatot sem hallott. Részletesen megtárgyalják, mikor milyen helyzetben volt és hogyan reagált rá. Végül azzal búcsúznak a Hegy alján, hogy jövő vasárnap újból találkoznak és megisméltik a kísérletet, ha az oktató megengedi.

Hanzi vigyorog, amikor végre ketten maradnak.

— Tatuli, nagy fiú voltál! Egyszerűen lerepülted őket!

Elébe áll, összecsuicsöríti az ujjait, rálehel és mellbe vágja Nádit.

— Ez szerinted jelent valamit. De mit?

— A legnagyobb repülő kitüntetést. Tudod, mi volt ez? A purlömerit. Csak az kapja, aki rászolgál. Szervusz!

Villamosra ugrik, Nádi gyalog baktat tovább.

Szűk óbudai utcákon, görbe, öreg földszintes házak között visz az útja. A kollégium még messze van, de nem száll villamosra, jó egyedül lenni a nagy esemény után és boncolgatni a dolgot. Jó volt-e, s ha igen, miért.

Más volt, mint az álomrepülés. Úgy ül az ember a Zögling kucorgóján, mintha kényelmes székben volna, nem kell vergődni, csapkodni, verdesni. Igaz viszont, hogy siklórepülés inkább siklás, mint repülés. Az embert felrántják, leeresztik, éppen úgy, mint a Várban a siklón. Az utas beül, rácsukják az ajtót, szóval bekötik. Az oktatóhelyén öreg siklóaltiszt áll, frissen borotváltan, görnyedten, fontoskodva, s amikor felülről megkapja a jelt, ráhajol a sárgaréz beszélő csőre:

— Ellere!

Nála ez a kihúzni ... futni ... el

Messze lesz még, mire utolérem a mohácsi sasokat, gondolja. Villamos fékez mellette, felugrik és meghúzódik a peron legcsendesebb zugában. Vasárnapdélutáni hazatérő hangos kirándulókkal van tele a villamos. Széles, divatos esésű sportnadrágokat viselnek a nők, férfiak, fantasztikus sapkákat, színes, vastagkötésű pulóvereket, kettős talpú hegymászó cipőket. Rejtély, honnan szerzik, amikor kereskedésekben ilyen holmikat vásárolni nem lehet. Hangosak, telebeszélnek, telenevetik a villamost. Kopott, megtört öregasszonyok, férfiak állnak, ők ülnek szélesen, birtokbavevőn, ha valamelyik kopott külsejű véletlenül hozzájuk ér, elhúzódnak. Gyűrűk, ékszerek csillognak, rúzsos női szájak vöröslenek, egynémelyik fénylőn lakkozott, mintha zsírral kenték volna. Új herék, gondolja Nádi, a nyomorúságos élet vámszedői, ezek töltik meg a kávéházakat, ezek vannak ott mindenütt. A letörtség és a szegénység hiénái, akinek semmi sem elég drága. A nők előkelően fecsegnek, a férfiak nagyképműen tárgyalnak. Svájcot emlegetik, a háborúutáni üzleti élet fókuszát, az

országot, amely a polgári igény színvonalát töretlenül átmentette és semlegességének igényével mérte mindent a háborúviselt ország értékei felett.

— A korona megint esett Zürichben — mondja egy kövér, golfnadrágos, micisapkás férfi —, kezdhetek előlről minden kalkulációt. Néha bizony ráfizetek. Két hete vettem egy tétel puplint, felét továbbadtam, szerencse, hogy a másik fele megmaradt, még behozhatom rajta a zürichi jegyzés ingadozását.

Előkelő dunaparti éttermek és kávéházak neveit hallja, ahol estére találkozókat adnak egymásnak a hazatérő kirándulótársaság tagjai. Azt se tudja, merre lehetnek ezek a vacsorázó helyek.

Egy fiatalasszony megszólal a közelében:

— Mi színházba megyünk az urammal, csak előadás után találkozhatunk.

— Ugyan kérek, — zsörtölődik a szomszédja, egy hirtelenszókére festett hajú nő, — hogyan mondhat színt? Kedvesem, tanuld meg, hogy a magunkfajta ember vasárnap nem megy színházba. A vasárnap nem a miénk, a plebsé, mi nem szeretünk tolakodni. Nem szórakozás az, ha az embert oda nem való elemek zavarják. Bár cselekedjétek úgy, drágám, ahogyan gondoljátok, én nem szólok bele. Legföljebb későn jöttök és kérdés, hogy tudunk-e helyet biztosítani számotokra.

— De már van jegyünk — mentegetődzik a fiatalasszony.

— Ha már nem akarjátok feláldozni a jegyeket, legalább késsetek el az előadásról.

Nádinak az az érzése, hogy nem ez a réteg képviseli a kivérzett országot. Inkább a szóltan, lehajtottfejú, kopottruhás emberek, akik meghúzódva adnak helyet a hangosoknak. A bőrfogóba kapaszkodnak egyik kezükkel, a másikban esetlen csomagok. Tömött akatáskák, amelyekről régen leszakadt már a fogó, vagy újságpapírral borított és papírspárgával összekötött formátlan dobozok, holmik. Furcsa, gondolja Nádi, hogy mind a két réteg ad és vesz valamit. Azoknál, akik hangoskodnak, semmi sincs, mégis mindent maguknál tartanak, ezek, a szóltanok, mindenüket viszik a csomagban és még sincs semmijük. Vajon mit jelenthet a két véglet számára a repülés? Az egyik rétegnek a szórakozást, méregdrága, de megfizethető gyors közlekedést, a másik rétegnek semmit, talán nem is tud róla. Mintha csak megrendelték volna a témát, az egyik férfi repülésről kezd beszélni.

— Képzeljétek: repülőgéppel kellett volna hazajönnöm Bécsből. Már megvolt a jegyem is, a portással váltattam. Nem jegyeztem meg az indulás idejét. Kiautózom a repülőtérre, ott közlik, hogy a budapesti gép már félórával azelőtt elindult. Rettenetesen bosszankodtam, mert aznap minden körülmények között itthon kellett volna lennem és a gyorsvonat csak reggel indult. Visszaautóztam Bécsbe, már nem kaptam meg a régi, megszokott szobámat a szállodában, egy emelettel feljebb tudtak csak helyet szorítani. Valami francia-angol vegyes bizottság érkezett, míg én a repülőtéren voltam, a bizottság vezetőjének adták megszokott kis apartmanomat. Egyágyas szobát kaptam, s csak közös fürdőszobát használhattam. Rettenetes volt. Képzeltétek, milyen hangulatban mentem vacsorázni. Szerencsére megszokott asztalomat rezerválták. Mérgemben pezsgőt bontatok, a főúr éppen bontja az üveget, egyszer csak beszalad a portás. Látom rajta, hogy izgatott. Uram mondja, mérhetetlen szerencséje van Önnek, adjon hát az Istennek, hogy lekéssett: lezuhant a repülőgép. Az volt az a gép, tudjátok, amelyiknek

a Csepel sziget fölött leszakadt a szárnya és belezuhant a Dunába. Ma sem tudják, hol lehet, elvitte a gép a roncsokat a pilótával együtt. Ilyen szerencsét! Mindjárt elment a mérgelem és a portást megkínáltam egy pohár pezsgóval. Majd kinéztek az étteremből emiatt, de nekem megérte.

Leszakadt a szárnya, Dunába esett? Vajon mit érezhetett a pilóta, amikor lezuhant, gondolja Nádi? — Bizonyosan arra gondolt, hogy a repülés közben adódhat valami meg nem magyarázható, egészen jelentéktelen dolog, amiből zuhanás lesz.

— Képzelmek, — folytatta a nagyhangú férfi, — ha én is benne ülök, most nem rándulhattam volna ki veletek. Vacak ez a repülés még, mindenféle kétes alakok mennek el pilótának. Várhatják, míg én gépre ülök! Hiába, a vonat csak biztonságosabb, ha lassabb is. Nem értenek még sem a gépépítéshez, sem a vezetéshez. Akinek tetszik, üljön fel, törje ki a nyakát, de úgy, hogy a másét ne kockáztassa. Na, nem igaz?

Másnap két előadást hallgat Nádi. A második professzor rendkívül érdekes dolgokat mond az alumínium ötvözetek technikai alkalmazásának sokféle lehetőségéről, de nem nagy sikere van az előadásnak. A fiúk nagy része mással van elfoglalva, valamiféle tüntetés készül, azt beszélnek meg. Déltájban jut csak ideje az Egyesületre. Végig megy a hosszú folyosón, bekopog az utolsó ajtón, amely mellett nagy, sárga falégcsavar van a falra erősítve. Választ nem kap, benyit.

Néhány asztal, néhány szék, a falakon felhívások, repülőképek, az asztalon térképek, újságok.

Hanzi már bent van.

— Gyere, Tatuli, várunk.

Viszi be egyenesen az elnökhöz. Ott a tegnapi oktató. Elnyomja a cigarettát, feláll a bőr székéből és azt mondja az elnöknek:

— Hát ez az a fiú, akiről beszéltem.

Érdekes, gondolja Nádi, mennyire megoszlik a repüléstudás a generációk között. A vezetőség szemmel láthatóan egyetemen kívüli, „öregek” már, az elnök halántéka őszül. A növendékek viszont magakorabeli fiatalemberek.

— Foglalj helyet! — mondja az elnök — és mondd el, hogyan volt, mint volt a tegnapi repülés.

Nem akarja elhinni, hogy soha nem látott vitorlázógépet közelről.

— No, egyszer én is megnézek, egyelőre arra vagyok utalva, amit az oktató mond és néhány fiú. Nem tudom eldönteni, szerencséd volt-e, vagy valóban különös érzéked van a dolgokhoz. Akárhogyan legyen is, éppen úgy kell tanulnod, mint a többieknek. Tanácsolnám, hogy járj le gyakran a műhelybe, segíthetsz akár a tervezésnél, akár a gépek építésénél. És hogyan állunk a szülői beleegyezéssel? Megvan? Nesze, itt egy blanketta, töltsd ki, írasd alá édesapáddal és juttasd vissza.

Ennyi az egész, Hanzi elintézte a többi formáságot. Most már tag vagyok, gondolja Nádi és mindjárt lemegy az alagsorba megnézni a sokat emlegetett műhelyt.

Két eléggé sötét és szűk helyiség az egész műhely. A kisebbik szobában tagok görnyednek a rajztáblák fölél, a tervezett új gépek műhelyrajzait készítik. A nagyobb helyiségben főleg lakatosmunka folyik, jókora darab fiatalember az üzem vezetője, Jocó. Bikaerejű, lapátmarka van és nevetős szeme.

— Fizetni nem tudunk, — mondja — a pénz anyagra és munkabérre kell, de itt tanulhatsz, ha van kedved hozzá. Tőlem holnap is beállhatsz műhelygyakorlatra. Hétköznapenként szabad idődben itt dolgozol, vasárnap nincsen munka, mehetsz repülni, ha jut rád gép.

Hanzi viszi a menzára.

— Te, most már közöttünk kosztolsz, külön repülő asztalunk van. Egész rendes fiúk ülnek együtt.

Már javában fal egy tag a repülő asztal mellett. Ritkás, szóke haja van.

— Ez a Fóka, jó fiú. Nem lopott még sem mozdonyt, se malomkövet.

Ebédre megint lencsét tálalnak, befalják gyorsan, s nekikönyökölnek az asztalnak.

— Ideje, — mondja Hanzi —, hogy megtanuld, mi az Egyesület. Azt tudod, hogy a béke szerződés szerint nem szabad komolyan repülnünk, csak egészen kis gépekkel. Az Egyesületet azért hozták létre az alapítók, hogy megteremtsék a sportrepülést, ha mindjárt kis gépekkel is. Van olyan bélyegakciónk, minden utas ad pár fillért a repülésre, amikor jegyet vált. Nem sok pénz jön össze, de ahhoz elég, hogy tervezgessünk és repülgessünk. Most annyira vagyunk, hogy magunk építjük a motorokat. Van motor szerkesztőnk, nagyon ügyes mérnök. Épített egy háromhengeres motort tizennyolc lóerővel és a motor remekül húz. Az a baj, hogy nagyon sokba kerül a motorszerkesztés, sorozatban nem tudunk gyártani, a gyárak nem vállalják, minden darabot magunk építünk. Inkább a sárkányokban van a fantázia, az új kétfedelűek már igen mozgékonyak, nagyszerűen beválnak vadászgépnek is. Az elnökség motoros párti, mi inkább vitorlázópártiak vagyunk, mert vitorlázógépet könnyebb építeni, nem kell üzemanyag hozzá, nem kell motor és mégis repül. A németek a Wasserkuppén nagyszerű eredményeket értek el, már egész komoly távokat repülnek, sőt célrepülést is végeznek. Úgy látszik, ez a jövő.

Fóka nem szól a társalgásba, csak nagyokat hümmög. Csendes szavú gyerekek, norvégnak, svédnek fest, éppen annyira kevésbeszédű is. Hanzi beszéde nagyon tetszik neki.

— Mindegy az, ha motoros, ha vitorlázó, csak repüljünk!

Nádi este a kollégiumi diákszobában elő veszi a nyomtatott űrlapot, amely a szülői beleegyezés kérdéseire kér választ. Hány éves, mikor született, melyik szakon hallgató, vallása, szüleinek vallása, szüleinek lakhelye, foglalkozása, címe. Végül: „Alulírott kijelentem, hogy fiam repülő tanulásához engedélyt adok és baleset, sérülés, repülésből folyó haláleset esetén senkivel szemben semmiféle igényt nem támasztok.”

Hát ezt nem írják alá Mohácson. Nincs más hátra, alá kell hamisítani Apa nevét. Nem rendes dolog, mindegy meg kell tenni. A kézírásomat nem ismerik ugyan, gondolja Nádi, de azért tanácsos lesz a kérdésekre gépirással válaszolni. Elég lesz az aláírást utánozni elváltoztatott írással. A felügyelő paptanárnak van írógépe. Felmegy hozzá, bekopog.

— Tisztelendő úr, tessék megengedni, hogy egy ívet kitöltsek az írógépen.

Fiatal, széles vállú pap emelkedik fel a székből.

— Tessék, tessék, nagyon szívesen, ülj neki, gépelj. Legalább elmondod, hogy mennyire vagy a tanulmányaiddal. Éppen ma kaptam szüleidtől érdeklődő levelet. Panaszkodnak, hogy nem írsz.

— Ritkán írok, tisztelendő úr, mert nincs írivalóm. Reggel felkelek, délelőtt az egyetemen vagyok, délután tanulok, este lefekszem. Nem járok sehova, nincs társaságom, nem történik velem semmi.

A repülést igazán nem lehet megírni.

— Mindig történik az emberrel valami. Írj a tanulmányaidról, írd önmagadról, az egyetemi életről. Mindegy, hogy miről írsz, szüleid egyformán szívesen veszik. Egyetlen fiú vagy, nagyszüleid élnek, az egész család várja híradásaidat. Főleg arról írd, hogyan tanulsz.

— Igyekszem tisztelendő úr.

— Tudom. Veled jóformán semmi baj sincs. Este mindig pontosan itthon vagy, nem iszol, nem cigarettázol, nem tekeregsz és nem vesztegeted meg a kapust. Mindenestre mindezt megírom szüleidnek, de te is írd valamit. Most mit gépelsz?

Nehéz a zavart palástolni a tisztatekintetű pap előtt, de sikerül.

— Kérdő ívet az egyik ifjúsági egyesület számára.

— Jól teszed, ha hajlamaidnak megfelelő egyesületet választasz az egyetemen. Az egyetem utóvégre nemcsak tanulásból áll, hanem a mindennapi társadalmi életre való felkészülésből is. Kisebb az ország, következésképp többet kell tudnotok mindenből, mint az előző egyetemi generációnak.

Szerencsére elmerült valami könyvben, nem néz ide, nyugodtan gépelheti a válaszokat. A keltezésnél áthúzza Budapestet, főléje gépeli: Mohács.

— Készen vagy?

— Nagyon szépen köszönöm, befejeztem.

— Fiam, el ne felejtse, hogy írnod kell haza!...

Szobatársa, egy gyógyszerész hallgató, már otthon van, mire hazatér.

— Te, Nádi, mit hallok rólad? Beülsz egy repülőgépbe és elrepülsz? Vagy csak pletyka?

Toll kellene... aláírni Apa nevét a kérdő ívre. Egy pillanatra eszébe jut, hogy jó volna megkérni a szobatársat, írja ő alá, de azután meggondolja a dolgot. Nem szabad megosztani a titkot, elég egy lelkiismeretet megterhelni.

— Van tollad? Alá kell írnom a kérdő ívet.

Dült, öreges betűkkel aláírja Apa nevét, s mindjárt levelet is ír haza, hogy minden rendben van, szorgalmasan tanul. A repülő kalandot elhallgatja, arról sem ír, hogy holnap reggeltől bejár az egyesületi műhelybe. Pénzt nem kér, minek. Apa küld valamennyit, jóformán mind megmarad.

Reggel Jocó részletrajzhoz osztja be.

— Nem kívánok tisztaegyes munkát, de igyekezz rendszeresen dolgozni, jusson eszedbe, hogy repülőgép lesz abból, amit rajzolsz.

Hanzi, persze itt van. Odasűg:

— Ma nagy nyüzsgés lesz. Jönnek a nagyok, lejön a tanárelnök, végignézi az üzemet is. Előttük szerelik fel a Gerle Tizenhármát.

— Új gép?

— Új, Egyesületi tag tervezte, ő is lejön. A legjobb pilótánk. Nagy túrákat tett már külföldön. Igen jól repül.

Nádi szétnéz, hogy mi lesz a takarítással? Ha Mohácson előjárókat vártak, ki-takarították az egész állomást, még a fogasokat is leporolták. Ezek meg tovább dolgoznak, zavartalanul. Jocó sem izgatott, csupán kiabál egy keveset valamelyik balkezes inasra.

A tanárelnök nyílttekintetű, korosodó „öreg fiú”. Fiatalos lelkesedéssel segíti a műegyetemi repülők cseppnyi csapatát, ritkán ül repülőgépre, ha a fiúk valami eredményt elérnek, úgy érzi, hogy az öröm nagy része őt illeti. Kifelé hadakozik az értetlen tényezőkkal, befelé igyekszik meggyőzni professzortársait arról, hogy a repülés nem csak műszaki és technikai feladat, sokkal több: jellemképzés, nemzeti szolgálat.

— Professzor úr, mondja Jocó, ez lesz az új vitorlázógépünk, a B. — minta. A fiúk egy része már kinől a Zögling-iskolákból, nagyobb teljesítményekre kell törekednünk.

— Mikorra készül el?

— Tavaszra repülhetnek vele, a télen megépítjük.

— Hány példányban építjük?

— Csak egyben.

— Persze, nincs több pénz.

— Nincs, de a Gerle 13 viszont kész már. Egy-két nap múlva üzembe állíthatják, ha ugyan szerkesztője mást rá enged ülni.

A Gerle 13 apja fanyarmosolyú, érdekes arcú férfi. Sportruhát hord, bőrkabátot és keskenykarimájú vadászkalapot, amely tele van jelvénydísszel. A havasi gyopártól kezdve a külföldi sportrepülő jelvényekig mindent megtalálni a kalapján. Géptervező, kész mérnök, akármelyik repülőgépgyár szívesen fogadná, de csak külföldön, mert idehaza nincs semmiféle repülőgépgyártás. Nyakas magyar, nem megy külföldre, itt-hon marad, azt mondja, majd csak lesz valami néhány éven belül.

— Hogyan repül? — súgja Nádi a szomszédjának.

— Nagyszerűen. Higgadt, nyugodt, nem húzza le a kéményeket a háztetőről. Megszállt területről szökött az anyaországba, meztelenre vetkőzve úszott át az ideiglenes határfolyón. A Gerléje kétfedelű ugyan, de olyan, mint a versenyparipa.

Nádi várja, hogy a tanárelnök észrevegye és szóvá tegye a sikeres próbarepülést. Jól esne, ha elismerő szavakat mondana a professzor, de hogy észre sem veszi a többi rajzoló tag között, magába száll és önmagának tart oktatóbeszédet arról, hogy nem illik elbizakodni. Végeredményben szerencse dolga volt az egész, nem repülőtudomány, hanem inkább egy adag nyugalom... Gerle 13. Szép magyar madárnév, a szerencsétlenség számával. De, úgy látszik, a repülésben nem a szerencse és a szerencsétlenség számít, hanem a tudás. Végig kell járni az óvodától az egyetemig a repülés iskoláit, mint az a fiatal mérnök tette, aki átúszott a határfolyón és most ismert repülőgéptervező.

Vajon ilyen leszek én is, gondolja, mire igazi repülő leszek? Ilyen nyugodtmozgású, csendes szavú, a tekintetem is ilyen mindenén átnéző leszek?

A tanárelnök átmegy a szomszéd műhelyterembe megnézni a Gerle 13 összerelését, a rajztáblára görnyedő nagyszörényű fiúk ott maradnak és óraszámra ké-

szítik a részletrajzokat. Finom, vékony, alig látható ceruzavonalakkal rajzolnak, könnyedén húzzák a vonalzó mellett, inkább lehelet, mint vonal valamennyi, utána tuskihúzózt tisztítanak gondosan és körülményesen. Megtöltik tussal és próbavonalakat rajzolgatnak papírszeletekre, csak akkor kezdenek a kirajzoláshoz, végső munkájukhoz, ha a tuskihúzóból egyenletesen, fakulás nélkül, szinte nyomtatott pontossággal folyik a hajszálvonal.

Déltájban benyit Fóka.

— Holnapután repülik be a Gerle 13-at, menjünk ki.

Kimennek. Az Egyesület a lehető legnagyobb titokban tartotta az új gép születését, kipróbálását, csak a vezetőség és a szerelők nézhetik a nagy eseményt. Furcsa gép a Gerle 13. Zömök is, könnyed is. Olyan, mintha összeházasítottak volna egy szitakötőt egy szarvasbogárral. Szokatlan, hogy pirosra festették törzsét és ezüsttel írták rá a nevét: Gerle 13.

Érdekes, hogy a gép alja milyen könnyed. Futókerekei nem feszülnek mereven a földhöz, szinte túl könnyűnek látszanak. A kerekekből felnövő, szárnyban végződő támaszték egy helyen olyan gumós, mintha beteg volna.

— Újszerű megoldás, mutatja Jocó a tanárelnökek, acélrugó is van benne, olajrugó is. Kettős konstrukció, számítottunk a legelő felszállásokra is. Nálunk a futóműnek sok mindent ki kell bírni, még nem tartunk ott, hogy minden gépünk repülőtérről szállhasson fel.

A lustamozgású gépszerkesztő éppen csak repülő-bórsapkát vesz fel, s beül a gépbe, szemüveg nélkül. Úgy ül benne, mint a sajátjában. Rövid motorpróba, ketten a biztonság kedvéért ráfekszenek a Gerle farkára nehezeknek, azután elveszik a fékbakokat a futókerekek elől. Feldördül a motor, a sárga és barna csíkozású falépcsavar oly gyors forgásba kezd, hogy már nem is látni. A Gerle nekirugaszkozik, mintha lökték volna, alig fut húsz-harminc métert, felemeli az orrát és az ég felé fúródik meredek, merész szögben. Csak házmagasságig tart ez a kapaszkodás, utána a gép rádől bal szárnyvégére, szűken, élesen fordul, újabb emelkedőbe kezd. Egy kör az egész, utána csendesedik, simán dörög tiszteletkört a társaság felett. Érezni a gépről, hogy kevesebb motorerő van benne, mint amennyit mutat és mégis könnyed, gyorsmozgású, eleven, játékos. Szerkesztője és kipróbálója mindjárt vállatóra fogja, olyan hancúrozásba kezd vele, mintha a repülőtér óriási akvárium lenne, s benne a Gerle ficáncoló ebihal.

— Mikor repülök én így! — gondolja Nádi, — s túl kicsinek érzi önmagát. Milyen nyugodt és biztonságos a Gerle repülése. Az emberből, aki kipróbálja saját alkotmányát, csak a bórsapka látszik, mintha díszítésnek ragasztották volna a törzs fölé. A csúnya, lógó téleleji felhők alatt a napsütés tűzével tündöklük a Gerle piros színe. Vajon milyen mozdulatok kellenek kormányzásához, vajon mi a titka annak, hogy a Gerle egész seereg változatos, de sorozatában összefonódó, egymásból születő lágy és dallamos mozdulattal fordulózik, bukózik, emelkedik, kőröz? Mit érezhet a bennülő? Vajon éri-e az álombéli repülésnek felszabadultságát, azt a megmagyarázhatatlanul felemelő érzést, amikor az ember lubickol a végtelen kiterjedések szabadságában?

A szerelőket figyelni, ezeket az örökké maszatos, olajfoltos, napsütötte embereket, akik csigalassúsággal mozogtak az előbb a Gerle körül, mégis mindent idejében elvé-

geztek és most úgy bámulnak felfelé, hogy a nyaka megfájdul annak, aki nézi őket. Furcsa, fűtülős emberek, minél nehezebb munkájuk akad, annál hangosabban és kitartóbban fűtülök végig kifogyhatatlan műsorukat. Van köztük egy: Foxi, már novemberre jár az idő, csípős hideg van, mégis könyékig feltűrt ujjú ingben jár kel, még az inge nyaka is nyitva van.

— Ez fűrész, mi? — kérdi szerelő társától.

Fűrész? Akárki adta, jó név. Sima, utazó repülésnél egyenletesen fűrész a motor, összetettebb figuránál úgy felmordul, mint a körfűrész, amikor görcsre akad munkaközben. Fűrész?... határozottan jó fűrész a Gerle 13. Arról beszélnek a nagyfejúek a csoportban, hogy gyakorló vadászgépnek nagyszerűen beválik, főlősleges külföldről vásárolni, amikor különben is alig adnak el gépet. Hát igen, valahogyan össze kellene fogni ezt az egész repülést. Nem jól van, hogy az Egyesület beleveszett a motorépítésbe, mert több motorja van, de csak egy új fűrész. Nem jól van, hogy akár az Egyesület, akár egyes vezetők jókedvére, vagy hangulatára legyen bízva annak az eldöntése, hogy ki repülhet, ki nem. Kellene valami mindenfelől nagy repülő szervezet, amelynek nincs egyéb feladata a repülni vágyó fiatalság összeszedésénél és kiképzésénél. Rengeteg gép, sok oktató, internátusok, repülőterek és hangárok kellene hozzá, pénzzel végeredményben mindent meg lehet csinálni, kizárólag idő kérdése az egész.

Jókor próbálták ki az új Gerlét, harmadnapra beköszönt a tél, méter vastag hó fűdi Budapestet.

Anya és Apa levelet írnak hazulról, tanulj fiam, valamelyikünk hamarosan fölmege Pestre, szeretnék valami biztatót hallani rólad. A kollégiumi felügyelő tanár nem ír semmi rosszat, de levelében még sincs kézzelfogható bizonyosság. Tudjuk, nem kell félteni téged a rossz társaságoktól, de a főváros mégiscsak más, mint Mohács. Itt mindig velünk voltál, ott senki sincs veled, közülünk. Ne mulassz előadásokat, járj rendszeresen templomba...

Mennyi minden szerető gondoskodás fér el négy oldal levélen és mennyire mások Anya nyugodt, biztonságos betűi, mint Apa szertelen, szálás írása, szinte kötekedő. Soha sem képzelte, hogy adódhat helyzet, amikor a szülei akarata ellenére kell cselekednie, de most kénytelen volt meghamisítani a szülői beleegyezést, mert hazulról nem kaphatná meg. És nincs hatalom, amely a repüléstől eltilthatná. Vigyáznunk és igyekezni fogok — fogadkozott gondolatban Mohács felé —, hogy bajom ne esék és előre haladjak a repülésben, még büszkének is lehetek rám, majd valamikor.

Az egyesületi elnök teljesen rendben találja a szülői beleegyezést, hiszen előtte veszi ki Nádi Apa és Anya levelének borítékjából. Nem mondja, de valószínűsíti, hogy postán kapta.

— Adj be magadról három fényképet is.

Gyorsfényképet csináltat, amelyet meg lehet várni a fényképésznél. Mindjárt 6 darabot, hogy máskorra is legyen. Ez is rendben van.

— Holnapután repülőorvosi vizsgára kell menned — hangzik a következő rendelkezés.

Kiderül, hogy a légierőknek már rendszeresen működő repülőorvosi szolgálata van és alapos testi és lelki vizsgálat alá veszik a repüléshez bejutott fiúkat. Szemét vizsgálják, szívét, tüdejét, reflexeit. Terjedelmes kérdőívet kell kitölteni családi és

származási körülményeiről, arról, hogy volt-e, van-e iszákos, vagy elmebeteg a családjában, milyen gyermekbetegségeken esett át? Hamarabb, vagy később fárad-e emelkedés megmászásánál, mint más? Az általános belgyógyászati vizsgáladás után különféle próbák. Beültetik forgószékre. Egy percig megforgatják, közben le kell hajtania fejét a karjára. A szék megáll, de Nádi nem érzi még a mozgás megszűntét, parancsot hall, amit teljesítenie kell.

— Emelje fel a fejét!

Felkapja és dől az előbbi forgás irányába.

Nem tudja megakadályozni, bármennyire akarja. Jaj, ilyen számárságon is el lehet csúszni! Miért van az, hogy nem tudom megállítani felső testem mozgását?

— Üljön egyenesen! — hangzik az újabb parancs.

Másodszor is megforgatják a székre és ráparancsolnak, hogy forgás közben bólogasson a fejével, mintha helyeselné.

— Mit érez?

— Forog, himbálódzik, süllyed és emelkedik velem a szék.

Zuhan, majd ellenállhatatlan erővel — úgy érzi — felkapja és felemeli.

— Úgy. Zuhan és süllyed. Pedig?

— Pedig valóságban a szék csupán a tengely körül forog.

A repülőorvos hirtelen megállítja a széket.

— Lépjen ki és menjen végig ezen a földre festett egyenes vonalon.

Furcsa, de letér róla.

Míg visszabújik az ingébe, a repülőorvos jegyezget egyéni lapjára, azután azt mondja:

— Mit gondol, mi lehet az oka annak, hogy amikor bólogatott a forgás közben úgy érezte, hogy zuhan és emelkedik magával a szék?

— Nem értek az orvosi dolgokhoz, de úgy gondolom, saját érzékeim csalnak meg. A két ellentétes mozgásnak kell okoznia ezt.

— És repülőgépen, hogyan tudná mindezt elképzelni?

— Úgy, hogyha valamely okból körben forog velem a gép, a mozgásban bent kell maradnom teljesen. Nem tanácsos ellentétes fejmozgást végezni, mert akkor azt hinném, hogy a gép hol zuhan, hol felfelé ugrál.

— Köszönöm! — mondja a repülőorvos. Átadja a szemésznek. Odahajlik hozzá és halkán figyelmezteti.

— Ez a gödrös állút figyelmedbe ajánlom. Jó anyag, értelmes, határozott repülőérzéke van. Kár lenne, ha szemvizsgálaton kiesne.

Újabb kérdések: van-e a családjában rövidlátó? Apja, anyja használ-e szemüveget? Volt-e valamilyen szembetegsége. Tükrözik, számokat és betűket kell olvasnia. Utána a kezébe nyomnak mindenféle színes képeket, mozaikszerű meghatározhatatlan formájú színes ábrázolásokat. Sárga, kék, zöld, piros, barna, lila pontok, látszólag értelmetlen kavardás, de ha jobban figyel az ember, számok, írásjelek, egyszerű mértani ábrák vannak elrejtve bennük egyszínű pontokból. Persze, vizsgálat a színérzék megállapítására. Nincs baj.

Következik az utolsó próba.

Odaültetik az állványhoz, amelyre rá kell támasztani az állát. Az orvos kapcsolót kattint. 8-10 méter távolságban 3 álló pálcika látszik. Igazít rajtuk valamit, azután azt mondja:

— A középső pálcia rögzítve van, a két szélső mozdítható, már elmozdítottam őket. A feladat az, hogy a 3 pálcát egyvonalra kell visszaállítani. Jobbról-balról ott van a mozgató korong. Tessék, oldja meg a feladatot!

Más azt hiheti, hogy lényegtelen szemmértékpróbáról van szó, Nádi határozottan érzi, hogy sokkal többről. Az egész repülésről. Nézi a három pálcát, eszébe jut az álomrepülés, amelyre oly tisztán emlékszik, mint a most történetekre. Magas fák, háztetők, kerítések, kémények, földönjáró emberek távlat-arányai tökéletes összhangban voltak, nyilván a három pálcika egyvonalba állítása is ilyen távlati megítélés egyszerű, de csalhatatlan próbája. Hát nézzük csak! A középső pálcáról határozottan látni, hogy rögzített, ugyanabból az anyagból készült, mint a két szélső, mégis lerí róla, hogy ő a szilárd távbecslési középpont. A jobbszélső pálcika messze hátul van, a balszélső alig valamivel a középső előtt. Egyszerű a dolog. A jobbszélsőt előre kell hozni, emezt valamivel hátrább. A mozgató korongot kissé megforgatja, a jobbszélső megindul előre, beáll a vonalba. Utána a balszélső hátraáll a vonalig. Ennyi az egész?

— Készen vagyok! — jelenti.

A repülőorvos feláll munkájától.

— Tessék? Már elvégezte?

Odamegy a pálcikákhoz, azután átszól a belgyógyásznak.

— Kérlek, mutatni akarok valamit. Nézd!

Nádi nem tudja, hogy nem akadt még ember, aki a három pálcikát pontosan egy vonalba tudta volna sorakoztatni, kisebb-nagyobb eltérések mindenkinél vannak.

— Gratulálok! — mondja az orvos. — Persze, nem is sejti, hogy ez milyen próba volt?

— Gondolom: távlatokat kellett összehangolni.

— Olyasforma. A mélységi látást próbáljuk itt ki, aki a pálcikáknál téved, téved a repülőgépnél is leszálláskor, nem tudja helyesen megítélni a gép viszonyát a földhöz. Maga nem száll majd le öt méter magasságból ugyanúgy, mint tizenöt méteren.

Egy hét múlva megkapja a repülési naplóját. Keménykötésű kis füzetforma, első lapján ott a büszke felírás: Repülési napló motornélküli repülők számára. Külön rovat a képzettség, a foglalkozás. Beírja: Gépészmérnök hallgató.

— Írdd alá! — mondja az elnök.

Határozott, kemény betűkkel írja le a nevét.

— Tedd el, ez a tied. Minden repülést pontosan be kell írnod, minden lapot ellenőrzésül aláíratasz az oktatóddal. Egyet ne felejts el sohasem, a jó repülő mindig a gépre vigyáz.

Szobájába este átlapozgatja a könyvet. Irányelvek! — olvassa az egyik oldalon. Az Aero Szövetség nyolc pontban foglalta össze a motornélküli repülőnapló vezetésére irányuló tudnivalókat, a 8-ik pont szerint a megjegyzés rovatba a repülések után fel kell tüntetni az esetleges sérüléseket és töréseket. Ezt a rovatot üresen hagyom, gondolja Nádi, s élete megvalósult álmait lapozgatja az üres könyvben. Orvosi

ellenőrzés, olvassa a másik lapon. „Vitorlázó repülő kiképzésre alkalmas, szervei bajban nem szenved”.

Vajon az első önkénytelen repülést bele szabad-e írni már? Majd megmondják, nem illik tolakodni.

Méteres hó fedi a fővárost és a hegyeket. A villamosok sűrűn torlódnak. Ekeseprővel tisztogatják a sínpárokat, félóra múltán újból elakadnak a kocsik. Hanzi nagy tervvel jön.

— Vasárnap menjünk fel a Hegyre, nézzünk szét. Ilyen időben nem mászkálnak az erdőőrök, kivághatunk néhány útban lévő fát.

Nagyszerű terv, de fejsze kellene hozzá.

— Anyagilag, hogy állsz?

— Sehogy. Befizettem a menzát, a kollégiumi lakbért, füzeteket vettem, új körzőt.

Hanzi is pénztelen. Az Egyesületben minden van, csak éppen fejsze nincs. Két rövidnyelű széles élű fejsze kellene, olyan hogy kabát alatt ki lehessen lopni.

A szobatársnak nem tetszik a beszélgetés.

— Ne morogjatok, tanulni akarok, én nem technikus vagyok, hogy lóghassak, a gyógyszertant tudni kell.

Meg kell pokrócozni az ártatlant, hogy lecsillapodjék.

Nádi a fejszére is tud megoldást.

— Te, Hanzi, hogyan állunk kölcsönpénz dolgában?

— Sehogy. Apámtól pillanatnyilag nem kérhetek, erősen előlegben vagyok. Mástól nem kérek.

— Az se baj. Vasárnapra két nagyszerű fejszénk lesz. Megkeressük az árát.

— Ne bomolj. Talán statisztálni akarsz a Nemzeti Színházban? Megpróbáltam már, minden hely betelt és színészi hajlamaim sincsenek.

— Egyenesen azért havazott, hogy nekünk fejszénk legyen. Elmegyünk hó-munkásnak, megkeressük az árát.

A kollégium lakói sűrűn segítségül hívják a havat, de nem mindig sikerül, hó van, de lapát nincs. Lapátot csak az kaphat, akit felvesznek a hó-munkások közé. Ez pedig nem könnyű dolog, mert nagy a munkanélküliség és a főváros a szociális bajok némi enyhítésére csak kétkezi munkásoknak ad lapátot. Van egy szerencsés technikus, már három éjszaka volt hó-munkán, könnyű neki, egy volt miniszter, képviselő segíti. Előbb levelet írt, de a levél nem sokat jelentett, mert a legtöbb munkás ajánlólevéllel jelentkezik. Erre telefonált. Nem sokat adtak rá, mert a telefonon mindenki jelentkezhet, esetleg az élelmes technikus önmaga. A technikus székely gyerek, agyafúrt és nem adja meg könnyen magát. Még fürdött a kegyelmes úr reggel, amikor rákopogott és konokan megvárta, amíg fürdőjével és toalettjével végez.

— Fiatal barátom, tudhatná, hogy idehaza ilyenkor nem fogadhatok senkit.

— Nem tudtam, kegyelmes uram, dehogy mertem volna háborgatni, ha tudom.

A kegyelmes úr bosszús volt, részben mert levelére és telefonálására nem adtak semmit, részben, mert a technikus nem ment le a nyakáról.

— Nem tudom kiváltani, kegyelmes uram, a zálogházból a téli kabátomat, ha nem jön velem. Hiszen csak egy szavába kerül...

Mit volt mit tenni, a kegyelmes úr maga mellé ültette kényelmes luxusautóba az állhatatos fiatalembert és elautózott vele a felvételi irodáig. Ilyen hatalmas pártfogásra ott sem számítottak inkább kiadták a felvételi jegyet és a lapátot, csak szabaduljanak tőle. Most már könnyű a technikus dolga, ha nem kap lapátot tudomásul veszi.

— Rendben van, kérem, megyek és szólok a kegyelmes úrnak.

Erre megint felveszik.

Hát: nem egyszerű dolog havat lapátolni Budapesten.

— Van protekció? — kérdi Hanzi.

— Nincs, de megpróbáljuk.

Másnap reggel hét órakor már ott sorakoznak a munkanélküliekkel.

— Maguk nem hómunkások, ugye? — kérdezi egy öreg várakozó.

— Egyetemi hallgatók vagyunk.

— Hát, hallják, bolond ez a világ! A diáknak az a dolga, hogy tanuljon, nem a hólapátolás. Dehát maguk még csak diákok, van itt a sorban mérnök úr is. Az én időmben a mérnök nekünk tervezett munkát, nem a mienket vette el.

Kettesével kerülnek a felvevő tiszt elé. Éppen bejutnak még, amikor kiküldenek egy altisztet, hogy menjen mindenki haza, mert csak holnap reggel lesz újból felvétel.

— Az urak azt hiszik, hogy mi jótékonysági intézmény vagyunk.

Hanzit előnti a pulykaméreg.

— Önnek az a kötelessége, hogy felvegye az épkeztláb jelentkezőket, a véleményére nem vagyunk kíváncsiak! Ha azt hiszi, hogy azért jövünk, mert elkártyáztuk a tandíjunkt, jelentsen fel bennünket.

Fő, hogy lesz lapát.

Egy felügyelő éjszakára osztja be őket.

— Itt a cédulájuk, este nyolckor legyenek itt, de inkább hamarabb.

Két egymás utáni éjszakán át lapátolnak. Az a parancs, hogy a járdák mellé kell kupacolni a rengeteg havat. A hideget alig érzik, hiszen megállás nélkül mozognak, dolgoznak, hanem lábbelijük reggelre átnedvesedik. Nádi cipő talpa lyukas is, amikor reggel végre levetkőzhet a kollégiumi szálláson, olyan a lába, mintha megfőtt volna. Van egy másik pár cipője is, de az is lyukas talpú. Igazság szerint a két napi hólapátolásból meg lehetne talpaltatni, de a cipő talppal nem lehet erdőt irtani. A mohácsi csomag dobozából kivág két talpformát a tartalék cipőbe talpbélésnek.

Majd elalszik a rajztábla mellett, a két éjszaka egymásután elgyötörte, de legyűri az álmodást, mert az elnöki szobából értesítés jön, hogy az Emese B. mintájú vitorlázó gép műhelyrajzait egy hét alatt el kell készíteni. Az elnök később személyesen lejön:

— A Légügyi Hivatal bekérte a rajzokat, siessetek.

A déli ebédszünetben, bekapja a menzán a két tál étel ebédet, s fél órára végighever az asztalosműhelyben az egyik gyalupadon.

— Tessék felkelni, kérem, kell a gyalupad, — rázza fel az egyik munkás. Szegényes dolog még ez az asztalos műhely is, alig hárman dolgoznak benne. Inkább csak ketten, mert a harmadik, a legöregebb, örökösen légcsavarokkal bajlódik. Most lett kész eggyel. Tengelyre akasztja, megkeresi súlypontját, türelmes egyensúlyozással. A légsavart megállítja vízszinte-

sen. Végignéz rajta, mintha puskával célozna, hunyt szemmel, nagyon meg van elégedve a dologgal.

Négyzetcentiméternyi papírt szab le egy újságoldalból, végtelen gyöngédséggel ráteszi a vízszintesen pihenő légcsavar egyik ágára. S a légcsavar lehajlik a föld felé. Olyan pontos munka, pedig mindvégig kézzel készítette.

Este Hanzi hozza a két kis baltát. Széles élűek, kurtafejúek, élesek.

— Reggel találkozunk az újlaki templom előtt — mondja Hanzi — felmegyünk, s utat csinálunk! Ne félj, erdőőr nem jár ilyen időben arrafelé. Azt hiszik mi sem megyünk.

A szobatárs patikusnövendék vacsorára hivatalos valahova, nyugodtan el lehet végezni távollétében a nagymosást. Nádi összesen három pár harisnya tulajdonosa, nagy elhatározással mindháromat kimossa annál is inkább, mert erdő irtás közben legalább két párat fel kell húzni a lyukas talpú cipőbe. Mind a három pár lyukas, szerencsére nem egy helyen, két pár végeredményben kitesz egyet.

Anya bizonyosan megkorholná érte, hiszen pénzt is, ruhaneműt is eleget ad. dehát nehéz rendet tartani.

— Te, milyen láda lesz az Emese B?

— Nagyszerű — mondja Hanzi —, azzal órákat lehet majd repülni... Tudod, négyet, meg ötöt! Szépen megmaradsz vele a lejtő mentén, mint ahogyan a gólyák csinálják. Ősszel, mielőtt útra kelnének, a repülő gyakorlatok elején vitorlázni lejtőnek viszik a fiatalokat. Akkorát emel rajtuk az emelő szél, hogy szinte megdobja őket. És ilyenkor összébb húzzák szinte púposra a szárnyukat, kiengedik a lábukat, lógatják, mintha madzagra volna felfüggesztve az egész társaság. Órákat képesek vitorlázgatni. Mindig késő délután csinálják. Két-három nap után már termikelnek. Ráfekszenek a felfelé törekvő meleg légkéményre, csigavonalaznak benne egyre följebb, ameddig csak emel. Ha kifogyott, átsiklanak egy másikra és újra kezdik. Az Emese B-vel már termikelni is lehet majd, nemcsak lesiklani, mint a Zöglínggel. Vacak láda.

— Vacak, de van! Ráérsz szidni, ha majd az Emese B-ben ülsz! Most eredj haza. Reggel a templomnál!

Csendes, de csípős hideg van másnap reggel. A kis kupacok két nap alatt olyan szutykosak a fővárosi koromtól, mint a sárhalmok. Hanzi vígan van, kurta bőrkabátja alatt úgy viszi a kis baltát, mint összeesküvő a mérgezett tört. A templom után már emelkedik a Hegy felé az utca, girbe-gurba öreg földszintes házak támaszkodnak egymásnak összebújva, olyan púpos hóprém van rajtuk, mintha vastag süveget nyomtak volna a fejükre. Minden kémény vígan piál, az úttesten gyerekek szánkóznak.

— A hegyi úton még nem lesz csapás — mondja Hanzi — kimelegszünk, mire felérünk.

A nagy hóesés óta ember nem járt még a hegyi úton, tiszta, szűzfehér hó fedi a vidéket, ide föl már nem jut a fővárosi kormából. Térdig belesüpped néhol, Hanzi mellé lép és beletenyere a hópaplanba.

— Várj, Nádi. Elejtettem a baltát!

Szerencsére megkerül.

— Te, dugjuk az övünkbe, mert itt már mindkét kezünkre szükség lesz.

Úgy festenek, mint a repülés mindenre elszánt kalózái. Hanzi egyenesen megfürdött a hóban. Mindig belelép valami alattomos lyukba.

— Mi lesz, ha erdőőrrel találkozunk?

— Vagy megkínál szilvóriummal bennünket, vagy agyonvágjuk, eltemetjük.

Észre sem veszik a nagy kimelegedésben, hogy idefönn sokkal nagyobb a tél mérge. Egyre csikorgósabb a hótakaró, közvetlenül a hangár aljában már annyira megfagyott, hogy elbírja őket.

— Merről kezdjük az irtáshoz?

— Csak a Vöröskővár felé szabadítsuk most meg az utat.

A Vöröskővár terrakotta piros dombtetejét is hősapka födi. Hófúvás lehetett idefönt, be van temetve a hangár észak felől. A hó egyszerűen rászaladt a tetejére, úgy fest, mintha támasztaná, hogy el ne dőljön.

A hangár mögött a völgybe vezető vízmosság legtetején kezdik. Kiderül, hogy a kis balták gyújtós hasogatására jók, de nem fadóntásra. Akár késsel faragnák a faderekeket, olyan nehezen megy a munka.

— Jól a tövinél vágjuk ki a fákat, legalább nem veszik észre, hogy erre jártunk.

Előbb ki kell ásni a fák tövét a hópaplan alól. És nagy óvatossággal kell az irtást végezni, mert a kristálytisza csendes időben úgy hallatszik minden fejszecsapás, mint-ha fegyverdörrenés volna.

— Ha ezt nem hallják az erdőőrök, akkor a fülükön alszanak.

— Nem hallják, dehogyan hallják, örülnek, hogy födél alatt lehetnek! Ugyan ki az ördög mászkálna a hegyeken ilyen időben?

Hanzi észreveszi, hogy Nádi sűrűn fújja körmét.

— Hát nincs kesztyűd?

— Csak akadályozna a favágásban.

Tíz óra felé már mindketten érzik, kissé sok a hidegből, dehát még alig látszik, hogy irtottak volna valamit. Nyolc-tíz darab fa hever mindössze a hó tetején.

— Ezt se hagyhatjuk itt, mert mindjárt rájönnek, hogy kik vághatták ki a fát. gyere, vigyük, jó messze, hadd higgyék, hogy fatolvajok jártak itt.

Elcipelik a fákat egyenként, vállon a hátsó domb fenyesébe. Még arra is vigyáznak, hogy ne maradjon nyom utánuk, ne lássék a havon húzott fa gallyainak útja.

Mikorra az utolsóként visszamennek, valaki áll a fairtás szélében, integet.

— Mindegy, most már meglátott bennünket. És amennyi esze van, még utánunk is löne.

Lesz, ami lesz, mennek az integető felé. Hanzi egyszer csak rikkant egyet:

— Te, ez nem az erdőőr! Frici bácsi személyesen!

Azon melegében elmondja, hogy Frici bácsi a magyar vitorlázórepülés lelke. Világháborús repülő, három arany vitézségi érme van és alighanem ő fedezte fel a Hegyet a vitorlázórepülés számára. Se üzem, se növendék nincs idekinn, mégis felkapaszkodott a hóban, csak azért, hogy kinn lehessen a terepen.

— Ezt ti csináltátok?

— Mi, Frici bácsi.

— Meg ne lássam többet, hogy a főváros vagyonát pusztítjátok. Mikor nem látom, nyugodtan irthatjátok tovább a fákat, hiszen — jómagam is azért jöttem ki, hogy egyet-kettőt félretegyek az útból.

Gémberedésig dolgoznak és jókora darabot letisztítanak a gépcipelés számára. Már jóval elmúlt dél, mire Frici bácsi nagy nehezen hazaparancsolja őket. Lent, a Hegy tövében beülnek fölmelegedni egy óbudai kis korcsmába egy pohár forralt bor mellé.

— A vendégeim vagytok, — nyugtatja őket Frici bácsi, aki az első pillanatban tudta, hogy talán még villamospénz sincs a fiúknál.

Határozottan a jövőbelátóan tudja, hogy mi lesz a Hegyen néhány esztendő múlva.

— Engem már egyszer megbüntettek 50 koronára, kifizettem, nem vitatkoztam. Majd jó lesz még a büntetés nyugtája a magyar vitorlázó repülés múzeumában emléknék. Most még minden hivatalos tényező tilt bennünket, az erdőőrök éppen olyan ellenfél, mint a polgármester, de nem adok neki néhány esztendőt, a polgármester maga építet utat oda, ahol most önkényesen fát irtottunk. Olyan nagy repülőélet lesz itt, hogy a polgármester mutogatja majd a külföldi vendégeknek. Ez az úttörés munkája, én már megszoktam, hogy mindent egészen alulról kell kezdeni. Ti egyelőre tanuljatok, elég, ha vasárnaponként kijártok. Januárban megpróbálunk valami repülést.

— Télen?

— Télen is. Ha csak tavasztól ősziig repültök, nem lesztek sohasem igazi repülőök. A repülés végeredményben alig függ az időjárás viszontagságaitól. Vagy ti csak kiránduló repülőök akartok lenni? Felnéztek az égre és csak akkor ültök gépbe, ha teljesen jó idő van? És mit csináltok majd akkor, ha jó időben startoltok, repülés közben meg rossz időbe kerültek?

Hanzi szorgalmasan bólogat, bizony, bizony, mi lesz, ha rossz időbe kerülünk.

— Persze, nem azt mondom, hogy tilalmas időben is repüljünk, hanem azt, hogy mindig repüljünk, amikor csak lehet. Az egész higgyétek el, csak gyakorlat, önfegyelmzés kérdése. Tévednek, akik azt hiszik, hogy a repüléshez csupán bátorság kell. Egy bátorságunk lehet: a tudás. Ha tudunk repülni, nem jöhet közbe olyan meglepetés, hogy ne kerekednénk fölébe. Ha már bátorságról beszélünk, én inkább elhatározásnak mondanám. Akkor tanultam meg ezt a különbséget, amikor a világháborúban az olasz front fölött lelőttek. A mai fogalmak szerint ócska fűrésszel repültem. Eltalálták a benzintartályt, kigyulladt a gép. Fojtó, fekete füst dőlt felém. Emlékszem, olyan nyugodt voltam, mint most. Azt gondoltam, égő géppel le nem szállhatok, ki kell ugranom. Soha nem gyakoroltam ejtőernyő ugrást, jóformán nem is voltam teljesen tisztában az ejtőernyő használatával. De el kellett határoznom, vagy megsülök, vagy kiugrom. Kiugrottam. Az ernyő nagyot rántott, kinyílt. Ellenfelem nem tolakodott előre ott, ahol a lovagiaságot osztogatták, egy darabig körözött körülöttem és folyton lőtt. Sérülten érkeztem a földre, talán elsőnek ugrottam a monarchia repülői közül. Bátorság? Nem. Elhatározás. Két veszedelem közül az értelmesebbet választottam.

Nádi belevörösödve fagyelt.

— Különben veled szeretnék foglalkozni. Úgy intézzük a dolgot néha-néha.

A vége úgyis az lesz, hogy egyszerűen lerepültök. Én már nem tarthatok lépést veletek a vitorlázásban, ehhez fiatalabbnak kell lenni. Tehát addig is, amíg januárban találkozunk, tanuljatok. Minden tudás önmagatoké belülről. Kívülről is hasznát vehetitek, mert az emberek úgy ítélnék másokról, hogy kinek mennyi a képzettsége. Az ne aggasszon benneteket, hogy a mérnökök ma állás nélkül vannak. A mérnökkezekre még nagy szükség lesz, hiszen rengeteget kell alkotni. Alkotni pedig mérnök nélkül nem lehet. Megtörténhet, hogy mire ti végezték, már mérnökihiány lesz.

Nádi csendesen tördelgetett eddig egy fogvájó szálát. Összesöpri a száka-hulladékot egy halomba, felemeli a fejét, belenéz Frici bácsi szemébe és azt kérdezi:

— Azt tessék nekem megmondani, de őszintén, Frici bácsi, hogy mennyivel leszek én jobb repülő, ha megszerzem a mérnöki diplomát? És mennyivel rossz-szabb, ha nem jutok el odáig?

— Fiam, nagyon nehezet kérdeztél. A mérnök a befejezett technikai kultúra letéteményese. Dehát a kiváló mérnök még rosszul repülhet. Viszont igen jól repülhet valaki diploma nélkül. Ez igaz. El kell jönni az időnek, amikor nem külföldi származású gépeket másolunk, hanem a magunk szerkesztései építjük meg.

— A mérnök számára is — feleli Nádi — nélkülözhetetlen a repülő gyakorlati tapasztalata. Én úgy gondolom, hogy az igazi repülőnek a mestersége és a hivatása is a repülés és az igazi repülő meg tudja mondani a tervező mérnöknek, hogy milyen gépet építsen. Azt, hogy hogyan és miként, már a mérnök tudja jobban.

— Mit akarsz ezzel mondani? Azt, hogy nem szándékozol eljutni az oklevélig?

— Igen, ezt akarom mondani. Én repülő akarok lenni, nem tudom, van-e diplomás repülő, de én a repülésben akarok oklevelet szerezni.

— És mit szól mindehhez az édesapád? Hiszen azért küldött a műegyetemre, hogy mérnök légy.

— Az édesapám még nem tudja, hogy számomra átmenet a szigorló mérnökség. Nem is mondom meg neki, nehogy fájdalmat okozzak.

— Ha így áll a dolog, hogyan kaptál mégis szülői beleegyezést?

Nehéz pillanat, de túl kell esni rajta.

— Azt mondtam, hogy minden műegyetemi hallgatónak vállalnia kell valami technikai gyakorlatot. Én beálltam repülőgéptervező műhelybe. Mohácson nem nagyon tudják még, mi a repülés, én viszont nem sokat beszélek róla.

— Fiam, te tudod, mit akarsz. Én csak annyiban segíthetek, hogy ha van bened hajlam, megerősítem ezt a hajlamot. Az idő mutatja meg, hogy lesz-e belőled repülő és ha igen, milyen. Azt az egyet tanul meg, hogy a repülés rohamlépésekkel fejlődik, gyorsabban, mint a hajózás, vagy az autósport. Én magam érzem legjobban, pedig nekem mindenem a repülés. Amikor én kezdtem, még a szemünk és a kezünk volt az irányítónk, ma a műszerek segítenek. A legfőbb dolognak az érzést tartottuk, az érzést, amely minden helyzetből kisegített bennünket. Ma már tudom, hogy érzés után repülni jó adag szerencsét jelent, mert a repülés tudomány, amelyet minden adottság mellett is meg kell tanulni. Egy kicsit magamat látom konok elhatározásodban és remélem, többre viheted majd. Nékünk még meg kellett küzdenünk a techni-

kai tökéletlenséggel is. Ma már egyre tökéletesebb repülőtechnikai alkotások állanak a fiatalság rendelkezésére.

Hazafelé menet Nádi csak annyit mond Frici bácsiról:

— Tudod, mi tetszik az öregben? Az, hogy nem féltékeny. Tudja, hogy tanítványai előbb-utóbb túlrepülik. Pedig hol vagyunk még tőle?

A műhelyben már csak három napig kell rajzolgatni, az egyetemen kiadják a karácsonyi szünetet, Mohácson kell számot adni az egyetemi tanulmányokról Apának.

— Nagyon rendes hely, Apa, jó fiúk, jóindulatú professzorok. Az a legjobb az egészben, hogy a professzor magyaráz, mi meg hallgatunk.

— Milyen sportot választottál, hogy ennyire gyűrűttek a ruháid?

— Túrászunk a budai hegyek között. Jó, egészséges vidék, nem győzők betelni a hegyekkel. Néha megázunk, fölszáradunk, megint megázunk, megint fölszáradunk.

— Miért nem írtad meg, fiam, hogy turistáskodsz? Vettünk volna turista felszerelést. Az iskolai ruháidat tönkreteszed.

Nagyapa méreg erős halászelevet főz, külön piros paprikát is ad hozzá. Apa előszedi féltve őrzött borkülönlegességeit, csendes beszélgetésbe merül a család. Annyi minden megbeszélnivaló adódik az étkezéseknél, hogy nem jut idő az egyetemi tanulmányok további firtatására. Napközben eltelik az idő a barátokkal. Esténként mindig párnája alá teszi a fekete bőrkötésű repülési naplót, amelybe egyelőre még nincs beírva semmi, de ha Anya véletlenül megtalálná, bizonyosan megijedne. Kedvesek és szeretnivalók odahaza, mindenki a fiatal egyetemi polgár kívánságát lesi, újév körül mégis tűrhetlenné válik a helyzet Mohácson. Hogyne, mikor a fiúk azóta mindennap kijárnak a Hegyre, folytatják az irtást, Frici bácsi azóta bizonyosan megkezdte az üzemet.

— Anya, csomagoljatok, nekem sajnos, este utaznom kell már.

— Kell? Hiszen nincsen vége a szünidőnek. Egész sereg egyetemista jött haza, azok valamennyien tovább maradnak.

— Tudod, Anya, nekünk műegyetemieknél műhelygyakorlatot kell végeznünk és a gyakorlat január elsejétől megkezdődik.

— Műhelygyakorlatot? Csak nem azt akarod mondani, hogy inas vagy valahol?

— De, olyasféle, csak hogy nem segéd akarok lenni a mesterségből. Nekünk meg kell ismernünk minden kidolgozási munkamódszert, hogy magát az anyagot is megismerhessük, amellyel majd mérnökcorunkban rendelkezünk a különböző tervezéseknél.

— És a kollégium nyitva van?

— Nyitva, Anya, nagyon sokan bent maradtak a karácsonyi szünetben, olyanok, akik elszakított területre valók, nem mehetnek haza.

Anyát nem nyugtatja meg a nyitott kollégium, az egész éven át nyitva levő menza, süt, főz, kéthétre való hazait csomagol. Még szerencse, hogy a vasútállomáson laknak, nem kell cipelni a nehéz csomagot.

— Beszállni! — kiált a kalauz.

Anya is, Apa is keményen tartják magukat, pedig látszik a szemükből, hogy szívesen sírnának. Apának kell valamit mondani, hogy felviduljon:

— Apa! Már Budapestig eljutottam a világtúrán. Nagyon sok embert láttam, de egyik sem olyan szép, mint Te vagy. Kezdem hinni, hogy csakugyan Te vagy a legszebb a világon!...

Elindul a vonat, Apa, Anya elmaradnak. Nádi odakap a belső zsebéhez. Megvan a repülési napló! Kis füzet, de ez most a világ, amelyben tényleg Apa a legszebb. A fiúk már bizonyosan kijárnak két nap óta a Hegyre.

Ki bizony. Frici bácsi január elején kivitte az egész társaságot. Mire a kollégiumba ér, ott az üzenet az asztalon, Hanzi írta:

— Mindennap kint vagyunk, megy az üzem, gyere ki te is, mert annyira elhagylak, hogy nem tudsz utolérni.

Szép, napsütéses téli reggelen együtt áll a gólyafiak társasága a hegyi fahangár előtt. Frici bácsi sorakoztat. Névsort olvastat.

— Isten hozott, Nádi, tudtam, hogy még a szünet vége előtt előkerülsz!

Ketten felszaladnak a turista vendéglőhöz lapátért, a többiek szétszélednek, hátha találnak valahol deszkadarabokat. A hófúvás teljesen betemette a hangárajtót, ha repülni akarnak, előbb el kell távolítani a hódombot. deszka nincs, annyi baj legyen. Kézzelek nekik a hódombnak, akinek cserkészése van, nagy hó téglákat hasít, mint az eszkimók, kézzel-kézre adogatják a hódombokat, mindjárt el is szállítják az útból. Befagyott a lakat is, alig tudják felnyitni.

Két árva Zögling gubbaszt a kis hangárban szárnyvégre döntöttek. Kihűltek, belepte a por őket. A cserkészcsapat nekiesik, félóra alatt a hangár előtti téren tetőtől-talpig fényesre takarítja.

— Óvatosan alá állni, vigyük! — rendelkezik Frici bácsi.

Most jön a neheze — gondolja Nádi —, mire levergődünk a völgybe a fák között. Nagyot néz, hogy jótékony kezek eltávolították már az útból álló nagy fákat. Így is keserves a leereszkedés, hol emelni kell a gépet, hol élére állítani.

— Jó munkát végeztünk ugye? — kérde Hanzi.

— Hányan irtottatok?

— Vagy hatan. Frici bácsi volt a parancsnok. Egy éjszakát is rászántunk. Karácsony másnapjának éjszakáját. Jól számítottunk, ünnepkor aludtak az erdőőrök. Már nyomoznak, de mi ártatlan képet vágunk a játékhöz. Frici bácsi kikérte magának a dolgot. Csak nem gondolja, hogy repülő ilyesmit cselekszik? — förmedt az erdőőrré.

Ketten hozzák hátul a gumikötelet és a cöveket. A harmadik a kalapácsot.

— Gépet le! Sorakozó!

Porzik a hó a futólépések nyomában.

— Létszám tizenkettő. Hatan mentek kötélre, hatan startra, fölváltva egy a gépre. Kezdők hozzám!

Éppen hatan vannak, akik még nem ültek gépen.

— Nektek először elmagyarázom a kormányserveket. Nádi, ül gépbe!

Nádi beül, beköti magát, jobb kézzel mindjárt alapállásba hozza a botkormányt. Úgy ül, mintha oktató volna.

— Te már repültél valaha gépben?

Jelenteni kell, hogy véletlenül túlrántották és majdnem vizsgarepülés lett a dologból.

— Te vagy az? Akkor gyere ki, add át a helyed valóban kezdőknek, majd segítesz a startoknál. Legalább megtanulod, hogyan kell helyesen kipányvázni a gépet, hogyan kell megelőzni a tíédhez hasonló véletlen startokat.

Leverik a cöveket és beakasztják a kioldóba a Zöglinget.

— Mindig arra vigyázz, hogy a kioldónak elég hosszú zsinórja legyen, a karót jól leverjék és mindig kérdezd meg a kezdő testsúlyát.

— Miért?

— Mert a Zögling túl könnyű gép, nem mindegy nála a beülő testsúlya. Ugyanazon alapállásnál a könnyebb súlyúval faroknehéz lesz, a nehezebb súlyúval fejnehéz. Figyeld, hogyan állítom be velük az alapállást.

— Hány kiló vagy? — kérdi a gépben ülőt.

— Hatvanöt.

— Ne húzd annyira hasra a botkormányt, kissé told el magadtól. Lásd — fordul Nádihoz — a magassági kormány most a mérleg egyik karja, a másik maga a tag, aki a gépben ül.

Hanzi olyan segédoktatóféle, ő akasztja be a gumikötelet a gép orrába. A kijelölt hat fiú kötélén van már.

— Kész?

— Kész!

Csattognak a vezényszavak. A gumikötelet éppen csak megfeszítik, máris hallatszik az újabb parancs:

Ei!

Nádi a hóban hasalva fogja a kioldózsinórt, a parancsszóra megrántja. A Zögling elszabadul, korcsolyázik a havon néhány métert, azután szárnyvégre dől. Ennyi az egész eleinte, a repülést földi csúszkálással kezdi a vitorlázásban. Érdekes, hogy minden fiú másként viselkedik a csúszás alatt. Van, aki sorsára hagyja a gépet, nem igyekszik egyensúlyozni. Ez megjárja, mert a szárnyvég a hóra ér, megtámaszkodik, a gép bepördül. Az utána következő el akarja kerülni a szégyent, addig egyensúlyoz, míg az ellenkező szárnyvéget érteti a hóba.

— Ül be!

Nádi megszokott, régi mozdulatokkal köti be magát, mintha évek óta repülne már. Balkezeivel lenyúl, megfogja a kapaszkodót, jobbával a botkormányt. Kissé előrenyomja súlyához.

— Jól van! Vigyázz!

Vezényszavak, a gép megugrik, de sokkal csendesebben szelídebben, mint az első alkalommal. Szárnya szánkázás az egész, nem repülés. Mire elindulna, már meg is állt, alig kellett mozdítani a boton valamit. Mennyivel más volt a véletlen repülés, mennyire repülés volt!

Magános varjú húz át a völgy felett. Esetlen, nehéz, csúnya repüléssel. A hegyoldalnál megemelkedik, mintha fellökték volna. Emelő áramlás, gondolja Nádi, mikorra jutok el addig, hogy én is repülhetek...

Így megy ez heteken keresztül. Nádi lázadozik közben a türelmetlenség miatt, de végül is megnyugszik, mert megmagyarázhatatlan kapcsolat támad közte és Frici bácsi között. Az öreg nem mondja, hogy kivételes tehetségű tanítványnak tekinti, akire már na-

gyobb feladatokat bízna, Nádi viszont megérti, hogy a kedvezés csak ártana a csoport előmenetelének. Őt bejegyzése van már a repülési naplójában. Két másodperc, egy másodperc, másfél másodperc, egy másodperc. Csúszások semmi egyéb. A legelső északkeleti széliránynál, a többi négy északinál.

Hatodszorra beírhatja az első repülést:

Háromashatárhegy. Délkelet. 3 másodperc.

Kissé jobban kihúzták, hogy a gép elugorhatott a hótól, de mire megemelte egy kisit az orrát a föld fölé, már le is adta. Újra szánkázott.

De mi ez ahhoz a szerencsétlenséghez, hogy az egyik fakezű növendék összetöri a Zöglinget? Ugrásra rántják a szerencsétlent, a lámpaláztól összetéveszti a jobb kezét a ballal, nekiszegezi a balszárnyvéget a hónak, beleszúr, reccs, oda a szárny. Legalább három hétbe telik, mire megjavítják.

Két hónapba telik. Előbb lecipelik a Hegy lábához a törött Zöglinget, onnan már az egyesületi teherautó viheti be a műhelyhez. Nem kell kibírni a rajzteremben, amikor a Zöglinget javítják a szomszéd műhelyhelyiségben. Szerencsére az Emese B rajzai készen vannak. Hanzival együtt olyan jóízűt lehet asztaloskodni a Zögling szárnyán. A főtartónak nincs baja, még meg se repedt, hanem a bordáknak végük. A műhely viszont motorosgépeket épít, a csontváz-Zöglinget határozott ellenszenvvel kerülgetik.

— Ez is gép? Se motor, se légcsvár!

A munkások egyszerűen lenézik. Úgy kell előkeresni a tervrajzokat és egyenként elkészíteni a bordákat. Két bordát megcsinálnak, akkor néz rájuk az asztalosműhely legöregebb munkása és kineveti őket:

— Maguk is pont azt a fát választották ki, ami nem hozzávaló. Máskor szabaduljanak fel a mesterségben, amit folytatni akarnak.

Két hónap múlva kész a gép, kifoltozott szárnyborítással pompázik, megnyúlt kormányhuzaljait is kicserélték és mindjárt új csúszót is raktak alá. Vadonatújnak tetszik, csak éppen repülni nem lehet vele, mert örökösen szakad az eső. Ott gubbasztanak mellette órák hosszaiig, újra, meg újra átvizsgálják tövétől hegyéig. Nádi napon-ta kétszer letörölgeti, mindig találnak rajta újabb lakkoznivalót, a végén kicserélik a bekötő hevederét is, hogy csak múljon az idő.

Végre március elején parancs jön az elnökségtől:

— A vitorlázó keret tagjai kimennek a Hegyre. A gépek korlátolt száma miatt új növendéket további intézkedésig nem veszünk fel.

Elődöcög a Ford, felrakják rá a szétszedett Zöglinget. A hó már eltakarodott a Hegyről, főúri módon egészen a hangárig viszi a gépet a teherautó. Ahogy leemelik és hozzákezdnek az összeszereléshez, nagy vörös motorbiciklivel fehér kezeslábas ruhába öltözött fiatal óriás pöfög a hangár elé.

— Te — súgja Hanzi —, ez Lulu, a rekorder. Hú, hogy tud! Teljesítménygépet tervezett, ma repülnek vele.

Igazság szerint hamarabb is elkészültek volna a Zögling összeszerelésével, de hát érdekesebb volt most Lulu mérnök úr startja a Hegyről. Nagy, behemótszárnyú, hosszútörzsű gépet hoztak ki, barna furnérból készültet, a Karakánt. Tízen cipelték fel a Hegy tetejére, ahol piros-fehér csíkozású vászonhurkát, szélirányjelzőt csat-

toztat a szél. Szép és szédítő kilátás nyílik a csúcsról, hirtelen esesű domboldalal, távoli fás részek, messze még nagyobb hegyek árnyképei, felhők, szellőkésék. Gyakorlott kezek szedik el a Karakán elől az útban lévő kő darabokat, hogy csúszótalpát megkíméljék a rongálódástól. Lassan és gondosan verik be a csúcs sziklás földjébe a rögzítő vasrudat, vadonatúj gumikötelet hoznak az indításhoz. Még a kötélhúzó fiúkat is megválogatják, valamennyien haladó vitorlázórepülők már, gomblyukukban, sportkabátjukon ott díszlik az egy, vagy kétsírályos jelvény arról, hogy első vagy másodfokú vizsgát tettek.

Lulu mérnök hófehér kezeslábasán háromsírályos jelvény van, a jelvényt ezüst babérkoszorú övezi.

— Már teljesítményjelvényt hord — súgja Hanzi, aki igen odaadóan segítkezik az indításnál.

— Mit jelent a teljesítmény?

— Azt, hogy motornélküli időtartamban öt órát repült egyfolytában, távolságban elrepült az indítástól 50 kilométerre, magasságban elérte már az ezer métert.

Szédítő és bámulnivaló eredmények olyan fiatalember számára, aki még csak az ugrásoknál tart Zöglinggel. Mikor jutok oda el, kérdi önmagától Nádi, hogy két másodperc helyett öt teljes óra hosszat repülhetek majd? Vajon hány indítás után ért idáig Lulu mérnök, aki most gondosan körüljárja a gépet, a szárnyvégénél meghimbálja a Karakánt, nyilván azért, hogy vajon minden bekötés erős-e rajta.

— Hozzátok csak el a térképet, ott hagytam a motor táskájában!

Ketten nyargalnak érte. A térkép mutatós tokban van. Lulu kiveszi, szétteríti a Karakán furnérorrán, s magyaráz róla.

— Ha jó szelet, emelést kapok, eljutok Szolnokig. Megpróbálom. Minden rendben van?

— Rendben! — jelenti az egyik segédoktató.

— Segítsétek fel az ejtőernyőt!

Ketten emelik Lulu hatalmas alakjára a gondosan csomagolt, vadonatúj ejtőernyőt. A széles tartóhevedereket ráerősítik ezüstösen villogó kapcsolókkal. Lulu felteszi a repülő szemüveget, beül a Karakánba, beköti magát. Szorgalmas segítő kezek vízszintesre emelik a szárnyakat és Lulu kipróbálja a kormányfelületeket. Előbb a csűrőket mozgatja, azután az oldalkormányt, majd a magassági kormányt. Széles, nagy felületek mozognak a lábormány és a botormány mozdtítására. Az egész nagyjában ugyanaz, mint a Zöglingen, csak komolyabb, nagyobb, eredményesebb. Úgy viszonylanak egymáshoz, mint a galamb, meg a gólya.

Lulu jól elhelyezkedik az ülésben.

— Tehát : irány Szolnok. Készen vagytok?

— Készen.

— Akkor: indítsatok!

Nádi figyel, mit hogyan csinál. Jobb kezével nyugodtan, magabiztosan fogja a gömbfejű, finom művű botkormányt, baljával int. A kioldót ketten fogják, a gumikötél két ágán nyolcan-nyolcan vannak. A Karakán erősen a mély völgyfelőli részen ül a csúcs tetején, a gumikötél tartói tehát végeredményben lefelé futnak és húznak. Az indítást vezénylő oktató nyugodt, higgadt hangon rendelkezik:

— Kész?

Alulról felzendül a kötéltartók kórusa:

— Kész!

Az oktató szétnéz. Látja, hogy senki sincs útban a kötélhúzóknak előtt. Látja, hogy a kioldót figyelmesen tartják ketten is. Mehet.

— Kihúzni!

Lassú, nagy léptekkel indulnak meg a kötélhúzó fiúk. A gumikötél szemlátomást vékonyodik, erő költözik bele, már nem kötél, hanem erős gumihúr, ha megpendítenék, talán szólna is.

— Futni!

A vezényszóra futásba kezdenek a kötélhúzó fiúk. A gumikötél még feszebb lesz húzásuk nyomán, érezni a felhalmozódott rántáserőt benne, szinte félfő, hogy a Karakán cövekestől együtt elrántják a helyéről.

— Ei!

Csetten a kioldó nyitószervezete, a Karakán megugrik, csikorogva csúszik a talpa a hegycsúcs sziklás talaján, az óriási szárnyú gép rezonálásával felerősíti a csikorgó hangokat. Sivítva, füttyülve válik el a hirtelen sebességet nyerő Karakán a csúcstól, az előbb húr keményre feszített gumikötél rántó erejétől hullámokba rogy, lehull, mint a magas fáról leelőtt, élettelen óriáskígyó, a csúcs oldalára, a kötélhúzó fiúk óvatosságából lehajolnak, hogy a gép szárnyéle el ne üsse őket. De felesleges az óvatosság, mert a Karakán messze fölöttük, magasan suhan el, mintha a gumikötél rántó ereje életre keltette volna, s most diadalmas szárnyalással viszi utasát, akiből csak fehér repülő sapkája látszik.

Az élmény nagyszerűsége mozdulatlanságra készíti Nádit. Úgy érzi, nem tudna most elmozdulni helyéről. Csak tekintetével kíséri a Karakán útját és bizsergető hideg fut végig a hátán. Istenem, ez az, amit én akarok, még ennél is több, hiszen ez még nem más, mint siklás, tehát magasságvesztés, amikor a gép egyenletesen, szinte utazó sebességgel repül. De nem veszheti el magasságát, hiszen vagy száz kilométerre akar innen elrepülni, még hozzá megadott célba! Szinte benne van a gépben, érzi lábain a lábormány tartását, kezében a botormány ellenállását, amint a kormányfelületek mozgatásával mintha megtámasztaná a szél. Sziuuuuu, sziuuuuu, hallja, mintha gépben ülne, mint danászik a szárnyélen a repüléshasított levegő. Most, most, gondolja, ne hagyj így a gépet, sok magasságot elveszítesz, lépj be, gyengén, finoman a jobb lábaddal a lábormányba, csúríj be a botkormányjal jobbra, hadd dőljön, forduljon a Karakán a hosszú lejtőnek, ott kapsz valamelyes emelést. A fontos, hogy emelkedj feljebb a csúcs vonalánál, érdd el a szabadon szállongó légáramlásokat és legyen magasságod kiválasztani a megnyergelendőt. Izgalom fut rajta, amikor a képzelt kormánymozdulatokat hajtja hajszálpontosan végre a Karakánban Lulu és a nagy, merevszárnyú madárgép enyhén jobbra dőlve rásuhan a hosszú lejtő emelő áramlására, feljebb emelkedik végtelen siklásában, mintha erős kezek alányúltak volna és feltolnák a csúcs fölé. Leírhatatlan gyönyörű látvány a nagy, barna famadar a kék távlatokba vesző dombok, hegyek, zöldelő fák fölött, az ég alján, amint fölötté kisebb-nagyobb gomolyfelhők vándorolnak nagy sebességgel a szélben valamerre délke-

let felé. Némelyik szélhullám dob egyet a Karakánon, hátára veszi, felnyomja az orrát. Nádi önkéntelenül előrenyúl, mintha ellensúlyozásul megnyomná a botkormányt, hogy a Karakán leadja az orrát, újabb, megfelelő sebességű siklásba fogjon. Ott setrepetél ide-oda a nagy lejtő emelésében a nagy teljesítménygép, néhány méterre a csúcs magassága fölött, de nem tud emelkedni.

— Így addig fordulózhat, amíg éhen nem hal, — mondja gúnyosan egy B. vizsgás fiatal Nádi mellett.

De Lulu érti a légjárás minden csínját-bínját. Most csak kóstolgat és tapogat. Cserkészőúton van, figyeli a lejtő emelőszelének viselkedését, kutatja, hogy hol található a hegyek felett nyargaló széllel, amelyben kiadós és vastag tavaszi emelések vannak, csak éppen idejében észre kell venni az emelés indulatából, a szárnyak meglengéséből, az emelkedésmérő mutatójának megugrásából.

Most vagy öt-hat métert emel gépén játszva a tavaszi szélnyargalás, furcsán, lustán úszik a Karakán a nézők fölött, fordulóba lendül, elcsavarodik, viszi az emelés, mint hajót a víz sodra, azután dacosan nekifordul az emelő hullámnak, szembeáll vele. Egy pillanatra úgy tetszik, mintha sebességét veszítve megállott volna, mintha odaragasztották volna, egy felhőrongy alá. Nádi homloka verejtékes lesz a tehetetlenségtől. Ilyen távlatban és elhelyezkedésben még nem látott gépet, most, hogy a Karakán szembe van vele, mindent visszajáról érez, tükörképnek képzele az ülést, Lulut, a kormányoszlopokat. Nem tudja elképzelni visszajáról a gép és a benne lévő ember helyzetét és tehetetlenül és reményvesztetten áll a gondolatrepülésben. Lulu mintha könyörölni akarna rajta, nem vág neki a hosszú lejtőnek, hanem neki a csúcsnak, elhúzza Nádiék feje fölött. Torz és furcsa, formátlan és szétnyúló a Karakán rajza alulról, mintha alakját is változtatná a süllyedés, emelkedés, elfordulás folytonos távlatváltozásában; néha mintha ősvilági óriásdenevér volna, néha gigászi sirály, amint elsuhan a csúcs fölött. A csoport lélegzetfójtott izgalommal nézi a gyűrűkötést, lehallani a gép siklásának suhogó hangját.

Lulu megkönyörült Nádin, elfelé repül tőle, neki a Dunának, hogy ne kelljen visszajáról érezni mindent. Tűzhullám fut át Nádin, megint bent képzele önmagát a Karakánban, suhan a Duna felé. Keze, lába régi, megszokott harmonikus mozdulatokkal tartja, kezeli a Karakán gyeplőjét, rezdül és mozdul minden széllelésre, emelkedésre. Megy és repül a Karakánnal, csak éppen nem a tájat, hanem a gépet látja maga előtt.

A gép egyre kisebbedik, úgy tetszik, mintha tartaná a magasságát, de azután, egyszerre, hirtelen, felszisszen a társaság a csúcson:

— Süllyed!

Nádi veszettül dolgozik a képzelet gépben. Erőteljesen belerúg a ballábalával a láb kormányba, ezzel egyidőben erősen balra rántja a botot és a Karakán — csodák-csodája — villámgyorsan, élesen balra dől. Rááll a szárnyvégére a szűk, túldöntött és éles fordulóban, mintha csak egyes-egyedül Nádi képzelet kormánymozdulatainak engedelmességedne, szinte helyben repül hátraarcot, visszafordul, lassan, de határozottan visszaemeli a horizont vízszintes vonalába leengedett balszárnyát és repül visszafelé. De már sokkal magasabban, amint a csúcs fölé ér és újabb fordulóba kezd, hogy egy újabb emelést elfogjon és kifacsarjon, már nem változik el a formája. Megmarad kecses, de határozott, merészvonalú szárnyaló szerkezetnek. És érezni

mozgásán, hogy túljutott a nehezén, útra kelhet, nem húzza le már a hegyek fölött kezdően bodrozódó lég hullámzás. Most már sikerül a távrepülésből valamennyi. Lassan és egyenletesen kisebbedik, szárnya vékonyodik, törzse lassan vonallá keskenyedik.

Lulu még búcsúspirált röpül a Karakánnal a csúcs fölött, búcsúnak tetszik, de inkább végleges elhelyezkedés a kiszemelt légi útvonal láthatatlan, folyton keringőző, süllyedő és emelkedő hullámsín pályán. A márciusi szél szeszélyes, vastaghasú kumuluszfelhőt sodort a csúcs tájára, a kumulusz alatt még erőtlenné, de már felfelé törő meleg légáramlás vonul valamire délkelet felé. A Karakán és Lulu egyszerre vesznek észre, hogy megnyergelhető, bedől a gép balfordulóba, szűken, mint a dugóhúzó csavarmentete, emelkedik két-három kiadós spirálban a Karakán. Most már elérte az elhatározás magasságát, most már szétnézhet a szélvilágban odafent, hogy merrefelé akar útba indulni. A csavarmentet-repülés nemcsak emelkedő, hanem távolodó is. A Karakán mind kisebb és kisebb lesz, néhány perc alatt annyira távolodik, hogy mozgólatai szabad szemmel már nem is figyelhetők meg. Végül eltűnik a messzeség párájában, amerre a felhők húznak a márciusi ég szélvonulásában.

— Üzemre! — kiált az egyik segédoktató.

Itt kell hagyni a csúcst, a csodálatos indítás, az igazi repülés első élményét.

— Gyere, Nádi, ülj a Zöglingre, eredj utána. Ha megfogod, kapsz egy szép, kiszívott tajtékipipát tőlem!

Hátba kell vágni ezt a csúfolódó Hanzit. Hogy belelát az emberbe.

Bele bizony. Érzik, hogy Nádi nem is olyan hosszú idő múlva sokkal természetesebben és sokkal könnyedebben válik el majd gépével a csúcs környékétől. Van benne valami madárszerű, megfoghatatlanul felsőbbrendű vezető készség. Élvezet lesz vele versengeni a repülés útján.

— Te miért nem jössz üzemre?

Hanzi fölfújja magát, mint a pulykakakas. Napoleonmozdulatot ölt és erőltetett komolysággal mondja:

— Nézze, fiam, kezdő süvölvény! Maga csak menjen ugrálni a Zöglinggel, mint a verébfióka. Tatuli idefőnt marad, Tatuli csúcsról startol, Tatuli D vizsgára megy, amikor magának A-ja sincs. Végeztem!

Elnyargal, még hátba sem lehet vágni.

Este új adatot ír be a repülési naplóba az aznapi 7 másodperces siklásról. Két nap múlva viszont 25 másodpercet töltött a levegőben egy sikerültebb ugrással és boldogan összegzi a napló első oldalának repülő idejét és karcos-hegyű tolla odairja az összegzést átvitel formájában: Átvitel 40 másodperc. Tizenkét start összesen 40 másodperc. Lulu ugyan nem jutott el Szolokra, útközben kifulladt az emelés, de a csúcs feletti magasságyeréssel több időt töltött már a levegőben, mint amennyi a repülési napló három oldalára elfér az ilyen semmi szöcskeugrásokkal.

— Frici bácsi — könyörög két hét múlva —, engedjenek el, húzzanak ki jobban, meglátta, simán átsiklok a Vöröskővára.

— Ha egymagad tanulnál, akár a csúcsról is kiparittyáználak, mert tudom, hogy nem történne bajod. De jusson eszedbe, hogy nálad fakezűbbek is vannak itt, akiket teljesen letörnél a haladásban. És ne felejtse el, hogy mindent egészen kell megtanulni a re-

pülésben. Majd repülhetsz még eleget és sokszor eszedbe jut, hogy Frici bácsi igazat mondott! ...

Igaza van az öregnek, gondolja Nádi, maradjunk a sorban. De ha már így van, próbáljuk a hajszálaikat égnek állítani. Az ugrások egyre nagyobbak, egyre merészebbek, előbb csak fél méterre emelkedik fel a Zögling, annyi erőt adnak a gumikötélbe, azután bátrabban húzzák két, majd három méter lesz belőle. Magasság, inkább siklás, mint ugrás. Két hét múlva jól sikerült a sorra következő ugrás, a fiúk egy kicsit több „motor” adtak a gumikötélbe, Nádi észrevette a rántásnál, hogy erősebb, meghúzza hát kicsit a botot, hogy a gép jól megemelje az orrát és felsuhanjon, amennyire csak teheti.

Frici bácsi hajszálaik tényleg égnek merednek.

— Szétverem a betyárt, ha lejön, hiszen még átesik!

Azt várja, hogy a túlhúzás következtében a Zögling annyira feltör, hogy elveszti a sebességét és lepottyan a földre. Legalább ötvenszázalékos géptörés lesz belőle.

— Letiltalak a startról, te betörő!! — kiabál utána.

Nádi hallja, mosolyog.

Finoman tartja a botkormányt, a kezével érzi, hogy van-e még ellenhatása. Míg van, nincs baj, addig tart a sebesség, feszül a levegőhöz a magassági kormány lapátja. Lassan, kiéheztetve engedi feljebb, még feljebb a Zöglinget. Előre néz, tisztán és élesen látja a Vöröskővár szélén elhúzódo magasfeszültségű távvezetékét. Jó volna addig eljutni egyszerre egy ugrásból sikerült starttal, de úgy, hogy egészen közel drótmagasságban repüljön a gép, csak akkor nyomná föld felé az orrát, amikor ideát a starton azt hinnék, nekirepül, megsemmisül. A magasságvesztés gyors sebesség-többletével még átsuttanna a két oszlop között, jó messzire, hogy a fiúk nyelve lógjon a sok gyaloglástól, mire kiérnek a géphez, hogy visszacipeljék.

Hallja, hogy Frici bácsi letiltással fenyegetőzik.

Most nem baj, mert van még sebesség a Zöglingben. Lassabban ugyan, de még fúrja fölfelé az orrát, egy-két pillanatnál tovább nem szabad engedni, mert akkor tényleg elveszti a magasságát és letotyan. Érzi, hogy a botkormány egyre kevesebb ellenállást kap. Mikor majdnem szabad, ellenállás nélküli már, hirtelen előre nyomja. A magassági kormány nagy lapátfelületének hirtelen állásváltozása szinte beleszap a levegőbe, de abban is van egy kis kiszámított praktika, hogy utána utánadól a botnak, ezzel fejnehezebbé teszi a Zöglinget, a gép kénytelen, ha lassan és durcásan is lejjebb adni az orrát, siklásba kezdeni. Ezzel megint sebességet nyert, ami azt jelenti, hogy szépen, simán, földet érhet, még annyi erőbiztonsága lesz, hogy csúszik is majd egy-két métert; — de egészen más repülő figurát kezd a készen kapott sebességgel. Újból éhezteti a gépet, de most már nem akar megint magasságot nyerni, hanem kilebegteti, hogy nekirugaszkodással mennél messzebb csússzon a levegőben a siklással. Magafelé rántja gyors, de mégis óvatos és kiszámított mozdulattal a botot, erre az orr visszaemelkedik a horizontra, megmarad rajta. A gép megnyugszik, a szárnyélek suhogó, sebességjelző danája mindjobban mélyül és halkul. Amíg hallom, gondolja Nádi, van sebesség és még sebességem van repülök! Ráérek abba hagyni, ha el akar hallgatni. Pár másodperces kísérletezés az egész, mégis hajmeresztő a lassú és nehéz, igáslótipusú Zöglinggel, de minden esetre meg kell próbálni. és nem lesz belőle, törés sem, de ki kell kísérletezni, hogy lebegtetéssel meddig él meg

az előbb nyert siklái sebességéből. Nem sokáig. A startról úgy látszik, hogy már teljesen elvesztette a sebességét és mégis, valami láthatatlan repülőerő odaragasztotta, fönt akar maradni. Nádi érzi, hogy nem szabad túlfeszíteni a húrt, mindjárt kiszalad a szárnyak alól a felhajtóerő, elengedi és leejti a Zöglinget. Frici bácsi bizonyosan ezt várja, hogy csóstól öntesse a dorgálás zuhanyát, de nem éri meg, mert a Zögling az utolsó előtti pillanatban érzi, hogy újból erőt kényszerítenek bele a repüléssel. Nádi megint előre löki a botot megint utána dől, lenyomja ezzel a gép orrát, új siklásra készíti a gépet, pedig már három méternél nagyobb magasság nincs közte és a föld között. Mindegy, ha már benne vagyunk, lebegtessünk, suhanjunk, legfőljebb távolugrási rekord lesz belőle. A gép lead egy métert, majd másfelet, mire szárnyélein újból felfelé emelkedik a suhanás dudorászásának hangja. Még egy kicsit, biztatja Nádi, megint visszahúzza a botot, de csak gondolatnyival, megint megemeli a gép az orrát, hogy a lebegő úszás legyen a dologból. Azután, amikor már majdnem kiszalad a gépből minden erő, záradékol megint belenyom a botba, kissé meg is ijed, hogy a magassági kormány már alig fog, de szerencséje nem hagyja el. Csak egy gondolattal előzte meg az átesést, a géptörést, ami a legnagyobb büntetés lett volna a letiltáson felül, de — sikerül. A Zögling szinte zihálva, de földnek szegezi az orrát, némi sebességet fölszippann még, felgyorsul, annyira, hogy a végén úgy kell visszaemelni a földtől az orrát, túl gyors lenne a földdel való találkozás. Még így is ki lehet hozni belőle vagy négy-öt méternyi utolsó nekirugaszkodást. Végül simán, alig csúsztatva eldől a földön, megnyugszik, elpihen, lassan eldől, megáll, kiszáll belőle minden repülőerő.

Frici bácsi szeme villámlik:

— Fiam, majdnem elszakítottad a húrt, de egy ugrással végeredményben tizenyolc másodpercet voltál a levegőben. Még tizenkettő és megvan az A-vizsgád. Szerencséd, hogy egy karcolás sincs a gépen, másként letiltottalak volna vagy három hónapra. Annyira biztos vagy a dolgodban?

Keményen koccan a sarka, ahogy jelenti a felszállásnak sikerült ugrást. Hanem a kérdésre nem felel. A fiúk kerekre nyílt szemmel csodálják, talán még meg is éljeneznek, ha nem dörögne a startról egy hang feljűk:

— Feküdj!

Mintha dróton rángatnák őket, úgy vágódnak hasra. Tudják, hogy valami szeleburdi gép akarja lerepíteni a nyakukról a fejüket.

Vészes suhanás, vijjogó süvítés hangzik. Nádi felpislant: Hanzi ül egy ládában. Látszik a repülésén, hogy fenegyerekeskedik. Jön le a csúcstról, úgy tesz a domb alján, mintha egészen véletlenül túl alacsonyra sikerült volna a repülés vége és most a nagy sebességben kapja fel a gépet. Világít céklavörös képe és röpköd göndör szőke haja a nagy betyárkodásban. Mert szándékosan lesuhant, kissé éhezettette is a gépet, hogy tovább tartson a repülés, de mivel ráparancsolták a fordulásokat, elhajlásokat, kénytelen volt oktatói utasítás szerint vargabetűzni. A legvégén látta maga alatt a kezdő társaságot, hát rájuk suhan egy keveset. Nem veszélyes magasságban, de igen közel hozzá. Most felrántja a gépet, szépen, simán, egyenletesen, nagy biztonsággal, beledőlve az elhajlásba előbb balra, azután jobbra tér ki a suhanó repülés útvonalából olyan lágy mozdulattal, mint amikor a nádas hajlik meg a szél nyomása alatt kecsesen. Így éri el, hogy a

kijelölt helyig elveszti a gép a sebességét és simán leszállhat. Kikászálódik az ülésből és úgy néz vissza, olyan ártatlanul, mintha semmiről sem tudna, öt ujjával beletúr a hajába, fésülködik, míg a gépért futók feltápáskodnak a vezényszóparancsolta rohamfeküdjéből.

Az a fontos, hogy semmi baj és hogy Frici bácsi csak mutatja mérgét és be lehet írni minden következmény nélkül a naplóba a tizennyolc másodperces ugrórepülést.

Ettől kezdve valamennyi ugrása húsz másodperc körül van. Végül Frici bácsi megsokallja a dolgot:

— Én már nem kötlek meg, eredj, ha akarsz A vizsgára.

Gyerekjáték a dolog, harminc másodperces siklásról van szó. Az embert felrántják, a kötél lehull, a gép suhogva siklik. De ez már mégsem ugrás, hanem repülés. Megy, mintha a túlsó dombról húznák. Sima, veszélytelen és egyenletes dolog, közben kimondhatatlanul jóízűt dudorászhat az ember. Régi, Anyától halott keringő melódia tolul a szájára:

— Kis csónakom a Dunán lengedez...

De csak a melódia jut az eszébe, a szöveg nem. Kihúzzák, futnak, elengedik, s rákezd a gép repülő suhogásának hangmagasságához igazodva:

— Rá trárará rá trárá trárará! ...

A Zögling úgy ül le a végén, mint egy nagy, komoly gép. A gépcipelők mosolyognak, már tudják, mi jön. Frici bácsi nagykomolyan mondja:

— Harmincegy másodperc, A vizsga, gratulálok!

A fiúk szépen felsorakoznak és megpökik a markukat. Nádi parancsot kap, hogy hajoljon csak le egy keveset és fogja meg a cipője orrát. Sutty! Kemény markok verik rajta végig az avatót, csíp, ég a helye, de másnap fel lehet tűzni az egysírályos vitorlázójelvényt. Szép, zománcos, égbék alapon kiterjesztett szárnyú repülő sirály, alatta H betű, Hungária kezdőbetűje, jelzi, hogy viselője magyar.

— Nagyon szép, gúnyolódik a szobatárs patikusnövendék, de mit szólnak kedves szüleid, ha megtudják, hogy nem kollokváltál?

Azám, Apának, Anyának meg kellene írni a dolgot. Nem most, még korai lenne. Majd a C vizsgánál. Az már háromsírályos, mutat valamit, A vizsgája mindenkinek lehet. Viszont a kollokviumról is kell valami hírt adni. Legegyszerűbb, ha ilyenkor beteget jelent az ember. Egy kis torokfájás segít, még pénz is jön hazulról. Nagyon kellene, mert minden komoly repülő bőrkabátot hord, sportruhát.

A B vizsga már semmi, a C is ugyanaz. Kis elhajlás jobbra, balra, kis fordulás jobbra, balra. Rálépni, utána csúzni, vigyázni a sebességre, megadott helyen leszállni.

Megvan hát a háromsírályos jelvény és teljesen meg van keverve a kollégium. Hanzi a hibás a dologban. Végignyargalássza az illetékes diákköröket és fennen hirdeti, hogy van itt egy Nádi nevű fiatalember, aki úgy fogyasztja a repülést, mint a kolera az embereket. A fiúk gürcölnek és reménytelenkednek a dekonjunktura legnehezebb esztendeiben. Teljesen céltalannak látják a tanulást, a diplomát, savanyú képpel, inkább csak időtöltésből és a problémáktól való menekülésért bújnak el az előadások hallgatóságában és biflázzák a jegyzeteket. Á, nem érdemes tanulni, minek, ha meglesz a diplo-

ma, legföljebb hazamehetünk, a mesterségünk — apánk fia lesz. Vagy felcsapunk repülőnek!

Rendben van, gondolja Nádi, de meg kellene próbálni a motoros repülést is. Vajon milyen repülés az, amikor van húzóerő, s nem kell folyton figyelni a szárnyélek danolására, hogy van-e sebesség?

— Tatuli, kijössz velem Mátyásföldre, megpróbáljuk, — készségeskedik Hanzi, aki közben csak úgy mellékesen kirepülte a teljesítményjelvény időtartamához az öt órát.

— Neked minek kell a motoros repülés?

— Tatuli, én vadászrepülő leszek, hamarabb megtanulhatok fűrészszel, mint ládával.

Persze, láda a vitorlázórepülőgép, fűrész a motoros. Furcsa, de meg kell szokni. A repülés maga nem különleges dolog, de nyelvezete elűt a mindennapi elfoglaltságú emberek beszédjétől.

— Reggel megyünk a helyiérdekűvel Mátyásföldre.

Nádi, jó korán kel, hogy idejében kint lehessen a helyiérdekűnél. Éppen eszébe jut, hogy Apáéknak írni kellene valamit a föllentett betegség elmúlásáról, amikor véletlenül kinéz és meglátja Anyát, amint befelé igyekszik a kollégiumba. Nagy bőrrönd van vele, nyilván elemózsiát hoz, de nagyon vészjósló az arca. Itt maradok, lesz, ami lesz, végtére egyszer csak meg kell mondani, hogy repülő akarok lenni, nem gépészmérnök. De Anyának olyan kétségbeesett arca van, hogy nem lehetne megnyugtadni semmiképpen. Nincs más hátra, ki kell térni a találkozás elől. Fájdalmas dolog, nehéz, nem is egyenes kitérni előle, de nincs más hátra. Olyan jó volna leülni melléje, megfogni a kezét, hallani a híreket Apáról, Nagypapáról, a mohácsi vasútállomás életéről, hazulról. de nem lehet, mert Anyát az eredmények érdeklik. A kollokvium, a szigorlat, a tanulás eredményei. Anya biztosan most érdekli a portásnál, hogy hányadik emelet, hányadik ajtó? Útba-igazítják, mindjárt itt lesz, benyit és csak annyit mond: Fiam, hát mi van veled?

Anya, te ezt nem érted és hiába is próbálnám megmagyarázni, akkor sem értenéd. Nézd, Anya, majd elmondok én szépen mindent akkor, ha már itt lesz az ideje, de most csak szemrehányásokkal illetnél, most csak sírnánk. Még képes lennél aggódásodban, riadtságodban nem engedni, hogy kimenjek Mátyásföldre, pedig Hanzi már vár. Már el is intézte, hogy motoros gépre ülhetek. Anya, szervusz, majd mondanak itt valamit rólam. Rosszat nem tudnak, kissé büszkék rám, legföljebb megtudod, hogy repülök. Anya, nagyon szeretlek, de már arra nincs időm, hogy papírra vessek valami mentegetődzést, vagy üzenetet...

Felrántja az ablakot, átlép az ablakpárkányon, lassan leereszkedik. Emeletmagasság van alatta, de szerencsére friss virágágyások. Hirtelen elengedi magát és rúgózva, behajtott lábbal ér földet. A homloka a falhoz dörzsölködik, kissé lejön a máz róla, de más baj nincs. Szeretné megvárni, hogy Anya benyisson a szobába, legalább hallja lépését, szavát, ahogy szólítja, de nem lehet, mert a fal tövében nincs hely megbújni. A portás meglátná. A portás! A porta felé sem szabad az út. Lehajlik, falhoz lapul hát és megkerüli futva az épületet. Szétnéz, nincs senki a közelben. Átmászik a kerítésen, felugrik a villamosra és elmarad a kollégium épülete a nehéz felelősséggel, ami alól Anya előtt nem lehetne szabadulni.

Hanzi céklaképe már virít a helyiérdekű végállomásánál:

— Két vonat elment, öt perc múlva indul a harmadik. Még négy percet vártam volna. Látja, hogy nagyon lóg az orra.

— Veled mi történt?!

— Csak annyi, hogy Édesanyám betoppant. Megláttam az ablakból. Megszöktem előle.

— Miért?

— Édesapámék nem tudják, hogy repülök. És elmaradtam tanulmányaimmal.

— Nem tudják? Hiszen szülői beleegyezést adtak?

— Nem adtak. Én írtam alá. Édesapám helyett a szülői beleegyezést.

— Az Egyesületben tudja valaki?

— Senki. Egyedül csak te tudod.

— Én viszont nem árullok el.

Hivatali altisztek, kistisztviselők, munkások szállnak ki a helyiérdekűből. Kiskezeset, vidékről felszámazott emberek, akik nem szokták még meg a fővárost, boldogok, ha földet éreznek a lábuk alatt az örökös aszfaltjárda és kövezet helyett. Akinek százötven négyszögöles udvara van, már földtulajdonosnak érzi magát. Facsemetékről, permetezésről, zöldségfajtákról beszélgetnek útközben. Nádi szavuk nyomán szinte a föld szagát érzi. Milyen szívesen hallgatná őket, ha nem az járna az eszébe, hogy szegény Anya most vajon mit csinálhat. Bizonyosan visszament a portáshoz, aki váltig erősítgeti, hogy itthon van, kedves asszonyom, itthon van, hiszen magam láttam nemrégiben. Bizonyosan végigkiabálják a folyosókat után. Nincs. Hát akkor elmehetett úgy, hogy nem vettem észre, mondja a kapus. Mikor szokott hazajárni a fiam? Ó kérem, nagyon rendes gyerek az! Este korán idehaza van, reggel a legkorábban kel. Mindennap templomba megy. Nagyon szorgalmas, szolid fiú.

— Hogy tanul?

— Aztat én nem tudhatom, kérem alássan, tessék a felügyelő főtisztelendő urat megkérdezni. Ők tartják nyilván az ilyen dolgokat. De bizonyosan jól tanulhat, mert rendes fiú. Én, kérem alássan, első látásra megmondom, hogy ki hogyan halad a tanulmányaiban...

Józsi bácsi, csak azt ne árulja el, hogy repülök. Anya nem tud róla. Józsi bácsi, beszéljen akármit, csak ki ne ejtse a száján azt a szót, hogy repülés!

Ha Józsi bácsi hallgat is, beszél majd a szobatárs. Patikus, bőbeszédű, minden recept mellé tud egy történetet. Jó gyerek, de nem bír a nyelvével. Bizonyosan készségesen jár majd a szája, megmutatja majd a lyukas harisnyákat, az újból elkopott cipőt. Mennyivel jobb volna Hanzival együtt lakni, most az se lenne otthon.

— Gyere kiszállunk! — mondja Hanzi.

Szép aszfaltút, szép, gazdag villák, nagy villakertek, nagy vadgesztenyefák és az utca sarkán iránymutató nyíl:

„A repülőtérhez”

Motordübörgés a levegőben. Nagy, széles szárnyú, ablakos gép tart a repülőtér felé.

— Ez milyen gép?

— A bécsi légi forgalmi gép. Fokker típus. Vízhűtéses motorja van. Öreg fűrész. Olyan, mint a budapesti taxik. Az utas fődél alatt van benne, a pilóta nyílt ülésben ül.

Jól kilépnek a gondozott villaúton. Előkelő kerítések, rácsos kapuk, sárgaréz névjegyek, a kertekben gondozott fajkutyák, a fákon rengeteg énekes madár.

A repülőtér az utca végén van. Tárva-nyitva a kapuja, minden igazolás, érdeklődés nélkül be lehet menni. Hanzi ismeri a járást és a kapuőr ismeri Hanzit.

— Ma jó időnk van fiatalúr!

Hanzi hanyagul és előkelően biccent vissza.

Most száll le a Bécsből érkezett légi forgalmi gép. A motorja már nem dolgozik, légcavarja erőtlenül forog. A nagy gép olyan óvatosan lebeg a fű fölött, mint a Zögling. Futókerekei földhöz döccennek, furcsa, esetlen, dülöngélő nyargalásba kezd a földön a gép, egyre jobban lassul, majd megáll. A pilóta kikászálódik az ülésből. Két kakastollas csendőr megy a géphez. Kézkubonyos munkásféle áll a Fokkerhez, tolólépcsőt tesz az ajtó alá, három utas száll ki a gépből, a csendőrök udvariasan elveszik az útlevelüket.

Nádi a pilótát nézi. Bőrkabátos, apró ember. Feltolja homlokára nagy pilóta-szemüvegét, cigarettát vesz elő, mohón rágyújt.

— Jól nézd meg, még világháborús repülő, műszert alig ismer. Csak érzésből repül. De már ködben is elvitte a gépet Bécsig. Igaz: ráül a Dunára, a vasútra, vagy az országútra, de már úgy ismeri a vidéket Bécs és Budapest között, mint a tenyerét. Csupott szemmel is végigrepülné talán. Nem ijedős fiú, pedig ócska fűrészelt kell repülnie. Azt mondják, egerek laknak benne, s rágják a főtartót, meg a bordákat. A múltkor anyagfáradás következtében leszakadt az egyik ilyen gép szárnya hazatérőben a Duna fölött, ma sem tudják, hol van.

— De hiszen ennek csaknem mindene fából van — veti közbe Nádi, — a fa pedig fönnmarad a vízen. Hát hogy' nem találták meg a gépet?

— Elmerült és elvitte a víz sodra. Közben szétszedte.

A hátsó hangár előtt kis kétfödélű gép. Pörög a légcavarja.

— Ezzel megyünk, Nádi, én vezetem. Igaz, hogy oktató is van velem, de én már csak utasnak tekintem. Nem kell belenyúlania, magam vezetem a gépet. Nagyszerű, Hungária-típus!

Esetlen, magas orrú, csillagmotoros, falégcavarú gép a Hungária. Alacsony, széles törzse van, fénylő sárga furnérból készült, éppen ilyen színű a falégcavarja is. Sárgaréz veret védi az élet, ahogy a napsütésben lassan pörög, fénylő óriáskört rajzol a gép orrára dísznek.

Nádinak félre kell állnia, a növendékek a sorosak. Hanzi beajánlja az oktatónak.

— Tudok már rólad, fiam, ha futja, elviszlek szoktató repülésre. Egyelőre iskolakörözünk, mindenkire négy felszállás jut.

Érdekes, hogy az igazi fiatalság alig van képviselve a növendékek sorában, a legtöbbje olyan mindenből kimaradt, „ősjogász”-típus, meglett fiatalemberek. A legöregebb hangár sarkában még ott a háborúvesztés repülő temetője: szétfűrészelt légcavarok, szétvert motorok, összetört szárnyak. Ezek az öreg fiatalok ifjúságukban nem jutottak a repüléshez, most igyekeznek behozni a tétlenül töltött esztendőket. Valahogyan túl komolyak az iskolakörökhöz, egyben túl élénkek korukhoz. Mintha visszafiatalodtak volna.

— Fiam, botkezü vagy — magyaráz az oktató egy nyurga növendéknek — és bekapaszkodsz a botba. Sűrűn csinálsz marhaságot odafent és valahányszor belenyúlok

a kormányba, úgy kell birkóznom veled. Tartsd könnyen és ne remegjen a lábad az izgalomtól. Ne félj, az én nyakam is van olyan fontos, mint a tiéd, ha látom, hogy teljesen összezavarodtál, nem tudod hol a föld, hol az ég, lehozlak mint a napos csibét. Ül be, kösd be magad, azután motorpróbázunk!

Az alacsony törzsbe éppen csak belép a nyurga növendék, szemmel látható izgalommal köti be magát a tartó hevederbe. Az oktató az első ülésbe ül.

— Motorpróba. Lassan nyomd előre a gázkart!

A nyurga jól kilátszik az ülésből, látni a kezét, amint nyomja előre a gázkart. A légcsvár szédítő pörgésbe kezd, sárgaréz köre még jobban villan és fénylő lappá folyik össze. A Hungária minden porcikájában remeg a száguldás lefékezett ereje, küllős kerekeivel rabul megtámaszkodik az elébe állított két fékbakon. Remeg és rezeg a visszafojtott erőtől, olyan szelet ver, hogy forgó légcsvarja mögött riadtan földhöz lapulnak a fűszálak, amelyek közül messzenyúló porvihart kavarr fel a motorpróba orkánja. A szelephimbák szaporán és ütemesen ugrálnak a légcsvár mögött, a bordás hengerköpenyek tetején. Leláncolt egyhelyben topogás a motorpróba, szegény Hungária kínlódik a megerőltetéstől, legszívesebben keresztül ugrná a fékbakot és nekirohanna a repülőtérenek. Az oktató végre int, hogy elég, rendben van, a gyújtással nincsen baj, a motor leadja a kellő fordulatszámot. A nyurga pilótajelölt lassan visszahúzza a gázkart, a légcsvár megnyugszik lázas pörgéséből. Megint simán, egyenletesen és suhogva köröz. Rata-tata-rata-tata-rata-tata, szól a motor, szííííí-szííííí, szól a légcsvár.

Mezítelen felsőtestű szerelő ugrik az oktató intésére a bal oldali kerék fékbakjához, fölemeli, félredobja. Azután tisztos távolban elkerüli a forgó légcsvart, nehogy összetalálkozzanak, elemeli a másik bakot is.

— Startra! — rendelkezik az oktató.

Hanzi otthonosan, megszokott lépésekkel megy a balszárnyhoz, belekapaszkodik, visszatartja, a Hungária így bepördül a légcsvár húzó erejétől balra, azután neki-vág a starthelynek. Mint az ittas pelikán, úgy dőcög, himbáldozdik az egyenetlen repülőtérről talajától, szinte le-leérnek alsó szárnyvégei.

A többi már alig érdekes. A starton feldördül a Hungária motorja. A gép fölemeli a farkát, két keréken gurul, majd lassan elválik a földtől és emelkedő balfordulóba kezd. Láthatatlan téglalapot repül a repülőtér fölött, mindig kilencven fokot fordul, az utolsó forduló már süllyedő, motor nélkül, a lassú Hungária engedelmes öreg tyúkként süllyed, majd szépen leül a repülőtér talaján.

— Figeled? Szépen ki kell éheztetni a Hungáriát, leül magától. Csak arra ügyelj, hogy amikor körülbelül egy méterre vagy a föld felett, egészen tisztán, szálanként látod már a fűvet, akkor húzd hasra bátran, de nem hirtelen a botot. Ha nem jól jönne ki a do-log, ha még el akarna ugrani a földtől, ne hagyj hason, mert akkor átesik, erősen oda-vágódik és nem valami erős a futóműve. Ilyenkor gázt neki, nyomd vissza alapállásba a botot, hadd húzzon egy kicsit, azután el a gázt tőle és újra hasra húzni. Közben kapott annyi sebességet, hogy nyugodtan, szépen leül. És arra vigyázz mindig, hogy irányt tarts, húzóerőd van, a légcsvár. Kilencven fokos iskola-fordulónál pedig mindig nézz ki előbb balra magadnak egy pontot, fordulj rá a géppel. És a gép orrát fordulóban mindig vezesd végig a horizonton. Legjobb, ha a legfelső baloldali szelephimbát figyeled, az úgy is táncol folyton-folyvást a szemed előtt. A himbát vezesd végig, ennyi az egész.

A Hungária fáradhatatlanul startol, fordulózik, leszáll, újrakezdi váltásokkal az iskolaköröket. Az oktató dicsérete mindössze ennyi:

— Tűrhető volt, de máskor jobban vigyázz! Gondold, hogy már nem vagyok a gépben!

A korholásnál sokkal bőbeszédűbb volt. Az utolsó növendék idegességében annyira odakoccantotta a gépet a földhöz, hogy majd szétment a futóműve, utána még kétszer ütődött a földre a nyugtalan vezetés miatt szöcskemódon leszálló gép futókereke.

— Fiam, jó volna, ha hullámvasúton vennél előbb gyakorlóórákat. Olyan kezed van, mint egy favágónak. Mereven, rángatva húzod, nyomod a botot, a láb kormányba úgy lépsz be, mint egy részeg gárdista. Persze, te csodálad legjobban, hogy a gép megvadult. Hidd el, fiam, a gépnek nincsen több baja annál, amit te okozol neki. Tűnj el a szemem elől, csak akkor jelentkezz, ha már tisztában vagy a kormányfelületek kezelésével.

Kimászik a gépből, cigarettára gyújt.

— Persze, te még itt vagy? Gyújts rá.

— Köszönöm, nem dohányzom.

Kettőt, hármat szippant az erős dohányosok mély, kielégíthetetlen szívásával.

— Szóval: te is repülsz szeretnél lenni. Valamit már hallottam rólad, Hanzi pletykált. No, ülj be!

Nem mozdul.

— Oktató úr, szeretném, ha előbb Hanzi menne.

— Szeretnéd? És miért?

— Még nem láttam repülni.

Hm. Nem láttad? Hát majd mindjárt megláthatod. Azaz: meglátjuk. Tudniillik még én sem láttam repülni. Eddig mindig együtt repültünk, attól nem láthattam. Hanzi!

Hanzi előpattan. Változatlanul céklavörös a képe és lobog a haja.

— Jó társat ajánlottál, mert ő meg téged ajánl. Ülj be a gépbe, csinálj öt tisztességes iskolakört egymásután, aztán ha a gépet nem törted össze ugyanitt találkozunk.

Hátat fordít és tovább cigarettázik. Hanzi, mintha megolajozták volna, úgy nyargal a Hungáriának. Belelép, beül, beköti magát, s már gázt ad. Se bőrsapka, se szemüveg rajta. A szerelő hirtelen kerít egy szemüveget, mutogatja, de Hanzi elhárítóan int a kezével. Hogyisne, végre egyedül repülhet és majd magára rakja ezeket a növendékes vacakokat. Még a szárnyvéget sem kell megfogni, hogy a Hungária neki-forduljon a starthelynek. Jókora adag gázt ad, s bepördíti a gépet, azután elkacsázik a Hungáriával.

Az oktató nem fordul vissza, hogy nézze. De a szeme a fülében van. Tudja, hogy Hanzit nyugodtan elengedheti már. Igazság szerint két héttel előbb is esedékes volt az egyedül repülés, de akkor még nem adhatott rá engedélyt, mert nagyon lemaradtak volna a többiek.

A Hungária mozgásán látszik, hogy méltó lovas ül rajta. A szügyibe vágja a fejét, nekirugaszkodik és egyszer csak elhagyja a földet. De nem ám diákos, totyakos, sima és kisszögű emelkedéssel, hanem harsány vágtaival, szinte fölfúrja az órrát a

levegőbe. Megy, fúródik fölfelé, engedelmesen és tetszetősen kissé balra dől az első fordulóban, de közben dőlten egyre emelkedik. Mennyivel más ez a repülés, mint az előző iskolakörök voltak! A többi növendék mereven, kiszabva, iskolásan, kimért óvatossággal engedte a gépet, ez a Hanzi hagyja, hogy a gép szabadon, érzése és motorvágya szerint menjen, ahogyan jólesik neki, csak éppen irányítja, mint jó lovas a zablás lovat egy-egy térdnyomással. Mennyivel vígabban, mennyivel játékosabban húz el a repülőtér szélén a sorra következő fordulóig, mintha sebessége is megnőtt volna, pedig most sem forog gyorsabban a légcsavarja. Szív és élet van Hanzi repülésében. Már az oktató sem bírja ki az örökös hátat fordítással, olyan frissen és csalogatóan szól a motor, olyan vidáman, hogy fel kell nézni rá. Elhajítja, eltapossa a cigarettát és csak úgy önmagának mondja, de Nádi jól hallja:

— Te, betyár!

T alakra kiterített vászon a leszállójel, Hanzi pontosan és finoman, mintha méterrel mérné, teszi le a gépet gázfogytával. Szépen kilebegtette, suhanva, önmaguktól értek földet a futókerekek. Mégis van annyi sebesség a Hungáriában, hogy nem döcög kacsázva, hanem új távra nekirugaszkodottan nyargal. Szép simán veszi fel a gázadagolás új vágatását, ismét emelkedik, még büszkébb, még vadászosabb emelkedő fordulóval.

Hej, hogy tud ez a betyár Hanzi! Nehéz lesz utolérni.

Egy lépésre kapcsol az oktatóval. A légcsvár visszavág, leáll. Kiugrik a gépből, katonásan előrejön, vigyázzba kapja magát, tisztelegne, ha sapka volna rajta és az mondja rettentő komolyan, de kék szeme kacag bele:

— Oktató úr, alázatosan jelentem, öt felszállás!

Áll, mintha karót nyelt volna.

— Fiúk! Hozzám!

Nyargalnak mindenfelől a növendékek, sugárzik a képük a viszketős jókedvtől.

— Lehajolni! — vezényel Hanzinak, — fogd meg a cipőd orrát!

Hanzi lehajol, kigömbölyödik. Az oktató rettenetesen rásóz. Utána a többiek sora. Puskadörrenésnek hat némelyik ütés, bizonyosan sajog a helye. Hanzi teste egy-egy nagy ütés után előredől, jajgatnia, vagy sziszegnie kellene, de torkaszakadtából nevet, hiszen most avatják repülővé az első egyedül repülés után.

Már kiosztották az örömszózásokat, de Hanzi még mindig nem egyenesedik fel, mert az oktató záradéku Nádít parancsolja avatásra.

— Ne sajnáld, úgyis visszaüti, ha egyedül repülő leszel.

Megállj, betyár Hanzi! Elhagytál? Megpöki, megsimítja a markát, s ráhúz akkorát, hogy csak úgy durran. Hanzi felszisszen, előredől, két kezére támaszkodik, aztán felpattan és mint az örült, indiántáncot jár egymagában. Üvöltözik és ugrabugrál, keze-lába kaszál, végül cigánykereket hány, s elterül a fűvön. Úgy, feke is rugdalózik.

— Oktató úr, legalább annyit mondjon; túrhető volt?

— Hanzi fiam, nyugodj meg, az elsőt én sóztam rád...

Ennél nagyobb dicséret talán nincs is a földön.

Hanzi végre feltápáskodik.

— Oktató úr, vigye el a barátomat, hadd szagoljon ő is egy kis mennyországot.

— Ülj be, no!

Beülnek.

Nádi egy-kettőre beköti magát. Az oktató beül az első ülésbe, éppen beköti a hevedert, nyúlna a bot és a gázkar után, amikor észreveszi, hogy Nádi megelőzte. Mit akar ez a fiú? Nekivág minden magyarázat nélkül? No lássuk?

Csodálatos, gondolja Nádi, de végigfut előtte minden mohácsi repülő élménye. A keringőző rétisasok, az álomrepülések. Két pillanat az egész, míg Hanzi startra fordítja a Hungáriát, de elég ahhoz hogy olyan könnyűnek, súlytalanak érezze magát, mint gyermekkori álmaiban, amikor csak verdesni kellett a kezével egy párat és már elhagyta a földet és messze, magasan, simán és könnyen az emberek fölött suhanva szállt, haladt, repült a levegőben.

Valami műszerfalféle van előtte óraszerű műszerekkel. Ugyan minek ezek? A motor egyenletesen jár, húz, megy, dökög, halad a gép, hamarosan elemelkedik, hiszen a repüléshez előbb húzóerő, sebesség kell, azután műszer. Illet volna megkérdezni, hogy merről van a gázkar. Nyilván ez a gombos kis fogantyú az egész. Mozdít rajta, a légcsavar suhanása lelassul. Aha! Ellenkezőleg kell. Kinéz. Jó irányban dökög a gép, mindjárt a starthelyen lesz, ahol a kakastollas csendőr áll indítózászlóval. Tol egy keveset a fogantyún, a légcsavar szaporábban pörög, a motor szava fel erősödik. Az irány jó, gondolja, éppen szemben vagyunk a széllal. Most irányt tarts! Előrenéz az előtte ülő oktató balfüle mellett, nagy gyárépületet lát messze a repülőtértől, ha csak gurulnának, hamarosan odaérnének a gyárépület bal sarkához. Ez jó lesz.

A lábkormányban nyugodtan és kényelmesen támaszkodik a lába. Biztonságosabban, mint a Zöglingben.

Itt a csendőr lecsapja a zászlót, int, hogy szabad.

Hát akkor gázt ad neki!

Lassan, nyugodtan, de határozottan előrenyomja a gázkar gombját. A Hungária örömmel nekirugaszkodik. Vágtatna benzinfogytáig a repülőtéren, nekirohanna boldond fejjel a repülőtér szélén álló kis házaknak, vagy elrohanna mellettük és tönkrevéne magát a célnak kiszemelt gyárépület sarkán. Azaz, mégsem. Lassan, de észrevehetően jobbra akar elhúzni, már nem a gyársarok a célja, hanem a második ablak. Hopp! Ez mi lehet? Persze! Jobbra forog a légcsavar, következőképpen jobbra el akarja fordítani a gépet! Nem veszedelmes! Mintha évek óta megszokott, beidegződött mozdulat volna, úgy lép bele lassan, de erőteljesen a ballábával a lábkormányba. Lám, a Hungária mindjárt megmarad egyenesben, respektálja az oldalkormány kellő ellenhatását.

A gyársarok megint engedelmesen visszaült az oktató füle mellé.

A Hungária vágtat, egyenesen, mintha kötéllel húznák neki a gyársarok élének. Most el kell emelkedni, gondolja Nádi és húzni akarja maga felé a kormányt. Kis ellenállást érez, mintha tanácsadó kéz tartaná, sőt: nyomást. Nyomd kissé előre, érkezik a boton a nyugalmas parancs. Előre nyomni? Minek? Igaz, előbb fusson két keréken, billentse lefelé az elejét, így emelkedik föl a farokcsúszó, így lesz nagyobb a sebesség, lebegéssé a vágtatás és ha utána csendesen, de határozottan húzni kezdi maga felé a botot, akkor a Hungária szépen elválok majd a földtől, mind feljebb és

feljebb emeli az orrát. Most! — érzi a boton. Nyugodtan, mintha nagyon sokszor cselekedte volna már, húzni kezdi. Érdekes, gondolja, mennyivel jobban lehet érezni a kormányfelület ellenállását, mennyivel keményebb a húzás itt, mint a Zöglingen. Persze: a sebesség nagyobb, következőképpen jobban megérzi az ember, hogy a kormányfelület erősebben támaszkodik az áramló levegőnek.

A Hungária elhagyta a földet, rezzenés nélkül, simán, egyenletesen emelkedik. A gyárépület elöl süllyedni kezd, mellette törpül és a gép alá kisebbedik a nagy kémény is.

Nádinak eszébe jut, hogy az oktató segített a felszállásban, nyilván kezét, lábát rajta tartja a kormányokon, alig érezhetően, de elég ez arra, hogy ha valamit rosszul, helytelenül csinálna, mindjárt helyesbíteni lehessen. Nem azért, hogy bármiféle bajnak elejét vegyék, hanem mert a növendéknek tudnia kell, hogy milyen helyzetben mikor mit kell cselekednie!

Köszönöm az ellenőrzést, majd megpróbálom!

Az emelkedésből elég volt, fent vagyunk 150 méteren, itt már forduló kell, hiszen a Hungária egyre emelkedik és nem illik teljes gázzal nyújni a motort. Hogy is van csak? Az első forduló emelkedő? Hát akkor maradjunk emelkedésben és forduljunk. Balra kinézni, ez éppen kilencven fok. Messze egy víztorony látszik. Éppen kilencven fokra. tehát kis bal belépés, lassú balra csűrés. Úgy. A Hungária fordul az emelkedésben, lassan és egyenletes közeledéssel a víztorony irányába.

— Jókezü gyerek, — állapítja meg az oktató — hagyjuk: mit hogyan képzelsz? Sebességet nem adott le, vigyáz.

A botkormányt már elengedi, a lábkormányt megtartja, de azt is könnyedén, észre sem lehet venni.

Nádi beér a Hungária orrával a víztorony irányába. Megszünteti a fordulót, szépen, ugyanolyan harmonikusan és nyugodtan, mint az előbb, visszaveszi alapállásba a kormányokat. Most meg kell szüntetni az emelkedést. Tehát tartani kell a magasságot. Lassan előre nyomja a botot, a Hungária orra engedelmesen leüllyed a horizontig. Elég, maradjunk így.

Az izgalomtól a gerincén folyik a veríték, időérzékét teljesen elvesztette, hogy végre kitágult látóhatárt lát maga körül, mindent madártávlatból láthat, mint a mohácsi álmaiban. Érdekes, minden olyan, mint ahogyan százszor és százszor megálmodta. A távlatok éppen úgy szűkülnek, az arányok éppen úgy összezsugorodnak. Csak éppen nem pontosan szemből közeledik a messzeség, hanem kicsit balról.

A bal lábkormányon nyomást érez.

— Vigyázz, a légcsvár jobbra húz! — figyelmeztet az oktató lábmozdulata.

— Elfelejtettem — mormogja önmagának Nádi. Ez a mozdulat elegendő volt ahhoz, hogy ne hasonlítsa, hanem figyelje a dolgokat és a repülést. Kissé belép a bal lábkormányba, egyszer csak érzi, hogy jobban enged, aha, az oktató levette a lábát, most már a lábkormányt sem tartja, teljesen megbízik benne. Azért fordul befelé a gép orra, mert túllépett. Helyesbít és továbbra is a víztoronyt célozza.

Ennyi idő alatt berepülnek az iskolakör második oldalát, következnie kell a harmadiknak. Balra kinézni. Egy nagy, magános nyárfa mutatkozik. Jó! Láb, kéz, balra,

jó, a szelephimba pontosan a látóhatár vonalán táncol föl s le egészen a nyárfáig. Kész a harmadik forduló. Most megint egyenes következik.

Nem, mert szelíd, de határozott ellenállást érez a lábormányokon. Ne fejezem még be? De hiszen éppen kilencven fok volt. Mindegy, hagyjuk. Még egy darabig sétál a szelephimba a horizonton, majd érzi Nádi, hogy megszűnt az ellenállás. Mit akar ezzel a nagy fordulóval?

Az oktató int, hogy előre!

Akkor ezt az irányt kell megtartani.

Arra, előre a budai hegyek kéklenek, a Jánoshegy, tetején a kilátótoronnyal. Csak kissé balra kell még segíteni a gép orrát a lábkormánygal, hogy az oktató bal füle mellé sétáljon, azután meg kell hagyni ezt az irányt.

Nyilván sétarepülünk valahová, nyugodt az idő, lehet nézelődni!

Most veszi észre, mennyire belopódzott már a fülebe a motorzúgás és hogy furcsa, szinte émelyítő de mégis jóleső olajillatot lehel a motor. A légcsavar nagy gyorsasággal, egyenletes sebességgel forog, át lehet látni a körén, olyan gyorsan pörög, hogy a tökéletlen emberi szem nem veszi észre. Ha felnéz az ember, nem is érzi, hogy repül. Nagy magasságban bodrozódik néhány jelentéktelen kumulusz, olyan lassan vonulnak hátrafelé, mintha csak a szél vinné őket. Sokkal gyorsabban hajtották néha a mohácsi szelek a dunatáji felhőket, amikor hanyatt fekvé megfigyelte járásukat.

Hanem a földre nézve már a repülés sebességét is érzi.

Széles, nagy forgalmú út vezet be a fővárosba. Telis-teli van kékre, meg zöldre festett teherkocsikkal, amelyeken a pestkörnyéki termelők hordják be a fővárosi élelmiszercsarnokba a zöltséget, aprójószágot, burgonyát, tojáást. Teherautók hordanak építési anyagot, fogatok, személykocsik kerülgetik egymást, néhol egész torlódás van. A kocsmák előtt áll néhány gazdátlan kocszi, bizonyosan koccintgatnak odabent a termelők a pesti vásár örömére. Az egyik utcasarkon most építik be a benzinkutat, rikítóan friss sárga és piros színű szivattyútoronyt állítanak föléje. Ha jól kihajol az ember, látja a futókerekeket. A feketegumis, erős küllős kerék nem forog, áll, mintha lerögzítették volna. Állva vágat házak, telkek, kerítések, utcák, terek, emberek, templomtornyok, gyárépületek fölött. Kissé feljebb kell ülni az ülésben, persze, önkénytelenül kapaszkodott a botba és támaszkodott a lábkormányon. Az oktató nem javít, nyilván türelmes és vizsgálódó. Önmaga korrigál, kissé átszökik a közben megnagyobbodott és élesebben mutatkozó kilátótorony az oktató feje előtt a jobboldalra, vissza kell hozni az oktató füle mellé.

Budapest fölött — csak most látni jól — szennyes és párás levegő ül, határa csaknem megegyezik a házrengeteg határával. Messze, elől vékony ezüstszalag a Duna, s rajta kecses játékfigurák a hidak. Nádi szeme pillantása végigfut a túlsó, a budai oldalon, a Gellért-hegyen végig, egészen a Műegyetemig. Nagy, barnavörös folt az épület, még ablakai sem látszanak, olyan kicsi az egész innen, messziről, csak egy ablaka csillog, amint visszaveri a napsugarat. Ott lent van valahol a bejárat, a középső épület közepén, de akárhogy erőlteti a szemét, nem látja a három kapubejárást és a négy zömök, oszlop-szolgálatra faragott kőhölgyeket, a műegyetemi szakokat jelképező tudománymúzsákat.

Hopp, mi történt?

A motor hirtelen feltúrázik, a bot ellenállhatatlan erővel nyomul hátra, mozdul a lábormány, a Hungária mintha megvadult volna, felágaskodik, balra megdől és emelkedik veszettül. Utána rááll a balszárnya végére, olyan hirtelen fordul, hogy a centrifugális erő félig oldalra dönti, beragasztja az ülésbe, egy pillanatra vérárammal töltötte meg a fejét. Valami történt, a föld egyszerűen elfordult, egészen a gépszárny alá, az ég eltolódott, a távlatok meghajoltak, elgörbültek és az emberek, kocsik úgy járnak odalent, mintha eldöntött kelfeljancsik volnának. Elengedni mindent, itt az oktató, ő tudja, mit kell csinálni.

Lekapja a lábát a lábormányról, elereszti a botot és önkéntelenül belekapaszkodik bekötő hevederjébe. Megmagyarázhatatlanul jut eszébe Anya, még hallja is amint egyszer, évekkkel ezelőtt azt mondta:

— Nagyon későn tanultál meg járni, fiam, bátortalan voltál. Amikor totyogtál, csak úgy mertél menni, ha közben két kézzel kapaszkodtál a ruhádba elől. Ha elengeded, megálltál, úgy érezted, nincs biztos támaszod, letottyantál...

Vagy a Hungária vagy az oktató vadult meg.

Leszege a fejét, látja, hogy a bot széles ívben, mint a lekvár keverő nagykanál, kilendül jobbra, mozdul a lábormány is, mintha láthatatlan erő mozgatná és a Hungária veszett irányváltással, most ugyancsak előbbi repülőfigurát okvetetlenkedi, de már jobbfelé. Olyan kibírhatatlanul sokáig csinálja, hogy mindjárt elveszti sebességét a meredek emelkedésben és — letottyant.

Nem. Az utolsó előtti pillanatban megint horizontra fekszik, de ismét gyors, rángató mozdulattal.

Ez az oktató, akar valamit, mert közben hazafelé irányítja a Hungáriát és megkétszerezte magasságát.

Nyilván próbát akar. Gyerünk!

Kétoldalt kitapogatja a bekötő heveder húzócsomóját, megkeresi a hevedervéget. Jobban felül az ülésben, meghúzza mindkét oldalt a hevedert és annyira leszorítja combjait az üléshez, hogy erősen érzi a heveder húzó tartását.

Egészen elől már tisztán látni a repülőteret. Cérmányi vékony innen a szélirányjelző vászonhurkája, olyan, mint az irattűző tarka selyemszál. A hangár előtt pontnyi emberek, valamelyik közülük Hanzi, most bizonyosan szemük elé ernyőzött kézzel figyelik az elkövetkezendőket.

Van is mit.

Az oktató kemény szoktatás próbába kezd. Teljes gázzal megnyomja a gépet. A Hungária, mintha ostorral ráverték volna, levágja az orrát, neki a földnek. Nádi nagyot szippant a sívító levegőből, utána visszatartja a lélegzetét, mint amikor nagyot emel, vagy hideg vízbe ugrik az ember, s beledől az őrltnek látszó zuhanásba. Vágtatva jön a hangár, az emberek, nyúlik, terjed, nagyobbodik a zuhanás sebességében. Vigyázat! Gyors irányváltás lesz, valahonnan támad majd az alattomosan megváltozó gyorsulás. Annak nem újság és nem meglepetés, aki előidézi, de akit meglepően ér, legyűrheti. Valóban! A Hungária felvágja az orrát, a bot nekiütődik Nádinak. Oly szűk, olyan hirtelen és olyan gyors volt a felrántás, hogy beleszorul az ülésbe, a gyomra kissé felmozdul, kényelmetlen volna, ha nem lenne érdekes. Mintha elseperték volna, úgy tűnik el a repülőtér, a hangár, a környék, az ember feje

föle másznak ostorozott sebességgel a felhők. Így már jó, maradunk, megyünk fölfelé, de vigyázz, megint következik valami. Jobbra, vagy balra levágunk majd? Nem. Lelassul, egyre gyengül a Hungária vágója fölfelé, pedig teljes gázzal dübörög a motor, a gyors magasságnyeréstől pattog a füle, s zúdul beléje dübörgés hangja, de ez a hang mindjobban enged magasságából, elhajlóbbá lesz, egyre olyanabb, mintha a nagy semmit kavarná a légszavár. Nem húz már eléggé, hiába zihál a motortüdeje, kifulladás a csavar, elszáll a húzóerő belőle, pörög-pörög és lám, megállt a Hungária, s most, mintha lelőtték volna, lelassul a csavar is.

Éppen a repülőtér van a Hungária alatt.

Nyilván gyors magasságvesztéssel akar lejutni az oktató.

Már hozzá is kezdett. Kissé megemelte a gép orrát, azután furcsán, esetlenül baloldalra dőlt a Hungária, egészen élesen, s oldalt zuhan lefelé. Inkább csúszik, mint zuhan, de eszeveszetten, úgy érezni: megállíthatatlan és irányíthatatlan tempóban. Most is felhallatszik a leállított motor halk duruzsolása mellett a zuhanó csúszás egyre fokozódó sebességének vijjogása, állhatatosan, mint a fokozottan megfeszített húr jajongásig emelkedő éneklése. Már riasztónak hallatszik, már remeg az erőhatásoktól a szárnyak borítása, amikor a gép szépen könnyedén visszaemeli balszárnai végét, horizonton túlra, változtat a csúszó zuhanáson, átfekteti a zuhanás súlyát jobboldalra. Ember és gép, majdnem függőlegesre megdőlvén, gyors magasságvesztéssel közelednek a föld felé, olyan veszedelmes közelségre, hogy alig néhány méterre van már a két érintetlen szárnyvég a földtől, amikor végre, visszaemelkednek a horizontra. Lágyan és simán billen vissza vízszintes helyzetbe a Hungária. Mindjárt le is szegi a fejét, lehalkul motorzaja egészen, értelmes, szabályossággal süllyed, suhan előre lefelé. Még egy szűk, de lassú siklóforduló balra, azután feltűnik elől a T alakú leszállójel, tőle balra ott a csendőr az indítóasztalval. Egyre jobban lassul a Hungária siklása, amint állhatatosan emeli fel a fejét. szinte lebegve úszik a levegőben. Már egészen közel van a föld, már látni minden fűszálat külön-külön, amint a szél fújja, borzolja zöld szuronydandárjukat, azután hirtelen, határozottan, de nyugtató biztonsággal hátranyomul a botkormány, a Hungária egészen furcsán fölemeli az orrát, ágaskodóan, mint a szolgáló kutya, a horizont fölé. Döccen a gép, megugrik kissé, még egyet döccen, azután rázó robogással száguld finoman lassulva a döcögő haladásig. Majd megáll. Légszavara csendesen forog, de nem húz.

Valamit kiált az oktató, de meg kell ismételnie, mert Nádi fülében még zúg a motordübörgés egyenletes zaja.

— Szállj ki, maradj itt!

Kissé reszket a keze, amikor nagy nehezen rátalál a heveder nyitására. Feláll.

— Ballábbal lépj ki, vigyázz, hogy meg ne sértsd a szárnyat! — hallja a következő utasítást.

Kikászálódik, leugrik a szárnyról. Az oktató hátranéz, gázt ad, elkacsázik a Hungáriával. Még vagy négyszáz méterre vannak a hangárok. Miért kellett akkor kiszállni?

Furcsán kemény a föld, soha nem érezte Nádi, hogy ennyire érezhetően fizikai teljesítmény megállni a földön. Kissé imbolyog is a föld, meghatározhatatlanul furcsa most a megszokott földi világ. És értelmetlen, hogy előbb ki kellett szállni.

A Hungária leáll a hangár előtt, az oktató kilép, erre fordul. Fölemeli a karját, majd kétszer-háromszor intve lerántja.

— Futólépést akar! — érti meg a jelzést Nádi és szabályos futólépésbe kezd. Mellre húzza az öklét és lábujjhegyen, egyenletesen ügetve kilép. Vidáman és fölszabadultan fut, nagy és nyújtott lépésekkel, szinte jól esik szívének, tüdejének a friss mozgás a szokatórepülés újszerű erőhatásai után.

Odaér és vigyázzba merevedik. Az oktató cigarettát vesz elő, körülményesen rágyújt és vizsga szemmel figyel.

— Rosszul vagy?

— Nem. Miért volnék?

Odamegy a géphez, körüljárja, benéz a hátsó ülésbe. Feláll a szárnyra és jobban belehajol.

Úgy látom, odafent sem voltál rosszul.

Szippant egy párat.

— No, üljünk le.

Törökülésbe leül. Nádi vele szemben. Hanzi rettentő kíváncsisággal ül le néhány lépéssel arrébb.

— Kérlek, mondd el nekem, mit éreztél odafent, amikor én repültem, nem te.

Nehéz szavakba önteni az ilyen új érzéseket.

— Inkább meglepetés volt, mint kellemetlenség. Ilyenféle repülést még nem képzeltem el. Érdekes volt, ha tudnám, hogy mit hogyan repültünk, tanulságos lett volna.

— És amikor te repültél, tudtad, mit csinálsz?

— Tudtam, már amennyire a szokatlan helyzeteket és mozdulatokat el tudtam hitetni önmagammal.

— Rendben van. Most próbáld elmondani, mit repültünk.

Lassan-lassan belemelegszik és másodpercnyi pontossággal és hitelességgel elmondja a repülés egész történetét. Minden helyzetet felmér és elmagyaráz.

— Szóval azért te tudtad, hogy a gép milyen helyzetben van a földhöz viszonyítva?

— A különböző irányváltások első pillanatában még nem, de azután határozottan éreztem a gép minden helyzetét.

— Rendben van. Majd utána nézek, az Egyesületben, mit lehet csinálni az érdekében. Úgy látom, van érzéked a repüléshez. Köszönöm.

Betolják a hangárba a Hungáriát. Amikor a gép bent áll már földél alatt és a szerelő veszi birtokába, az oktató magához inti Hanzit:

— Te, Hanzi, gratulálok az egyedül repülésedhez. Kifogástalanul csináltad. Most már elmondhatom, hogy előbb is elengedhettelek volna, de nem akartam a többiek miatt. És gratulálok a barátodhoz. Nem sikerült megkevernem, pedig kemény próbát kapott. Majdnem önállóan startolt, jóformán nem is kellett belenyúlnom. Vigyázz, mert hamarosan utolér! Most azonban elmegyünk egy pohár sörre és kocintunk az egyedül repülésre. Jó?

— Oktató úr, én már a fiúkat is meghívtam.

— Nagyon helyes, tisztos áldomás jár az ilyen esemény után.

— Szíveskedjék megmondani, miért kellett Nádinak előbb kiszállnia, azután futnia?

Az oktató nevet.

— Megmondom, fiam. Nem kívánom, hogy eláruld másnak. Tudod, olyan egyéni metódusnak is mondhatnám. Még nagyon kezdetén vagyunk a képességvizsgálatnak, magam agyaltam ki ezt az eljárást az első repülés utáni ellenőrzésül. Tegnapelőtt határoztam el, a barátod éppen jókor jött. Néked, mint „öreg” kartársnak szívesen megmagyarázom. Nézd, nem áll módomban hátranézni, figyelni, hogy mi van a taggal mögöttem. Jól érzi-e magát, vagy rosszul? Hát azért álltam meg jó néhány száz méterre tőletek, hogy ha nem jól érezné magát, hát könnyítsen a helyzetén. Lélektani dolog részben az ilyesmi, mert ti, akik az új tagra kárörvendően kíváncsiak vagytok, a kinthagyott tag helyett a közeledő gépet figyeltek.

— És a futás mire kellett?

— Az arra, hogy megállapíthassam, mennyire keverte meg a repülés. Más ember dülöngélve futott volna, inkább szédelgés lett volna, mint futás. a barátod nyílegyenesen, mintha vonalon szaladna, futott felénk. Jó anyag!

Mennyivel más érzés most kijönni a repülőtérről. Itt az oktató, nyugodt, nagy lépéseivel, furcsán himbálja felsőtestét. Itt van Hanzi, olyan mintha ivott volna, kétszer olyan piros a képe és igen fontos dolgokat magyaráz. Kissé fejébe szállt az egyedül repülés. Folyton mutogatja, hogy mikor milyen helyzetben volt a gép, mikor mennyi gázt adott, hogyan siklott, hogyan ért földet és miért nem pördült be a gép.

— Fő a nyugodtság, Tatuli, tanuld meg — mondja az igazi repülők fensőbb-ségével, — hogy nincs olyan gép, amelyik fennmaradt volna. Valamennyi lejön, előbb vagy utóbb. Én azt az igazságot már felszállás előtt tudtam, azért sikerült.

Hanem a motorbűgás még mindig hallatszik, távolról, de zsbongóan és a lépések furcsán megnehezültek. Mintha ólomsúlya volna a félcipőnek. s milyen más a világ újból, innen letről. Külön-külön nem látszottak a villakertek fái, valahogyan összefolyt az egész környék, felparcellázódott utcasávokra és épületpontokra. Nagyon meg kell szokni az embernek a repülést, csak azután tájékozódhat részleteiben az alatta elvonuló vidékről.

Hanziról kiderül, hogy egy hete kifizetett már egy hordó sört a mátyásföldi helyi-érdekű megállójánál lévő kertes vendéglőben, azóta számít az egyedül repülésre.

— A tata nem tudja a dolgot, körzöre kértem a pénzt. Egyelőre nem is árulom el.

— Nem tudja, hogy repülsz? — csodálkozik az oktató.

— Azt tudja, csak nem hiszi. Nem is érdekli a dolog, de úgy látom, nincsen is tisztában vele. Nem tudja, hogy veszélyes-e, vagy ártalmatlan. Igaz, igyekeztem úgy beállítani az ügyet odahaza, hogy hozzátartozik a mérnöki oklevélhez. Különbösen is régi vágású ember, csak azt hiszi el, amit lát. Gondolom, még akkor sem hinné, ha elhúznám a kéményt a ház tetejéről és hazaérve azt mondanám neki: én voltam. Csak akkor hisz majd, ha leszálok a ház mellett a szeme láttára és kilépek a gépből azzal, hogy kezét csókolom, Édesapám. De még akkor is belenézne a gépbe, hogy vajon nem maradt-e valaki benne, aki segített.

A kishordó sőr hamar elfogy, mert az avatásra illik meghívni a szerelőket, mindenkit, akinek a Hungáriához van valamelyest köze. Hanzi szívesen rendelne máso-

dik hordóval is, de egyrészt pénze nincs rá, másrészt nem engedné az oktató. felülnek hát a helyiérdekűre és hazamennek.

— Most elmegyek hozzád, — mondja Hanzi a végállomáson — és beszélgetünk. Jó?

— Nem, mert itt van Édesanyám és megszőktem. Szegénynek most még nem magyarázhatom meg, hogy mit akarok a repüléssel, mert neki a tanulás a mindene és nagyon félt. Buta dolog, de már benne vagyok.

— Menjünk haza, Nádi, s mondjuk el ketten neki. Hidd el, nem lesz baj. Rá vesszük, hogy holnap jöjjön ki a repülőterre és nézzen meg bennünket.

— Éppen ezt nem tehetem. Én még nem tudok repülni és megtörténhetik, hogy valaki éppen akkor tör gépet. Azután: ismerem magamat. Ha Anya leül mellettem, megfogja a kezemet, a szembenéz és csak annyit mond: nem szeretem én ezt a repülést, fiam! — mindjárt abbahagyom az egészet. Inkább egész életemben kesergék a repülés után, de nem okozok úgy fájdalmat Anyámnak, hogy lássam gyötördését. Érzem, hogy buta és gyerekes a viselkedésem, de meg kell csinálnom. Egyelőre nem megyek haza.

— Hát akkor nálunk alszol. Van vendégszobánk. Ha akarod beszélék édesanyáddal, ha akarod: elduglak, letagadlak.

Anya mindent megtudott a kollégiumban másnap, mert a kapus elkotyogta, hogy a fiatalúr nem aludt az éjszaka idehaza.

— Máskor is kimaradt már?

— Nem szokott az, kérem, kimaradni, nem olyanfiú. Összesen két éjszaka nem voltak itthon, amikor havat lapátoltak.

— Havat lapátolt? Mi van ezzel a gyerekekkel?

Rögtön bement az egyetemre és ott kérdezősködött. Minden professzort végigjárt, de nem sok jót hallott.

— Nagyon rendes, törekvő fiú, de valamivel foglakozik mellékesen, mert lemaradt.

Hanziéknál két napig tart a bújócskázás. Végül onnan is el kell menni, mert feltűnt, hogy harmadszor is itt akar aludni Hanzi barátja, pedig a kollégiumban lakik. És miért van az, hogy nem vált sem ruhát, sem fehérneműt.

Anya biztosan hazautazott már, majd írok neki, — gondolja Nádi —, hogy vidéken volta egy barátomnál.

Édesanya azonban már reggel óta bent ült a kollégiumi szobában.

— Anya, kérek, szamárságot csináltam!

Nem kell már magyarázkodni, összeborulnak, sírnak és nem akarják elengedni egymást.

— Fiam, fiam, hogyan tehetél ilyent? Én nem tudom mi van veled, de elhanyagolod tanulmányaidat és ami sohasem történt meg, elillantál előlem. Hát annyira szereted?

— Anya, Anya, Te vagy a világ legaranyosabb mamája! Hát azt hiszed, hogy nő van a dologban? Ül le, Anya, elmondom őszintén.

— Hagyjuk most, fiam, előbb egyél. Csirkét sütöttem neked, félek, megromlik. A gyónást meghallgathatom azután is.

— Nem, Anya, én nem tudnék most enni. Megvallok mindent.

Nehezen kezd bele, akadozva mondja el a történeteket. Anya csak néz, néz, egyre jobban tágul a szeme.

— Aláírtad Apád nevét? Ez teljesen fölösleges volt. Ha benne nem bízol, bennem bízhattál volna. Legföljebb aláírtam volna helyette.

— Hát nem haragszol, hogy repülő leszek?

Anya elmosolyodik.

— Fiam, én tudom, hogy van benned valami különös. Most már tudom, miben különbözöl tőlünk. Repülő leszel. Azt is tudom, hogy mi viszont büszkék leszünk rád, mert te már megvalósíthatod vágyaidat. Emlékszel, Édesapád meséiben mindig idegen világokról, emberekről volt szó. Én tudom, ha nem is mondta, hogy utazni szeretett volna távoli vidékekre, a világot szerette volna bejárni, de nem tehetette. Fiatalabb korunkban, mindig tervezgettük, hogy elindulunk, de jöttetek ti, a gyerekek, nem juthatott tovább a világgjárásban az állomásfőnökségnél. És azt tudom, hogy ebben a szomorú, megkevert, önmagát kereső világban mi megmaradunk a helyünkön, de ti lesztok az új világ megteremtésének részesei. Repülés van az egész világon mindenütt, tudom én, fiam, olvasom, hallom. A repülés végeredményben mérnöki dolog, ha vágyad van rá, csináld. Apával majd elintézem, hidd el, nem is lesz nehéz, hiszen amit ő nem érhetett el, most te — vágyain túlmenően — megvalósíthatod. Én bízom benned, fiam, Apa is, hiszen ismerünk. Ha elhatározad, hogy repülő leszel, sajátítsd el nyugodtan, biztosan, ne bujkálva és titokban. Én azért sem szólok, hogy két éjszakán havat lapátoltál, te tudod, miért tetted. De legalább mond meg.

— Anya, van egy jó barátom. Holnap bemutatom. Nagyon rendes gyerek. Már majdnem kész repülő. Azzal mentünk ki a Hegyre kiirtani a fákat a gépek elől. Útban voltak. Nem volt pénzünk baltára, szereztünk hómunkával.

Anya összecsapja a kezét a meglepetéstől.

— Hát fiam, én már útra készen vagyok, este haza akartam utazni. De itt maradok. Holnap kikísérsz a hegyedre, megmutatod a kiirtott fákat, a barátodat és valami repülést is. Utóvégre mégis csak szeretném látni, mire adom a fiamat.

Hanzi másnap jókor reggel ott van a kollégiumban és szinte makog rettentő zavarában. Végül megembereli magát és mentő szónoklatot kezd.

— Fiam, annyi jót hallottam magáról, hogy nem kell védő beszédet mondania. Helyeslem, hogy repülnek, boldog vagyok, hogy a fiam is repülő lesz. Hanem most már mutassanak valami repülést, legalább meg tudom majd mondani az uramnak, hogy micsoda. Sajnos, mindketten laikusok vagyunk a dologban.

Hanzi elnyargal, negyedóra multán behoz egy barnahajú fiút:

— Ez Béka kezit csókolom, szintén szigorló mérnök, szintén repülő és van motorja. Be tetszik ülni az oldalkocsiba, Nádi felül hátul. Tessenek csak kimenni, majd én is előkerülök valami járművel.

— Nádival? Az kicsoda?

Anya újból nevet:

— Lássák, most már teljesen nyugodt vagyok. Nevet adtak a fiamnak, látom: szeretik. Én még soha életemben nem ültem motorkerékpár oldalkocsijába, de, ugye, egy leendő híres repülő édesanyjának nem szabad idegenkedni semmiféle motortól?

Anya beül az oldalkocsiba. Szűk és kényelmetlen az oldalkocsi, mégis olyan természetes, gyors mozdulatokkal helyezkedik el benne, mintha régi ismerőse volna a sohasem használt jármű.

Béka úgy vezet, mint egy első bálos úrilány, szendén, finomkodóan, a kanyarodókban alig van sebessége. Hanzi mindenfélével telebeszélte a fejét, hogy itt van Nádi anyja, remek asszony, megbocsátotta szökést, a házilag gyártott szülői beleegyezést. Olyan a szeme, az álla, mint Nádié, kemény, határozott egyéniség. Anya, aki megengedi a repülést, ilyen még nem volt, hiszen minden más anya pityog egy szem gyermekéért, hogy jaj, mi lesz veled, bizonyosan kitöri a nyakát, vagy legalább is hordágyon hozzák haza abból a bűdös repülésből. Béka látja, hogy Hanzi nem lódtott, ritka asszonyt vihet fel a Hegyre, vigyáz hát rá, mintha fizetnének érte.

Május van és teljesen ünneplőben állanak őrt a hegyi út mentén a vadgesztenyefák. Díszlenek gyertyavirág pompájukkal. Kétoldalt a fenyvesek pompáznak, betör a napfény soraikba, olyan a hegy oldala, mint egy valószínűtlenül szép festmény. Egyszerre kibukkan jobboldalt Budapest szépséges panorámája, a kéklő távolságban hömpölygő Duna. Hófehér hajócskák úsznak rajta, cigarettányi füstöt engednek gyufaszálnyi kéményükből. Kirándulóhajók, majd vontatók, egy-egy motorcsónakbogár is el-elbodroz közöttük. A szentendrei sziget a nagy messziségben lustálkodóan hever a két Duna-ág között, ide látszik a Margit-sziget sötétzöld, halfejű formája, az a tört faágforma előtte a Margit-híd. Innen látszik, hogy milyen nagy területen fekszik a főváros és messze nyúlik minden oldalán egészen a látóhatárig. Kelenföld táján már kékes-ködös, tompító párába vész, előtte alig vakondtúrásnak látszik a Gellért-hegy.

— Álljunk meg kissé, — hadd nézzem egy keveset.

Percekig gyönyörködik a látványban.

— Maguknak jó lehet, még magasabbra feljuthatnak és még messzebbre láthatnak!

Fent a hegyen a csúcsra kapaszkodnak fel Anyával. Mintha megrendelték volna, most pattan el a csúcsról a Karakán, büszkén úszik, hamar emelést kap. Bal csavarmentetbe dől, egyre feljebb, feljebb emelkedik. Anya odavan a csodálattól, hogy nincs motor benne, s mégis egyre jobban emelkedik. Két perc alatt megérti, hogy végeredményben folyton siklik a vitorlázógép — hiszen attól van sebessége —, közben viszik fel az emelő légáramlások.

— Már te is tudsz ennyit, fiam?

— Még messze vagyok tőle, Anya, de utolérem. Hidd el, utolérem!

Frici bácsi régi gavallérok szeretetreméltóságával és tiszteletadásával köszönti Anyát, úgy ravaszkodja a dolgokat, hogy Nádi mindjárt startolhat is.

— Az a feladatod, hogy kiszabsz egy bal kört és utána szépen leülsz a völgyben. Kezdd egészen a domboldalnál, ha kapsz egy kis emelést, kóstold meg. Hanem a gépre vigyázz, nagy gyalázat lenne, ha pont édesanyád jelenlétében jönnél le hamarabb, mint ahogyan kitervezted.

Anya nagy érdeklődéssel járja körül a gépet, nézi, hogy Nádi beköti magát, s int, hogy készen van.

Kihúzzák a gumikötelet, Nádi kilendül.

Egy kötözködő termik ördög alányúl, megemeli, megy felfelé a gép, hajszálhíján belespiráloz, de eszébe jut: a kapott parancs nem így szól és a repülésben sohasem szabad bravúroskodni a nézők kedvéért. Engedelmesen jobbra húz át, a lejtő oldala

felé, egyenletesen, simán, csekély magasságot veszelve siklik. Szívet dobogtató szépen dalol a suhanó gép, hangja után nagyszerűen tartani lehet a sebességet, szinte oda sem kell nézni. Most hirtelen mélyül a hangja: emel a lejtő. Megkóstolhatod, ha emel, mondotta Frici bácsi, nézzük hát: meddig tart. Mindjárt a csúcs magasságában leszek, vagy legalább is közel hozzá, gyerünk el az emelésben a lejtő végefelé. Ha ellustulna, még bőven van idő és magasság elvégezni a kijelölt balkört, csak éppen nem kell túlságosan visszakerülni a csúcs irányába, van bőségesen hely a völgy fölött, fölötté futja még némely magasságvesztésre. A suhanás hangja egyre mélyebb hangú, megnyomja hát kissé, hogy felgyorsuljon, új sebességet kapjon. Most már gyorsabban közeledik a lejtő vége, festett panorámaként vonulnak el oldalt a dombok. Nyáj legel a domboldalban, dühös kis fekete kutya nyargal a gép után, idehallatszik ugatása, tisztán és közel hallatszik a vezérkolomp hangja és a vöröskövári terepen gépet indító oktató parancskiáltása: Furcsán, éneklőn, az utolsó szótagot megnyomva vezényel:

— Kihúz-ni!

— Fut-ni!

Már nem kell állandóan előre néznie, már érzékeli mindenével a gép helyzetét, irányát sebességét, lenézhet hát nyugodtan a terepre. Kezdők próbálkoznak a siklógépekkel, nekirugaszkodnak, de még nem kapnak szárnyra a gyenge indítástól, csak csúsznak, megállnak, félre dőlnek. Nevettetően torz és lassú az első kormánypróbálgatások látványa felülről. Jó volna rájuk suhanni, megmutatni a repülés e kis tudományát is, dehát a repülésben sok mindent nem szabad. Különben is vége a lejtőnek, már kezdi a süllyedő siklást, balra dönti hát a gépet, szűken fordul vissza, kissé önfelédten is, azt hitte egy pillanatra, hogy a Hungáriában ül. Következésképp a gép jó adag sebességet veszített hirtelen és most az éles forduló eredményeként csúszna lefelé. Szerencsére idejében észreveszi, talán Frici bácsi sasszeme sem fedezte fel a dolgot, inkább túlfordul, a kellesténél közelebb kerül a lejtőhöz, de még kiszorít annyi sebességet a gépből, hogy azután visszafektetheti és még rátámaszkodhat a lejtő előtt a gépet tartó sétatíkálasra. Izzasztó dolog, kissé nehezebb is, mint képzelte, nyilván azért, mert Anya nézi — ő az, a sötétruhás alak a csoport közepén — és olyan ez, mint amikor elemiben a vizsgán számtanból felelni kellett és Apa, Anya együtt lesték a szót szájáról. Van tizenöt filléred, hallja most is a tanító szavát, veszel belőle két darab három fillére kiflit, mennyi pénzed marad? Gyerekes dolog, de éppen most néz ide Apa, furcsán villog a tekintete. Hogyan is? Két kifli? Akkor három, meg három. Az hat. A hatot pedig le kell vonni a tizenötből. Marad kilenc. De majdnem hetet mond, mert Apa néz. És most majdnem fuccs lesz a lejtő kóstolgatásból, mert csak új dolog ez még, elsőre nem lehet kiismerni, hozzámérni a sebességet, a távolságot. És hozzá jobbra kell visszafordulni, megint nekisiklani a völgynek — ha ugyan lesz még megnyugtató magasság — és a völgy fölött nagy kört repülni, süllyedőt, végül leszállni. Furcsa, hogy jobbra nehezebb, sokkal nehezebb fordulni. Miért van ez? Talán mert nem maga felé, a szíve felé húzza az ember a botot, hanem eltolja magától? Kerékpáron is könnyebb bal felé fordulni eleinte, mondotta egyszer Frici bácsi és mennyire igaza volt.

Hanem itt a lejtő vége és közeledik a csúcs kupaklejtője, gyerünk a fordulóval.

Óvatosan, nagy figyelemmel kezdi, mégis úgy érzi, lustábban, szélesebb darabon és esetlenebbül fordul, s talán fölöslegesen sok magasságot is lead. De csak egy pillanatig. Hagyja a süllyedő fordulóban, minden izgalom nélkül és könnyedén tartja a botot, de közben az az érzése, hogy a gép megbolondult, egy végletből a másikba lódul, az előbb még hirtelen veszített magasságából, most meg szinte megáll, annyira lelassul. Dehát ez csak az érzékek csalódása, engedelmesen és szelíden fordul a gép orra felé hátulról a túlsó kisdomb, tetején a szűrőshegyű fákkal, s megjelenik a lejtő, a völgy. Itt derül ki, hogy nincs semmi baj, elegendő a magasság, majdnem ugyanolyan helyzetben és magasságban van, mint az imént kilótték. Visszaveszi hát balra a gépet, bent marad az alapsiklás vonalában, majd kissé tágít jobbra még, hogy legyen elegendő helye és ideje a Vöröskővár előtt belekezdeni a balfordulóba. A láda danája mélyülő és magasodó döngések és fityurászások után végre megnyugszik a szokott hangmagasságban, megnyugtatóan jelzi a legalkalmasabb siklást és sebességet. Szépen és simán változik a táj, mind mélyebbre süllyed a völgy feneke, már ott áll a távvezeték oszlopsora, ahol előre kitervezte önmagában a forduló elképzelésekor. Hagyja kissé nyomott állapotban a gépet, hogy a megfogott jó siklást megtartsa, könnyedén és szórakoztatóan kezdi a nagy széles süllyedő fordulót, a szétterült és ellaposodott egyetlen spirált, amit le kell írnia a leszállás előtt. A balszárny csak kissé van lent, kényelmes repülő páholyból lehet figyelni a lenti üzemet, amely a suhanó gép láttára hirtelen megdermed, nehogy útban legyen akár gép, akár ember a leszállásnál. Kissé dől és kissé torz a fordulóban a világ, mindez nyilván a szokatlan távlati helyzettől van, a fák mintha ferdén nőttek volna. Szinte segítő biztonsággal fordul a sok domboldal, mindjárt vége a nagy fordulónak és még mindig marad annyi magasság és sebesség tartalékban, hogy kinézhesse, hova száll le.

Szembeszéllal kell leszállni, jut eszébe, úgy rövidebb, biztosabb, kiszámítható, ha hátszélbe kerül, túlságosan elnyúlik majd, hosszú lesz és a hosszú leszállás határozatlanságra vall. Még itt is jelentkezik a segítség: Vöröskővár szélében gazt égetnek, a füst a csúcsnak fordul, mutatja, hogy éppen szembe fúj most a szél. Rendben van, maradjunk meg az irányban, csakhogy így meg nagy még a magasság. csúsztatni kellene, de hogyan? Kissé homályos még a dolog, nem szabad megkockáztatni, nem marad más hátra, mint az apró elhajlások, így kell leadni a fölös magasságot. Előbb balra, azután jobbra hajlik el, tér ki a gép, mire visszasuhan a képzelt leszállóútra, már alig van öt méter alatta. Van hát idő, hely és lehetőség a szép, kiszámított leszállásra. Szinte centiméterre lebegteti ki a gépet azzal, hogy kissé maga felé húzza tartja a botot, azután egy pillanatra lazábban tartja, végül határozott mozdulattal hasra húzza. A gép álmos jóllakottsággal, mintha ágyba bújna, úgy pihen el a földön, alig csúszik talpán másfél métert, megáll. És mindkét szárnyvége fentmarad egy gondolatnyi időre, erős az ellenszél. Nádi apró mozdulatokkal paríroz, játszik, mindig ellenkezően csűr, ahogy a gép dőlné. Álmos nyújtózkodás lesz a dologból, de a szárnyvégek nem süllyednek a földre, el lehet játszani ezzel az állórepüléssel estig is, de nem illik. Kioldja magát, amint végre szárnyvégre dől a gép. Kiszáll és most érzi csak a feszültséget, kissé reszket a lába, a szél verítéket hűt a homlokán. A feladat végrehajtása után érzi, hogy nehéz volt, kissé több, mint amelyet adhattak volna, de Frici bácsi nyilván tudta, hogy elengedheti.

— Néktek legalább magyarázunk valamit a repülésből — mondotta sokszor — és a motoros repülést kétülésees gépben oktathatjuk. De én még egyszemélyes gépen startoltam első repülésemre, inkább ösztönszerűen, mint tudatosan vezette és isteni csoda, hogy nem vertem magam agyon a leszállásnál. De akkor még így tanítottak és mégis sikerült. Majdnem nekem jött a hangár és a föld, de a gép nem törött, megállt a repülőtér kerítése előtt kellő távolságban...

Lenyargalnak a fiúk, mögöttük Anya jön Hanzival. Milyen ez az Anya, még ide is lefárad. Nyilván Frici bácsi bízta, mert a csúcson másik gép áll már, csak azt várják, hogy a társaság leérjen és indítják majd, hogy anya alulról is végignézhesse a siklást.

Hajszálra így történik. Anya még bele sem kezdhet mondanivalójába, már ellendül a csúcstól a gép.

Hát ez mi? Két láb mered szét a gépről. Ki van rajta, hogy nem használ lábkormányt? Maga Frici bácsi? Persze, hogy ő. Hajdonfejt, a lábtrükköt csak azért alkalmazza, hogy Anya lássa: nincs a repülésben semmiféle veszedelem, játék és szórakozás annak számára, aki tisztességesen megtanulja és tudja, hogy minden helyzetben mit kell csinálni. Furcsa a jól felrántott, felfelé suhanó gép. Frici bácsi két nadrágszára lobog az emelkedés szelében. Csak akkor kapja be a lábát a lábkormányra, amikor a felsuhanó gép elvesztette sebességét, s akkor is állva marad egy percre. Játékosan visszatottyán, azután felkapja az orrát, a hulló falevél szállingózik így előre-hátra. Frici bácsi személyesen mutatja be a repülés magasiskoláját, levág, fellendül, szárnyvégen perdül, azután rásuhan a társaságra, még le is kiabál az ülésből:

— Lusták! Később indultam, mégis hamarabb leérek!

Anya meglegedetten és boldogan búcsúzik a pályaudvaron, ahova díszkíséretnek eljöttek Béka és Hanzi is. Érzik, hogy valahogyan meg kellene mondani a fiúk együttes köszönetét a nagyszerű anyának, aki biztatja fiát a repülésre, de nincs szavuk az ilyen köszöntésekre, csak álldogálnak esetlenül, hátratett kezekkel, bámészkodva, piros képpel, pislogva. Végül kifejezik érzéseiket egy-egy rettentő nagyot cuppanó kézcsókkal. Béka még szabályos vigyázzba is áll, amíg a vonat lassan kifordul az üvegtető alól.

Ha Apa nem lenne olyan féltékeny, most meg lehetne felelni arra a kérdésre, hogy ki a legszebb a világon...

II.

„Nagy örömet szerezteél, kedves fiam, amikor Édesanyád elmondotta, hogy milyen komolyan végzed repülőtanulmányaidat. Szeretnélek már látni, de kivárom, míg annyira előrehaladsz, hogy egyszer majd hazajössz repülőgéppel.”

Ilyeneket ír Apa, nem tudhatja, hogy hazamenetből jó darabig semmi se lesz, mert összetört az Emese B és az egyesület haragszomrádot játszik a törésért.

Frici bácsi előre megjósolta a dolgot azzal, hogy felfedte a Vöröskővár alattomoságát.

— Nézzétek ezt a kis kővakarcsot: minden esztendőben megeszikegy gépet. Mindig felette esnek a fiúk dugóhúzóba. Megfoghatatlan, de így van.

Szóról-szóra bekövetkezett.

Az Emese B nem volt különösen sikerültnek mondható sárkány. Nehézkesen és lustán mozgott, inkább haladónak készült, mint kezdőnek.

A teljesítményjelvény megszerzéséhez kellett volna ötórás vitorlázás a hegyi lejtő fölött. Nagyszerűen ment a dolog kerek nyolc percig. Azután történt, hogy az Emese B mindig el-elkalandozott a lejtőtől. Jó keményen kellett fogni, hogy visszasuhanjon. Mintha húzta volna valami a Vöröskővár felé.

Egyszer csak sülyedni kezdett, elfogyott alóla az emelés. Annyi baj legyen, gondolta Nádi, belépett, belecsúrt balra és szűk fordulóval akarta kikerülni a Vöröskővárt, hogy azután majd leszáll a völgyben. Az Emese B végleg megőrült, nem jött ki a sülyedő balfordulóból, konokan folytatta, dugóhúzó lett a dologból és egy recssel véget ért. Egyszerűen szétment az eleje.

Nádi nem tudta elmondani, hogyan történt a dolog.

— Pörgött, pörgött, alattam megőrülten forgott a Vöröskővár és nem tudtam kivenni.

— Nem féltél?

— Eszembe sem jutott a félés, olyan rövid idő alatt történt.

Most azután itt vannak a roncsok a műhelyben, Jocó hümmögve vizsgálgatja a szétment elejű gépet, a tört szárnyakat.

— Bizony ez kerek negyven százalékos törés, írdd be szépen a repülési naplódba, hogy el ne felejtöd. Most azután ülj seprűnyélre és azzal próbáld meg!

A fene egye meg ezt az egész repülést, ha ilyen alattomos ládákkal kell vesződni! Még szerencse, hogy két egészen új és érdekes dolog van. Az egyik: az Alföldön „nagyszabású” repülőnapot rendez az Egyesület, a másik: estére a bajtársi egyesület tánra verbuválja a fiatalokat.

Hanzi már délben tiszta inget húzott és felkötött hozzá egy rettenetesen érdekes nyakkendőt. Béla „repülőtársaságít” öltött, kétsoros zakót szürke nadrággal és

kitette a gomblyukába a sirályos egyesületi jelvényt. Megnyiratkozott és bekenette a haját valami fénylő pomádéval.

— Lambit is el kellene csálni, meg Bendzsót is.

Nagyszerű két pofa. Lambi már „öreg”, legalább két esztendővel előzte meg a társaságot, mindenfajta sportgépet repül, reggeltől estig oktat. Természetesen motoros repülést, mert a vitorlázást egyelőre lenézi. Saját autója van, nagyszerűen öltözködik és kint a repülőtéren mindig fűszálat rág. Bendzsó viszont szívdőglesztő bajuszkát visel és szintén nagyszerűen repül. Ők ketten sztárkodnak a Gerlék gazdája mellett, ők az attrakciók. Tényleg el kellene csálni őket, de nem szeretnek lányokkal bíbelődni és ismeretlen babuskákkal táncolni féléjszaka.

Nádi legszivesebben otthon maradna, hiszen harmadik hete minden reggel azal kel, hogy estére korán hazajövök, s végre előszedem a jegyzeteket, dehát a tanulásból nem lesz semmi. Egy teljes hét ráment az Emese B-re, mire az elnökség beleenyugodott, hogy összetört géppel nem lehet repülni és mire a maradékot Jocó professzori megtekintésére be lehetett szállítani nagynehezen a Hegyről.

— Mindenesetre csípd ki magad — mondja Hanzi — esetleg eredj borbélyhoz is.

Hanzi nagyon finoman mondja, hogy ideje volna rendesen megborotvátkozni. Jól van, öltünk hát báli mezt. Kicsípi magát tetőtől-talpig, vadonatúj fésűjét összetöri a dróthullámok igazgatásával. Reménytelen dolog, úgyis égnek áll öt perc múlva.

Nagyszerű társaság verődik össze: Fóka, Hanzi, Béka, Pali, Balázs, Bandi, meg a többiek. Pali egészen komoly dzsentrifiú, elegáns, hódító, nagyszerű szövetekből készült nagyszerű ruhái vannak, szabószámhlája, házi cipésze, ezüst cigarettatárcája. Mellette Balázs lógatja busa fejét, nagyokat pislog és sűrűn helyesel. Nagyszerű fiúk, külön élvezet velük testületileg bevonulni és előkelően leadni a nagykabátokat a ruhatárban.

Bajtársi egyesületi ifjak sűrögnek, forognak, nem titkolt irigységgel fogadják a repülők kisdud csapatát. Síbajnokok, boxbajnokok, kardvívók, evezősök hiába szerznek rengeteg bajnokságot, sem evezőt, se sílécet, se boxkesztyűt, se kardot nem tudják magukkal hozni a bajtársi táncestélyre nem kicsinyíthetnek a gomblyukukba, ezek a fiúk meg egyszerűen kitűzik a háromsirályos jelvényt és még be se jöttek az ajtón, máris észreveszik őket.

Előbb terepszemlét tartanak.

A ruhatárban semmi érdekes, mindenki egyformán hámozódik ki a nagykabátból, hanem a teremben már van látnivaló. Barna és szőke babák traccsolnak, csodálatosképpen kevés mama van velük. Önállóak ezek a gyerekek is, elegánsak, frissek, mutatósak, a legtöbbjüknek nincs mázolt arca, pingált ajka. Főleg azok, akik önmagukat gardírozzák. A mamás lányok franciásan cicomázottak, frissen göndörített a hajuk, az arcuk szirupédes esti portré, egynémelyiknek még a szempillája is hosszabb a sajátjánál.

A társaság egyelőre átvonul az egyik különszobába, ahol nincsenek lányok, csak fehérabroszos asztalok és pincérek.

Mindenesetre bevacsoráznak. Balázs fölemeli fejét és azt mondja:

— Nádi, itt már nagyon várnak téged, valahogyan híred támad a lányok között. Visszahúzza fejét vállá közé, elárulja, hogy ő maga volt a fő hírverő.

— Azt is mondtad, hogy jó táncos vagyok?

Megadóan bólint:

— Azt is.

Ez a Nádi keresztüllát a fiúkon, gondolja Balázs, s töredelmesen vallani kezd:

— Nem tehetek róla, hogy téged olyan érdekesnek hisznek. Tudják, hogy a barátom vagy, kénytelen voltam részleteket mondani rólad. Mostmár azt is megmondom, hogy a lányok főleg azért tartanak olyan érdekesnek a repülésen kívül, mert nem jársz utánuk. Hanzi korántsem olyan érdekes előttük, pedig sokkal, többet velük van.

Megállj, Hanzi, most visszakapod a kölcsönt! Két hete sincs, „véletlenül” bemutattál egy „rokonlányt”, csak azért, hogy a magad ismerősével zavartalanul együtt lehess. Három kerek óra hosszáig kellett sétálgatni fel s alá a nyűgös babával s mindenféle számárságról csevegni vele. Most visszakapod.

Felkel, kimegy a konyhába.

— A mi társaságunkban a halászlét ketten nagyon erősen szeretjük. Hoztam magammal külön erőspaprikát, az enyémben és a barátoméba külön főzzenek.

Mire visszamegy, ott ül a társaságban Kázmér.

Hát ezt a tagot külön be kell mutatni.

Repülő, nem egészen a legjavából. Csak éppen belekóstol a repülésbe a kor és a divat kedvéért és dandy a végtelenségig. Eljutott nagynehezen a B. vizsgáig és — a gyanú szerint — még a pizsamáján is hordja a kétsírályos jelvényt. Ha utazik, neszesszert visz magával, állandóan kölnivizes zsebkendőt hord. Nyakkendőit egyéni kötéssel szívődglesztő módon köti. Hetenként egyszer a fejét elviszi a borbélyhoz, fazont igazítottat. Rengeteg inge és nadrágja van. A kollégiumban disznóbőr házcipőbe bújik és még ahhoz is van sámfája. Időjárás és hangulatok szerint öltözik. Kétlábon járó búbáj.

— Várjatok egy pillanatra — mondja Nádi — még telefonoznom kell.

Visszamegy a konyhához.

— Tévedtem kérem, hárman vagyunk, akik az erőset szeretjük. A harmadik különösen.

Kázmér közben a társaság krémje lett, csak akkor csöndesedik el, amikor Nádi visszatér. Az ördög tudja, mi van ebben a fiúban! A legszellemesebb gondolatok összetörpülnek jelenlétében, nem lehet elsütni sikerülten még kitervelt szójátékot sem. Ha jelen van, kifejezhetetlenül kisebbnek érzi magát az ember. És megfoghatatlan, hogy mitől van ez. Nádi, első szempillantásra, külsőleg egészen jelentéktelen, nem látszik többnek, mint akármelyik egyetemi hallgató. Néhány perc múltán, amit az ember vele tölt, az az érzése a vele lévőnek, hogy kivételes tehetségű, valami meghatározhatatlan van benne, mint a vezetésre termetekben. Pedig kissé lompos, lágy és lusta. Viszont egy két szó után, amit mond, az az érzése támad az embernek, hogy ez a fiú megfellebbezhetetlenül igazán tud mindent. Kázmér hát feszeng, két percbe sem telik, belezuhan személye a legteljesebb érdektelenségbe, észre kell venni, hogy már nem figyelnek rá, nem hallgatják. Pedig a legdrágább angol esti öltönyt viseli, a legdivatosabb szabóművész remekét, pedig pénze, mindene van, pedig idősebb, társaságlátogatottabb is és — mégse megy a dolog. Lelke mélyén azt érzi, hogy most fel kellene állni valami egyszerű és magától értetődő indoklással, kifogás-

sal, de nincs erő a lábában. Marad és éppen úgy behúzza a fejét, mint Balázs. De nem bírja néhány percnél tovább, változtat a taktikán, dicséretbe kezd.

— Nádi, egészen felkavartad a kollégiumi fiúkat, minden lányismerősünket. Nagyszerű gyerek vagy.

— Tévedsz, Kázmér, nem nagyszerű vagyok. Éhes. Fehérkabátos pincér tányérokat tornáz az asztalhoz.

— Méltóztassék parancsolni!

Lerakja a fiúk elé a halászlévet, alig kell inteni neki, a cinkos biztonságával tudja, hogy kinek jár az erős.

Hanzi nem bír a természetével, legszívesebben étlen-szomjan keringene már a táncteremben a különböző babuskákkal, Kázmér viszont hálás, hogy ételt hoznak, legalább addig nem kell beszélni és nem érzi Nádi nyomasztó fölényét.

— Italt kérem?

A társaság zöme édeskés bort rendel, Nádi megmarad a fanyar kadarnál, mint ahogyan Nagyapa tanította:

— Fiam, a hal úszni akar holta után is, de nem cukrosvízben, hanem borba.

Hanziban van annyi tisztesség, hogy krárog, izzad, de nyeli a méregerőset. Kázmért ellenben az első kanálnyi halászlé szabályosan kétvállra fektette. Elsápad, gyöngyözik a homloka.

— Beteg vagy? — kérdi Nádi.

Tehát hadüzenet. Rendben van, harcoljuk végig, gondolja Kázmér, majd visszaadom a kölcsönt az italnál. Ráérünk éjfél tájban visszaütni, addig legyen Nádi az úr.

Igaz, Nagyapó szokásánál sokkal erősebb a halászlé, szinte méreg, de meg lehet enni. Annál is inkább, mert új divat szerint főzték, nincs benne száalka. Rejtély hogyan, de eltávolítottak belőle minden száalkát, úgy lehet enni, mint a galuskát. Hanziban van annyi tisztesség, hogy egy hunyorítással jelezte: érti a dolgot, végigeszi a vacsorát. Még tetszik is neki, hogy Dendikázmér mennyire szenved. Odapislant nevetőkék szemével, hogy érti a dörgést, benne van a dologban, főleg azért, mert Kázmér végeredményben kiállhatatlan fráter, megérdemli, hogy mártogató repülése miatt egyszer megkapja a méltó büntetést.

Hühöznek és sziszegnek ketten, Nádi meg se mukkan. Nyugodtan, kimérten, mintha szertartás volna, nyúl a kadarkáspohár után és köszönti a veleérzőket:

— Egészségetekre! Jó ez a halászlé, de mifelénk nem készítik ilyen édesen. Sajnálom, hogy nem hoztam magammal erőspaprikát.

A többiek nem tudják a próbatételt, nyelik a halat, Kázmér már beszélni sem tud, annyira ég a szája, közben csodálja, hogy a többiek milyen élvezettel vacsoráznak. A biztonság okáért odafordul Balázshoz:

— Neked nem erős?

Balázs fölszegi bölényfejét.

— Cukorlé ez, Tatuli, cukorlé, én is erősebben szeretem.

Meg kell enni a mérget az utolsó falatig. Éget, mint a vitriol, de nincs pardon, még kinevetnék. Remekbeszabott nyersselyem ingén verítékfoltok sötétednek, néha

forog a szoba, tüzet érez a torkában és megbánja, hogy repülőgépre ült. A gyehenna tüze ég az egész testében, de nem lehet abbahagyni.

— Rendes gyerek vagy te is, Kázmér, — mondja Nádi — csak éppen nem tudsz róla.

Békítően nyújtja a poharát, Kázmér kétvállon koccint, alulról, leteszi a poharat, azután hanyag előkelőséggel mondja:

— Túrhető volt, de én valamivel erősebben szeretem.

Állandóan mászkálnak, nyitják, csukják az ajtót, odabent a nagyteremben már javában áll a bál. Hanzi hamar regenerálódik, viszket a talpa.

— Fiúk, gyerünk be!

Nádi kel fel elsőnek az asztaltól, Hanzi komoly hős és Tatuli volt a paprikamérgezett hallal, minden joga megvan ahhoz, hogy átvegye a parancsnokságot.

Bevonulnak a táncterembe, ahol színes papírdíszek alatt hömpölyögve fordulózik, kereng és siklik a fiatalság. Éppen befejezi a zenekar a végtelenségig elnyújtott táncmuzsikát, így el lehet foglalni a majomsziget legközelebső helyét. Legezik és hűsítik magukat a táncosok, kart-karbatúzva sétafikálnak körbe-körbe, az első pillantásra látni, hogy kikkel sétál a muszáj, kikkel a barátság és a szerelem. A mamák ritka karéja várakozóan és kiszámítottan ül, egyelőre még nem ismerkednek, hanem karbatett kezekkel, kritizáló vadászszemekkel mérik fel a lehetőségeket. Áll a lányok majomszigete is, behúzódtak az egyik sarokba, felszabadultan tereferélnek. Valamennyi egyetemi hallgató, magától értetődően félrevonultak, hogy a mamával érkezett vendéglányok az első perctől kezdve jól érezzék magukat és a rendezőfiúk végigtáncolhassák a kötelező házigazdai fordulókat. Nyugodtak és magabizók, mindegyiknek van fiúismerőse, kipróbált egyetemi szerelmek, amelyekre építeni lehet, ha mindjárt nem is házasságot. A kipróbált fiúk a szerelmi bizonyosságot jelentik. A megnyugvást, a kiegyensúlyozottságot és a problémák megvitatását. Egyik sem ellensége a csókolózásnak, a kart-karban gyalogolt nagy sétáknak, kiegyensúlyozott tanulmányi szerelem van közöttük, amelynek higgadtabb óráiban nyugodtan és részletesen meg lehet tárgyalni az oklevél után következő tennivalókat. Mennyivel másak a mamákkal jött „házi” lányok! Kikészítettségük olyan, mint a virág pompája, színe, illata, amely mind csak arra szükséges, hogy felhívja a figyelmet. Titokban, önmaguk előtt rendes és élettársat vágyó fiatalok, de kénytelenek csábmázba öltözni, mert anyjuk szinte feltárlalja őket. Kénytelenek merev és formaságokkal teli modort erőszakolni magukra, nem árulják el, hogy szirupos megjelenésük mennyi családi tanácskozás, mennyi családi költségszámítás eredménye. Belül restellik kikészítettségüket, kívülről parancsra hordják. Tudják, hogy mennyivel egyszerűbben és természetesebben elintéződnek a férjválasztás dolga, ha leülhetnének a fiúkkal és megismerhetnék egymás érzésvilágát! De nem tehetik, mert keserves és forrongó a kis, háborúvesztett ország élete. A mamák nem képesek eldönteni, mi a jobb, a nyugdíj-e, a sovány fizetés, vagy a szabályozhatatlan harácsolás. A szabad pályák semmit sem jelentenek a kiegyensúlyozott élet szemszögéből. Bukásokkal és tönkremenésekkel telítettek. A közállások viszont gyengénfizetettek, szobakonyhás lehetőségűek. Közben telnek a hónapok, az évek, a családra egyre kibírhatatlanabb terheket jelent a lányok

színvonalon tartása. Mindenhez összeköttetés kell, kijárás, az elért eredményeket pedig újabb összeköttetéssel és kijárással kell biztosítani. A veszett háború annyira felkeverte a dolgokat, hogy bizonyosat senki sem lát semerre. Ezeknél a fiúknál is csak annyi bizonyosság van, hogy néhány évbe beletelik, mire mérnökök lesznek és esetleg addigra javul a helyzet.

Szépmozgású, feketehajú lány válik ki az egyetemi hallgatók csoportjából.

— Jó estét, Nádi! — mondja.

— Kezét csókolom!

Nehéz pillanatok, hiszen a lány ismeretlen.

— Ne törje a fejét, nem vagyok ismerős, még nem találkoztunk. Követségbe jöttem a lányoktól. Nézze, itt vannak néhányan, akiket ismerünk, valamennyien rendezők, házigazdák, a vendéglányokkal kell foglalkozniuk. Végeredményben egyetemi hallgatók táncestjén volnánk, illene, hogy összetartsunk.

Mélybarna szeme van a lánynak, belenéz Nádiéba. Mennyivel nehezebb a helyzet, mint Kázmér számára a méregerős halászlé volt. A fiúk önkéntelenül eltágnak, egyedül Hanzi pislog megértően és biztatóan. A leány szemében nyíltság látszik, odaadás a közös ügyért.

Itt át kell venni a parancsnokságot, gondolja Nádi.

— Rendben van. Halljuk a követ feltételeit.

— A feltételek úgy szólnak, hogy szeretnénk jólérezni magunkat. Rengeteg unalmas fiatalember van itt, a lányok véleménye szerint maguk bizonyosan többet érnek az unalmasoknál. Ismerkedjünk össze, táncoljunk, trécseljünk, koccintsunk. Ahogy jön. Igaz, egy feltételünk van.

— Éspedig?

— Nem kell hazakísérni bennünket. Költségek ki-ki alapon, mindenki addig marad, ameddig tetszik neki. Távozás: angolosan. Rendben van?

— Mindjárt kezdehetjük is. Ez itt Hanzi. Mindjárt mehetnek is a lányokért, Hanzi a mi követünk. Várjuk a tisztelt hölgykoszorút az asztalunknál. Könnyen megtalálhatnak bennünket, kadarkát iszunk. Egyelőre.

Nagy csiripelés közben vonulnak be a lányok. Általános ismerkedés. Béka öntevékenyen a legcsúnyábbat Kázmér mellé ülteti, aki még mindig csak hümmögni tud a paprikától. Így mutatkozik be: — Házmér hahok, hehit csókolom!...

A Carmenarcú követ úgy ül Nádi mellé, mintha fenntartott helye volna.

— Várjon, Nádi, takarítsuk meg a kérdezősködést. Magáról mindent tudunk. Maga rólam semmit. Szüleimnél lakom, vegyész szeretnék lenni, nem vagyok szerelmes. Igen jól táncolok.

— Vacsorázott?

— Még otthon. Következésképpen szomjas vagyok.

Nagyon rendes baba, koccinthatunk vele.

Fókának egy heves szőke jutott, rettentő lázban próbál lépést tartani vele a viháncoló társalgásban. Béka viszont bőbeszédű lett a nem várt leányrohamtól.

— Táncol?

— Keringőt, csárdást, a többit csak tipegem.

— Nagyszerű! Nyissuk meg a bálát!!

Kiviharzik a társaság, ki-ki a párjával végigrisálja a nagytermet. Nyomukban, mintha a jókedv aranytallérjai hullanának, felvidulnak az emberek. A majomsziget egyszerre kiürül, nincs táncos nélkül üldögélő leány, hirtelenjében akkora nőszúke támad, hogy a fiúk egy része felkéri a mamákat.

— Szabad, kezécsókolom?

Éjfélutáni csakazértis hangulat tölti be a nyitócsárdás első perceiben a nagytermet.

Csak annyi történt, hogy a mamáknak, lányoknak, fiúknak, zenészeknek Nádiék végigviharzása eszébe juttatta azt a keserves állapotot, hogy a magyar fiatalság jóformán csak a táncteremben lehet önmagával együtt. Egye fene ezt az egész világot, akár merre megy, néz az ember, mindenütt csak azt látja, hogy a világháborúval kétfelé osztották a földet, hatalmasokra és kicsinyekre. Parancsolókra és teljesítőkre. Még a lakta-nyákban sem érezheti biztonságban magát a katona, sűrűn kell polgári ruhát öltenie, mert jönnek a parancsoló hatalmak képviselői, felszágalsznak minden zugot, hogy nincse több katonánk az engedélyezettnél. A munka és a pénz viszonya régen a fejetején áll, tisztességes munkával nem lehet annyit keresni, hogy a dolgokat ne kelljen örökösen foltozgatni. Elég csak itt végignézni a bálozó egyetemi fiatalságon, csaknem valamennyien lomposak a lemondástól, fogalmuk sincs arról, hogy a világ gazdag részein milyen nyugalmas, biztonságos életet ad a tudás és a munka. Sem az antantmegbízottak, sem a pöffeszkedő újgazdagok, a bárók s mulatók dőzsölői nem jönnek ilyen helyre, ahol végre zavartalanul együtt lehetnek.

— Sohse halunk meg! — rikkantja egy hórihorgas technikus, s megpöndöríti a párját, csak úgy lobog a szoknyája.

A mamák ropják legszívesebben és legtüzesebben. Végigfut rajtuk az elmúlt fiatalság emléke, azt se bánják most, hogy holtvágányokra félretolt vasúti teherkocsikban kellett lakniok hónapokig nem bánják, hogy régi, féltveőrzött menyasszonyi ruhákat kellett felszabdalni, átfesteni a lányoknak, mert tisztességes ruhaanyagot vásárolni nem volnának képesek. Kifújta fejükből a féktelen jókedv a gondot, az elsavanyodott, célnélküli életet, a másnapi gondokkal, sóhajtozásokkal teli éjszakákat. Újra úgy látják a fiúkat, mint lánykorukban, kedves, vidám legényeknek. Boldogok, hogy a lányuk önfeledten és istenigazában vigadozik. Rövid ez az élet, miért kell a fiatalok dolgába beleavatkozni, hiszen semmi sem bizonyos a mai világban, sem lakás, sem jövedelem, sem élelmezés, sem ruházat, csak egy bizonyos, az együvé tartozás. Eszükbe jut hirtelen sok ragyogó és meghítt parti, sok irigyelt menyasszony, akik most elfelejtetten és félreállva sírnak az elszegényített nemzet gyötrődésekkkel teli útján, mert kiderült, hogy a férjük ragyogása önámítás volt, a viszonyok megnyergelése. Anyagi összeroppanás, rendőrségi eljárás, tárgyalások izgalma követett sok megirigyelt szerelmet, ismeretséget. Mennyivel igazabbak ezek a kipirultan táncoló fiúk, egyszerűek, szürkék, de szívósak egy egész életre.

Lassan, észrevétlenül kétfelé vált a társaság, a széptevők bent maradtak, fáradhatatlanul táncoltak, a többiek, a dolgokat megvitatni szeretők, mintha tábor-túzi tanácskozást tartanának veszített dolgok felett, kivonultak az étterembe, s nekipirosodva magyarázták az állapotokat. Kalandos és kétségbeesett tervekről hallani, kivándorlásokról, világkörüli utakról, mert hiszen idehaza kezdeni nem érde- mes, mindent idegenek fölöznek le, belenéznek a szánkba.

— Ha így van, mondja a Carmenarcú vegyészlány, maga, Nádi, miért repül, hiszen idehaza alig van lehetősége.

Röntgenszemű ez a lány, meglátja a kétségek és vívódások nyomait az akasztófahumorú jókedvben is.

— Miért? Erre csak akkor tudok felelni, ha már tökéletesen repülök. Nagyon, de nagyon az elején vagyunk még, én különösen. Az ország pedig teljesen. Nincs repülőgépgyárunk, nevetségesen gyenge és nevetnivalóan a korszerűség mögött kullogó motorokkal próbálkozunk. Abban bízom, hogy mire én igazi repülő leszek, nemcsak ilyen háromsírályos gólya, felmondják kiskorúságunkat. Ha igen, idehaza be kell hoznunk évtizedek elmaradottságát. Új gyárak kellene, a gyárakhoz szakmérnökök, szakmunkások, berepülő pilóták, megállásnélküli, szalagon futó munka. Új kereskedelmi ágazat létesül majd: a repülőgépeladás. Anglia, Amerika, Franciaország, vagy a németek, akik sokkal előbbre vannak megkötöttségük ellenére, mint mi, nem lesznek képesek az igényeket Kelt felé kielégíteni. De még az sem fontos, hogy kivitelre dolgozzunk, repüljünk, elég lesz nekünk megteremteni és ellátni a magyar repülést.

— És ha nem sikerül?

— Ha nem, akkor ...

Behallatszik a táncteremből a gyorscsárdás, idebent az asztaloknál egyre hangosabb a jókedv. Úgy isznak a fiúk, lányok, mint a lakodalomban. Összebújva, nevetgélnek, egynémelyik asztal mellől kifogyhatatlanul ömlik a kacagás, szélesen és szélesen nevetnek minden apróságon, feldöntik a poharakat, hátradőlnek, úgy nevetnek. Úgy vigadozik az egész terem, mint a kiszabadult rab, nem győznek betelni önmagukkal, a boldog perceikkel. Mi is lesz akkor, ha nem támad fel a magyar repülés?

A Carmenarcú lány előrehajol, mélyen belenéz Nádi szemébe.

— Nos miért akadt meg? Kérem, fejezze be, amit elkezdett.

Béka, Hanzi és a többiek egyszerre, hirtelen idefigyelnek. Megfeledkeznek a mellettük ülő lányról. Tényleg, mi lesz akkor, ha nem lesz magyar repülés?

— Akkor kimegyek még nálunk is elhagyatottabb, lenézettebb, elnyomottabb és félreállítottabb országba. Leszek idegen udvarok szolgája, mint tekergő tudós eleink voltak, megyek, eltöltöm az életem vadidegen csillagzatok alatt. Tudom, büntetés lesz számomra az idegen nyelv hangzása, az idegen nép szokása. De én megtanítom repülni az emberevőt, vagy akár az ördögöt is. Repülök majd özönvízelőtti bárkákon, nagy nemzetek kimustrált gépein, de repülök, mert nem tudom másként szolgálni a repülést.

Félretolja a poharát.

— Képzelve el Magyarországot fekvését Európában! Mindennek a kellős közepén vagyunk. Az apám vasutas, megpróbálom vasúti nyelven mondani. Vasúti gócpont vagyunk, ahol összeérnek a személyvonatok, tehervonatok, gyorsak és expresszek útvonalai, ahol vasútechnikai okokból minden rendű és rangú vonatnak meg kell állnia. Ha bakterházat akarnak ebből a gócpontból csinálni, megérzi és megsínyli az egész légiközlekedés.

— Hamis az érvelés Nádi, maga vezércikket mond és elárulja mohóságát. Nem

volna egyszerűbb bevallani, hogy maga mindenáron repülni akar? Mindegy, hogy ki-nek, mindegy, hogy milyen géppel, csak repülhessen. Ez az igazság.

— Téved. Maga vegyész, aki megél idehaza, még akkor is, ha csak cipőkrémet gyárt. De nekünk elő kell teremtenünk magát a repülőgépet is. Mi, a fiatalok hiába magyarázzuk ezt egyelőre, egyszerűen nem értenek bennünket. A nemesített vetőmagtól kezdve a fajsirkéig mindennel törődnek nálunk és belevesznek a nagy mű részleteibe.

— Micsoda nagy műre gondol?

— Arra, hogy agrárállam vagyunk. Pedig ... Jó földjeink vannak, jó parasztjaink, földmunkásaink és merev hagyományaink a földművelésről. Úgy ragaszkodunk a hagyományokhoz, mint az egyház a liturgiához. Ha agrárállam maradunk a dolog mai értelmezésében, akkor újból elmaradunk.

— Ha repülünk, megszűnik az agrárjelleg?

— A repülés csak eszköz, de általa részesei leszünk a népek versenyének.

Abba kellene hagyni a vitatkozást, mert a fiúk lesik Nádi szavát, mint a prédikátorét és mindjárt ásitának mellettük a lányok. A Carmenarcú azonban könyörtelen.

— És mi a véleménye a házasságról?

— Az, hogy bolondulásig szeretek minden kölyköt. És tudom, hogy saját gyermekemet soha nem ültethetem az ölembe.

— Miért? Örök nőtlenséget fogad?

— Esetleg. Nem tudok elképzelni nőt magam mellett, nőt, aki belenyugszik abba, hogy nagyon ritkán leszek otthon. Engem úgy kell majd hazavárni, mint a főníciai hajósokat. Kimegyek egyszer, hazajövök valamikor. Ezt a mai nők már nem bírják el.

— És ha én elbírnám?

— Jó, koccintsunk rá, azután aludjunk rá néhány esztendőtt.

A lány szeme veszedelmesen csillog.

— Tudja, hogy ez visszautasítás és minden ilyesmi olaj a tűzre?

— Örülök, hogy legalább ennyire értékel.

— Azt akarja, hogy én udvaroljak magának évekig?

— Nem. Dehogy akarom. Ha eljön az idő, hogy kiválaszthatom a páromat, esetleg csak percek kellene majd hozzá.

A táncteremben hosszú szünet következett. A zenekar egyik része bejön az étterembe és asztalról-asztalra járva muzsikálgat. A fiúk egykettőre odaintik a zenekartöredéket és megrendelik a nótákat:

Nincsen a világnak,
olyan repülője,
mint mikor az Emese-repülő
felül a gépére.
Űl a gépmadárra,
fűtyül a világra,
Szent Péter is,
repülő volt
húszéves korába!
Azután meg azt, hogy:

Békás tó, nádas tó,
térdig sáros az alja.
Arra jár a babám,
luping gurtni van rajta.
Én kötöttem a luping gurtnit,
attól olyan csudaszép,
megállj te,
csudaszép,
majd eszedbe jutok még!
Béka feláll a nóta után:

— Köszönöm, hogy eszetekbe jutottam, engedjétek meg, hogy átvegyem a parancsnokságot.

Csillog a szeme, különösen a nóta után, azt hiszi, hogy békás tó rája vonatkozik.

Nézi Nádit, hogy szabad-e?

Int, hogy vedd át, Béka, nyugodtan, soh'se halunk meg!

— Hát akkor turáni gyöngyvért iszunk, valódi turáni gyöngyvért.

Kirúgja a széket maga alól, elrobog, öt perc multán hoz egy üveget. Mögötte a nevető pincér egyforma kis poharakat.

— Engedelmet kérek, erre én is kíváncsi vagyok! — mondja és nagy szertartásossággal szervírozza a meglepetést.

A turáni gyöngyvér barna is, piros is, zavaros is. Egyetlen tulajdonsága van, az, hogy a méregerős halászlé hozzáképest desztillált víz. Süt és éget, de rengeteg íze van.

— Voltaképpen mi ez, Béka?

— Nagyon egyszerű keverék, csak érteni kell hozzá. Van benne rum, konyak, abszint, barackpálinka, seprő, törköly, meggypálinka, szilvórium. És minden egyenlő arányban. Rossz nem lehet úgy-e?

Nem rossz, de a tetszhalottat kizavarná falujából.

A lányok csukott szemmel ugyan, de isszák. Minden mindegy, kitört a szabadság, a fiúk nagyszerű pajtások, különlegesek, repülők, csókolnivalók, kár, hogy a turáni gyöngyvérbe nem lehet belekeverni záradékul egy-egy pusztit is.

Tánc, ivás, tánc, rengeteg boldog nevetés. Tüzel a turáni gyöngyvér, már Béka képe is olyan piros, mint Hanzié. Csak a jókedvet sarkantyúzzák, mértéktelenül nem isznak, mint ahogyan — cigaretta sem füstöl a társaságban. Még Kázmér sem gyűjt rá, pedig igyekszik minden társaságbeli adottságát kamatoztatni a maga barnája mellett.

A Carmenarcú vegyészlány közelebb húzza székét Nádihoz.

— Nézze, Nádi, nagyon komolyan szeretnék magával beszélni. Az előbb füllettettem. Nincsenek szüleim, kettesben élek egy barátnőmmel, garzonlakásban. Igen jól esne, ha néha-néha fellátogatna hozzánk.

— Kedves meghívás, de nem hiszem, hogy élnék vele. Ne vegye rossz néven, de én csak a menyasszonyomat látogatom majd meg.

— Mit ért ezalatt?

— Azt, hogy nekem nincsen időm flörtökre, találkákra, lődörgésekre, látogatásokra. Én magától, bármilyen jól esik is a társasága, nem kívánok semmit.

— Nem szerelmes természetű?

— Talán nagyon is. De vagy elmerülök az ismeretségben, a szerelmeiben, a hódításokban, vagy megmaradok a repülésnél. A kettőt együtt nem lehet.

— Kissé papos gondolkodás.

— Papos? Nem. Bár tisztellem a papok egyéniségét és érzésvilágát. Paptanárok keze alatt nőttem fel, a kollégiumban is papok szeme előtt élek. Határozott egyéniségek vannak közöttük, tiszteletreméltó egyéniségek, akik minden tudásukat hivatásuknak szentelhetik.

— Nádi, maga fél tőlem??

— Igaza van: félek attól, hogy olyan ismerősökké válnánk, mint ahogyan elképzelte, búcsút mondhatnék a repülésnek.

— Annyira elszánt ember?

— Talán még annál is jobban. Látom, hogy mennyire kisiklott a fiatalság. Úgy kell szálanként előszedni, meggyőzni őket. Így is alig egynéhányan vagyunk együtt, de legalább már érezni a tiszta bajtársiasságot közöttünk. Mi valamennyien tudjuk, hogy a repülés nem szórakozás, nem luxus és nem csupán sport számunkra, sokkal több: az egész nemzet életszükséglete. Még akkor is az, ha maga a nemzet nem tud róla. Mi, akiket itt lát és akiket a lányok talán megcsodálnak kissé, mert új figurák vagyunk a fiúk galériájában, még csak játszadozó gyermekek vagyunk a repülésben, amely előtt nincs országhatár, távolság, különbség. A jó repülő a világ minden részén bajtárs, az új világ egyik építője. Sokkal hamarabb megértjük majd egymást, mint a politikusok, vagy akár az orvosok, vegyészek. Különös, de egyetlen foglalkozás az ember számára a repülés, amelyben parányi irigység sincsen. Aki többet tud, azonnal és minden hátsó gondolat nélkül elismerjük különbnek.

— Ez mind szép, Nádi, de utóvégre nem élhet madáréletet.

— Természetesen nem. De viszont nem fontosak számomra a mindennapi emberi élet szükségletei. Ha repülhetek, vagy ha csak részese lehetek a repülőüzemnek, de reám nem kerül sor, akkor is megvagyok étlen-szomjan két napig. Egyszerűen eszembe sem jut. A végén egyszerre pótolom a mulasztottakat, de nem fontos közben sem a táplálkozás, sem a kifogástalan megjelenés, vagy öltözködés. Az, amit maga kíván, elviselhetetlen teher volna számomra.

— Tudja, hogy ilyesmit nekem nem mondott még férfi?

— Határozottan tudom, mert a többiek egészen más céllal beszélgettek magával. Én nem tudnék időt tölteni ötórai teákkal, dancingok szórakozásával, vég nélküli andalgással. Higgye el, ezek a dolgok nem kellene az élethez.

— És arra nem gondolt, hogy esetleg megnősül??

— Dehogynem. Még nem ismerem, akit megszeretek majd, de már magam előtt látom alakját, mozgását. És akit én megszeretek, az olyan, hogy felesleges lesz a rengeteg együttlét, a séta, a sok beszéd. Mi csak ránézünk majd egymásra és megérezzük, hogy összetalálkoztunk. És bizonyosan a repülésben

lesz találkozásunk.

— Most arra feleljen: miért mennek maga után a fiúk?

— Nem vettem észre, hogy utánam jönnének. De ha így van, nincs semmi különös benne. Egy dolog érdekel bennünket, a repülés és engem más egyáltalán nem érdekel. Talán ez a magyarázata annak, hogy a fiúk szívesen vannak velem együtt.

— Hát akkor miért jött el a táncestélyre?

— Mert valamennyien jöttünk és mert egyszer ide is el kell jönni.

Hanzi egészen belebolondult táncosnőjébe. Közel hajol hozzá, úgy sugdos a fülébe mindenféle számárságot. Béka is lendületbe jött, Fóka is megtalálta a helyes testtartást ahhoz, hogy ne lógjon örökösen a feje jegesmedve-mélabúval. Nagyszerű a hangulat, egyre többször töltenek és isznak. Kázmér eleven higany, igyekszik mennél több rokonszenvet árasztani maga körül. Feláll, meghajol a Carmenarcú előtt:

— Szabadna, kezét csókolom?

Ellejtettek táncolni.

Most kellene angolosan távozni, de a fiúkat teljesen kicserélték. Belecsöppentek a mulatásba, utánnamennének, kihúznák a kollégiumi ágyból.

Megálljatok, betyárok!

Lassan, nyugodt mozdulatokkal feláll, elmegy az asztaltól, mintha csak benézne a bálterembe. De kimegy a ruhatárba.

— Tetszik parancsolni?

— A nagykabátomban hagytam egy feljegyzést...

Fölemeli a ruhatáros az asztalkorlátot, betessékeli, s már el is felejtette a dolgot. Nádi megkeresi a nagykabátot. Vállfára helyezték és úgy akasztották fel. Nagyszerű búvó- és pihenőhely. Belebújik a nagykabátba, mintha fölvenné, s úgy marad „felakasztva” a kabátok között. Jó szoros helyen van, el sem dőlhetne, még ha akar-na is, senki nem talál rá. Kis bolond, gondolja, milyen rendes asszony lesz belőle, ha megtalálja párját. Tűz és élet van benne, ki tudja, milyen okok sarkallják, hogy vegyész-mérnök legyen? Talán nem elegendő számára a tanárნőség, vagy a magán-tisztviselőség. Kis bolond.

Zsongító bágyadtság vesz rajta erőt, a turáni gyöngyvér bágyasztja. Legjobb volna most rögtön lefeküdni, paplan alá bújni az egész világ elől, s lassan elgondolkozni arról, hogy ezután hogyan alakulhatnak a dolgok. Először is bent az Egyesületben kellene valamit csinálni, mert szétfolyik az „öregek” ujjai között a repülés. Nyúlós-sá válik, lassúvá. Nincs gép, nincs lehetőség. Gépet kell teremteni és lehetőséget. Azután meg kellene szerezni a vitorlázóterepet valahogyan a repülés számára, hogy ne függjön a dolog a mindenkori polgármestertől, öröktől, községi pástoroktól. És el kellene keríteni valahogyan a terepet, mert belemásznak a gépekbe a kíváncsi kirándulók, teleszórják a kúpot zsíros papírokkal, csontokkal, szalámihéjjal, dobozokkal. Bámészok, szemtelenek, tolakodók, veszélyeztetik a fiúk és önmaguk testi épségét. Azután meg kellene szervezni az oktatást is. Frici bácsi és a többiek nagyszerű emberek, de ők is csak akkor mehetnek a Hegyre, ha idejük engedi. Valami szállásfélét is építeni kellene már, hogy hely legyen a fiúk számára. Külön táborokat kellene rendezni tanuló növendékek számára. Sok mindent meg kellene csinálni.

Hirtelen és nyugodtan elszundikál. Félig áll, félig lóg a fölvelt, fölakasztott ka-

bátban, utolsó gondolata az, hogy bizonyosan keresni fogják, nem találják, tűvé teszi érte az épületet, még a kollégiumba is becsongetnek utána. Itt nem zavarhatják mindaddig, míg hajnal felé valamennyi kabátot leakasztják és ráakadnak. Félrebillent fejfel szundikál. Furcsa és szokatlan helyzet. Hanzival álmodik, aki mindenféle képtelen ötlettel jön a repülésről, álmában a legkomolyabban ajánl repülő deszkalapokat. Egyszerű, gyalult deszkák ezek, csak rá kell ülni, s suhan, repül rajtuk az ember, mint a mesebeli szőnyeg. csodálatosan friss, értelmes és érthető a dolog, furcsa, hogy eddig eszébe nem jutott ez a megoldás. Se gép nem kell a repüléshez, se motor, csak az emlékezés legmélyéről valahogyan előbukkant megoldás, egyszerű, érthető, mindenki előtt világos és mégis nagyszerű megoldás. Úgy lehet siklani a deszkákkal, mint a síléccelel, úgy lehet emelkedni velük, mint a hullámhegyre nyargaló csónakkal.

Mire fölébred, már valamennyien elmentek. Idegen és ismeretlen egyetemi fiatalok mulatoznak, már senki sem táncol, mindenki mulat, nótázik, heje-hujázik. A kevés alvástól borzong, amint kioson, felgyűrt gallérú nagykabátjába behúzza a fejét és ballag a kollégiumba.

Másnap tele van a kollégium azzal, hogy Nádi Abesszíniába megy repülőnek.

Küldöttség kopogtat az ajtaján reggeli után.

— Kérlek szépen, — mondja a szónok —, nagyon szeretnénk, ha részt vállalnál a kollégiumi Mikulás-naptár készítésénél. Minden évben kiadunk egy litografált, füzetszerű dolgot, néhány karikatúrával, cikk van benne. Persze, epés, humoros, önmagunkról szóló. Nyugodtan kifigurázhatsz bárkit, mert téged is kifigurázunk. Már témát is találtunk számodra. Pellengérezd ki akármelyik finomkodó, dendiskedő társaságbéli bajtársunkat.

Kázmérnak nem árt egy kis hideg zuhany, vállalja hát a dolgot, mindjárt papírt, tollat vesz elő, s írni kezd. Hanzi betoppan mindenféle ötlettel.

— Feküdj le Hanz, aludd ki magad, valamit meg kell írnom, utána fölolvassom.

Hanzi megkezdi a horkolást, Nádi pedig megrajzolja Kázmér, az elsodort arslán portréját. Névtelenül, de olyan élethűen, hogy akárki ráismerhet:

— Az udvarias dörömbölés egybefolyt ajtóm felszakadásának recsegésével. Hosszú, elnyúlt, zajos, kimért léptekkel feltartozhatatlanul jött. Már-már eltíprással fenyegetett, de kimért pár centire megállt előttem. Nagyhercegi megjelenés és kimért franciás szervűsz köszöntés. Az előkelj és az eleganszia kútforrása.

— Fején kék puhakalap keskeny karimával, — az is nyeglén felpödörve — olyan állásba koronázza a nemes főt, a magas homlokot, a kissé fáradt szőke haját, hogy előnyösen domborítja ki a remekül sikerült beállítású fintorokat. A legújabb görbe szerint metszett pápaszem sárány szárákkal méltó nemesfém-keretbe foglalja finom erezésű halántékát. Látni: a kék erek lüktetve mint táplálják a tág, jobb sorsra érdemes agyat. A sárány szemüvegszárákkal illő összhangban vannak az aranyból készült zápfogak. A nagyság átkaként állandóan kellemetlen, szájnnyitó fintort visel, amely kimért, blázirt, kisé fransziás és előkeljően nagyhercegies benyomást kölcsönöz. Ennek a fintornak tulajdonítható, hogy a háztartásbeliek táncvigasságán, ahol frakkban jelent meg, egy vidéken felnőtt hajadonnal sikerült elhítenie, hogy ő Oszkár Tergenyev orosz nagyherceg. A siker érdekében ezt az előadást alá kellett támasztania vasúti utazásai alkalmával szerzett

francia tudásával: lüszázs dö kabiné et enterdi pandan dö tren et angár! A háztartásbeli leányzó konokságán azonban megtört minden nagyhercegi igyekezete.

— Vakító elegancia! Felüláll a napok apró-cseprő gondjain. Hatalmas problémák, világokat alakító gondok nyomják kissé görnyedtté vállait, teszik előkelően gyűrötté arcát. Racionalizálás! — hajtogatja sűrűn. Ebben szakértő, a kérdéssel több, mint hatszor egy napig foglakozott.

— Persze, ilyen adottságok birtokában az alacsonyabbrendűek a pitiánerség tudatában és makacs gyűlöletével keresnek hibát szavaiban, tetteiben, modorában, megjelelésében. de ő — szerencsére — mindezekon felül van már a világ közepének biztos tudatában. szmokinghoz puha gallért visel a biztonság kedvéért, hozzá enyhe sárgás inget, esetleg csomagolásra használt fagombokat. Számára a minden pénteki opera előadás biztosítja a művelt, gondolkozó ember kiegyensúlyozottságát. Bátor, mert akivel beszél, annak merészen elébe áll, csak egy-két centiméternyire, kidüllesztett mellel, emelt fővel. Ha érvelése és mosolya nem győz, úgy tud elvonulni, mint Caesar Triumphusa. Hangja kultúrált csengésű, sűrűn használ idegen szavakat, az impresszionista expresszionizmus oszlopa. Nélküle ez az irányzat már régen történelem volna. Kötetekre rúgna finom életnyilvánulásainak feldolgozása. Lakosztályának berendezése, felszerelése külön szám. Tudomány, tanulmány, nemes szórakozások, művészet van elhintve a falakon és az ágy alatt. Olvasmányai: Kurzvellentechnikproblem, Lö Differenzialintegrál, La Petit Illustration. És, természetesen, záradékul: Sourire!

— Nagyság! Előkelj! Fölény! Erény! Üdvözlő téged a pitiánerek serege!

Ezzel Kázmér megkapta, amit érdemelt.

Azonban a Krampusz című kollégiumi mikulásértésítőben mindenki megkapja a magáét. Nádit két rajz örökíti meg a kollégiumi halhatatlanság számára. Az egyikben foltostérdű repülőgönyében, borostásan, de Merkúrszárnyas cipőben ballag Abesszínia felé karriért repülni. A másikon megjött Abessziniából. Nyolchengeres Rolls-Royce-on, sofőrrel, inassal, útimarsallal, disznóbőrkozzerekkel, Juda oroszlánjával színaranyból, pőfékelő szivarral, dúsgazdagon. Természetesen a luxusautót légcsvár húzza és tolja.

A tél csupán a tervezgetésekkel telik, a Hegy halott, nagy repülések nincsenek, jövőre marad a teljesítményjelvény, s a motorvizsga. szerencse, hogy Hanzi éppen olyan beolajozott, mint júliusban, nyargal a föld és a repülési lehetőségek között. Egyszer csak bebotlik az ajtón:

— Tatuli, gratulálok, te nekem!

— Milyen alkalomból?

— Csak abból, hogy önálló repülőgéptulajdonosok vagyunk!

Ez a bolond Hanzi képes belenyúlni a zsebébe és kivesz egy pöttömnyi Zöglinget bosszantásul. De nem, nekiül az asztalnak és magyaráz:

— Ismered az öreg Sándor Bácsit?

Ki ne ismerné? Valaha Rákoson az elsők között épített gépet és az elsők között repült. Elsőnek találta fel a világon a törve, V-alakra épített szárnyat és az acélcsövekből épített szárnyat, törzset. Zeniten és Nadíron volt a repülésben rengetegszer, minden perce, pénze ráment, ha történetesen nem magyar volna, világszerte ismernék a nevét. Most a vitorlázógépek megszállott építője.

— Szóval: épített egy törtszárnyú, nagyon rendes gépet, dühében, hogy folyton

gáncsolják, támadják, Szent Györgyről nevezte el. Nagyszerű repüléseket végeztek vele, de összetörték a végén és az öreg tört poraiban nem óhajta látni művét. Hát ez a Szent György a miénk, szabályszerűen megvettem. Nem pénzt adtam érte, hanem ígéretet. Azt, hogy a lehető legrövidebb idő alatt, míg a télen összerakjuk, s nekivágunk vele a világnak.

Kiderül, hogy Hanzi már mindent elintézett. Apjától fuvart csent, az összetört gépet beszállította az egyetem alagsorába, ott van egy rakáson egy sarokban a folyosó végén.

Egyszeriben tüzes nyár lesz a télből. Nyargalnak az egyetemre megvizsgálni a Szent Györgyöt.

Hát, Szent György roncsaiban sem géphez, sem lovaghoz nem hasonlít. Tudományosan és alaposan összetörte az illető tag. Gerince, a főtartó szabályosan eltörött, bordái berúgva félredőltek, borítása összeszakadozott. Jocó dörmög, az elnökség nem tágit a műhelymunka és a részletrajzok készítésétől, egész télen át ott kell dolgozni az alagsori műhelyben, de szerencsére, azért senki sem szól, ha néha-néha foltozgatják az összetört Szent Györgyöt, csavarokat, fa alkatrészeket, furnért, vásznat, huzalokat, s minden más földi jót gyűjtenek hozzá.

Márciusra végül is összefoltozzák. Bizony, meglátszik a forradások helye, erősen lábadozik Szent György, de utóvégre azért lovag, hogy felvértezten bírja a küzdelmeket. Úgy kell sorsot húzni, hogy ki nyergelje meg elsőnek a derék lovagot. Nádi nem haragszik, hogy Hanzi a szerencsés, utóvégre ő hozta be a családba, néki van több jussa hozzá.

Nagyon óvatosan barátkozik a géppel, csak simán siklatja, hamar lesuttyan vele, kilebegteti, ráülteti a gyöpre.

De, a mindenit, a Törtszárnyú Lovag, a leküzdendő ördögök sokkal feljebb vannak, időben is tartósabb távolságban! Gyerünk vele a csúcstról csülökre.

Hanem Sándor bácsit nem szabad kihagyni a roncsaiból újjászületett lovag szárnyalásából. Tisztelettel felkérlik, legyen szíves kifáradni a mellékterepre, a Farkashegyre, ahol nem kísérik kíváncsi és kárörvendő tekintetek a szárnyalási próbát. Sándor bácsi visszahőköl a Szent György láttán, nem hitte, hogy a föltámadás ennyire sikerülhet. A biztonság okáért körüljárja, mint a tanítómester a viaskodásokból felépült gladiátort.

— Tökéletes! — mondja.

Azért meglengeti a szárnyait, megmozdítja kormányfelületeit, beleül, kanalaz a botkormányal, rugdossa a lábormányt.

— Úgy látom, jobb, mint ép korában volt. Tőlem mehetek.

Hát akkor gyerünk!

Főlcipelik a Farkashegy tetejére.

Csöndes és meghúzódó púp ez a Farkashegy a budai hegyvilágban, mostoha-gyerek, csak akkor jönnek hozzá, amikor a Hegyen nagy az üzem, sok a kíváncsi, a bámészkodó. A Farkashegy kiesik a forgalomból, út se vezet feléje, úgy kell kidibábolni hozzá. Néző szerencsére nincsen. Mindössze Békában van annyi remény, hogy lesz a dologból valami. A többi fiúk nem is tudják a lovagfoltozást.

Jobb, hogy nem tudják, a megfoltozott Szent György végérvényesen összetörik és meg lehet húzni fölötte a lélekharangot. Nagyszerű gép volt és abban különbözött a többiektől, hogy kétszer kellett tökéletesen összetörnie, mire elhitték neki, hogy va-

lóban összetört. Nagyszerű és szerencsétlen gép volt, csodagyerek, megelőzte korát, csak éppen azok, akik beleültek, a naptármutatta időben éltek.

Éppen csak rá kellett siklatni a völgyre, mindjárt otthon volt. Olyan gyönyörűségesen repült, hogy szinte magától mozgott minden kormányszerve. Nyalta a lejtő szélét, szálldosott bámész újszülött repüléssel. A baj akkor kezdődött, amikor Nádi komolyra fogta.

— Kipróbálok öt órára!

A teljesítményjelvényhez időtartamban öt repülőóra kellene egyfolytában. Megsarkantyúzza hát, de az első visszafordulásnál kifulladt a szent lovag. Ment, süllyedt, esett, mint a baltanyél, egyenesen neki az ároknak. Nagy reccs, s jobblétre szenderült.

Nádi kikecmereg, áll, áll, vakargatja az állát, de teljesen reménytelen a dolog. Belülről mosolyog, mert édesanyja jut eszébe, aki egy családi összejövétel alkalmából alaposan kitett magáért. Kerek három napig készülődött, süttött, főzött, mégis másfél óra alatt olyan tiszták lettek a megrakott tálak, hogy szinte mosogatni sem kellett.

— Bekapjátok néhány perc alatt összes remekeimet! — panaszkodott, s egy kicsit komolyan is mondta.

Egyetlen reccs alatt kimúlt a gép, összefoltozásához pedig hónapok kellettek.

Mindegy, nem lehet segíteni a dolgon. Nádi jobb lábafeje sajog egy kissé, hiszen összetört előtte a nem remélt fékezés közben a lovagláda orra, közben megérezte jobb lábával a földet. No, de mi ez ahhoz, hogy nincs saját gépük.

Sándor bácsi elodalog, nem bírja nézni a dolgot. Béka, a jó Béka viszont előáll:

— Ne búsulj, Nádi, holnaputántól mindennap legalább öt kört repülhetsz a Hungáriával!

Még három napig kell furikázni Hungáriával, mire az oktató nagy kegyesen bejelenti:

— Eredj el az öt körre egymagad. Úgy repülj, hogy nézlek.

Hát az ilyesmi mégis ünnepélyes dolog.

Itt az egész Tatulibanda, vigyorognak és belebeszélnek a dologba:

— Ne félj Nádi, még senki sem maradt fenn!

Külön szám, hogy egészen előlről kell kezdeni a dolgot a motorindítással. Lambi, a nagy fűszálat rágva személyesen kacsázik a légcsvarhoz, hogy berántsa.

— Kikapcsolni! — mondja.

Nádi kikapcsolja a gyújtást és jelenti:

— Ki van!

Kettőt, hármát fordít a csavaron. Sluhh, klotty, sluhh, klotty, így nyújtózkodik és izomlazít a motor. Milyen szépen csillog a sárga, meg barnarétégzésű facsavar, s elein hogy ragyog a sárgarézveret.

Sluhh, kotty, sluhh, kotty!

Jól megszívhatja, hogy egy rántásra beugorjon.

— Bekapcsolni!

— Be van!

No most! Lambi elegánsan és előírásosan rántja be a srófot. Ballábára rápipis-

kedik, kezével rákapaszkodik a csavar ágára. És úgy lendít egész testével, mint a diszkoszdobó első mozdulata. Pröpp, pröpp! Nekilendül a sróf, a kipufogócsőből olajfüst csap ki, s nekivág a motorszív a dübörgésnek. Simán, egyenletesen, szépen szól, ennél szebb muzsika nincs most a földön.

Béka beordít az ülésbe:

— Jó kéz- és lábtörést!

Ennél szebben nem bocsáthatják útra az egyedülrepülőt. Jól van fiúk, csinálunk szép iskolarepülést, úgy, ahogyan a könyvekben megírva vagyon. Hajszára úgy, esetleg még úgyabbul. Mindenből annyi lesz, amennyit a repüléstudomány kanalanként előír. tehát: nyugodt és egyenletes gázadás, nyílegyenes száguldás, iskolapél-dás emelkedés és a többi. A leszállás látványos lesz, megér egy pengőt, pont a leszállójeltől jobbra kell a fűrésznek leülnie. No lássuk!

A szelephimba veszett lefől-táncba kezd, a légcsavarkör olyan ünnepien ragyog, mintha aranyporral szórták volna be pályáját. Nagy, tág és lélegeztetően friss ez a csuda szabadság, végre fűrészben, végre egyedül! Ezek azok a sokszor álmodott és áhított pillanatok, amikor elválik az ember földi élete, átalakul tiszta repüléssé. Súlytalanabb lesz az ember, egészen új világba kerül, ahol nincsenek akadályok, kicsinyeskedések és nyűgös formaságok. Csak szabadság van mindenféle és minden irányban és sebesség van, haladás, mindig csak előre van, sohasem hátra. Tűz és higany van a repülőgépben. Pegazus vére és vágatása, ereje és szárnyalása lüktet a motorban, sárkányban. Könnyen, magától értetődő, már nem is figyelt mozdulatok tökéletes harmóniája nyomán a gép szügye alá teríti a repülőteret, vágat nyílegyenesen neki a szélnek, azután hirtelen, egyszerre, de mégis alig észrevehetően lent hagyja béklyóit, ahogy a verssor görbül a másik után, úgy hagyja el a földet, még pörögnek futókerekei, de már emelkedik egyre feljebb, süllyed és kisebbedik alatta a repülőtér jól ismert környéke, világa. Úgy látszik, nagytakarítás volt idefent az egyedülrepülés tiszteletére, ragyog az egész levegőtenger, áttetsző és gömbszerűen, a távlatok csodálatos elhajlásával tágul. Látni messze, a látóhatáron is túl talán, ott, ahol a szelephimba rajzol kecses balrafordulást a legegyszerűsebb vonalon, látszanak az ideködlő hegyek, felettük fehérszürke pamacsok, mint nagyapó pipája hegyében a ki-kiszabaduló füstdíszek.

Engedelmesen és vidáman dől az öreg Hungária a balfordulóba, tetszik neki a dolog, tetszik, hogy végre úgy repülhet, amint szerkesztésénél kitervezték. Hajszára úgy, lágyan, áramlások, erőhatások kitervelt összhangjában, mint ahogyan igazán repülni kell.

A légcsvavar pörgése lassul, a botkormány előrenyomul, a Hungária beleegyezően fordítja orrát a föld felé, tudja, hogy a földet csak érintenie kell, pontosan kiszabott helyen megkóstolva, azután szárnyalhat a következő körre. Milyen jó volna ez egyszer üzemanyagfogytáig menni, menni, szállni, szállni, arra, a Duna alsó folyása, Mohács felé, csak annyi időre legalább, míg Anya fölínthet az udvarból egy törülközővel, csak míg a dunamenti erdők fölött kiderül, hogy van-e még fióka a sásfészekben, szárnyalnak-e még lusta, erőteljes mozdulatokkal kerengve és suhanva a gyermekkor meglett réti sasai.

Nem, még nincs itt az ideje, most mintaleszállás következik, tankönyvszerinti, de még annál is jobb.

A Hungária, mint az ágybabúzó ember, úgy terül rá a repülőtérré, alig észrevehetően koccan, minden ütődés nélkül futókereke a földön, de csak egy pillanatra. Máris vissza fölemeli farkát, új gázerőt kap, a leszállás erőlassulásából újfent szárgulás lesz, kezdődik az egész előlről, de most még több harsányság és vágatás van minden mozgásában. Csodálatosan: nem döccen és nem dülöngél, míg a földön vágat, úgy szárgul nekifeszülő, nem biccenő, nem megdőló szárnyakkal neki a távoli horizontnak.

Lambi elfelejt új fűszálat bevenni. Ejnye, a betyár mindenit, de szépen repül. Madár ez a Nádi, egyszer csak, nem is sokára, elhagy engem, valamennyiünket és az a legcsodálatosabb, hogy magától értetődő dolognak látszik mindez, nincs benne semmi sértődöttség, féltékenység. Ez a gyerek létrának tekinti a repülést, s megy, hág föl rajta mind magasabbra. Valamit kellene csinálni vele, hogy mennél hamarabb kirepülhesse formáját. Ó, én számár, mióta gondolkodom, hogy ki legyen a partner a dinári csillagtúra repülésen! Hát Nádi! Persze, hogy Nádi! Legalább megtanul közben navigálni. Rendben van, Nádi, te jössz a túsóra. Zárttörzsű, elegáns és főrepülőúri túragéppel megyünk, a Tizenkilencessel. Előbb azonban végigverjük rajtad az avatás suhintásait.

A fiúk beleadnak mindent, füstöl a nadrág örömcsapásaik nyomán. Egyszerre abbamarad az egész. Gyanús csend lesz.

Nádi hátralép. Hát az elnök úr személyesen kijött üzemnézőbe. Látja, hogy avatás folyik. Pillanatokon dől el a sorsa. Ha beáll a sorba és üt, éljen az elnök. Egye fene a motorszerkesztési mániát, majd csak megleszünk valahogy. Utóvégre rendes fiú, nem illik ellentmondani neki.

De nem áll be a sorba és nem üt. Nádi úgy marad meggörnyedve, várva, hogy folytassák a sort, de egyszerre abbamarad az egész szertartás. Lambiban van annyi tisztesség, hogy záradékol retteneteset odasóz, sajog a helye, de szolidaritás van az ütésben, szinte pont az elhatározásra: Átvesszük, Elnöktatuli a parancsnokságot, s a repülést kivisszük a reptérre a motorpepecselő műhelyből.

Nincs több, egyenesedjünk fel.

— Kérlek, Lambi, ne folytassátok az üzemet. Álljatok le, mert jövő vasárnap megyünk repülőnapra, minden gép kell. Még összetörítek valamelyiket és ott állunk majd gép nélkül.

Elvonulnak és megtárgyalják rögtönzött értekezleten a dolgokat. Biztosan a nagyok mennek, Gerle papa, Lambi, Bendzsó, Bandi, meg a többiek. Minket oda nem eresztenek.

Dehogynem. Az elnök hamar eltávozik, Lambi előpöfög egy ócska kétüléses kocsival.

— Üljetek be, — mondja Nádinak.

Itt kell hagyni hirtelen az egész társaságot, pedig milyen jó lett volna folytatni az avatást, utána cél nélkül lézengeni a reptéren, körüljárni a Hungáriát, érezni ricinusszagát, megsimogatni szárnyborítását, vagy cigánykereket hányni. Esetleg kézen menni tenyérzsibbadtáig. Akármít, csak ne ezeket a hivatalos dolgokat, mert bizonyosan ilyenek következnek.

— Lemegyünk az Alföldre repülőnapot rendezni. A műsor: repülés és mutogatás. Te, persze, lejössz. Látsz egyet-mást, figyeld meg, mert veled vannak valamelyes terveink. Az első most: meg kell tanulnod navigálni. Még pedig alaposan. Az Egyesületnek meg kell mutatnia magát hamarosan külföldön is. A franciák kiírtak egy csillagtúrát, beneveztünk a Tizenkilencessel. Új gép, elég gyors, kényelmes, egy töltéssel jó messze megy. Legalább öt és félóra van benne, ha nem több. Úgy igyekezz, hogy viszlek magammal, te segítesz majd navigálni.

Rendes gyerek ez a Lambi. Csukott szemmel eltalál bárhová és még segítséget kér a navigáláshoz. Miért nem viszi magával Békát? Vagy Hanzit? Hm!

Alig két hét van még a repülőnapig, lelkes helyi emberek vállalták odalent a rendezés munkáját, idefent csak előkészület van és tanácskozás, de repülés semmi. A géppark lenyúzott, Jocónak veres a szeme az éjszakázástól, amint a rokkant ládákából és fűrészekből repülőképes gépeket orvosol.

A csendes Bendzsó és társa, a még csendesebb Bandi titokzatos képpel jönnek-mennek, mint a középkori alkimisták. Nagyszabású varázslatba fogtak, terveztek egy komoly vitorlázó gépet, amellyel távra is lehet repülni és műrepülni is. Olyan, mint az egyesületi jelvény sirályá, törtszárnyú kissé, szinte hasonlít a Szent Györgyre, de sokkal kecsesebb, finomabb, hosszabbszárnyú és zárt ülésű. Piros-sárga lepkecsíkozásúra festik, Bendzsó személyesen repüli be. Huszonkettes a neve.

A Zöglinghez mérten behemót nagy gép, a Karakánnál áramvonalasabb, látszik, hogy minden benne van, amit bele lehetett szorítani.

A repülőnapon szerepel először a nagy nyilvánosság előtt, úgy vontatják le egy Hungária-forma BL-géppel. Utánakötik a BL gépnek, Bandi beleül, magára húzza a fődelet, int, hogy tőle mehet. Fóka fut vele, tartja a szárnyvégét, azután elengedi és tátott szájjal bámul utána. A BL a kettős teher miatt nehezen emelkedik el, lassan húz egyre feljebb, végül is csak két kis pont látszik belőlük.

— Sorakozó! — üvölt Lambi.

Vonalt áll az egyesületi növendéksereg. Mind hajadonfejt, mind olajoskezű. Lambi kiosztja a szerepeket, kiderül, hogy a repülőnapból legkevesebbet Béla lát majd, őt rendelik ki üzemanyagparancsnokká. Nem ideális beosztás, folyton töltögetni kell és távoltartani a kíváncsiakat. A repülést nem lehet nézni, mert ha felnéz az ember, a sokadalom csupa szeretetből emlékebe megkopasztja a gépeket, vagy elfolyik a benzin. Kissé aggályos beosztás, mert Béla lángoló veres fejet hord, határozottan tűzveszélyesnek látszik a dolog.

— Nádi velem jön a Tizenkilencesen. Minden pilóta ismeri már az útvonalat. Ha egészen pontosan délkeletnek tartotok, mindenképpen rámentek a Tiszára, onnan már gyerekjáték a dolog, mert a városi legelő a repülőtér. Szélirányjelző lesz, leszálóljel is. Mi előremegyünk, hogy mire megjöttök, ott legyünk. Utánunk úgy jöjjetek, hogy a leglassúbb gép indul elsőnek, a leggyorsabb legutoljára.

Beülnék a Tizenkilencesbe, Lambi elől.

Mennyivel magasabb ennek a gépnek az eleje, jóformán ki sem lehet látni belőle a repülőtérre, csak a hangárok teteje látható. Erősen le kell majd nyomni az orrát startkor, gondolja Nádi, hogy nekifusson. Legalább hetven kilométerrel több van benne óránként a Hungária tudományánál. Vajon milyen lehet vele a repülés?

A csendőr intésére Lambi nekivág. A Tizenkilences vágta, mint az őült, vágta, de nem akar emelkedni. A Hungária már régen fent volna, gondolja Nádi és izgalmában belekapaszkodik az ülés előtt lévő törzsmerevítő csőbe. Botkormány, láb kormány a hátsó ülésben is van, azért is kapaszkodik, nehogy hozzányúljon valamelyikhez.

Már végigvágattak a repülőtéren felén, gyanúsán és ellenségesen közelednek a hangárok. Lambi mégis nyomja a gépet, ragasztja a földhöz. Aha, bele akar adni minden sebességet és biztonságosan akar emelkedni! ! Vadászpülösen kapja fel a gépet a földről, a Tizenkilences fölfúródik komoly sebességgel, a fordulótól, a gyorsulás hirtelen megváltozásától túlságosan ragad az ember az ülésbe. Lambi végignyargal vele a tér balkörén, bemegy a középbe, hirtelen bedönti szárnyvégre a gépet. El akar sötétedni a világ Nádi előtt az alattomosan támadó erőktől, de nem önmagát figyeli, hanem a gép viszonyát, helyzetét a földhöz. Mennyivel jobban kilátni belőle fordulózás közben, hogy csak egyszárnyú, a szárnya mélyen van. Most, a fordulóban egyszerűen eltűnt, nem akarja zavarni a körbenforgó panorámát. Rácsapást kérünk, szuggerálja Nádi, rácsapást, hadd lássanak a tagok odalent valamit. Lambi, úgy látszik gondolatolvasó. Visszatolja a földet eredeti helyére, ráfordul nagy félkörrel a hangárelőtti társaságnak, azután, mint a fecske, rájuk suhan betyár meredeken. Most érezni igazán a sebességet, bánja az ördög, hogy utána felrántásnál megint megzavarodik az ember vérpályája. Különben is szokni kell és ha az ember előre tudja, mi következik, szépen beledől, semmi, lassan élvezet lesz belőle.

A Tizenkilences végre megnyugszik ötszázon, orrával megkeresi a délkeleti irányt. Lambi előtt a műszerfalon irányába fordul az iránytű is, mehetünk.

Mennyivel szaporábban marad el a föld, mennyivel díszesebb a Hungáriánál! Elegáns bőrlülés, a botkormány krómnikkelből, kissé hajlított, helyet ad az ember lábának és piros ebonit a fogója. A kabinba nem fúj be a szél, baloldalt kis tolóablak, tetszés szerint lehet szellőztetni rajta. Próbaképpen kinyúl, keményen, nagy erővel szorítja vissza kezét a száguldás vihara. Ez igen!

Lambi kóstolót ad a főúri száguldásból. Megnyomja a gépet, a sebesség fölmege kétszáznegyvenre. Tágulva és nyúlva közeledik a föld. Kétszázra csitítja, így vágatnak, üstökösszerűen falvak, városok fölött. Most érezni csak, hogy mit jelent ez a sebesség. A betonút szürke szalagján bogárhátú autók gurulgatnak. Hetven-nyolcvan, esetleg száz kilométerrel azok is száguldanak, a Tizenkilences láttára bizonyosan belép a gázpedálba minden kocsivezető, mégis szájalmas vánszorgás haladásuk a Tizenkilenceséhez képest. Nádi a szárny életét figyeli: Egyszerűen faképnél hagyja a törzsből kinyúló vonal az autókat. Villámgyorsan rohannak visszafelé a porták, házak, templomtornyok, kastélyok, tanyák, dűllők. Egyenletes a vágta, csak néha fut dombnak, süllyed völgybe a dobálós időben a gép, fel sem veszi a száguldás örömeiben a dobálós gyomorszorító kellemetlenségeit.

Lambi száz méteren vágta a Tizenkilencessel, belátni minden tanyaudvarba, kocsiderékba, vályúba.

Milyen szép ez a magyar Alföld! Búzák, árpák, kukoricák, dűllőutak — száll a por a baktató kocsik nyomán, — faszorok, szalmakazlak, kútgépek. Legelő jószágok, nagy gulyák, rengeteg sertés, libák. Dolog, munka, föld, a világ legszebb mestersége.

Nagyapa mindig magyarázta, hogy gazdának lenni jobb, mint királynak. Úgy is lesz, Nagyapa kitanulom a repülést, veszek egy gépet, hazamegyek parasztnak, s ünnepnapokon berepüljük az országot. Együtt. Megnézzük, hol hogyan főzik a halászlét.

Itt a Tisza, szeszélyesebb és kanyargósabb, mint a térképen, most csöndes, megfér a medrében, a száraz ártér szélén a védőtöltés, mintha erődvonala volna.

Már itt vagyunk?

Itt bizony! Kiterítették a nagy legelő sarkán a leszállójelet, még széljelző bulót is szerkesztettek, vígan hurkázik a szélben. Lambi megnyomja a gépet, visszaveszi a gázt. Furcsán suhogva szól most a Tizenkilences, hajlik és dől a föld felé. Póznák és vezetékek kerülnek alá, szépen átsuhan fölöttük, azután hirtelen lesüllyed, koccan a futókereke, amikor földet ér. Mi ez? Miért nem hárompont a leszállás, gondolkodik Nádi, faroknehéz? Ismeretlen repülőtéren célszerűbb két kerékre szállni a farok óvása céljából a sebesebb géppel?

A lelkesedéstől kipirult helyi rendezők nyargalnak a Tizenkilences felé. Cserkészek, suttyó farkaskölyköktől kórházi igazgató főorvosig.

Még azt sem engedik meg, hogy a Tizenkilencset biztonságba helyezzék.

— Tessék csak hagyni, majd mi mindenről gondoskodunk.

Csendőr, önkéntes tűzoltó kerül elő, hessegetik a bámész népeket. Ezen a legelőn a Tizenkilences az első repülőgép, az emberek nagy része még átrepülő gépet sem látott, báméskodnak hát és csodálkoznak, Lambit, Nádit úgy nézik, mintha egyenesen az égből érkeztek volna.

— Méltóztassanak parancsolni, egy kis uzsonnával várják a repülő urakat.

Be kell menni a lacikonyhaszerű sátorba, ahol hideg húsok, kolbászok, szalonának, dúcós-gyürkés dombkenyér, zöldpaprikák, hűtött sörök, borok várják a vendéget. Polgármester van kint, városi urak, gyógyszerészek, ügyvédek, orvosok s egy mozgékony kis újságíró. Tegeződik, nyüzsög és fontoskodik, de mindezt ügyszeretettől, látszik rajta, hogy a jelenlévő urak nagy részét neki kellett meggyűrnia ahhoz, hogy vállalják el egy repülőnap rendezését.

— Kérlek, — magyarázza dicsekvően Nádinak, — az urak nehezen mentek bele. Tudod: agrárváros vagyunk, a repülés viszont technika, amelyhez semmiféle kapcsolatunk nincs.

Jóval innen van a kiállhatatlanság határán, érdemes vele elbeszélgetni. Kiderül, hogy a repülés olyan, mint a költészet. Hányan és hányan verselnek vidéken, csak önmaguknak, még a családjuknak sem mutatják meg. Verseskönyvüket elzárják, szégyenlik mások előtt, hogy komoly ügyvéd, orvos, tisztviselő létükre rímeket faragnak, pedig menekülés a hétköznapiasság nyűgétől a szebb és tisztultabb szellemi élet felé, amelyet egymás társaságában nem találnak meg. Helyi karrierrel és helyi pletykák, törtétesek útvesztője nagyrészt a társadalmi élet.

— Kérlek, olyan nekünk a repülés, mint bakfisnak a romantika. Érdekes, valamennyiünknek van valamelyes repülőélményünk, még ha effektíve nem is repültünk. Nézd, ott a patikus. Pompás verseket ír, egyszer, beavatott titkába. Petőfikönnyed sorokat. A világháború alatt megfigyelőtanfolyamra vezényelték. Mindössze annyi kapcsolata van a repüléssel, hogy egy repülőszázadossal beszélt a tanfolyamról fél óráig. Kérését nem teljesítették, de azért repülőnek tartja magát. Vagy ott a városi főjegyző. Az olasz

fronton egy lelőtt ellenséges vadászgép az orra elé esett le, kimentette a pilótát a lángokból. A pilóta francia volt, most is leveleznek egymással. Persze repülőnek számít.

— S te?

— Én viszont már repültem. Egyetlenegyszer. Az egyik nagy fővárosi újságválat sok-sok esztendővel ezelőtt repülőgéppel szállította szét a lapot, itt a legelő fölött alacsonyra ereszkedtek és egyszerűen kidobták a gépből a lapköteget. Felírtam a szerkesztőségbe, felajánlottam, hogy ha egyszer a gép leszáll és felvesz, riportot írok az útról és a modern lapterjesztésről. Megérte nekik, leszálltak értem és felvettek.

Várjuk meg gondolja Nádi, mit lódit.

— Beijedtél?

— Pontosan nem tudom megmondani. A városban rettentő nagy szenzáció volt, még ki is plakátíroztak, hogy ülök egy csúf seprőnyélen, az oldalamon ollókart, a fülem mögött nagy lúdtoll, a seprőnyél madzaggal hozzá van kötve egy repülőgéphez és alul, a legelőn a tehének a csodálkozástól ülepretotyanva bámulnak utánam, a „hős” után... Mondom: nagy szenzáció volt, mert ebben a városban még senki sem repült. Egész tömeg nézte végig menybemeneteletem. A társaság egyik fele azt állította, hogy bizonyosan nagy élvezet lehet a repülés, ha az egész világon úzik, a másik fele praktikus tanácsokkal halmozott el. A pemetefúteától kezdve egészen a konyakig mindent ajánlottak. Én a konyak mellett maradtam, minthogy jobban ismerem az ízét és egy egész üveggel elvittem az útra.

— Pöttömnyi emberke volt a pilóta és nagy szál ember az újságkidobó. A leszállásuk még ment valahogyan, de a felszállás csak harmadszorra sikerült. Akármerről próbálkozott a pilóta, mindenütt emberbe szaladt volna. Az újságkidobó végül is rendet teremtett, riasztópisztollyal lőtt vagy ötöt, erre szétnyargaltak az emberek és felszállhattunk. Bizony pajtás, én ma sem tudom, milyen volt a felszállás és a repülés. Csak arra emlékszem, hogy ment el a világ alattam. Annyira megrohantak az élmények, hogy a részletekre már nem is emlékszem.

— Szegeden leszálltunk, ott menetrendszerinti pihenő volt, de üzemanyagot is felvettünk. A pilótát megkínáltam konyakkal, elfogadta. Elmagyaráztam neki, hogy ki fia-borja vagyok és megkértem, menjen jó magasra, szeretném kipróbálni a magasságot. Rendben van, kérem, ötezerig fölmegetek, magasabbra sem az útból, sem az engedélyből nem futja. Fölfelé többet fogyaszt a motor és nekem el kell számolni az üzemanyagról. Megegyeztünk, hogy a cikkből küldök majd neki néhány példányt emlékebe. No, felszálltunk másodszer is. Egyre magasabbra mentünk, figyelhettem a kabin falán a magasságmérőt. Vagy három ezren lehettünk, amikor észrevettem, hogy az újságkidobó mellettem elaludt és csurog a nyála a jóízű alvástól. Akár hiszed, akár nem, leküzdhetetlen álmoság fogott el és én is elaludtam, pedig oly szép nagy színes katonai térkép húzott el alattunk! Arra ébredtem, hogy a koma megráz és azt mondja: — Tessék felkelni, mindjárt megérkezünk! Kitérlöm az álmat a szememből, hát koccan is a futókerék, megérkeztünk Mátyásföldre. Nem tudom: gyávaság-e, vagy bátorság, de én elaludtam az első repülés alatt.

— És azóta nem repültél?

— Nem, ha most fel nem viszel.

Jó gyerekek mutatkozik a helyi repülés kovásza. Utóvégre ő paprikázta fel a

várost, hogy hozzanak ide bemutató repülést, nem szabad letörni lelkesedését azzal, hogy akivel beszél még csak szépreményű pilótanövendék.

— Kérlek, majd megpróbáljuk valahogyan...

Motorbögés, megjöttek a többiek is...

luuu! luuuuu! Bóg és üvölt a Gerle 13 motorja, amint levág, fordul, égnek szegi orrát, bukózik a megérkezés örömére. A csapos tátott szájjal bámul utána, csorog a sör a teli pohár szélén, egész tócsa van alatta, mire észreveszi. A polgármester eldobja szivarját, felpattan a helyéről és kinyargal a lacisátorból.

— Kiesik, kérlek, mindjárt kiesik belőle! — kiabál izgatottan és látszik rajta, hogy most intézkedne, ha tudna, a tűzoltóparancsnokot, vagy a hajdút megbízná valamiféle figyelmeztető parancssal.

Nádit meghatja a naiv lelkesedés. Istenem, mennyire elmaradt a magyar repülés, ha az alföldi élet egyik gócéban azt hiszik, hogy a mutató beérkezés és leszállás játék az étellel. Szeretné odakiáltani a polgármesternek, hogy polgármester úr, maradjon csak nyugodtan, nincsen semmi baj. Ön is éppen így megtanulhat repülni, ha kedve tartja, egyáltalán nincsen benne semmiféle rejtett dolog. De nem lehet bírni a polgármesterrel, sem a többiekkel, rohannak a leszálló gép felé, most látja csak Nádi, hogy kirendelték a kórházi mentőautót a mentőorvossal és az idegességében monoklit rak a szemére. Legszívesebben vágatna az autóval a leszálló gépig, csupán tájékozatlansága tartja vissza, nem szeretné, ha a fölös közreműködésért megrónák. Szerencsére eszébe jut, hogy az ő dolga akkor kezdődik, amikor baj van. De nincs. A Gerle 13 már megfordult a földön, befelé gurul. Az urak megtorpannak, kétfelé ágaznak a gép előtt, hogy nekik ne menjen és szapora kézlengetéssel üdvözlök a pilótát, aki egyelőre nem tehet egyebet a visszaintegetésnél. Még ki sem szállt, amikor újabb látványosság következik, beér minden idők legmegbízhatóbb vonatógépe a Haris, cipeli mag után a Huszonkettest. Bandi ül benne, egészen hányavetésig merészkedik a megérkezéssel. Lekapcsol, kivárja míg a Haris eloldalog a lomhán lógó vonatatókötéllel, hogy majd lepottyantsa. Egy darabig csalinkázik odafent. A polgármesterrel megint nem lehet bírni.

— Lehetetlenség, lehetetlenség, semmiféle motorja nincsen és röpül!

Röpül! Sokkal többet tesz annál, egyszerűen fittyet hány a repülésnek, világnak.

Földnek szegi az orrát, kívág egy sebes, eléggé szűk hátraóriáskört, utána hátton röpül. Még fordulzik is. Van elegendő magassága hozzá. Nádi a végtelen alföldi táj légtengerébe érzi és látja a repülés igazi szépségeit a Huszonkettes játszadozásán. Sajnos a Huszonkettes befejezi a dolgot, nem akarja elárulni a holnapi repülőnap összes látnivalóit előre. Bandi orrára állítja a lábát, szándékosan dugóhúzóba viszi. Pörög, pörög, egyre szűkebb csavarmenetben és egyre gyorsabban a Huszonkettes. A polgármester végérvényesen átérzi a bajt, a mentőorvos pedig már kitátja a száját, hogy kiáltson a kocsivezetőnek, meghűl az emberekben a vér és borzong gerincükön a rendkívüli élmény hidegletése, amikor Bandi egyszerűen kiveszi a gépet a dugóhúzóból — de mindössze tizenöt-húsz méternyire ám a föld felett — szépen kilebegtet és leül vele a lacikonyha előtt a legelő gypére. A Huszonkettes alig csúszik néhány lépést, kifogy belőle a szusz, megáll, szárnyvégre dől, de mennyivel méltósgtelteljesebben és nyugalmasabban a Zöglingnél.

Egymásután jönnek a fiúk, már itt virít Hanzi céklaképe is. A helybeli urak féken tartják mérhetetlen érdeklődésvágyukat, amikor látják, hogy előbb a gépek biztonságbahelezése következik. Hangár természetesen nincsen a városi legelőn, a gépeket cövekekhez kikötik, nehogy elmozdítsa, vagy felfordítsa őket éjszaka a szél. A motorokat, üléseket, légcsavarokat ponyvatakarókkal lefödik. Berobog az üzemanyag-szállító teherkocsi is, a leugráló fiúkkal együtt van és teljes a növendéksereg, itt az egész Egyesület repülőképes gépparkostól, elnöktől, szerelőtől oktatóig, növendékig, kezdődhet a légi-cirkusz másnap.

A város gyalog, kerékpáron, kocsin, autón ontja az embereket. Telefonon újabb csendőrt, rendőrt kérnek, hogy a gépeket agyon ne csudálják. Végül is kordont vonnak a fűrészek és a ládák köré és bemehet a társaság a városba.

A város egyetlen nagy szállodájában már előkészített szobák várják a tagokat, szappannal, törülközővel, frissen vetett ággyal. Minden szobához jut egy rendező, aki fáradhatatlanul készségeskedik, előtte kell mosakodni, fésülni, borotválkozni. Negyedóra múltán mindenkit levezetnek az étterembe, ahol egy homályos tükör alatt vagy száz emberre terített nagy asztal várja a vendégeket. Nagy vacsora, nagy barátkozások és nagy felköszöntők. De valahogyan homályos és érthetetlen az egész dolog Nádi előtt. Tudja, hogy az Egyesület főleg azért rendezi ezeket a repülőnapokat, hogy a vasúti jegyekre felragasztható filléres repülőbélyegekből minél több fogyjon, de érzi, hogy ekkora lelkesedésel és nekirugaszkodással sokkal hasznosabb és eredményesebb dolgokat lehetne elérni.

Legjobb volna most mindjárt különülni a fiúkkal és töviről-hegyire megbeszélni, hogy az ilyen helyeken modellezést, vitorlázást kell megindítani és létesíteni kell Budapesten valami központi szervet, amely összefogná az egész repülést. Ha így csinálnánk, gondolja, mi jöhetnének le megnézni a helybéli repülést. De a fiúkkal nem lehet most külön paláveret rendezni, elmerültek az új ismeretségekbe, úgy látszik, tánc is lesz. Nincs más hátra, el kell tűnni, álmodozni, tervezgetni, főleg visszafordítani az emlékezet friss filmjét Bandi repüléséről. Nagyszerűen csinálta a hátra óriáskört, de kissé túlsebes és túfelrántott volt, a Huszonkettes szárnyai szinte remegtek az erőhatásoktól. Lágyabban és harmonikusabban kellene az ilyesmit csinálni, gondolja, úgy, hogy a gép, az anyag szinte beledőljön az ívekbe, elfordulásokba, még természetesebb és mesterkéletlenebb legyen, ne lehessen benne külön érezni a virtuozitást. Úgy alszik el a szállodai ágyon, hogy megpróbálja gondolatban újra, meg újra Bandi lupingját. Tisztán érzi, hogy ragad az ülésben, amikor meghúzza a botkormányt, tisztán látja a feje fölött a tetszetős kumuluszfelhőket, egyszer, kétszer, háromszor, azután csodálkozik, hogy a felhők egyszerre milyen gyorsan tűnnek el hátrafelé és milyen hosszú ideig marad háton a Huszonkettes. Hideget és szelet érez. Hiszen ez nem a Huszonkettes, hanem a nyitott Zögling! Megbolondult? Hátonrepül? Nagyszerű szám ez, bizonyosan nézik a fiúk. Hiszen be sem vagyok kötve! Hát akkor miért nem pottyanak ki a gépből? Odaszegeztek volna? Megállj, Hanzi!... A felhők vágtatnak egyszerre átfordul a megnevezhetetlen, soha nem látott láda, rettentő hosszú szárnyai vannak, most megint hason repül. A szárnyai sorra súrolják a rettentő magasra felnőtt nyárfák ágait. Nincs botkormány, nincs lábkormány, úgy kell belekapaszkodni a szárnyakba, s felrántani őket, nehogy összeütközzenek valamelyik faderékkel. Szerencsére a fák elfognak, hirtelen eltűnnek kétoldalt és nyílt, ismerős

szép panoráma mutatkozik. No csak, ez a Duna, itt a mohácsi templom, ez a vasútállomás, milyen nyílegyenesen száll fölfelé a mozdonykürtöből a fekete füst. Valaki in-teget, biztosan Anya. Persze, hogy az. Szervusz, Anya, én vagyok! Várj csak, előbb balfordulóval kinézem, hova lehet leszállni... Leszállni? Nem! Ha Bandi tudott a legelő fölött, én is tudok Mohács fölött. Anya, ne félj, egy kis műsor következik, most köszö-nöm meg Apának, amiért nem haragudott, hogy a nevét odaírtam a beleegyezésre. Most mondom meg majd Apának, hogy valóban ő a legszebb a világon. Majd szépen kirepülöm, amit mondani akarok. Jó? Előbb csak lebegek majd egyhelyben, ezt senki sem tudja. Még nem is rebegnek a szárnyaim, úgy-e? Most majd luping következ-zék? Nem, azt csinálná mindenki. Én majd mást! Körülrepülök a várost, de úgy ám, hogy közben folyton-folyvást megfordulok a saját tengelyem körül. Közben majd éne-kelek rá. Figyelj, Anya. La lá-lá-lá-lá la-lá, lá-la-lá! Trá lá-la-lá, trálalá, trillalá! Nézd mi-lyen szépen keringőzők fölöttetek! Tralálalá! Hopp, de nagyra nőtt a barátok templo-mának tornya. Höhö! Még belémjön a torony! Mit is kell most? Persze, balra gyönyör-űen ki lehet kerülni. Mindig elfelejtem, hogy ezen a furcsa gépen nincsen bot. Igaz, közvetlenül fogom a szárnyat. Várj, Anya, bedőlök, egészen élesen, a torony majd elsiklik mellettem, nem baj, ha egészen közel lesz is. Soh'sem hittem volna, hogy ilyen magas ez a torony. Látom, Anya, látom, ne félj, tudom, hogy nincsen már szárnyam se. Most figyelj jól, olyant mutatok, amit magad sem hiszel, amit csak én tudok egyes-egyedül a világon. Eddig csal álomban csináltam. Most megpróbálom ébren. Nézd, Anya, egyszerűen megállok majd a torony fölött. Bedőlök balra, így, az-tán a jobb kezemmel egészen úgy, mintha szárny volna, keveset verdesek, éppen csak mozgatom, ezzel azt érem el, hogy a balszárnyam egyre följebb emelkedik, te-hát a balfordulóból horizontba kerültem. Most mindkét szárnykezemmel egyformán csapdosok, szárnyalok, lásd, a torony fölött állok éppen. Lassan ráereszkedem, de csak alig érintem, utána leszállok, látom nagyon vártok. Elrugaszodom a toronytól, ráfekszem a levegőre, siklok, siklok, siklok, egyenesen feléd, azután felrántom ma-gam, mintha fejest ugranék, látod éppen úgy, mint a galamb leszálláskor, ráverek a levegőre, fékezek, fékezek, itt vagyok. Megérkeztem. Repülő vagyok, madár vagyok!...

Anya mond valamit, de azt már nem hallja, mert Hanzi és Béka indiántáncot lejtenek az ágya körül.

— Éhéljehen a johó fijuhu, ahakihí kohoráhán csicsikáhálni mehegy a láchányohok ehelőlhó!...

Már éjfél van, órákat aludt, ezek meg most bújnak az ágyba. Hanzi a szomszéd ágyra fekszik, Béka összegömbölyödik a sezlonon.

— Nagyszerű babák voltak, holnap kijönnek és szépen bemutatkoznak nagyságod-nak, hogy behozzák az elmulasztottakat.

Mondják, mondják, hogy kik és mik voltak az asztalnál, milyen emelkedett a hangulat, milyen nagyszerű emberek élnek ebben a kis tiszamenti városban, de hamar abbahagyják, egészséges, mély lélegzésük hallatszik a beszéd helyett. Nádi egy darabig nyitott szemmel fekszik, hallgatja Béka és Hanzi szuszogó kettősét. Csak álmodtam, pedig milyen logikus és természetes dolog volt a mohácsi megérkezés. Nem baj, Anya, majd hamarosan eljutok én hozzátok egy fűrésszel!

Fejére húzza a paplant, s elalszik.

Reggel kocszörgésre ébred, felkel, kinéz a nyitott ablakon a város főterére.

Vasárnap van, piac van, kocsik döcögnek a főtéren Kossuth Lajos bronzszobra köré. Tisztára sepertek már minden járdát, tiszta és fellocsolt az úttest. Szemben most nyílik ki egy borbély, előtte a bérkocsiállomáson most itatják a lovakat. Jó szénaszag terjeng az egész város fölött. Galambok tollászokodnak bukkuruzva a tetőkön, verebek strittyegnek az ereszek szélén, villódzó fecskék csicsiriznek a villanydróton. Kezd érződni a nap melege, a reggeli szellő borzolja a gömbakácok frizuráját és az úttest fölött meg-megcsattog a széles vászon-szalag, amelyre piros és fekete betűkkel felfestették: Ma repülőnap a csordajáráson. Korszerű és látványos repülőműsor. Ejtőernyős ugrás. Ballonvadászat. Rajrepülés. Műrepülés.

A templom tornyában hatot ütött az óra.

Csendsen öltözik, hogy Békát, Hanzit ne zavarja, de azok még ágyúlövésre sem ébrednének fel.

A borbélyüzletet még söprik.

— Alázatos szolgálja, van szerencsém jó reggelt kívánni! Jóska, húzd a szemetet a sarokba, majd később fellocsolsz, most szappanozz! Méltóztassék parancsolni ide az első székbe, úri és elsőosztályú kiszolgálást ebben a székben adunk legkedvesebb vendégeinknek.

Terítőt hoz, meglátja a sirályos jelvényt.

— Uraságod is a repülőekkel érkezett?

Délig bizonyosan nyitva van ez a vidéki borbélyüzlet, gondolja Nádi, a repülőnap délután két órakor kezdődik. Ha most kielégíti a borbély kíváncsiságát, ez délig ügynöke lesz a repülésnek.

Beszélgetnek hát, a borbély elzavarja Jóskát a szappanozástól, személyesen tevékenykedik. Egész sereg bicskanyitogató kérdésre kell válaszolnia, olyanokra, hogy hányszor hányt már a gépen, esőben is tudnak-e repülni, miért nem hozzák a gépeket vasúton, vagy teherkocsin, hogy két héttel ezelőtt megvásárolta már az egész család belépőjegyét és két hét óta magyarázza minden vendégének, hogy méltóztassanak elhinni kérem, végeredményben mégsem lehet olyan veszedelmes dolog ez a repülés, hiszen a repülők is emberek.

— Nemdebár, kérem?

Felkeni a szappanhabot a bal kezefejére és vezényel a borotvával.

— A másik oldalt kérem.

Egyet nyes a fazonnál, s folytatja az előadást.

— Minden vendég úr azt mondja, hogy hiába hirdettek itt utasrepülést, nem ülnek fel, mert nagyon kicsi gépek ezek, törékenyek, megbízhatatlanok. Én nem értek, kérem a repüléshez, de leszereltem őket. Azzal, kérem, hogy a repülőnek minden bizonnyal többet ér a saját nyaka az utas nyakánál, következésképpen ha magára vigyáz, az utasra is vigyáz, ergo: nyugodtan fel lehet ülni... Kiborotváljam, kérem?

Szóval: utasrepülés is lesz. Bizonyára Lambi lesz a főfuvaros és Hanzit vigyorgni fog, hogy már ő is vihet utast.

A városháza mögött kis park, utána kissé süllyesztetten félreállítottan és szerényen csendes katolikus templom. Piacra jövő háziasszonyok, leányok fordulnak be egy Miatyánkra, most megy át a paplaktól a templomba a fiatal káplán. Nádi a harmadik

padból hallgatja a korareggeli csendes misét, áhítatosan elmerül a barokkstilusú oltár szemléletében. Templom! A fiúk nem tudják, hogy mennyire mélységesen vallásos és minden reggel templomba jár. A fiúk nem egyformák, egyrésztük nem templomos természet, bizonyosan megértenék, de nem bizonyos, hogy követnék. Anya is bent ül most a mohácsi barátok templomában a korai csendesmisén, ott a piaci táská mellett, a padon előtte az imakönyve. Csodálatos érzés, hogy ilyenkor mindig egymásra gondolnak és szavakba nem foglalhatóan mégis tudnak egymásról mindent.

Hanziba, Békába úgy kell lelket verni, nagy fröcsköléssel mosdanak s lent a kávéházban két adag reggelit falnak. Kell is, esetleg nem lesz ebédre idő, mert kedvet kap a város a sétarepülésekre és a repülőnap megkezdéséig folyton furikázni kell az utasokkal.

Az elnök külön eszik a vezérkarral a szomszéd asztalnál. Alig kapják be a reggelit, kiadja az utasítást:

— Indulás!

Kint a legelő-repülőtéren pedig sorakozó, eligazítás. A növendékek gépszolgálatot végeznek, írják a startokat, az utasok neveit, aláíratják az utasokkal a nyilatkozatokat, hogy saját felelősségükre ülnek gépbe, bekötik az utasokat az első ülésbe. Ez a délelőtt. Délután fokozott gépszolgálat. Parancsnok Lambi. Ő indítja a gépetkét startra, ő a felelős a műsor betartásáért. Nádi viszont a léggömböket tölteti és felengedi.

— Takarékoskodjatok a gömbökkel. Két-három próbaeresztés után egyesével kell engedni őket. Csak akkor engedtek újat, ha elpukkantották, vagy ha megszőkött. Jól beálltok a szél alá és úgy számítjátok ki, hogy két-háromszáz méternél ne legyenek magasabban, amikor a repülőtér közepe felé érnek.

Ejtőernyős ugrást nem engedélyeztek, homokzsákot sem szabad kidobni az ejtőernyő pótlására. Általában igen sok a nem szabad. A város fölött ezer méternél alacsonyabban nem szabad repülni.

Az egész délelőtt bajlódás az utasokkal. Előbb a közéleti előkelőségeket, akiket hosszabb sétaútra kell vinni a város körül, azután minden rendű és rangú fiatalság. Igen sok a lány, iparoslegények, diákok, öreg repülésszerelmesek. Gépies és mégis szórakoztató dolog. Mindenkinek meg kell fogni a bokáját és úgy vezetni a helyes lépésre a szárnyon, nehogy belépjenek a bordák közé. Mindenkit el kell helyezni, be kell hajolni hozzá mélyen az ülésbe, megigazítani a hevedereket, bekötni, s mindenkit ki kell oktatni:

— Ne tessék semmihez hozzányúlni, sem álló, sem mozgó dolgokhoz, mert esetleg megállítják a gépet, vagy akadályozzák a vezetését.

Az első ülésből nem szedik ki a botkormányt, ott kanaliz és kever mindenkinek a hasa előtt, senki sem fogódzik bele. Belekapaszkodnak a törzs peremébe, de csak felszálláskor. Leszállás előtt két kézzel integetnek az ismerősöknek. Teljesen felkavarja őket a repülés élménye.

— Milyen volt?

Csodálatos, hogy a földön maradtak tízszer, meg százszor egymásután ugyan ezt kérdezik.

Délután a Gerle 13 és a Huszonkettes a király.

A piros Gerle úgy hasítja a levegőt, mint a gyorsröptű vadgalamb. Meredeken emelkedik, zuhanva süllyed, orsózik, bukózik, pereg, visszafojtott motorral olyan lassan repül, hogy már szinte áll. A feleresztett ballonok nagy részét elvadássza, szét-pukkasztja a pergő légcsavarral. Rengeteg autogram marad utána. A Huszonkettes meg felcsap fecskének teljesen felkavarja az embereket. Nagy a siker, Lambi rengeteg fűszálat elfogyaszt és késő délután elsőnek startol haza a Tizenkilencessel.

— Útközben vedd át, ha mozgatom a botot, tartsd a kurzust. Bár arra sem kell figyelned, hiszen a lenyugvó napba kell repülnünk.

Izzasztóan nehéz a dolog. A Tizenkilences a legkisebb kormánymozdulatra inog, csúszni, fordulni akar. A nap egyenesen a szemébe tűz, nem látni jól a horizontot. Lambi mindezt tudja, s hagyja, hogy kínlódjék. Elkésett termikek nagyot löknek, nyomnak a gépen. Görcs áll már a kezébe, ahogy visszakényszeríti horizontjába a gépet, néha túlsegíti, s akkor kezdheti előlről, csak éppen kisebb mozdulat kell és az ellenkező oldalt kell segíteni. Megmerevednek karizmai, de azután érzi, hogy mozdulatai egyre finomabbak és ösztönösebbek lesznek. Érzi, hogy nem nehéz és nem is kellemetlen a dolog, csak éppen a túrarepülés más, bírni kell. Mind könnyebben fogja a botot, lábai sem feszülnek már az oldalkormányra. Lambi mindezt pontosan érzi, egyszer, nagynehezen hátra néz, a szájában ott van még a csordajárási maradék fűszál, hunyorít huncutan, megértően, mintha mondaná:

— Nehéz, Tatuli, de ugye, megéri?...

Meg Lambi, mindent megér, hogy néha madár is lehet az ember!

III.

Kedves Anya és Apa!

Lambinak köszönhetem, hogy végigrepülhettem, ha mindjárt kudarccal is, a dinardi versenyt. Negyedik napja ülünk Stockholmban, tétlenül, van időm írni. Leírom hát részletesen a dolgokat.

A franciák nemzetközi túraversenyt rendeztek sportgépek számára, az Egyesület benevezte a Tizenkilencset, Lambi ragaszkodott ahhoz, hogy én kísérjem. Furcsa most, utólag, hogy a fiúk közül senki sem igyekezett elfűrészelni, egyszerűen belenyugodtak, hogy én megyek.

A gép vezetését és ellátását így oldottuk meg:

Lambi a pilóta, ő intézi a repülőtereken az útlevel-, vám-, meteorológiai ügyeket és a versenyellenőrző lap hitelesítését. Rám a gép műszaki ellátását: a gép feltöltését, ápolását, átvizsgálását, motorpróbáját bízta és egész sereg apróbb dolgokat. Így akartuk elérni, hogy a verseny közben földön eltöltött idő minél rövidebb legyen.

Két és fél napra terveztük a versenyrepülést és mivel a Tizenkilencesnek se rádiója nincs, se vakrepülő műszerei nincsenek, csak nappal repülhettünk. Északi útvonalat választottunk hát, hogy mennél jobban kihasználhassuk a nappali repüléseket. Odafönt ugyanis — és Apa ezt jobban és hamarabb tudta mint én — az éjszakák sokkal rövidebbek és a nappalok hosszabbak. Úgy terveztük, hogy az első éjszakát vagy Helsinkiben, vagy Stockholmban, vagy Oslóban töltjük. A második éjszakát Párizsban, illetőleg azt szerettük volna, ha a jó időjárás esetén kivilágított útvonalak felett repülve éjszaka is gyűjthetjük a kilométereket. A repülőtereken nem akartunk több időt tölteni 30 percnél, ez a megszabott idő néhol bevált, néhol nem. Útvonalunk gerince a következő volt: Budapest-Hamburg-Königsberg-Helsinki az első napra. A másodikra: Helsinki-Stockholm-Berlin Osló-Bremen-Párizs. A harmadik napra: Párizs-Marseille-Bordeaux-Dinard. Körülbelül 8000 kilométer hosszú útvonal. Számítottunk egy ellenszeles megoldást is, ellenszél esetén minden részletútvonal mellett volt előkészített rövidebb megoldásunk is. Rossz idő esetére számítva — hiszen, mondom, a Tizenkilencesen nincs vakrepüléshez alkalmas műszerkészlet, csak úgy repülhetünk vele, ha látunk is valamennyit, — megtanultuk egész Európa földrajzát részleteiben, rengeteg térképet vittünk magunkkal és az útvonalat verseny közben is gyökeresen meg tudtuk változtatni. Az utolsó napokon a rossz időre számítva egyre újabb és újabb útvonalakat dolgoztunk ki, a végén már csak úgy zsongott a fejdünkben a rengeteg megoldás, város, távolság, repülési irány.

A Tizenkilences aránylag kis gép, mégis 1200 kilométeres távolság berepülésére képes szélcsendes időben. Úgy választottuk meg az útvonalakat kellő biztonsággal számítva, hogy a leghosszabb 900 kilométer volt. Az utolsó este már is meg kellett változtatnunk a véglegesnek mondott tervet, mert a meteorológiai jelentések kilá-

tástalanná tették, hogy zürichi leszállással még este Helsinkibe jussunk, ezért rögtön Münchent választottuk első leszállóhelyül. Most már megvallhatom, az volt a legnagyobb kívánságunk, hogy elindulhassunk Budaörsről.

Apa, igen körülményes dolgok ezek, körülményesebbek, mint a mohácsi vasút menetrendjének összeállítása és betartása. Mivel minden pillanatot ki kellett használnunk a nappali repülés lehetőségeiből, be kellett szereznünk a csillagászatilag meghatározott napkelte pontos idejét. A Csillagvizsgáló Intézet reggel 4 óra 45 percben állapította meg a napfelkeltét, persze mi már jóval hajnali négy óra előtt készen voltunk az indulásra. Lehangolóan keserves idő ígérkezett, a felhők olyan alacsonyan lógtak, hogy eltűntek bennük a budaörsi hegyek oldalai, az eső gyengén, de egyhangúan szitált, semmi reményünk nem volt az idő kitisztulására. Mindezek tetejébe a meteorológiai jelentés egyenesen elriasztott az úttól bennünket, rendkívül nehéznek jelezte eljutásunkat Münchenbe. A motorpróba nagyszerűen ment, irtó idegesen várunk a háromnegyed ötöt.

Végre átadták az Aero Szövetség hivatalos kiküldöttei a versenylapot, pontosan négy óra negyvenöt perckor feldörgött a motor és elindultunk nyílegyenes irányban München felé.

Megkezdődött a nehéz küzdelem a felhővel és az esővel.

Alig pár percnyi emelkedés után elértük a felhők alját, nem tudtunk volna átjutni a hegyeken felhő nélkül, rá kellett hát fordulnunk a Duna völgyére. A szitáló eső, a reggeli félhomály, az alacsony felhőzet egyszerre megszüntette a repülés szabadságát. A hegyek, felhők és esőfrontok által szabadon hagyott alagutakban 100-150 méteren bujkáltunk, gyakran éppen az utolsó pillanatban fordultunk vissza egy-egy zsákutcából, még mielőtt a piszkos és alattomos felhők elfoghattak volna bennünket. Erősen figyeltünk, ezt is megosztva. Lambi figyelt balra, én jobbra.

Egyszer csak a látóhatár felett egy vékony csík jelezte, hogy arrafelé magasabb a felhőzet. Lassan felvergődhattünk 450 méterre, az országhatárnál már 900 méteren repülhettünk és olyan vékony felhőzet volt felettünk, hogy sejteni lehetett a kék eget.

Kezdtünk megkönnyebbülni, hogy már sokkal világosabb van és az eső sem esik. De egy másik dolog viszont erősen aggasztott bennünket. Nagyon kevés a földhöz viszonyított sebességünk, alig 170-180 kilométer, az átlag pedig még ennél is kétségbeejtőbb: 120 kilométer. A meteorológiai jelentés tehát igazat mondott, Bécs felé egyre erősödik az ellenszél. Szerencsére a motorral nincs baj, úgy működik, mint a legfinomabb svájci kronométer. Kezdünk fellélegezni a tágabb levegőben, amikor megint elsötétül és összeszűkül a látóhatár. A Wiener-Wald lejtői csaknem teljesen elzárják az utat. Ismét belekerültünk a völgyek és felhők útvesztőibe. A szél már annyira felerősödött, hogy közvetlenül érezzük. Míg a dombok felett jártunk, a szállókések tűrhetőek, de amint elhagyjuk őket, elviselhetetlenné válnak. 40-45 kilométeres szél örvénylik és nyom vissza, hajigál bennünket. Alig 50 méter magasan rohanunk végig az örvénylő labirintusokban, a gép veszettül táncol és a felkavarodott levegő irtózatosságot mér a Tizenkilencesre. Jól bekötöttük magunkat, de a bekötések ellenére mégis minduntalan beverjük a fejünket a kabintetőbe, akkorákat hajigál a gép. Gyors fordulók néhány méterre a fák fölött, így próbálunk kimenekülni a kutyaszorítóból. A szállókések ereje akkorára megnő, hogy kezdenek kibirhatatlanok lenni. A gé-

pet alig lehet a fáktól bizonyos távolságra tartani. Szorosan a fejünk felett egy felhő nyom lefelé, egy-egy szállókés szinte elképzelhetetlen erővel vágja meg a gépet. Kapaszkodunk bent a gépben, amibe tudunk. Lambi nem tehet egyebet, a botkormányba kapaszkodik. A csomagtartóból mögöttem gyanús dörömbölés hallatszik, a csomagok kalapálják a törzset, a szállókések nem tehetnek kárt benne, de így repülni mégis lehetetlenség. Kénytelenek vagyunk olyan lassúra visszafogni a sebességet, amennyire csak lehet. Lecsökken a sebességünk 160 kilométerre, ezzel az ütések is puhábbakká válnak.

Szerencsésen áthintázunk egy nyergen, a föld kezd lesülyedni alattunk, de amit a föld engedne, az alattomos felhő visszaveszi. Egyre lejjebb nyom bennünket. Néhol beér a fenyőerdők közé, olyan alacsony, úgy fest, mintha égne az erdő valahol, láthatatlanul és most felénk ömlik a rengeteg füst. Nem kísérletezhetünk, hiszen akármelyik pillanatban berepülünk az erdőbe, vissza kell fordulnunk. A forduló utolsó pillanatában már majdnem súroljuk a fák hegyét. Újra túl vagyunk a nyergen, végigrepülünk a Duna felett, hogy a túlsó oldalon próbálkozzunk.

Gyönyörű vidék felett repülünk, de nem tudjuk élvezni ebben a helyzetben. Krems felett húzunk át, a hegytetőn régi vár, odébb a Duna tűnik el, szűk völgyek között, felhőkben. Ezen a völgyön lehetetlen átjutni, több helyen elzárják a felhők és a szállókések hatalmasok lehetnek benne. Megkíséreljük a Greiner Wald nyergén az átjutást de nincs sok kilátásunk a sikerhez. Ha valahogyan át tudnánk jutni a linzi völgybe, Münchenig szabad volna az út. Dehát az utolsó akadály a legnehezebb. Megint magas dombok között repülünk és a felhők ráülnek a dombokra. Most egy kis ideig könnyebb a repülés. Lambi hátraszól, hogy mit csináljunk, ha mégse menne arrafelé a dolog. Rövid haditanácskozás után kimondjuk, hogy megváltoztatjuk az irányt: Bécs, onnan haza Nyíregyházán, majd Kőnigsberg Csehországon, Lengyelországon keresztül.

Ezzel aztán be is zárult a lehetőség München felé. Egyre jobban szűkiben vagyunk a helynek, a látás egyre kevesebb, az erdő alig 30-40 méterre száguld alattunk. Vissza kell fordulnunk Bécsnek, az eddigi ellenszél hátszél lesz és gyorsan repít visszafelé. Hamarosan meglátjuk Bécset, kis nyugodt repülés következik, már éppen azt akarjuk mondani, hogy végre! — amikor néhány keserves lökés és érzékeny fejbe verés emlékeztet bennünket az eltelt keserves negyedórákra.

Végre föld!

Apa, hidd el, jól esett, de mindjárt meg is bántam, mert a viszontlátás örömeivel eltöltöttem értékes félpercet. Lambi elnyargalt az iratokkal, én pedig a benzin- és olajszolgálat után néztem. A tervezett leszállóhelyeken mindenütt villámgyorsan szolgáltak ki bennünket, de Bécs nem volt a leszállóhelyek között, nem tudtak rólunk és kényelmes túratempóban kezdtek a kiszolgáláshoz. Megsürgtettem őket és elgagyogtam a helyzetet. Ja, bitte, bitte, mondják s azzal faképnél hagynak azzal, hogy előbb egy nagy utasgépet kell kiszolgálniok, mert az menetrendszerint indul, nem várhat, mi ugyanis elkeveredtünk, ráérünk, vagy pedig legfőljebb nem nyerünk semmit a versenyen.

Végre feltöltik a gépet. A mérgelem egyre kisebbedik, amint kiderül, hogy Lambi sem végezhet könnyen, bizonyára nem tudják összeszedni a meteorológián pocsék-ká vált idő adatait az egész Közép-Európából. Apa, bevallom, a mérgelem elment

ugyan, de az idegességem megnőtt. Egyre éreztem a fenti szállókéseket, egyszerre csak valóban ostorozni kezdett a szél, megtámadta a Tizenkilencset is akkora erővel, hogy elkezdett hátrafelé gurulni a veszedelem elől. Elkaptam a motorágy egyik csövét, megfogom, így kapaszkodunk egymásba, míg az egyre erősödő orkán tart. Hátranézek, hogy vajon mi lehet. Hát, nevetnivaló volt, az utasgép légcsavarszele tréfált meg bennünket, akkor fordult el a gép.

Lambi nagynehezen előkerül, lemondóan jelenti, hogy még néhány percet várni kell a meteorológiai jelentés elkészülésére. Már háromnegyedórával megtoldottuk a földön tartózkodásra kiszámított félórát, még mindig semmi. A hangulat mindaddig csüggedt, amíg végre előkerül a jelentés, kiderül belőle, hogy a nyíregyházi megoldás a lehető legmegfelelőbb. Start, emelkedünk neki Nyíregyházának!

Apa, ne haragudj, ha hosszadalmas vagyok, kevés jegyzetet készíthettem útközben, s most, hogy levelet írok Nektek, legalább felfrissítem a történeteket és könnyebb lesz az útról szóló jelentést megszerkeszteni. De nem is volt rövid dolog a dinardi repülőút.

Az ellenszélből lett hátszél igyekszik elfelejtetni a történeteket, a felhők is feljebb húzódnak, van annyi sportszerűség bennük, hogy legalább hatszázötven méter magasságot engedélyeznek számunkra. A Pilist mégis el kell kerülnünk, a jánoshegyi kilátótorony táján vágunk át a budai hegyeken, Budaörsnél még napsütést is látunk. A fiúk odalent bizonyosan az összes lehető legrosszabbakat összegondolták képességeinkről, amikor a hajnalban nagynehezen elengedett Tizenkilences átrepült fölöttük nem várt irányból nem várt irányba. A fedélzeten lassan jó hangulat született, azt hittük, hogy az elején megúsztuk a nehezét, a többiek majd a végefelé kerülnek bajba, amikor mi már régen kint leszünk belőle. Dehát a felhők gonoszak voltak aznap. Újból lógatni kezdték a lábukat, mind lejjebb szorultunk, a végén nem voltunk magasabban 100 méternél. A gödöllői domboknál megtanultam a magasságot tisztelni. Addig olyan alacsonyoknak hittem őket, hogy talán a kerékpáros az egyedüli halandó, aki rájuk figyel. Most meg úgy szorongatott bennünket, mintha Himaláját kerülnénk. Egyre alacsonyabban ténferegünk a zsákutcákban és útvesztőkben. Völgyről-völgyre repültünk, mert a gaz felhők a kurta halmok tetején ülnek. Már bosszantó, hogy nem bírunk velük! Az Alpokat még elfogadnánk ellenfélnek, de kibíratatlan, hogy ezek a semmi dombok, méghozzá a mi dombjaink fektessenek kétvállra bennünket. Pedig győztek, mert újból vissza kellett fordulnunk, hogy majd a Duna-Tisza közén keresünk magunknak helyet a felhők alatt. Egészen Kecskemétiig kellett elkerülnünk, mire megtaláltuk az alattomos, alacsonyan ülő felhőfront végét és végre nekivághattunk Nyíregyházának. Már nem volt reményünk, hogy át tudjuk repülni a Kárpátokat, ezért leszálltunk. Nagy örömmel fogadtak bennünket, mindenben segítségünkre voltak és berádiózták egész Európát időjárásjelentésekért. Lengyelországból jó időt jelentettek, csak a Kárpátok voltak felhőkben. Mégis meg kell kísérelni az átjutást, határoztunk Lambival. Erre a repülőtér parancsnoka elenged bennünket azzal a jó tanáccsal, hogy akármilyen alacsony legyen is a felhőzet a Kárpátok fölött, a duklai szoros átsegít bennünket.

Most már minden a Kárpátokon múlt az első nap sikerét illetően. Ha sikerül, Lengyelországban már napsütést kapunk és szabad az út Königsbergbe, onnan Hel-

sinkibe. Délben tovább startolunk, kétkilométeres a látás, majd megint rosszabbodik a helyzet és amint egyre jobban haladunk északabbra, annál inkább kellett visszatérnünk a bújócskázáshoz. Légvonalban alig repülhettünk aznap. És a tájékozódás sem volt egészen könnyű, hiszen örökösen egyforma hegyeket, egyforma völgyeket és egyforma patakokat láttunk. Azután térképbe bele nem jelölt utakat, vasutakat, hol nyugatnak, hol északnak, hol keletnek repülünk, ahogyan éppen szükséges. Ha nem versenyben vennénk részt, ahol szükség van minden kilométerre és percre, még élvezetes is lenne a dolog.

Itt azután meg is változott a panoráma!

Az idő kitisztult, a felhők alja élesen határolt, a gyenge déli szél a hegyoldalakon gyönyörű felhőalakzatokat épített. Meglepően könnyen jutunk át a nyergeken, Lambinak nagyszerű kedve van, csak éppen elfelejtett útravaló fűszálat dugni a szájába. Már sehol sem kell visszafordulni, hihetetlen, de repülhetünk előre, a völgyek tágulnak, a felhőzet egyre magasabb lesz és messze, elől mindjobban kivilágosodik a horizont. Már 160 helyett 240 kilométer sebességgel rohan a Tizenkilences, végre formába jövünk, majd kipótoljuk valahogyan a késést, gondolom, a többi résztvevő sem luxusutazáson van ilyen időjárási adottságok között. Megjelennek a földön az első napsütötte foltok, a felhőzet szétszakadozik és lassanként kellemes meleg lesz a gépben. Újra nyár van. Lambi kicsomagol és falni kezd. Én is nekiestem a hazainak, amelyből elég bőven hoztunk, hiszen úgy terveztük, hogy míg a versenyt repüljük, földön nem töltünk időt étkezéssel. Végre úgy repültünk, ahogy kiterveztük és elképzeltük: 240 kilométeres átlagsebesség, napsütés, vaj, csokoládé, körte. Nyugodt falatozással, hatalmas távolságokkal és nyugodt légvonallal. Radom 2 óra 8 perc. Warka 2 óra 20 perc, jobbról újra közeledik a Visztula. az átlagunk egyre javul, előbb 205 kilométerre, azután 210-re. A lengyel-német határ átrepülése után a vasútvonalak egyre sűrűsödnek, még felülről is észre lehet venni az általános jólétet, kultúrát. A házak, városok, tanyák, utak, vasútvonalak olyan jellegzetesen változnak a határokkal, hogy tapasztalt túrarepülő talán meg is tudná már különböztetni és ismerni az országokat felülről. Elcsomagoltam az élelmiszert, előszedtem az iratokat, kezdtem készülődni a leszállásra. Kiszámítottam, hogy ha Königsbergből a tervezett harminc percen belül tovább tudunk repülni, este még elérjük Helsinkit.

Délután 3 óra 55 perckor szálltunk le Königsbergben, nagy kíváncsisággal. Itt már tudott rólunk a kiszolgáló szervezet. Vártuk, hogy gyorsabb lesz-e a munkájuk? Meglepően udvariasak és gyorsak. Már várnak bennünket a tankkocsival, a gép mellé gurulnak és 11 perc alatt feltöltik a Tizenkilencset benzinnel, olajjal. A szervezet vezetője még ajándécsomaggal is meglep bennünket. Az ajándécsomag azt jelenti, hogy igyekezzünk, kövessünk el mindent, ha esetleg megnyernénk a repülést, hatalmas hirdetések tesznek majd közzé a világ minden repülő- és motorlapjában arról, hogy nagyszerű benzinjünknek és olajuknak köszönhetjük az eredményt jórészen.

Közben a harminc perc letelében van. Lambi kényelmes, lomha lépésekkel közeledik. Rákiáltok, hogy ne húzza az időt, tudhatná, hogy az este még Helsinkibe kell lennünk.

— Csak semmi izgalom, Tatuli, — mondja — mára befejeztük. Helsinkit nem jelentkezik, nincs időjelentés onnan, anélkül pedig nem engednek el bennünket.

Másfelé nem mehetünk a rossz idő miatt. Belenyugszunk a változtathatatlanba és emeli önbizalmunkat a végeredmény iránt, hogy a szolgálat vezetője nem kéri vissza az ajándékcsomagokat, hanem segít szállást szerezni a repülőtéren, ahol igen barátságosan fogadnak bennünket. A Tizenkilencset betoljuk aludni a hangárba, utána bevonulunk reptéri étkezdébe a térképekkel újabb haditervet szőni. Közben leszáll két német Klemm gép, az egyikkel Lambi ismerőst kap, egy német kapitányt, a másikban két ismeretlen német kollegina érkezik.

Persze, összeültünk és tervezgettünk a konkurenssekkel, mert hogy ők is a dinardi versenyben voltak. Elcsodálkoztak a Tizenkilences teljesítményén és önértéküket lelehadt, amikor megtudták, hogy milyen nagy darab földet repültünk már ma be. Repülési tilalmakról panaszkodtak, amelyek miatt alig repülhettek ma többet 5-600 kilométernél. Mivel csal francia vízumot kaptak, a kilométereket csak német és francia terület fölött gyűjthették, mi viszont átnyargaltunk már egynéhány országot a Klemmeknél jóval sebesebb és alig erősebb Tizenkilencessel.

Mi viszont a két hölgyrepülőn csodálkoztunk, mert nyitott gépben repültek a szeles, hideg, esős időben. Közben olyan erélyesen magyarázták ide-odarepülésüket, hogy nem jutottunk szóhoz. Egy hatalmas térképen olyan magabízóan mutogattak egyik városról a másikra, hogy hajszál híján már bennük láttuk a verseny abszolút győzteseit. Másnap a változatosság kedvéért az alacsony felhőzetben belerepültek egy erdőbe, a gépük összetört, szerencsére komolyabb bajuk nem történt.

A beszélgetés eredménye az volt, hogy kezdtünk bízni a Tizenkilencesbe, hiszen teljesítmény dolgában messze maga mögött hagyta a hasonló gépeket és az út is jól elő volt készítve. Reményünk a Franciaország feletti éjszakai repülésben volt, ha a kivilágított útvonalak mentén repülhetünk éjszaka francia föld felett, akkor nem sokat hagyunk el a tervezett 8000 kilométerből. Azzal feküdtünk le, hogy másnap korán kelünk és az útirány ez lesz: Kőnigsberg-Helsinki-Osló-Bremen-Páris. Ez pedig a biztos győzelmet jelenti.

Másnap reggel még teljes sötétségben jártak a versenygépek motorjai, alig derengett, amikor 4 óra 35 perckor egymásután rohantunk neki a ködös mezőnek. Más irányban, de mindhárom gépen a biztos siker reményében emelkedtünk fel a verseny második napján. Első nap csak szárazfölddel volt dolgunk, most kezdődött a tenger. A levegő piszkos, ködös, nem lehet tudni, mivé fejlődik. Balról a tenger felől magas ködfal látszik, jó ideig nem tudom megállapítani, hogy közeledik-e. Egészen alacsonyan kell repülnünk, mert a látás még nem jó. A tájékozódás a lehető legegyszerűbb. Elérkeztünk a Cranztól Memelig húzóó ívelt, 2-5 kilométer hosszú földcsíkhöz, amely óriási mólóként nyúlik az öböl egyik partjától a másikig. Memelt 5 óra után néhány perccel hagyjuk el 350 méter magasan. A sebesség 240 kilométer. Nagyszerűen haladunk. (Bocsássatok meg, Apa, hogy egyszer múlt időben írok, egyszer úgy írom, mintha ebben a pillanatban történne velem, de annyira érdekes volt a dolog és annyira érdekes a visszaemlékezés, hogy örömben összekeverem. Nagy tanulság volt ez az út, ha mindjárt ki is estünk a versenyből.) Pontos légvonalat repülünk, így újra szárazföld van alattunk (nézzétek meg a térképet) és lassan távolodik a tenger. A napkelte gyönyörű. Sárgás, pirosas, violás színek leírhatatlanul szépséges keveréke. Emelkedni kezdünk, egészen biztató módon. Lassan-lassan kezd kialakulni a

helyzet, a ködfoltok felhőkkel formálódnak, magasságuk nő, de a repülés simasága lassan elmaradozik, hiszen minden egyes ködcsomót egész élénk lökés jelez. De hol van ez a barátságos, sportszerű lökdösődés a tegnapi istenkísértéshez! Nyugatról nyugtalanító ködfal emelkedik, de reméljük, hogy a nap eltünteteti, még mielőtt Helsinkiből Oslóba indulnánk.

Amikor 6 óra 5 perckor elérjük a tengert, a kilátás egészen biztató. Gyönyörű gomolyfelhők kezdenek kialakulni a ködfoltokból. Úgy határoztunk, hogy közöttük fogunk repülni. felemelkedünk ezer méterre, a verseny alatt első ízben ilyen magasságba és nézzük magunk alatt a csodálatos vidéket, ahova megérkeztünk. Hatalmas, vakítófehér felhőhegyek között repülünk, a völgyekben kanyargunk, alattunk a sötét fodros tenger. Szárazföldet sehol sem látunk. Egy-egy felhőnyíláson pipázókéményű hajó látszik, néhol egy apró sziget, vagy világítótorony. A felhőhegyek mozognak, állandóan gomolyognak, színek az ég palettáján. Ahogy elrohanunk mellettük és közöttük, újabb és újabb csodálatos szép alakzatokat pillantunk meg. Vágtató lovak, szárnyaló antik isteneket, gigászi bárányokat, sziklákat, templomtornyokat, minden képzelhető formát és alakot. Láttukra a fantázia erősen működik, akár a szilveszteri ólomöntéskor, amit lovonülő huszárnak néztünk az előbb, egy szempillantás múlva mecsetnek is mondhatunk. Ilyen csalóka és gyönyörűsége a formák, a színek, árnyak és a fények kavargó játéka. Egyik-másiknak a tetejébe rohanunk, lecsapjuk gömbölyű csúcsát, ilyenkor néhány pillanatra homályos tájban vagyunk, majd ismét vakító világosságban. A felhő nem hagyja megtorlatlanul, hogy lenyírtuk a süvegét, hatalmasakat dobál rajtunk, de hát ez már játék mindkettőnknek, nem küzdelem. Néha a szűk felhővölgyek oldalaiban megmerítjük a Tizenkilences szárnyait, ilyenkor határozottan érezzük a felhők mozgását.

A következő felhőnyíláson megjelenik egy földnyelv, éppen az, amit a térképen vártunk már. Tökéletes légvonalat repülünk. Pillanatok alatt készen vagyok a számításokkal és megállapítom, hogy a szél semmit sem térített el irányunkból. Közben rájövök, hogy milyen gyarló madár lennék, Apa! Amíg semmit sem láttam a földből, csak iránytű után repültünk, tökéletesen megbíztam az irányban és tudtam, hogy hajszállra légvonalat repülünk. Amikor gyorsan el-eltűnedező földdarabokat láttam a felhőlyukakon, valósággal erőlködtem, hogy megállapíthassam róluk helyüket a térképen.

Hosszú szárazföld következett és szinte unalmas volt, valósággal vágytam már a tengert. Menetrendszerűen érünk a szárazföld végére és nekivágunk ismét a tengernek, már csak 100 kilométerre vagyunk Helsinkitől. Újra gyönyörű felhőgomolyok, lent a nyílásokban apró szigetek, tengerdarabok, hajók, szinte sok a sebesség, hiszen nem látjuk felét sem a látnivalóknak. teljesen városias és nyugodt kultúrájú vidékek fölött repülünk. A szárazföldön hatalmas mocsarak, rengeteg patak, erdők, mindezek elzárt kultúrterületeket ölelnek körül. A tengeren a partok közelében rengeteg kis sziget, kiálló, kopasz, vörös sziklák, habos a víz a megtörő hullámoktól. Ahogy egyre északabbra haladunk, egyre több lesz a vörös szín, a földből, meg a tengerből mind sűrűbben állanak ki a csupasz vörös gránitsziklák, a házak szintén vörösek, élénken elűtnek a körülöttük lévő élénkzöld erdőktől, vagy mocsaraktól. Némelyik apró sziget két-három házzal már annyira be van építve, hogy alig látni körülöttük egy

keskeny földcsíkot a parton. Nem tudom elképzelni, hogy miből élhetnek? Balról közeledik a szaggatott part és a távolban már közeledik Helsinki. Lassan lejjebb ereszkedünk, hogy jobban láthassuk a vidéket, a bagdadi csodaszőnyeg engedelmesen süllyed Lambi parancsszavára, ahogy a gázt lassan visszaveszi. Sok ez a rengeteg új, érdekes látnivaló egyszerre, kár, hogy olyan gyorsan eltűnik, hátramarad minden, csak villanásnyi emlékeket tudunk megőrizni belőlük. Már Helsinki érdekesen épült házai felett vagyunk és keressük a repülőteret. Jó messze északra van a várostól, aszfaltozott pályákkal büszkélkedik, messziről felismerjük. Reggel 7 óra 26 perckor éri el a helsinki földet a Tizenkilences futókereke, megérkeztünk Finnországba!

Az idő közben előreugrott egy órát, hiába vágattunk az időnél gyorsabban, önmagunkat nem előzhetjük meg. Gyorsan munkához látunk, hogy az előző napi késést behozhassuk. Az üzemanyag-szolgálat nagyszerűen működik, tizenöt perc múlva jelentik, hogy a gép fel van töltve, mehetünk tovább. A meteorológiai jelentés viszont késik. Mégsem lehet a fél Európát összerádiózni pillanatok alatt. Lambi izgatottan visszajön — közben szerzett a régóta nélkülözött fűszálakból egy elrágathatlat — és azt mondja, hogy Oslóval nem tudnak kapcsolatot teremteni, de az útbaeső állomásoktól már érdeklődtek, majd eldöntjük, hogy merre megyünk. Két lehetőség volt: vagy a skandináv félszigetre megyünk, vagy vissza Németországba, Stalpbá. Az idő olyan gyorsan múlik, mintha zavarnák, a meteorológiai jelentés viszont késik, mint a fizetnének neki. Lambi egy darabig rág, azután hirtelen elhatározással visszaüget, hogy siettesse a dolgokat. Végre visszajön, hozza az útvonal teljes meteorológiai leírását a vékonyabb felhőmagasságokkal feltüntetett térképpel és a táblázatokkal. Ilyen részletes jelentéssel nem repültünk még, igazán minden benne van, talán még annál is több. Oslóról semmi sem volt a jelentésben, de a meteorológus hölgy azt állította, hogy Oslóban napsütés van. No, ha az van, gyerünk! Az útvonalon majdnem végig felhős az idő, a felhők azonban jól neveltek, sportszerűek, nem jönnek lejjebb 600 méternél. Stockholmban repülési tilalom van a meteorológiai jelentések alapján, ezek szerint a felhők alatt nagyszerűen át lehet majd jutni Oslóba. A meteorológusnő még részletekkel is szolgál:

— Ha a felhők alatt nem sikerülne Oslóba repülniük, nyugodtan emelkedjenek föléje, mert Oslóban már tiszta ég alatt ereszkedhetnek le.

Bolond, aki elhalasztja a startot, gyerünk!

Gyönyörű nyári időben, gyenge hátszéllel, pontos meteorológiai jelentéssel nyugodtan nekivág a Tizenkilences Oslónak. Ahogy elhagyjuk a földet, mindjárt nézegetem a jelentéseket és kiókumlálom, hogy 900 méter magasságban a legkedvezőbb a szélirány és a szélereősség, ilyen magasan rohanunk az ezernyi tó felett. Tó, erdő, szikla, apró házak a szárazföldön: kiálló sziklák, apró szigetek, hajók a tengeren. Élénk színektől tarka minden, a kék tengerben vörös sziklák, azokon zöld erdők, vagy fű vörös házakkal tarkítva. Vagy a zöld erdők között kék tavak és kiálló csupasz vörös sziklák. A gép eltér lassan délnek, ezért néhány fokot északnak kell tartanunk. Furcsa, hogy a meteorológiai jelentés déli szelet mond, minket pedig északi légáramlat tol el. Mi ez?

Közben, ha van időm, azt nézegetem, hogy ha történetesen a motor abbahagy-ná a szolgálatot, hol szállhatnánk le? Kényszerleszállásra nem sok lehetőség van,

különösen a sebesen leszálló Tizenkilencessel. De miért gondoltunk volna erre útközben, úgy-e, Apa?

Úgy érkezünk a tavak világából a szigetek világába, hogy észre sem vettük. Lassan mind kevesebb lett a víz utána és kevesebb a sziget. A tájékozódás egyre nehezebb lett. Lambi kinéz egy elfogadható támaszpontot, de ez már az utolsó. Hát-raszól, hogy a szél erősen délre sodort bennünket, így erősen északnak kell tartanunk. A baj, persze, nem jár egyedül, közben megállt az órák, amely eddig elég jól működött. Így csak hozzávetőlegesen becsülhettem meg az időt és a műszerfalón lévő — nem túlságosan megbízható — óra szerint repültünk tovább. Azért nem volt megbízható, mert a műszerfal állandó remegésétől néha sokkot kapott. Képzeltetek, Anya, milyen kellemetlen körülmények között vágtunk neki a tengernek. Igyekeztem a lehető leghiggadtabban felmérni a rendelkezésünkre álló meteorológiai adatokat, támpontokat és egyéb tájékozódási elemeket.

Számításom szerint tizennyolc perc múlva egy szigetcsoportot kell érintenünk, az lesz majd a támpontunk a továbbiakra. A felhőzet közben egyre gyanúsabbá vált. A közelben még gomolyfelhőkből alakult ugyan, de távolabb már határozott és öntudatosan záródott esőfelhővé lett. Egyelőre a felhők alatt haladtunk, a meteorológiai jelentés szerint 600 méter alá nem is jöhetnek. Valahogy az az érzésem, hogy egyre jobban eltolódunk dél felé. Meghatározhatatlan dolog ez, hiszen nincs semmiféle támpontunk, amelyhez hozzáigazíthatnánk a berepülendő irányt, csak úgy megérezem a dolgot. Ránézek az iránytűre. Kiderül, hogy Lambi sokkal jobban ért a dologhoz, már előbb észrevette és északnak tart. Szinte lehetetlen, hogy a jelzett déli szél helyett ilyen erős északi szelet kapjunk. Erősen figyelem a láthatárt, hiszen a várt szigetcsoportot már látni kellene. Az előirányzott 18 perc már réges-régen letelt és a szigetcsoportnak semmi nyoma. (Ne higgyétek, hogy egy pillanatra is eszembe jutott, hogy a tévedést, illetőleg az eltolódást nem tudjuk korrigálni, hiszen rengeteg üzemanyagunk volt még.) A szigetcsoport helyett feltűnik két öntudatos világítótorny, megnyugtatóan ágaskodnak fölfelé, a baj csak az, hogy nem esnek az útvonalunkba. Mégsem haragudunk rájuk, hiszen támpontot adtak, s meg tudtuk állapítani, hogy az erős ellentartás dacára vagy harminc kilométert elsodródunk dél felé. Végre a látóhatáron megpillanthattuk a várva-várt szigetcsoportot.

Ezzel azonban korántsem volt vége a dolognak, mert beleszólt a felhőzet.

A szigetcsoporton jóval túl is, körülbelül 2500 méter magasságban összefüggő felhőréteg borította az eget, alatta mintegy 1500 méteres magasságig szaggatott esőfelhők gyülekeztek. Néhol már egészen komoly esőt kellett kikerülnünk, vagy neki menni és keresztültörni. Közben lejjebb kényszerültünk. Nem túlságosan megnyugtató dolog éppen tenger fölött az ilyen állandó magasságvesztés, de egyelőre azzal viaszталódunk, hogy köd nincsen, néha van valamelyes napsütés, ha mindjárt nem túlságos bizalomgerjesztő is.

Újra világítótornyok jelentkeznek, de legalább irányunkban vannak és számíthatunk jelentkezésükre. Az eső viszont ki akarja használni a gáncsvetésben a tenger fellett eltöltendő percekét: szinte elzárja néha előlünk az utat. Kissé ki kell térnünk északnak, mert arrafelé világosabb van és látni legalább a szárazföldet.

Norrteljétől kissé északra, az órák szerint 11 óra 45 perckor 800 méter magasságban elérjük a svéd partokat.

Reméljük, hogy végre enyhül majd az idő, mert Stockholmban jelentették a legrosszabbat és mi attól 500 kilométernyire vagyunk északra. Bár itt a jelentés 600 méter felhőmagasságot állít, mégis egyre lejjebb kényszerülünk. Kezdem gyanítani, hogy a meteorológus hölgy nem érti a mesterségét. Közben eszünkbe jut, hogy a hölgy szerint esetleg a felhők fölött kell megkísérelni az átjutást, erre megjegyzünk egy hatalmas felhőlyukat, hogyha kell, felhasználhassuk, visszatérünk hozzá és felemelkedünk rajta. A tájékozódás most már egyszerű dolog az utak és a vasutak nyomán. Szakad az eső, alig 200 méter magasságban repülünk el Upsala mellett. Már csak az Oslóban beígért felhőtlen ég tartja bennünk a lelket és kényszerít arra, hogy megmaradjunk az egyre pocsékabb útvonal mellett. Minden pillanatban várjuk a megjósolt javulást, de nem hajlandó jelentkezni. A várakozás közben szinte észre sem vesszük, hogy már újból benne vagyunk a legtejfölösebb veszedelmekben, ismét 40-80 méter között változik a magasságunk. Kanyargunk gyér világosságok irányába, hogy hátha arra jobb lesz, magasság lesz. A hangulat és a helyzet olyan, mintha Gödöllő fölött repülnénk. Ismeretlen és az utolsó pillanatban észrevehető, alattomos halmok kényszerítik a Tizenkilencset velünk újabb, meg újabb alagutakba. (Ne izguljatok a dolog felett Apa, eléggé izgatottak voltunk mi a Tizenkilences hasában.) Az erdők megint füstölnek, sűrűn lesz alattunk ködsötét a föld és mindig bezárul előttünk egy-egy zsákutca. Lambi izgalmában feljebb ül az ülésben, élesen balra fordul, megint visszafordulunk, mint már annyiszor. Most viszont az a helyzet, hogy felemelkedünk 110 méter, elérjük a tetőt. Messze előttünk, mintegy ezernyolcszázon zárt, egészen ártatlan, elemi iskolai tankönyvbe illő ájtatos felhőzet. Semmiféle támpontunk nincs, csupán az iránytűben bízva vágatunk — Oslo felé. Percek múltán az előbb még előttünk volt világosság besötétedik, a felettünk lévő felhő még sötétebb lesz, messze oldalt megjelenik egy vigasztalan esősáv, érezni lehet, hogy ömlik a víz a felhőrétegből. Percről-percre más és más a helyzet. A két felhő közeledik egymáshoz, mindenáron házasságot óhajtanak kötni, s azt szeretnék, hogy mi legyünk a tanuk.

De nem azért vagyunk optimisták a meteorológiai jelentésben, hogy ne minősítenénk a dolgot átmeneti és előre nem látott, helyi alakulásnak és ne bíznánk a javulásban. Elől valóban mutatkozik valami világosságféle, megcélozzuk, három percnyi repülés után kiderül, hogy tévedtünk, mert a világosságra ráhúzza az ismeretlen ördögi kéz az esőfüggönyt. Persze, megint visszafordulunk, egyelőre még van hely fordulózni. De most már merre tartunk? Betyár helyzet: körülöttünk mindenfelé szakad már az eső. Felettünk fekete felhő, alattunk földig érő fekete felhő. A pokol csalóka. Világos tornácán sétafikálunk a felhőúrban, vannak pillanatok, amikor azt sem tudjuk, hogy voltaképpen hol lehetünk, csak hozzávetőleges, csalóka érzések után igazodunk. Azzal tisztában voltunk, hogy valamerre meg kell célozni a vigasztalan esőfüggönyt. Csak-hogy merre? Hol a legvékonyabb, hol érünk leghamarabb olyan viszonyok közé, ahol újból tájékozódhatunk és ha az összes gyalázatok ránk törnek, legalább leszállhatunk? Hamarosan megoldódik a kérdés, mert körülöttünk minden opálszínűvé válik, ami azt jelenti, hogy végérvényesen benne vagyunk a felhőben. Annyit még látunk, hogy 1100 méter magasan vagyunk. Az egyetlen megnyugtató dolog, hogy még órakravaló üzemanyagunk van, ennyi idő alatt százszor is eljuthatunk tisztább repülővidékekre!

Mintha felettük világosabb lenne!

Lassan és bizakodóan emelkedni kezdünk és úgy tetszik, mintha a világosság egyre élénkülne. Erősen figyeljük a világosságot, Lambi izeg-mozog, majd hátraszól, hogy Tatuli, bizonyosan áttörünk a felső felhőn és akkor sebaj, majd hozzuk a késést éjszakai repüléssel. Már 1500 méter a magasságunk.

Itt a felhő nyugtalanodik és — a gép furcsa hangot kezd adni. Valami zúgás erősödik. Egyre kellemetlenebbül érzem magam. Mi lehet? Rápillantok a műszerfalra: teljes zűrzavar uralkodik rajta! A megszokott kép az volt eddig, hogy a mutatók nyugodtan, alig észrevehetően remegve mutatták a mutatnivalókat, most meg teljesen megkeveredtek, egymásnak hadat üzenve össze-vissza mutogatnak, teljesen értelmetlenül kavarnak és kalimpálnak. A gép egyre erősebben bűg, zúg, a motor pedig valósággal bömböl! Lambi leveszi a gázt, megnyomja a gépet, próbálkozunk egy siklóval, hátha összeszedik magukat. A dőlésmérő az egyik sarokban lapul, ha hinni lehet még neki, egyenesen iszonyatos bedőlést jelez, amit egyáltalán nem érzünk. A kanyarjelző viszont rendületlenül mutatja az éppen ellenkező fordulót. Tessék itt eligazodni. Olyan, mintha a szemünk hátrafelé nézne és a bal kezünket kicserélték volna jobbal. Betyár és kellemetlen helyzet! A sebességmérő is megőrült, 80 kilométeres sebességet mutat, vagy még kisebbet, amelynél már át kellett volna esnünk, utána közvetlenül 320 kilométer! Ennél a sebességnél viszont hápogni kellene a gyorsulásváltozás esetén. Szóval: vagy lógunk az űrben, vagy pedig zuhanunk lefelé, mint a fejsze. A gép hol bömböl, hol hallgat, megint bömböl, megint hallgat. Az iránytű pedig egykedvűen, mintha nap-számba tenné, forog, forog.

Dugóhúzó! Beleestünk, ki kell jönnünk belőle, ha nem akarjuk, hogy az ismeretlen és láthatatlan földig érjen!

Hol beleszorulok az ülésbe olyan erővel, hogy mozdulni sem tudok, hol valósággal lebegek az űrben. Pillanatokig tart ez, utána hol ez a géppal, hol amaz jön nekem, durván akkorát ver rajtam, mintha fel akarna rázni a kábulatból. A motor néha úgy vijjog, mint az elevenen nyüzött halálmadár. Egyes-egyedül a magasságmérő nem veszi el a fejét, egyenletesen és higgadtan mutatja, hogy a magasságunk egyre fogy, 100 méter, 800 méter, 600 méter. Már csak 200 méter.

No, itt végre sejteni lehet, hogy mégis csak vagyunk valahol. Lambi a pördülések elején tudta már, hogy dugóhúzóban vagyunk, hagyta a Tizenkilencset, hadd dugózza ki a formáját, sikerült ismét átvennie a parancsnokságot felette, kétszáz méteren vízszintesbe segíti és most már újból repülünk, ahelyett, hogy zuhannánk. A magasságmérő megnyugszik és az iránytű is megelégette a körözést, imbolyog erre, arra, azután elfoglalja a higgadságának megfelelő helyet.

Célba vesszük megint Oslót. Tudod, Apa, mihelyst a bolondéria elmúlik, megint tisztafejű az emberis, a gép is, mindjárt tudja, mi merre van. Szóval: megcélozzuk Oslót.

A levegő továbbra is nyugtalan. A műszerek újból megvadulnak, nem szeretik a körülöttük lévő elektromos kavargást. Viszont a föld egyenletesen közeledik. 300-200-100! Közben birkózni kell a Tizenkilencessel, a gép megunt a folytonos ijesztgetést, legszívesebben elvágtatna velünk saját bolondériája szerint. Lambi azonban

keményen fogja a gyeplőt, megnyugtatja az öreget és visszaparancsolja ezzel a műszerek mutatóit is a helyükre.

A fedélzeten rendben volnának, hanem a felhővel baj van.

Most már se nem sötét, se nem világos, mindenfelé egyformán opálösszínű.

Vajon hogyan állhat a gép?

Hirtelen elől, jobbra elsötétedik.

Felhő? Nem!

Hegy! Tehát föld!

Nagyot ordítok Lambinak:

Vigyázz ! Hegy!

De már észrevette. Egyszerre kapunk a kormányhoz, Lambi meghúzza a botot, a rémíztő feketeség eltűnik, újból benne vagyunk a tejfőlben, a felhőben. Ilyenkor tudja az ember, hogy a bizonytalan felhő mennyivel többet ér, ha van üzemanyaga, mint a bizonyos föld.

De most már érezzük, hogy vége, fel kell adni a versenyt.

Az opáltejföl után hirtelen alig sejthető világosság, majd hirtelen megmutatkozik a föld. Erdő. legalább harminc fokra dől meg. Jaj, hegyoldal! Nincs messzebb negyven méternél tőlünk és egyenesen rámegyünk.

Most már együtt rántunk bele. Bízom Lambiban, hiszen százszor többet tud, mint én, s a többet százszor jobban, de az életösztönnek nem lehet parancsolni.

Hegyek között vagyunk.

Hol? Nem tudni. Fordulóban vagyunk, tehát akármikor nekimehetünk a túlsó hegyoldalnak.

Higgyétek el Apa, Anya, amikor megtudtam, hogy milyen helyzetben vagyunk, illetőleg tudtam, hogy bajban vagyunk, mindjárt megnyugodtam. A repülésben csak a bizonytalanság rossz. A bizonyosság már repülés. Egyebet nem tehattünk, mint mereven előrenéztünk, hogy ha földet kell érnünk, legalább laposan érijük, s megmaradjon belőlünk valami. Újra sötétedik, alattunk fenyők tetejét látni. Jobbra, alig néhány méterre, háromszögelési pont villan el. A föld egyre jobban mutatkozik. Látjuk, hogy mindössze néhány méternyire vagyunk felette, szakad az eső. Ennek nem lesz jó vége!

Már előre sem lehet látni semmit. A víz ömlik a gép körül, a légcsvavar szele árvizet zúdít a kabinra. Le kell szállni, meg kellene szüntetni ezt a céltalan merészséget. De hova? Semmit sem látni már, legalább egy kis legelőt sejthetnénk, ahol kisebb-nagyobb géptörés árán kiszállunk a versenyből!

Most megint tisztább lesz a világ!

Próbáljunk tovább!

Irány: Oslo, változatlanul. Majd csak lesz valami. Megint látok vasutat, utat, jellegzetes támpontokat, legalább megállapíthatjuk, hogy merre és hol vagyunk. Szép kilátótornyok, háromszögelési pontok, méltóságteljes magasfeszültségű távvezetékek jobbról és balról suhanva elkerülnek bennünket, nevetni szeretnél, mert úgy érezzük, hogy ők félnek tőlünk. Sehol semmiféle leszállóhely!

Erdő, erdő, erdő, végül megritkul, eltűnik és kibukkan a város. Telis-teli tornyokkal, amelyek szerencsésen elkerülnek bennünket. Félnék, pedig nagyobbak és

erősebbek nálunk. Kurta és szűk kis szántóföldek, legvégső megoldásnak jók lennének, de kicsiségükben teljesen hasznavehetetlenek.

Tovább!

Egy pillanatra eszembe jut, hogy a dugóhúzóban olyan szerencsétlen helyzetben voltunk, hogy ki kellett volna már ugranunk, csak azért nem tettük, mert az ember nem hiszi, hogy megsérült, összetört a gép, amíg nem látja.

Most hirtelen nagy bizakodás tölt el bennünket. Ha eddig nem sikerült, ha a felhőbe rajzolt dugóhúzót megúsztuk, itt kevésbé történhet bajunk. Lambi, tisztán emlékszem rá, hátrább kászálódott az ülésben, még le is nyúlt meghúzni a bekötő hevedert, szóval: nekikészült, hogy no, most, még egyszer nekirugaszkodunk, s faképnél hagyjuk az időt, amelynél pocsékabbat az ördög legrosszabb kedvében sem képzelhetett el.

A föld mondta fel végül a szolgálatot. Ahelyett, hogy elhúzódott, elbújt volna a felhőktől, felnyúlt hozzánk, nem bírta már idegekkel, hogy alig 10 méterre keserveskedünk felette.

Berepülünk egy szorosba.

Előre nem lehet. Fordulunk. Körülmegyünk. Mindenfelé zuhog, dől, szakad, mindenfelé egyre sötétebb lesz, érezzük, hogy nincs menekvés. Itt kell maradni. A Tizenkilences már oda van, esetleg mi megmaradunk. Kiút semerre. Leszállóhely nincs, pedig le kellene szállnunk.

Az egérfogó köre egyre szűkebb, de még tudjuk szűkíteni. A Tizenkilences egyre jobban szárnyvégre dől, egyre inkább ragadunk az ülésbe. Keserves, de csodálatosan tiszta pillanatok, hiszen bizonyosságot tartalmaznak. Nem mehetünk tovább, le kell szállni! Elkerülhetetlen, hát megkíséreljük.

Jöhet egy merész torony, egy konok kémény és...

— Te — ordítja Lambi —, le kell szállnunk!

— Tudom! — ordítottam vissza.

— De a gép összetörik ...

Erre már nem tudtam felelni. Megsimogattam a Tizenkilences törzsét a jobb kezemmel. Szegény Tizenkilences. Nem te vagy a hibás és mi sem segíthetünk a dolgon már.

Nagyon bedőltünk, megtartjuk fordulónkat.

Végighúzódnak, immár negyedszer a pokoltornác-terep fölött, sajnos, nincs sok választék. Egy-két perc múltán földhöz verődünk, ha nem dönt Lambi.

Centiméterekre van alattunk az erdő, egyszerre ritkul, kezd elfogyni. Akkor itt tisztás van. Gázt le, féklapokat kiengedni. Lesz, ami lesz. A megkínzott és agyonhajszolt gép igyekszik mindent megtenni, merül, szinte értelemmel és segítően, földet akar érni a tisztás szélén. Földet ér és gurul.

Nincs baj! — Gondolom, ha gurul, lelassul és megáll.

Lambi fékez, majdnem orra állunk, és akkor átvágódnánk. Megmenekülünk! Kivárjuk a jó időt, valahogyan elstartolunk ...

Nem! Elénk mászik egy becstelen, mély árok, a Tizenkilences nekigurul. Reccs. Leszakad a futómű, a gép szinte zökkenő nélkül rásimul a földre. Megérkeztünk, semmi bajunk, de a versenynek vége.

Képzeljétek el, Apa, hogy mit éreztünk, amikor a géptörés és a versenyből való kiesés miatt holtfáradtan az izgalmas repüléstől kimásztunk a szakadó esőben a gépből.

Három svéd legény a gyanús motorzúgásra kiállt az eresz alá és onnan nézte végig a nekik szerencsés, nekünk szerencsétlen megérkezésünket. Bámészkodva nézték a dolgot, türelemmel kivárták, hogy mozgunk-e, vagy sem, amikor kimásztunk, tudomásul vették, hogy kutya bajunk, visszamentek a házba, egyiküknek sem jutott eszébe, hogy vajon honnan érkezett ez a két szerencsétlen, ebben az ítéletidőben.

Nekünk sem kellett több, utánuk megyünk, s bezörgetünk a házba, annál is inkább, mert kerékpárt találtunk a ház falához odatámasztva. Lambi a nagyobb nyelvtelhetség, a zörgetésre előjött három szépszál legénynek előbb németül igyekezett megmagyarázni, hogy voltaképpen mi történt velünk, kik volnánk és mit akarunk. Hogy segítségért telefonálnánk, ha volna valamilyen járművünk, amellyel a legközelebbi postára menjünk. De a német szóval nem boldogulunk. Az angol, majd a francia is alig segít, végül is kézzel-lábbal magyarázunk a szakadó esőben, végre megértik, hogy nem akarunk tőlük egyebet a kerékpárnál, nagykegyesen ideadják. Lambi kerékpárra pattan és már tapossa is a pedált.

Képzeljétek el, mennyire le voltam törve. A svédek visszamentek a házba, nyilván megbíztak bennünk, úgy gondolkodtak, hogy amíg a repülőgép itt van, elegendő zalog lesz a kölcsönkerékpárért.

Az eső gúnyosan szakad, már folyik a víz az ingemben is. Borogatás a ruhám, végre lehűlök tőle és visszaballagok a géphez. Arról már szó sem lehetett, hogy a versenybe visszarepüljünk vele, de abban még reménykedtem, hogy legalább szárnyon mehetünk haza, nem kell itt szétszedni, csomagolni, vonatra tenni, tengerig szállítani, átrakatni hajóra, onnan megint vonatra, vámok szállítások, költségek ...

Alábújok és kitapogatom.

Öt perc múlva kiderül, hogy hazamehetünk szárnyon. A légcsavar elgörbült ugyan, de annyi baj legyen, kapunk hazulról másikat, esetleg itt is szerezhethünk, hiszen ilyesfajta motor sok dörög a világon. A sárkánynak, motornak nem történt baja, a futómű azonban levált de olyan szerencsésen, hogy a két ballonkerék ép maradt. A futót meg lehet csinálni itt is addig, amíg a légcsavar megérkezik, vagy kölcsönbe szerzünk egyet, azután hazarepülhetünk.

Lambi visszakarikázott a szemle végére, majdnem táncraperdült a szerencsés szerencsétlenség láttán. Még jó híreket is hozott, a kiszolgáló szervezet Stockholmban készen várt bennünket és már sejtette, hogy valami baj történt velünk. Minden költséget szívesen előlegeznek, ha elfogyna a pénzünk.

Erre eláll az eső és kisüt a nap.

Most már gúnyolódhatnak. Megrendelünk két teherautót, szakmunkások jönnek, nekiállunk a gép szétszedésének. A szakmunkásokról kiderül, hogy életükben sohasem láttak még közelről repülőgépet, nyugodtak, de végtelenül értelmetlenek. A svédén kívül egy kukkot sem tudnak más nyelven, én is, Lambi is rekedtre magyarázzuk a dolgokat. Idegőrlő munka lebontani velük a mázsás szárnyakat sértetlenül. A kezük alatt folyton recseg-ropog és behorpad minden, csak kézzel-lábbal magyarázhatunk nekik, hogy

mit hol fogjanak meg és hova tegyék. A nap megunja a keserves látványt, egyre újabb esőfelhővel behunja a szemét és már sirat is ránk új felhőszakadást. A letört futót úgy kell a sárból kiásni. Minden a kocsikon van végre, de most következik az új szám, a szétszedett gép felkötése, nehogy agyonverjék egymást a repülőgép-darabok. Itt azután annyira elfogta a derék, de értelmetlen svédek a segítőmunka láza, hogy a leglehetetlenebb helyekre is ősi svéd halászgöböket kötöttek, ujnyi részekre felsikerítettek kétöklömnyi ravasz csomókat. Szólni már nem is mertünk, mert ők voltak az urak, annyira elkapta a láz az egyre népesebb társaságot, hogy nemzeti csomóügyet csinálhattak a dologból és kimondhatatlanul nagy élvezettel csomóztak.

Öntött ürgék voltunk, mire felkapaszkodhattunk a teherautókra és megindulhattunk a tükörsima svéd úton a kényszerleszállás helyétől alig 160 kilométerre lévő Stockholmba.

A repülőtéren meleg ételekkel, italokkal vártak bennünket, a szétszedett gépet biztonságba helyezik. Egész sereg svéd barátunk akad, csodálják repülőszerecsénket, újságírók is előkerülnek, akiknek részletesen el kell magyarázni a dolgot. Vacsora után meghívnak bennünket Stockholmba, a repülőtér ügyeletes tisztje azonban elénk áll:

— Pardon, uraim, egy pillanatra ...

Kikérdez bennünket utunkról és kéri a meteorológiai jelentést. Nem értek svédül, de bizonyosan káromkodott, amikor elovasta. Kiderült, hogy a helsinki meteorológusnő nem először tévedett nagyot, négy svéd gépet már a földre küldött hibás meteorológiai jelentéssel.

— Vegyék az urak tudomásul, hogy Oslo felett nem kék ég van, mint ahogy a meteorológusnő jelentette, hanem a legpocsékabb idő. Végtelen köd és repülési tilalom van.

Tudomásul vettük, az ügyeletes tiszt erre elbogott a meteorológiai jelentésből kivett jegyzeteivel, azóta bizonyosan megtáncoltatta a melléjósó hölgyet. Lambival átöltöztünk egyetlen társasági ruhánkba, bementünk Stockholmba. És már egy hete itt élünk.

Rengeteg svéd barátunk van, festői nyaralóban lakunk holnap reggelig. Egy órával ezelőtt ismét repülőképes lett a Tizenkilences, korán startolunk vele hazafelé, irány: Koppenhága-Berlin-Budapest. Nagyszerű embereket ismertem meg, egészen más világot, tájakat, népet, kerítés és zárnélküli házakat, rengeteg újdonságot.

De Apa, mégis te vagy a legszebb a világon! ..

U. i. Magammal vittem a levelet Koppenhágába, ott adom fel, hogy még a startról is tudjatok. Hát Észak Velencéje fölött repültünk a start után gyönyörű időben. Napsütés és megint napsütés. Kék ég, kék tavak, zöld szigetek, vörös gránitsziklák. faljuk a kilométereket. Újra repülünk! ...

IV.

Apáék véglegesen belenyugodtak a repülésbe.

— Csináld fiam, úgy látszik téged repülésre szánt a sorsod. Úgy látom, valóban van fantázia a dologban, hiszen az egész világon repülnek.

Mostmár mennyivel könnyebb a dolog!

Tavasztól-őszig minden nap, reggeltől-estig kint lehet élni a repülőtéren. A Hegyen új siklógép van: a Tücsök, s új iskolavitorlázó: a Vöcsök. Mokány magyar gépek, erősek, egyszerű szerkesztésűek, mindent kibírnak, nagyszerűen repülnek.

Nádit beosztják vontatást tanulni.

— Nem nehéz — mondja az oktató —, csak éppen figyelni kell. Start után néhány métert csússz mindössze, hamar van felhajtóerőd, emeld fel finoman a ládát a földről, s maradj mindig a vontatógép farkával egy magasságban. Feljebb ne menj, mert ezzel fel akarod rántani a vontatót, alul ne maradj, mert akkor lefelé vagy nyűg. Egy fordulót vontatunk meg, a pilóta int majd, erre te kikapcsolsz, egyszerű siklófordulóval rájössz a reptérre és leszállsz. Ennyi az egész.

Nagyszerű beülni a Huszonkettesbe, amelyben az ülés párna az összehajtogatott ejtőernyő. Bekapcsolják a hevedereket, bekötik, azután ráemelik az emberre a kabinfüdelet. Egy tag áll a szárnyvégnél, horizontban tartja. Csak ki kell inteni, hogy minden rendben, erre az oktató int a vontatópilótának. Az beadja a gázt, lassú rántással indul, a Huszonkettes egyre sebesebben csúszik talpán, már üget és vágat a szárnyvéget tartó tag, közben egyre jobban érezni a kormányfelületeken az ellenállást. Gyengén meghúzza a botot, már engedelmesen el is hagyja a láda a földet, s siklik, suhan halk, duruzsoló repüléssel. A vontatókábel keményen kifeszül a két gép között. A Huszonkettes már vagy másfél méterre van a föld fölött, a vontatógép még mindig a földön nyargal.

Tatuli, ez az igazi! A Huszonkettes pille is, sólyom is. Szép vörös bőrbélés ülése van.

Nem szabad sokkal feljebb mennem — gondolja — erre kissé visszaengedi a láda orrát. Alig arasznyira suhan a föld fölött, most elemelkedik, lassan, öregesen az elnyúhetetlen Haris, mindig utána kell menni, mert csalóka a dolog, azt hiszi az ember a Huszonkettesben, hogy csak tartani kell a gépet, majd felemelkedik az magától. Nem, meg kell húzni kissé, de csak egészen gyöngéden, s akkor megy, kullogva suhan a cepekedő Haris után. Finoman csillognak a műszerek, a magasságmérő egyenletesen mutatja, hogy egyre több lesz a távolság a gép és a föld között. Hopp, most el akar úszni balra a Haris, jól látni, hogy oldalkormányja elmozdult. Követni kell tehát. Gyöngéden, könnyedén, úgy suhan a dróterőn utána a Huszonkettes, hogy nem nyűg, inkább társ a repülésben. De kár elbizakodni, mert jön egy termikhullám, megemeli a ládát, rántja erővel. Önkéntelenül ellenyom a boton. Kissé melege lett.

Mégse olyan egyszerű a dolog, mint amilyennek a földről mutatkozik. Hopp, most, hogy a fordulót befejezte a Haris és a hosszú egyenes pálya következne, őt megemeli meg egy játékos termik. Figyelmeztet. Vigyázz, itt vagyok alig százötven méterre előtted, készülj fel rám! Hátrább húzódik az ülésben, kissé keményebben tartja a botot. Kilencven kilométerrel haladhatunk, gondolja, nem nagy a sebesség, de mindjárt itt a termik széle. Bizonyosan alányúl majd a Huszonkettesnek előbb és ezt meg kell érezni. Meg is érzi, de már gyengéden előrenyomja a botot kissé. Túl soká és túlkeményen nem lehet egyesíteni a három erőhatást, hát abbahagyja a dolgot. de kiderül, hogy csalás és ámitás mindez, mert mire a most már horizontban repülő és egy magasságban vontató Haris megszabadulna bajtárskölöncétől, oldalról támad egy-egy alattomos áramlás, rövid időre csak, de elég ez ahhoz, hogy ne figyelhessen a vontatógépben ülő Békára, mikor int majd, hogy „kapcsolj le!” Etlódik erősen balra a Huszonkettes, mintha megvadultan el akarná szakítani a vontatókötelet és a Harist húzná maga után, de Nádi visszakényszeríti. Most emerről támad! Úgy kell küzdeni vele, nehogy megkeveredett imbolgás, ide-oda csapódás legyen a dologból. A termikek és áramlások látják, hogy kár elvenni a kedvét, de meg kurta is a hátralévő vontatandó út, abbahagyják, a Huszonkettes megnyugszik, kiskutyaként követi a pórázon motoros segítőjét. Béka int, Nádi ránt a pirosgombos oldalfogantyún, erre elválik a kötél, úgy tetszik egy pillanatig, mintha gumiból volna és nyúlna, nyúlna, de hogy maga is engedelmes vontatottá lesz teherszabadultán, lekókad, lehajlik, úgy lóg a Harison, mint a sárkányon a farka.

Siiiiii! Soooooo! Suuuuuu! Így mélyül és halkul a Huszonkettes suhogása repülése lassulásával. Pillanat századrésze csupán talán az egész, mire Nádit büszke felszabaldultság keríti hatalmába. Akkorákat lélegzik, hogy majd szétpattan a cserkészing rajta, könnyedén és biztonságosan fogja a botot, mert elvesztet sebességedet, átesel és te még nem vagy elég gyakorlott ahhoz, hogy ilyen kis magasságban megelőzd a géptörést, ez nem lesz álomrepülés! Megnyomja hát a botot, a Huszonkettes gyorsabb siklásba kezd, a suuuu-hang újból sii-vé magasodik. gyorsabb siklás? Ez nem siklás, hanem halkfínom andalgás a levegő végtelen országútján! A hosszú, lepke- is, sólyom- is, – szárnyak ráfekszenek a levegőre, mint falevél a víz tükrére, úsznak rajta. Finom rezdüléssel mutatják a levegőtenger bodrozódását, olyan finoman, mint a réti sasoké, a golyáké. Nyugodt és szép a világ belőle, nem száguld lóerők vágójával, telhetetlen csavarok dölyfös hajszozásával, határok, földek, távolságok fölött. Független és szabad, mint a madár, igen: madár, embermadár, értelemmel, szárnyal, tudatosan, előre kitervelten és biztonságosan. Siiiiii! Siiiiii! Nem is kell lesni a sebességmérőt, a fityurászó danászás mindennél szebb melódiája, mint egy megszólaltatott magashangú gordonkahúr, úgy szól, talán még ennél is szebben, éterhangszer szférikus hangján, a legtermészetesebb hang hangján, s míg ez a hang egyenletes magasságú, a Huszonkettes siklórepülése, lágy vitorlázás, haladása egyforma sebességű.

Milyen hamar vége van a repülőtérenk, milyen hamar bele kell döntenie enyhén, alig-balfordulóba a Huszonkettest, s kényszeríteni lefelé, gyorsabb siklásra, magasságvesztésre az oktatói parancs szerint!

A Huszonkettes megadóan bólintja fejét a föld felé, beleegyezik a repülésiskolázás parancsaiba, egyre lejjebb jön, egyre mélyebbre süllyed, de ezt is fenségesen

cselekszi, biztonságosan minden kapkodás, lámpaláz nélkül, mintha érezné, hogy odalent csak percekre kell elpihennie a reptér gyöpén, utána újból erő költözik a vontatókábelbe, új felszállás, új szárnyalás következik, megint lesüllyednek a fák, a házak, a kanyargós Duna, a messzi dombok, hegyek, s egyre szélesebbre tágul, bővül és terjed a látóhatár körében álló repülésvilág mérhetetlen nagy szabadságbúrája. Most az utolsó siklófordulóba hajlik, azután az enyhe láb- és kézparancsra megcélozza a leszállójelet, engedelmesen süllyed a leszállójel jobboldala felé, két-három géphossznyira kijebb, hogy mellette legyen elegendő hely a motoros gépek leszállására. Perceknek telik, olyan hosszú ideig múlik el belőle a repülőerő, másfél, egy méteren, fél méteren még mindig siklik, lassan válik anyaggá, mint ahogyan az acél is lassan hűl, végül mégis csak érinti a fűszálakat, azokon is gyengéden és finoman húz keresztül, azután, mintha elaludna, lepihen, alig van csúszásnak zaja, megáll, önfeledten, gondolkodóan, lassan, nyugodtan, nyújtózkodva hajtja szárnyvégét a földre.

Nádi menne húszszor, harmincszor egymásután vele, de nem lehet, sok az eszkimó, kevés a foka: át kell adni a soron következő fiúknak az újabb és újabb startokat és meg kell dolgozni a néhány perces repülésért. Futni kell a ledobott vontatókábel után, hogy mire a motoros leér, már beleakaszthassák vontatóhorgába egyik végét. Utána segíteni kell a Huszonkettes újabb startjánál, be kell akasztani orrába a kábelt, rá kell tenni a növendéktársra a kabintetőt, utána tartani kell a szárnyvéget és futni kell, míg elemelkedik a Huszonkettes. Hol Fóka ül benne búsma biztonsággal, hol Pali, az elegáns, hol Hanzi, ki hogyan kerül sorra.

Közben, míg a vontatás tart, olyan jó nézni az emelkedést, fordulást, lekapcsolást, a vontatógép elválását, a repülőtérré ráfordulását, ahogy kikeresi a kábel ledobására alkalmas helyet. Jó végigkísérni a gyakorlatozó tagot repülésében, hiszen érezni lehet, hogy mikor mit csinál, hogyan ellensúlyozza a termik gonoszkodását, heccelődését. S ha déli üzemszünet következik, megfélekedezik az ember az evésről, hanyattfekszük, két karját a feje alá teszi és nézi a zsiros gomolyfelhőket, amelyekben benne van a vitorlázórepülés, az igazi repülés hajtóereje. Ott gomolyognak, gömbölyödnek, keverednek és vándorolnak a repülőtér fölött, néha fecske villan el alattuk, néha pacsirta emelkedik alájuk, s állóhelyben verdesve fújja-fújja a szárnyrakelést dicsőítő énekét. Szöcske ugrál, rebben a fűszálak tövéből, kíváncsi és bámész bogarak merészkednek elő lyuklakásukból. Ijedten és fontoskodva mozgatják bogárbajszukat, figyelik a vést, veszedelmet, ha látják, hogy szabad az élet, elrebbennek, vagy szárnyrakapnak. Előbb lihegve mozgatják potrohukat, azután, mintha gombnyomásra cselekednének, kinyitják fedőszárnyukat és kicsomagolják védő biztonsága alatt nedveshártyájú repülőszárnyukat. Terítgetik, feszítgetik, szárítgatják a semmihártyát, az egyszer csak valóságos szárnyá lesz, megtelik étellel, erővel, villámgyorsan, hogy szem követni nem képes, verdesni kezd, légcsavarrá alakul. A bogár még motorpróbát sem tart, vad berregéssel, vagy szelíd zirregéssel szárnyra kap és eltűnik a nap felé. Az egyik bombázó, a másik vadász, a harmadik, a szitakötő, végtelesen pergeti ellentétes légcsavarszárnyait, megáll, lóg a levegőben, hogy elcikázzon, vagy éppen lebegjen, ahogy neki tetszik. a pityangokon szárnyas hangyák másznak, bele-beleukkkantanak minden kénsárga kehelybe, körüljárnak minden szirmot, majd elreppennek. S mintha csak küldték volna, jön a függőlég, ott zuúzik percekig

az arca fölött. Elképzelhetetlen sebességgel ver két szárnya, két kimeríthetetlen energiájú légcsavar pörög a két oldalán, képes megállani a levegőben, egy helyben, mozdulatlanul, mintha odaragasztották volna. Meg nem, el nem mozdul, látni szitás szemének merev figyelését. Ha elrebben, ha oldalt cikázik olyan sebességgel, hogy látni nem lehet, nem azért teszi, mert megijedt volna, hanem mert mutatni akarja minden e világnak, hogy nincs nála nagyobb repülőművész, pedig alig néhány csepp napi életének üzemanyaga.

Kiáll és kifárad Nádi estére, mire az utolsó gépet is betolják a hangárba. A Huszonkettes szárnyait minden este le kell szerelni, mert nem férne el a gépek között.

Vacsora után nagyszabású beszélgetés következik a napi eseményekről s a fiúk belelovagolnak a jövődbe. Csodálatosképpen Fóka viszi a szót:

— Tatuli, most a navigálás következik, megyünk majd helyközi repülésekre, hogy az ötven kilométer meglegyen. Én már kinéztem magamnak a térképet az összes lehető irányokban, hogy meglepetés ne érjen. Ez lesz az igazi repülés és a repülés az igazi egyedül. Minden többi más semmit sem ér!

Béka helyesel, mindenki helyesel. Nádi apróra gyúr egy kenyérgalacsint.

Közben nagy a forrongás és nagy az üzem.

A fiúk elégedetlenek az Egyesülettel és elégedetlenek a repüléssel. Keveslik a vezetőség munkáját és keveslik a repülést. Kitért közöttük a repülésforradalom.

— Éppen elég volt belőlük — mondják — tessék helyet adni a fiataloknak!

Nádi kirepülte az öt órát egy Tücsökkel, berepült ötven kilométeres távolságot, felment a Huszonkettessel ezer méter magasságra. A fiúk közül elsőnek szerezte meg az ezüstkoszorús teljesítményjelvényt.

— Nézzétek, — mondja Béka —, meg kell választani Nádit elnöknek. Rendes gyerek, girhel, mint tíz más, gépet cipel, vontatókötelet beköt, ha kell, megvontatja. Hagy bennünket repülni, amit kitapasztal odafent, nem tartja titokban. Éljen Nádi!

A tisztújító közgyűlésen csillog a szemük.

Az elnökség darálja a műsort, mindenféle felmentvényt nyomban megadnak, a fiúk hagyják futni a dolgokat, nehogy észrevegyék, hogy ellenakció készül.

— Következik az ifjúsági elnök megválasztása!

Több előterjesztés nem kell, mert valamennyien Nádit éljenzik. A tanárelnök csodálkozva szétnéz, azután meglátja a fiúk szemében a fiatalság előretörésének tüztét. Szabad egyetemi polgárok, gondolja, sokkal jobban értik a repülést, mint én, aki tanítom, legyen hát igazuk. Bizonyosan tudják, mit akarnak.

Óriási a többség, alkotmányos a többség, nincs pardon, ki kell jelenteni megválasztott ifjúsági elnöknek Nádit.

Persze beszélni kell.

Nehéz és kellemetlen percek, a fiúk orációt várnak és csodálatosképpen nem jut értelmes mondat az eszébe.

— Ígérem, hogy az Egyesületért repülünk, amennyit csak lehet!

Éljen! Ennél szebb programot még nem adott elnök.

S futnak a hetek, hónapok, Jocó belefialodik a dologba, a tanárelnöknek határozottan tetszik a dolog, annál inkább, mert Nádi rákopoig igencsak minden délelőtt:

— Professzor úr, lehetővé kellene tenni ...

Megy az üzem a Hegyen, a repülőtéren, mindenütt, mint az olajozott ménkű. A fiúk hajnaltól napszálltáig kint vannak, távra repülnek, folyton szól az egyesületi telefon, hogy itt meg itt leszálltak és újabb teljesítményt repültek vitorlázógéppel. Béka megszerzi a teljesítményjelvényt, Hanzi is, Béla is, — még lángolóbban vöröslik a haja, — Fóka is, meg a többiek sorra. A többi repülőegyesületek nem képesek idáig eljutni.

Sportbizottság ülésezik, s Nádi kifejti tervét:

— Hát most már vagyunk valahol. A vitorlázás jól megy, a motorozásban kellene valamit elérni. Mi kimegyünk Bélával a bécsi főiskolai vitorlázó-viadalra, tanulunk valamit a nemzetközi rutinból. Hanem ez csak vitorlázás. Mutathatunk valamit a motorosgéppel is. Készen van a Huszonnégyes, Jocó megépítette, részesek benn Bendzsó, Bandi is, jó fűrészes, 1200 kilométer van benne, eresszük el olyan útra, ahol megmutathatja, mit tud. Menjen vele Lambi, meg Béka, repüljék körül a fél földet, ha hazajönnek, majd megmondják, hogy hol mit kell segíteni a fűrészen. Jó?

Persze, hogy jó! Kivörösödik a fülük a nagy terv hallatára. Végigrepül a Huszonnégyes a fél világon. Róma, Bengázi, Alexandria, végig a Nílus völgye, egész Afrika — Tanganyika, Kamerun, meg a többiek — Fokvárosig, ott hajóra rakják, átviszik San Franciscóba, elstartol és közben is leszállásokkal — mennél kevesebbel — berepül New Yorkba, a világkiállításra. Körülbelül 30 000 kilométer, ha nem több. Egyszerűen rá kell festeni, hogy 100 lóerőnél alig van több a motorja és 30 000 kilométert repült. Magyar gép. Több nem kell reklámnak, ugye?

Békának nem tetszik.

— Eredj te helyettem, jobban tudod hasznosítani, majd én idehaza oktatok tovább, a növendékekkel is kell foglalkozni ...

Békából ki kell verni a kisebbség-komplexumot.

— Te mégy, Tatuli, ketten összeilletek és kiegészítitek egymást.

Van vagy fél esztendejük a startig, addig tervezgethetnek, térképeket válogathatnak, szaladgálhatnak a vízumokért. Nyugodtan ki lehet menni Bécsbe a vitorlázó versengésre. Persze, Huszonkettesekkel. Hadd lássák, hogy vannak.

Bécsben Béla a változatosság kedvéért szeplős arcot ölt, hajsزínű szeplői vannak. Étlen-szomjan kibírná egy hétig. Zsebre dugott kézzel mászkál a német, osztrák, olasz, lengyel, francia és egyéb vitorlázógépek között. Este a vacsoránál jelenti:

— A luxusuk nagyobb, de nem veszedelmesek. Több a pulóverük, nem lyukas a cipőjük, mindenük tip-top, de nem rámenősek. A németeken kívül mástól tartani nem kell.

Különleges, de nem túl nagy repülési távolságot jelölnek meg, mindössze az az újdonság a feladatban, hogy a távolság kellős közepén van a Wienerwald, tehát át kell menni fölötte. Ismeretlen terep, próba nincs.

Az olaszok, a franciák hamar elvéreznek, pedig tudnak.

Béla beletúr vörös hajába, felhúztatja magát a vontatógéppel, lekapcsol, ráül az áramlásokra és telefonon jelenti pár óra múlva, hogy semmi az egész, megrepülte a feladatot.

Nádi következik.

Dühös kis vontatógépet kap paprikás kedvű vontatópilótával. Amikor beakasztják a vontatókábel a Huszonkettes orrába, odajön:

— Kérem, szíveskedjék intésre nagyon vigyázni. Sok az abvind, esetleg nehezen emelkedünk föl. Az első gyanús jelre kérek azonnali kikapcsolást. Ön még le tud siklani, de a vonatógépet hamar baj érheti és csak két vonatónk van.

Szándékosan rosszul indít. Semmi átmenet nincs felgyorsulásában. Előbb lassan, mászva vondat, azután hirtelen benyomja a gázkart, feldördül a vonatógép motorja, mint az örült motolla, úgy pörög a légcsavar. Alattomos rántások keverik meg a Huszonkettest, de Nádi csak mosolyog benne. A paprikás kedvű cseppnyi vonatópilóta nem akarja megadni az esélyt.

Úgy látszik, nem szívügye a magyar fiú jó startja. Álmosan mászik fölfelé motorjával, de ezzel csak segít Nádinak van ideje szétnézni a számára vadidegen terepen. Megszabott magasságban le kell kapcsolnia. Meghúzza a kioldót, levág a Huszonkettestről a vonatatókötél, a kis mérges elpörög a sróffal, Nádi nekifordul a Wienerwaldnak. Első mozgásra gyenge kis emelkedések, de kiderül, hogy állandóak, aki ismeri a járásukat, maga alá gyűrhet annyit, hogy a Wienerwald is alatta marad.

A Wienerwald azonban egyszerűen magához húzza a Huszonkettest, az első kísérltnél le kell tottyanni vele kellős közepébe. Még szerencse, hogy adódik egy-egy tisztás, nem történik baja. Be kell gyalogolni a faluba telefonért, s jelenteni a versenyvezetőségnek, hogy kényszerleszállás lett a dologból. A verseny azzal végződik, hogy Béla győz nagyobb, egy harmadik díjat az újdonsült elnök is hazavisz az Egyesületnek.

A tapasztalat sokkal többet ér: repülni, repülni, repülni! Ezt csinálják külföldön is több és jobb gépekkel, kitűnő oktató-táborokkal, jó terepeken. Van pénz, van lelkesedés, van gép, van lehetőség, nem kell girhelni, hiénázni érte.

No csak menjenek el Lambiék a Huszonnégyessel! Majd megkeverik egy kicsit a világot a fűrészszel. A sajtó, a rádió az utolsó pillanatban kap értesítést, hogy semmilyen gőrrögtűz ne legyen az indulásnál. Vagy negyedmáza térképet visznek, többrendbeli ruhát, két kiló vízumot, átrepülési engedélyt, termoszt, miegymást. Következésképpen dugig van az elegáns fűrész. Olyan a szügye, mint a mecklenburgi lóé, kissé görbe a lába, mégis sikerült tisztességes túramegjelenése van.

Igen hosszú a startja, befutja a háromnegyed repülőteret, mire elemelkedik.

— Ezzel a sróffal akartok odalent a híg levegő-latyokban felrepülni? — kérdi a forgalmi pilóták vezetője.

Lambiék már fent vannak, nem lehet utánuk szólni, hogy gyertek vissza tartalékcsavarért. Elindultak, majd sürgönyöznek, ha megérkeztek.

Jönnek a sürgönyök. Róma, Bengázi, Alexandriai dolgokról repülőpostával jön expresszlevél via Athén.

— Tatulí — jelenti Béka, — megnézte a Huszonnégyest az egyiptomi király. Vagy másfél órát töltött velünk. Lambi kiszedte a térképeket, a csomagokat, féltöltéssel felszállt és megrángatta a fűrést amúgy istenigazában. Jön ám az udvarmester, vagy ki és azt mondja:

— Őfelségének nagyon tetszik a gép. Tudnának két példányt szállítani részére?

— Mondjam, hogy ez az egyetlen egy példány van eddig belőle és voltaképpen most tapasztalgatjuk a tulajdonságait? Nem mondtam. Lambi sem mondta. Mindketten elvállaltuk a szállítást. Az udvar a követség útján rendeli meg a fűrész két példányban. Kissé várjatok a megcsinálásával, egyet-mást változtatni kell rajta.

Túlrepülnek vele a Níluson, erősen bent vannak Közép-Afrikában, úgy látszik, hogy menetrendszerint érik el a fokvárosi hajót, de egy magaslati repülőtér áthúzza a számítást. A légszavár nem képes felkapaszkodni, nagy totty lesz a startból, a totty után árok, reccs, megrongálódott a futómű. Az istenhátamögötti afrikai leszállóhelyen semmiféle műszaki szolgálat nincs. Egy satu, néhány harapófogó, kalapács, reszelő és rengeteg bámész néger, akiknek fogalmuk sincs a repülőgépről. Kiderül, hogy megsérült a főtartó is, Béka tanácsára széklábbal próbálják megerősíteni. Nem megy. Kár, de a Huszonnégyes nélkül indul el a fokvárosi hajó, szét kell szedni a fűrész és fel kell adni vasúton, hajón Budapestre.

— Nem baj fiúk! — Hangzik az elnöki döntés, — majd megy máskor. Amit most megtanultunk, soh'se tudtuk volna, ha nem mentek el a fűrészszel.

A félbemaradt félvilágkörüli repülés tapasztalatait megvalósítják az egyiptomi király részére készítenő két új Huszonnégyesen. A rendelés ugyanis befut és a vételár is.

— A szállítás a király költségére történik — jelenti a külügyi szolgálat.

Jocó belebújik a két Huszonnégyesbe, nem látszik ki a műhelyrajzok, acélcsovek, fabordák, vásznak, motorrendelések közül. Úgy kell kihúzni alóluk:

— Jocó, kimegyünk a lengyelországi versenyekre, rendbe kellene hozni a ládákat. És repülőnapot akarunk rendezni vidéken, minden fűrész kellene.

Brummog, de hat keze van és mindent előteremt idejére. A fiúk átmehetnek Lengyelország vitorlázótáborába.

— És a Huszonkettest hogyan szállítsuk? Vonaton? Szállítóautón?

— Szárnyon. Majd az öreg Haris kivontatja.

— A Kárpátokon keresztül?

— Mivel útbaesik és alattuk nem lehet, hát: keresztül.

Lengyelország hihetetlenül igyekszik a sportrepülésben. A vitorlázás szinte nemzeti sportjuk. Bezmiechován pocsék, földiglógó-felhős idő van, egyszercsak kibukkan a tintafelhőből egy nagyszárnyú láda, csúsztatva közeledik, kilebegtet, leül a pilótaotthon előtt. Az egyik legjobb lengyel vitorlázó jött meg, csak éppen hazulról. Imponáló távolságai és magasságai vannak. Kilép a gépből, kis fehér tárgyat vág zsebre. Logarléc.

Lembergől kell indulni a vitorlázóversenyre. a lengyelek egyforma, kissé túlsebes géppel vontatnak, lekapcsolási magasság 700 méter a reptér fölött. Csak a meteorológiai jelentéssel segítenek, más segítség nincsen, a megadott célba a terep és a térkép alapján kell elrepülni. Jó kétszáz kilométeres távolságokat adnak.

A Huszonkettes ismerősen danászik az idegen levegőégben, lent vasutak, utak, szétnyúlt falvak, hagymakupolájú templomok. Idegen táj, idegen földek, még a termik emelése se az igazi. Nem lehet megbízni bennük, olyan kiismerhetetlenek, mint a szláv lélek. Misztikusak, álmosak, majd lelkesedők, s letargikusak. Nem úgy, mint a magyar Alföld felett, szilajak, állhatatosak és nyargalók. Hol félméteres emelést mutat az emelkedésmérő, hol két méteres süllyedést, hol emelést. Örökösen dolgozni kell kézzel-lábbal. A lehető legszűkebb és túldöntöttebb, éles fordulók kellene, hogy megmaradhasson a Huszonkettes az álmos termikek szűk csigalépcsőjén. A kompasz folyton forog, nincs megállása egy pillanatra. Gép és ember megfeszített erővel küzd, hogy fennmaradhasson, hogy lassan-lassan előre küzdhesse magát a célíg. A lengyeleknek és nyilván ők lesznek a győztesek, könnyebb a helyzetük, ismerik az

országot, nem kell folyton a térképet nézniük, állandóan tájékozódniuk a folytonos fordulásban.

Százötven kilométernél többre nem futja, a Huszonkettes fáradtan elül a mezőn. A figyelmes rendezőség előre ellátta a versenyzőket lengyelnyelvű utasítással, amelyet bárki elolvas, nyomban intézkedhet. Telefonösszeköttetést teremtenek a leMBERGI repülőtérrrel. Béla recseg a telefonban:

— Maradj ott, érted jövőnk szállítóautóval.

A szállítóautó megjön, szétszedik a Huszonkettest, törzsét betolják a guruló hangárba, mellé dugják hosszú szárnyait. Béla pizmog a motorral, nem gyújt.

— Eltört a benzinvezeték.

Idő nincsen bevárni, míg Lembergből újat küldenek, ebben a kis, szegény lengyel faluban nincs mód a megjavításra. Holnap délelőtt újabb start, nem szabad lemaradni róla.

— Adjátok ide a kannát, majd én menetközben táplálom a karburátort ...

Nádi ráfekszik a sárhányóra, jobb kézzel kapaszkodik, ballal állandóan öntögeti a karburátorba a benzint. Keserves dolog, de mégis bevergődnek hajnalban Lembergbe. Milyen jó volna leheveredni a Haris szárnya alá, aludni egy-két órát, de a parancsnok nem hagyhatja el a legnagyobb nyüzsgéskor a helyét, ki kell rakni, össze kell építeni a Huszonkettest és ki kell értékelni a többiek repülését. A lengyelekkel nem lehet bírni, az összes előnyök náluk vannak, de többet is tudnak. Rengeteget áldoznak kiképzésre. Lám, az a lengyel is Bezmiechován egyszerően kibukkant a tintafelhőből 180 kilométeres célrepülés után és éppen a repülőtér fölött. Rádiója nincs, kizárólag saját műszereire hallgatott és a logarlécnek hitt, amelyet leszálláskor vágott zsebre. Ez már tökéletes tudás, amit mindenkinek el kell sajátítania a repülésben. Nem elég az adottság, úgy látszik ...

Egy harmadik díj Lengyelországból is hazajön, gyűlik az Egyesület vitrinjében a trófea, de még nem az igaziak.

Először induljanak meg a dolgok, legyen a fiúk számára elegendő repülés, majd azután következik a többi. Az Egyesület így is az élen van repülőidőben, teljesítményben. Majd ha már mindenkire rá lehet bízni mindent, következik a repülés, az igazi, azután a nagy magasságok, a nagy távok!

Az Egyesületben most már rendben mennek a dolgok, a fiúk rendesen tudják a leckét, van repülés elegendő. Jocó sűrűn brummog, hogy sok gép törik.

— Az tör gépet, aki repül ...

— Igen, de ti már nem Műegyetemi Sportrepülő Egyesület vagytok, hanem Mindenáron Sportrepülő Egyesület.

Hát van benne valami. Tagadhatatlanul több gép kellene, de egyelőre nincs. A meglévőkbe új motorok kellenének. A Gerléc sűrűn leállnak, kezdenek megbízhatatlanok lenni. Nem csoda, háromszáz repülőóra után illene leszedni a motort, generálozni, de inkább kicserélni. Ötszáznál mind többet repült. És az öreg Haris? Már nyolcszáz felé tart. Igaz, vele könnyebb a helyzet. Van még nyolc-tíz. Siemens-motortestvére Székesfehérvárott. Csak le kell menni, jelentkezni, hogy itt vagyunk, jöttünk motorért. Tessék, vigyétek, meddig őrizzük még a többit? Így azután addig darál a Harisban a Siemens, addig vezeti a növendék a szelephimbát a horizonton, míg egyszer csak nem ugrik be többé a sróf és jön a Foxi, megtöri az állát.

— Ki kellene már ezt cserélni ...

Levegőben sohasem áll le a Haris srófia, nem olyan fűrés, hogy cserben hagyán, aki benne ül. Most, hogy korosodik, néha olyan, mint a cukorbajos sebe, nehezen gyógyul, illetőleg mindig folyik. Ereszti a motor az olajat, néha úgy összepacskolja önmagát olajjal, hogy egészen átitatódik a vászonborítás a hasa alatt.

Szóval mennek a dolgok, mindössze Pál úrfival van baj. Eltűnt.

Úgy látszik, összejött minden. Tavasz van, a gyerek megbolondult. Lányok? Tanulás? Ki tudná megmondani. Mindenesetre nem káposztalé van benne, attól van. Remek tag, csak éppen eltűnt. Hagyott hátra valami üzenetféléit és Fóka dűnyögve jelenti egyik nap, hogy van már adat róla: felkapott a motorkerékpárra és elvágatott le délnek. Ki akar szaladni a világból. Szidják, mint a bokrot. Az elnökségi szoba olyan tőle, mint a méhkas. Nem akarják megérteni a fiúk, hogy nincs semmi baj. Pál úrfi egyelőre nincs mit tékozzon. Pali tehetős gyerek hazulról, igen jó család, remek apja van, majd elintézik a dolog családi részét. Az Egyesületnek ehhez semmi köze. Ellenben a repüléshez igen. No, megállj!

Nádi végigtárcsázza az összes számbajöhető sportüzleteket, játékuzeleteket:

— Halló, itt Műegytemi Sportrepülő Egyesület. Kérem, gumidominóra volna szükségünk ...

A drót végén természetesen azt hiszik, hogy egy ráérő ember egyszerűen megbolondult, vagy valaki, ugyancsak nagyon ráér, bosszantja és ugratja a dolgos üzletembe-
reket. Még hogy gumidominó?

— Dominóval szolgálhatunk különböző minőségekben, de sajnos gumiból készült jelenleg nincsen raktáron ...

Rendes kereskedő, még dühös is, vagy azt érzi, hogy fel akarják ültetni, nem mond olyant, hogy gumiból egyáltalán nem készítenek dominót. A cég hírnevét nem lehet rontani. Most nincsen, kérem, véletlenül elfogyott, mostanában nagyon keresik... Vagy: a jövő héten esetleg lesz, méltóztassék akkor érdeklődni. Van szerencsém ...

Hát ha nincsen, akkor csináltatunk. Szabályos dominókészletet, tokkal. Csak éppen pontok nélkül, minden dominókocka mindkét oldala egyformán fekete. Így. Jöhet Palika.

Három hét múlva beállít. Drukkol az ajtó előtt, jaj, most mi lesz. Sokkal, de sokkal nehezebb, mint Apu előtt. Az öreg dörmögött, korholt, veszekedett, prédikált, de átszötte minden szavát a nehezen titkolható boldogság, hogy megkerült ez a rossz kölyök. Hanem Nádi nem Apu. Nádi — Nádi. Csak néz azzal a nyugodt szemével, megsimogatja előreugró állát, vagy egy gyufaszálat aprít az íróasztalon, esetleg vonalzóval simogatja az asztallapot. Udvarias, szolgálatkész, baráti lényegtelen szavakat mond, de — ahogyan mondja! ... Brr! ... Azért még mindig jobb itt, az Egyesületben túlesni a vizontlátáson és a fogadtatáson, mint odakint a repülőtéren. Még megtenné, hogy egyszerűen csak átnézne a tékozló tagon, mint az üvegen, s nem szólna semmit. A titkár álmosan piszmoz valami levélen, petyegtet, kibírhatatlan lassúsággal az írógépen. Miért nem tanul meg gépelni az ilyen titkárféle? ... Bent, az elnöki szobában — az ajtó félig nyitva van — ott ül Nádi az asztalnál. És nincs bent senki nála. A titkár nem mond se bűt, se bāt, de lát-szik rajta, hogy szívesen kínlódik a poros írógéppel, be nem menne most ilyen ügyben egy földkörüli repülésért se az elnöki szobába.

No, mindegy, gyerünk! Lesz, ami lesz! A torka egykissé összeszorul és a szíve hevesebben ver, de azért mosolygásfélét erőltet az arcára. Belép és azt mondja:

— Szervusz!

— Szervusz! ... Foglalj helyet ... Megjöttél?

Azzal feláll az asztal mellől, szabályosan kezet nyújt, megy az egyetlen bőrgarnitúrához, beül a rosszrugójú dívány sarkába, helyet mutat a bőrszékre:

— Parancsolj, foglalj helyet ...

Egy rezdülésnyi rossz, vagy bántó nincsen a hangjában és éppen ez a rettenetes. Jaj, hogy ezt meg kell érní! Ördögbe is! Minek kell föl pattanni a motorkerékpárra, nyolcvanas átlaggal végigporozni a félországon a jugoszláv határig az olyan tagnak, akinek voltaképpen semmi oka sincsen a megőrülésre.

— Parancsolj, kérlek, foglalj helyet és mond: hogy' érzed magad?

— Hogy' érzem? ... Természetesen jól ...

— Na, ennek nagyon örülök. Szerfölött örülök. És ha jól érzed magad, engedd meg, hogy ebből a szívetvidámító alkalmából átadjam néked ezt a csekély ajándékot...

Hosszú dobozt nyújt át. Mi az ördög lehet benne? Biztosan ez az akna, amit Nádi elhelyezett, amire a tag ráfut, mert rá kell futnia. Mindegy. Legyünk hősök, nyissuk fel.

Dominó.

— Dominó?

— Tényleg, egészséges vagy már és jól látod a dolgokat, mert csakugyan dominó!

Dominó, de furcsa dominó. Gumiból van, mint a radír.

— Látom, valóban dominó. De miért van gumiból?

— Azért, hogy bizonyos egyének ne tudjanak kárt tenni magukban vele.

— Értem. De pontok nincsenek rajta.

— Nincsenek, mert épeszű ember nem tudja kirakni. Te viszont elszórakozhatsz vele ... Ezzel be is fejeztem a hegyi beszédet. Ha még egyszer ilyent csinálsz gumirepülőgépet kapsz. Remélem megértetted. Majd a Dunántúlra te repülsz a Huszonkettessel végig vontatásban. Remélem dobálós idő lesz, kiveri majd a fejedből a motorkerékpársportot ...

Az ám: Dunántúl. Ideje volna lemenni. Lássuk csak: az üzem megy, minden sarzsis gép törött, mint repülőnap előtt megszokott dolog. A műhely szűköl, de túlórázik és startra minden gép rendes állapotban felsorakozik majd a kellő időben. Kissé egy lapra van feltéve látszólag az egész egyesületvezetés, de voltaképpen nincs semmi hazárdság benne, csak annyi, hogy az emberek csal egyben egyformák, abban, hogyha baj van, valamennyien mindent megtesznek, amit csak tehetnek. Nagy baj volna, s leesne az Egyesület fejről a korona, ha kiderülne, hogy toldott-foldott gépparkkal megy neki a repülőnapoknak. Szerencsére sem a Légügy, sem a szövetség nem néz bele az üzem legmélyére, nem firtatják a gépek állapotát örökkön-örökké. Aki nek jó hírneve van, fel sem tételezhetik róla, hogy nyúzott a gépállománya. De viszont mire menne az Egyesület, ha megtartaná szépen, parfómillatosan vasárnapi állapotban a ládákat és fűrészeket? Kullogna az eredményes eredménytelenség állandó közep-szerűségében. A tagok öltöznének és manikűröznének, mindennap borotválkoznának, hetenként egyszer fazont igazítottatnának és — mindez nem repülés.

Tehát az elkövetkező három napra ez a tennivaló: Első nap a dunántúli iparváros, második nap a dunántúli határváros. Az iparvárosban nincs még semmiféle repülés, pedig komoly, nagyváros, széles aszfaltutakkal, autóbuszjáratokkal, rengeteg bérkocsival, néppel, kultúrával. A határszéli városban cserkészrepülőkhöz kell lelket önteni néha-néha. Csendes, eredményes, jó fiúk, nehéz körülmények között tele lelkesedéssel, meg kell hallgatni minden bajukat.

Hát akkor gyerünk holnap délben!

A jó öreg Haris az első rántásra beindul. Rotyotyotyó, rotyotyotyó, rotyotyotyó. Fénylik a napsütésben a faszróf köre, a motor a berántás után rengeteg olajfüstöt köp ki magából, azután akár a motorpróba sem kellene. Kissé lustul már az utóbbi időben, a rengeteg iskolázás, túrarepülés, vontatás, az örökös szolgálat podegrássá tette a vén repülőcselédet, a lassú, finom kormánymozdulatokat észre sem veszi, szélesen, nagy ívben kell bízgatni fordulásra, emelkedésnél meg kell húzni jó hátbaverően.

Nagy kémény ágaskodik az iparvárosi kis repülőtér előtt az érkezéskor. Lábkormány tövig balra, csűrőkormány tövig jobbra és már csúszik lefelé, mint a hulló lift, remeg a merevítése, suhog, füttyül a két szárnyél. Kis, feketéllő társaság áll az irodahelyiség előtt, integetnek, mint a bolondok. Ezek azt hiszik, hogy komoly a zuhanás! Éppen ideje repülőnapot rendezni itt, ha zuhanásnak nézik az eszményi csúsztatást.

Ne borzoljuk az idegzetüket, elég. Az öreg Haris visszasimul a polgári repülősíkra, majd bedől balra, végül szépen, mint a kotlóstyúk — ejnye, egyszer kell egy Kotlóstyúk nevű fűrészt tervezni, amely legalább négy tagot visz magával és Haris — udvarias lesz élete fogytáig — és döcög már a türelmetlenkedő várakozók felé. Nyurga főmérnök fut előre, a helyi repülőmozgató. Szakmájában ismert tekintély, örök vágya a repülés, de megerősítés kell neki, egymaga nem bír a helyi szenvtelenséggel.

— Remek leszállás volt, Nádi! Mennyi idő alatt jöttetek?

Mindenütt ezt kérdezik. Gyorsvonattal három órára vannak a fővárostól, egy szusszantás az egész idő, a szűk félóra elérhetetlen vágy számukra. Istenem: repülőgép. Beülnek Pesten délben, félegykor már itt beszélgetnek!

Arra senki sem kíváncsi, hogy milyen a tavaszvég repülés közben. Hogyan virulnak a dombok, csilognak a tavak víztükrei, milyen tiszták a falvak, városok, milyen kőfehér az országutak vonala és milyen vidáman bodrozódik a füst a gyárkéményekből. Majd megismeritek, ha repülés lesz itt!

Természetesen program van. Először is ebéd. Összejövetel a helyi sajtóval. a szerkesztő úr ügyes, mozgékony ember, nagy barátja a repülés ügyének, maga is szeretne repülni már. Meg akarja tudni, kik jönnek, milyen gépek jönnek, hány gép, hány pilóta, mégis hogyan történik egy ilyen repülőnap összehozása? Szóval, kíváncsi. Ebéd után választmányi ülés, mert itt ilyen is van. Komoly egyesületi alapon megy a dolog.

Az ülés a megszabott időben pontosan együtt van a választmány különtermében. Az elnök megnyitja az ülést, néhány szóval üdvözli a megjelenteket és ismerteti a tárgysorozatot: a helyi repülőnap megrendezése.

— Különös szeretettel üdvözölöm a körünkben megjelent repülő urakat, akik a magyar repülés szolgálatában járnak és szárnyon érkeztek hozzánk e nagyjelentőségű üggyben. Az urak ugyan nem tagjai a választmánynak, de ezúttal szívesen te-

szünk kivételt, hogy meghallgassuk szakelőadásaikat a repülőnap rendezését illetően.

Átadja a szót a főmérnöknek, aki röviden, mérnökkösen elmondja, hogy itt végeredményben nem egyesületi bevételek hajhászásáról van szó, hanem arról, hogy végre induljon meg a repülőélet.

Érdekes, hogy mennyire megkavarja az emberek lelkiületét a repülés. Amíg a mérnök beszél és igyekszik közös nevezőre igazítani a jelenlévők gondolkodását, Nádi végigszemléli a hosszú asztal mellett választmányi ünnepiességgel ülő polgárembereket. A legkülönbözőbb típusok. Kolerikusak és szárazak. Fiatalok és öregek. De valamennyien higgadtak, nyilván kiegyensúlyozott életszemléletük teszi őket higgadtá. Nem olyasfajta emberek, akik megtalálnák egyéniségük teljes kiélését politikában, karitatív mozgalmakban, szakmabeli megmozdulásokban. Titkos áhítózasok, elnyomott vágyak, a felfelé törekvés álmodozása hozta össze őket vagy tíz esztendővel ezelőtt, amikor repülésvágyuk kielégítésére megalakítottak valami klub-félét, de a megalakuláson kívül egyebet felmutatni nem tudtak. Csak vágy van bennük a repülés és a mások repültetése iránt, a repülésben egyes-egyedül a rögtöntől való felszabadulást látják és azt a csodát, hogy a levegőnél nehezebb alkotmány repül oda és úgy, ahogyan az ember akarja. A repülőt kis-sé természetfeletti embernek nézik. Nem hétköznapi, mindennap látható, természetesen felülálló embernek, aki beül a gépbe, tudja, mit kell csinálni, mihez mikor kell nyúlni, aki akaratát át tudja parancsolólag vinni a sárkányra, motorra, üzemanyagra, gyertyákra, mágnesre, műszerekre, távolságra, irányra az egész repülésre. Mennyire másként alakulhattott volna az életük ha tíz, húsz esztendővel előbb léphetnek kapcsolatba a repüléssel! Fellengzős és homályos sejtelmeik vannak a repülésről, a repülés jövőjéről, nem bírják kifejteni még, hogy mi benne a lehetőség: de ott vannak, konokul, mellette, mert tudják, hogy mégis jövő, mégis új és ha már van olyan generáció, amely kimaradt belőle, legalább az utánuk jövőknek ne kelljen mindent előlről kezdeni.

Ülnek és hallgatják a főmérnököt, aki azt szeretné, ha a fiatalság szárnyra kelhetne. Kifejti, hogy a helybeli intézőkörök vezetői nélkül nincs érdemes megmozdulás, fel kell hát kérni közreműködésre a főispánt, alispánt, városparancsnokot, polgármestert, a társadalmi egyesületeket. Szokott vonal, még nincs horizontja, de bele kell számolnia a dologba az erőtényezőket, mert hiszen vidéken fokozottabb az érzékenység, tömegmozgalmak megindításánál nem szabad kihagyni még véletlenségből sem senkit.

— Talán megkérnének a pilóta urakat, méltóztatnának ők elmondani, hogy mit hogyan gondolnak ... Talán először azt kellene megállapítani, hogy mit tudnak nyújtani a közönségnek?

— Mit? Repülést.

— Az természetes — szól közbe az egyik választmányi tag —, de mi azt szeretnénk tudni, hogy hány gép jön és kik jönnek az ismertebb, híresebb pilóták közül.

Híresek? Ismertek? Fogadni sem kell ahhoz, hogy például Hanzit egy lélek sem ismeri ebben a városban. Azt sem tudják, hogy a világon van. És mégis, Hanzit csak villogtatja a fogait örökös mosolygásával, nevetésével, csak rázza, tépi, kuszálja a szél szöke haját és beül a fűrészbe. Mindegy, hogy motoros-e, vagy vitorlázó. Elkezd műrepülni úgy, hogy sztárokat — ha egyáltalán vannak sztárok a repülésben — tesz

betegé és a kegyelmes uraktól lefelé a tisztelt című nézőkig egyszerűen nem mer lélegzetet venni senki sem. Ismert pilóták? legfeljebb Bleriot, vagy Lindbergh lehetne ismert, mi magyarok vagyunk, a repülés kis ismeretlenjei, fel nem érünk nagy nemzetek löerejéhez, sebességéhez, de repülünk, a kutyafáját, jókedvből és megszállottságból, szórakozásból és szolgálatból; repülünk a repülés szépségeért. Megnyergeljük még a gyufaskatulyát, vagy a talicskát is, csak repüljön ...

A tisztelt választmánynak mindezt nem lehet elmondani, mert az ismertség vázása itt az elsőszámú vonzerő. Látni azt, akiről csak hallunk. Hát akkor kezdjük elől, a legeslegelején a dolgot.

— Hány gépet hozunk? ... Mondjuk: hat-hét motorosgépet.

— Az kevés lesz, kérem — vág közbe egy őszülő, magastermetű, sovány választmányi tag, olyan hangadó-típus féle —, az nagyon kevés lesz. Utóvégre nyújtani is kell valamit a repülőnapon, ugyebár?

Persze, hogy ugyebár, de a nyújtás nem a gépek számától függ csupán. Gyerünk támadásba!

— Mi nagyon szívesen elhomályosítjuk a napot is, annyi géppel jövünk, de annak nincs értelme, mert részben nem üzentünk hadat a városnak, részben a sok fától nem lehetne látni az erdőt, magát a repülést. Méltóztassanak a dolgot leegyszerűsíteni egy cirkusz műsorára. Ha az egész társulat egyszerre szerepelne, a néző öt perc múlva otthagyná a cirkuszt, mert nem tudná, melyiket érdemes nézni.

— Kérem, kérem, én csak úgy megjegyeztem. csak csupán azért, hogy ha már odaadjuk a nevünket a dologhoz, legyen értelme. Az urak idejönnek, repülnek, illetőleg közreműködnek, utána — engedelmet kérek az őszinteségért — mi továbbra is itt maradunk. Viseljük a felelősséget a közvéleménnyel, a sajtóval, az illetékes tényezőkkel szemben. És végeredményben a közönség a pénzéért látni is akar valamit. Nemdebár?

— Tagadhatatlanul a leglátványosabb dolog a repülésben a lezuhanás és a nyaktörés. De nyaktörés esetén a repülőnap abbamarad.

— Nem így értettem, kérem alássan, hanem úgy, hogy néhány géppel nem sokat lehet csinálni ... Valamit utóvégre látni kell ...

Hű, ha ezek tudnák, hogy pillanatnyilag az öreg Harison kívül jó, ha egyetlen fűrész tudna idedarálni a repülőnapra!

— Uraim, így nehezen jutunk a végére. Mi eljöttünk, azért vagyunk itt, hogy megbeszéljük, mit lehet csinálni. Talán előbb mondjuk el, hogy mit lehet, hogyan lehet, azután az urak hozzászólnak és elérünk valami eredményt. Maradjunk ott, hogy hozunk hat, hét motorosgépet és két-három vitorlázógépet.

— Vitorlázót?

— Igen. Motornélkülit.

— Engedelmet kérek, hogy ismét megakasztom az igen tisztelt pilóta urat az előadásban, de mi nem igényeljük a motornélküli repülést. Az, nyilván valami játékképe, olyan, mint a sárkányozás, nem látványosság.

— Ellenkezőleg: nagyobb látványosság, mint a motoros repülés. Mert a motornélküli gépekkel ugyanúgy, sőt kecsesebben, finomabban, vakmerőbben és merészebben lehet repülni, mint a motorosokkal.

— Hát az hogyan lehet?

— Nagyon szívesen elmagyarázzuk ezt is, de talán előbb elmondanánk, hogy mit kellene mutatni a repülőnapon. A motorosgépek bemutatnák az iskolarepülést, rajrepülést, ballonvadászatot műrepülést a legmagasabb fokig. A vitorlázógépekkel iskolázást, műrepülést. A repülőnap előtt és után sétarepülésre lehetne vinni a jelentkezőket.

— Ez az egész, ahogyan az igen tisztelt pilóta úr elmondani szíves volt, mindössze negyedóra, vagy félóra. Kevés.

— Nem, kérem, ez, amit elmondtam, legalább három óra, ha nem több. És ennyi idő egy repülőnapra bőségesen elegendő, a közönségnek többet, hosszabbat sem lehet mutatni.

A legtöbb közbeszóló és hitelenkedő választmányi tag vállalkozó. Valahogyan belecsöppent és itt van. Szemmel láthatóan ideges, valami nem tetszik neki. Talán az a higgadt hang, amely tagadhatatlanul némi fensőbbiséggel igyekszik úgy oktatni, hogy tájékoztatásnak tessenék, ne tanításnak. Az ülés választmányi méltósága egyre jobban eltávolodik, jobbról-balról közbeszólások hangzanak, éles vita hunyorog az ülés parazsa alatt.

— Kérem, amit az urak szívesek voltak ismertetni, nem érdekes. Nyilván csak fölszállás, leszállás. A mi városunk lakói nem repülők ugyan, de egynéhány dolgot számontartunk a világban még a repülést illetően is ... Mi, őszintén megmondom, nem így gondoltuk ...

Hagyjuk őket, könnyebb lesz úgy szót érteni, ha előbb a választmány beszél.

—Az egész repülőnap nagy felelősség, amely csaknem százszázalékban bennünket terhel. Elsősorban felelősség a közönséggel szemben. Azután az anyagi felelősség. Még nem mondták meg az igen tisztelt pilóta urak, hogy mennyi honoráriumra tartanak igényt?

A választmány azt hiszi, hogy a repülés üzlet, a pilóta nyilván dúsgazdag ember, akinek villája, birtoka, autója, bankbetétje van. Nádi, dugd az asztal alá a kezed, meglátják a motorkoszt rajta, még azt hiszik, hogy a pilóták mindezek tetejébe fősvények is, még a szappant is sajnálják maguktól.

—Rendben van, beszéljünk az anyagiakról. Nekünk nem mesterségünk, hanem hivatásunk a repülés. Azért vagyunk, hogy gépeket konstruáljunk, építsünk és repüljünk. Csak éppen azt kérjük, hogy ne a mi pénzünket repüljék el a repülőnapon. A dolognak tagadhatatlanul vannak anyagi vonatkozásai, de mi nem üzletet csinálunk és nem hasznot keresünk. Pénzbe az üzemanyag kerül és a gépekkel jövők elszállásolása, élelmezése. Mindjárt kiszámítom. Maradjunk annál, hogy hat hét motorosgép és két három vitorlázógép. Majdnem pengőpontosságnyira körülbelül ezeröttszáz pengő körül van az ügy.

A vállalkozó kirúgja maga alól a széket. Feláll, veres képpel mondja:

—Mégis van a dolog hátterében pénz! Hogyan tetszik gondolni az ezeröttszáz pengőt? Úgy, hogy majd mi összeadjuk?

Hátrakap a nadrágzsebéhez, kiránt egy kopott bőrtárcát. Kutat benne és kikap belőle egy rojtoshajtású papírlapot, nyilván sokszor hajtogatta, mutogatta már.

— Tessék, itt van— dobja az asztalra gögösen—, tessék elolvasni, mi van rajta. Az, hogy én tíz évvel ezelőtt adtam a magyar repülés újjáteremtésére százötven koronát. Tehát bennünket ne tessék olyanoknak nézni, akik nem tudják, mi a kötelességük a repülés iránt!

Fúj és leül.

Tíz évvel ezelőtt százötven korona annyi volt, mint most— mondjuk— egy, azaz egy pengő. Annyi, mintha egy angol üzletház dúsgazdag vezető tulajdonosa nemzeti felbuzdulásában a csatahajóhoz egy szeget adna. A rongyoshajtású, fakulótintás nyugtató ott hever az asztal közepén. Senki sem nyúl hozzá. A főmérnök igyekszik a kedélyeket visszacsillapítani a realitás vonalára.

— Kérem, igen tisztelt tagtársam, nem arról van itt szó, hogy ki, mikor, mennyit adott a repülésre, hanem arról, hogy próbáljunk repülőnapot rendezni. Hallgassuk végig a repülő urak tájékoztatását azután a választmány határoz a dolog felől...

A vállalkozót azonban nem lehet lecsillapítani:

— Ragaszkodom, kérem a nyugta elolvasásához, ragaszkodom, mert ha elolvassák, hogy már áldoztunk amikor a haza úgy kívánta, most már repülést akarunk látni. Minden jogunk megvan hozzá.

Ezek azok a pillanatok, amikor az ember legszívesebben felkelne az asztaltól és köszönés nélkül távozna, de itt nem indulatok összeméréséről van szó, hanem repülésről. A repülőnap azt jelenti, hogy a város rengeteg fiatalja végre közelről lát gépeket, megsimogathatja, körüljárhatja őket, végignézheti, hogy semmi ördögösség nincsen benne, vágyai végre értelmesen kicsúcsosodhatnak. A vezető tényezők számára azt jelenti a repülőnap, hogy túl minden fellengőzésen, kézzelfoghatóan meggyőződnek jelentőségéről. A szülők számára azt jelenti, hogy férfias játék, egy cseppet sem veszedelmes, nyugodtan szárnyrabocsájthatják hát a fiukat. Az indulatok magasabbra úgyszemint ágaskodnak, próbáljuk nyugodt kereskedői hangon megtárgyalni az „üzletet”.

— Kérem, uraim, talán engedjék meg, hogy röviden elmondjuk, miről van szó. Utána döntenek, hogy elfogadják, vagy nem. Tehát: rendezünk itt alkalmas vasárnap délután, amikor mindenki ráér, három órás, három és félórás látványos repülőnapot, amely a közönség minden rétegét a felrázásig és a lelkesedésig tökéletesen kielégíti. A költség körül belül ezeröttszáz pengő és az elhelyezés, ellátás. Egyszerű elhelyezésre és egyszerű ellátásra gondolok. Ezenkívül: utasrepülés. Tíz perces sétaút a város és környéke felett fejenként tíz pengő.

Most már jobbról balról dörög a közbeszólás:

— Ilyen körülmények között tárgyaltan. Ekkora kockázatot nem vállalhatunk. Azt hittük, hogy nincs üzlet a dologban. Miért kérnek Önök ezeröttszáz pengőt?

— Tessék papírt, ceruzát elővenni. Budapestről ide kell repülnünk, innen vissza. Itt utasrepülés van, repülőmúzeum. Mind üzemanyagot igényel. Mi, az Egyesület és az egész magyar sportrepülés szívesen és minden fizetség vagy honorárium nélkül adunk gépeket, pilótákat, repülünk, de nem költhetjük el saját egyesületi pénzünket. Vendégek is jönnek a társegyesületektől, azok sem áldozhatnak üzemanyagot, de önmagukat, gépüket, idejüket, tudásukat sem szívesen adják.

— De ezeröttszáz pengő rengeteg pénz. Ki vállalja a ráfizetést?

Egy másik tag:

— És mit ért az igen tisztelt pilóta úr az utasrepülés alatt?

— Azt, hogy a légi útra vágó beül a gépbe, fölviszük, megrepültetjük, lehozzuk.

— És ezért tíz pengő?

— Tíz.

— Akkor ez az üzlet. És hozzá nagy üzlet.

— Egyáltalán nem. A tíz perces repülés voltaképpen tizenkét perc. Mert egy perc az utas beültetése, bekötése, start, egy perc a leszállás, az utas kikötése, kiszállás. És ezalatt nem áll le a légcsvár.

— Akkor is sok pénz tíz pengő tíz percért.

— Nem, mert öt pengő valóban elfogy üzemanyagban.

— És a másik öt? — vág le rögtön az éles kérdés.

— A másik ötöt pedig a helyi egyesületnek adjuk a repülőélet megindítására. Ha sok utas van, sokszor öt pengőt, ha kevesebb, kevesebbszer ötöt. Mi szívesen fuvarozunk látástól vakulásig az ügy érdekében. Esetleg előző nap is elkezdhetjük. Minden az urakon függ.

Ez már más. A hangulat kezd megnyihülni. Rövid fejszámolás.

— Ez esetleg néhány száz pengőt is jelenthet. De megmarad a kockázat, az esetleges anyagi ráfizetés.

Nádi egy cseppet sem pirosabb. Elnyűhetetlenül bizakodó, amint mondja:

— Most érkezünk el a leglényegesebb részhez: a rendezéshez. Ha mindent jól csinálnak, legalább két vitorlázógépet vehetnek a tiszta hasznon, ha nem hármat. Tudniillik...

Tudniillik úgy kell csinálni, hogy minden épkézláb ember idejőjjön.

— Propaganda nem kell túlsok. Ha vasárnap tartjuk a repülőnapot, elég csütörtöktől kezdve, három napon át írjon a sajtó. Még a fejét sem kell törnie, mi előre, idejében leküldjük a cikket. Falragasz sem kell nagyon sok. Készkiakadás itt alig van. Néhány gép lejön a repülőnap előtt, megkezdí a fuvarozást. Aki egyszer repült már, a repülés ügynöke. Családját, ismerőseit telebeszéli a repülés gyönyörűségeivel. Azzal, hogy alig vette észre, amikor a gép elvált a földtől. Egyáltalán nem mozgott a gyomra, sem a felszállásnál, sem a leszállásnál. Nem volt tengeribeteg, ellenben úgy érezte, hogy egyes-egyedül ő, meg a gép a legszilárdabb pont a teremtésben, minden más hozzá viszonyítva mozog, halad, süllyed, vagy közlekedik. Holta napjáig emlegetni fogja, hogy: „Amikor én először ültem repülőgépen, gyerekek az volt ám az igazi!...” Voltaképpen mi mozgatjuk majd az egész várost. A repülőnap vasárnap délután lesz. Hát mi délben, amikor legtöbb ember van az utcákon templom után, ebéd előtt, két géppel felmegyünk a város fölé! Légügy szigorúan ellenőrzi, hogy egymotoros gép 1000 méternél alacsonyabban ne repüljön a város fölött, de ilyen esetekben rendszerint szemet hunynak a repülés érdekében, nem veszik észre, hogy ötven méteren vagyunk mindössze. Lentről úgy fest a dolog, hogy majdnem elhúzzuk a házkéményeket, a templomtornyokat. De nem csak úgy sétafikálva, hanem műrepüléssel. Bóg és vijjog a motor, üvölt, dörög, ijeszt, döbbszt, felráz és csodáltat.

— Ez mind nagyon szép, tagadhatatlanul mind nagyon szép! De tessék mondani, hogy ki jön akkor ki a repülőnapra, ha a város fölött ingyen láthat mindent?

— No, nem mindent, csak egy kis ízelítőt. Pár percig tart az egész. Éppen csak addig, hogy mindenki lássa és hallja a gépeket. Többet ér az ilyen házfölötti repülés minden propagandánál. De csinálunk még mást is. Készítünk száz darab kis ejtőernyőt, alig nagyobbat egy-egy zsebkendőnél. Kis nehezékük van, éppen csak annyi, hogy az ernyő kinyíljon és szépen, lebegve lejjön. Ráerősítünk néhány meglepetést. Mondjuk száz darab ingyen repülőnap belépőjegyet és néhány ingyenes utasrepülő-jegyet.

A választmány a fejét ingatja:

— Ezek, kérem, ne méltóztassék rossznéven venni, olyan pesti dolgok. Pesten sokmindent kiagyalnak annál a bizonyos zöld asztalnál ... Ha mi száz darab ingyenjegyet engedünk le ejtőernyővel, ha mi ingyenes repülőműsort adunk a városnak, csak néhány ember lesz odakint!

Tökéletesen ledorongolták a dolgot, de türelem, hidegvér, még nem vagyunk a végén. Ahol túlnagy a lelkesedés, ott rendszerint baj van: szalmaláng, mindenki vállal mindent és semmit sem végez. Sokkal nagyobb élvezet együtt dolgozni az ilyen nehéz emberekkel, akik megfogják a dolog végét.

— Mindjárt beszélünk a közönségről is. Úgy kezdjenek a dologhoz az urak, hogy itt 15 000 néző lesz a repülőnapon.

Ez blöff, látszik a választmány arcán, blöff. De azért érdekes. Tagadhatatlanul érdekes. 15 000 ember nézőnk még akkor sem verődne össze, ha a polgármester a tűzoltózenekar muzsikájának kíséretével fényes nappal felmászna a városháza tornyára. Pedig az épületes látvány volna.

Szédül a választmány feje a vállalkozás nagyságától, amint hallja, hogy legalább kétkilométeres körzetben le kell zárni a repülőnap déljétől a műsor végéig az egész környéket, hogy senki ne járhasson sem gyalogosan, sem járművel a saját feje után, hanem csak a kijelölt útvonalon közelíthesse meg a repülőteret. Ez az intézkedés azért kell, hogy a pénztárakon, ellenőrökön, irányítókon keresztül csak a fizető néző mehessen ki.

— Két kilométer nagyon sok, — hangzik a választmány ellenvéleménye.

— Kevesebb meg semmit sem ér, mert odalátszik a repülőműsor, rengeteg lesz a potyanézó.

Meg kell mozdítani a katonaságot, kordonok kellenek, ülőhelyek, állóhelyek, frissítősátrak, trafik; kocsik, autók, kerékpárok számára parkolóterület.

Most már elkapja a fantázia a választmányt, latolgatják és méregetik a nagy feladatot, egyes-egyedül a vállalkozó nem adja be a derekát.

— Ezek kérem, ezek szavak és remények. Mi lesz, ha mégsem így lesz? Ha eső lesz?

— Biztosítani lehet a repülőnapot eső ellen, bármelyik biztosító elvállalja.

— Rendben van. De mondjuk, jó idő lesz és csak néhány százan mennek ki. Mondjuk, lesz ezer pengő ráfizetés? Akkor mi lesz. Az kérem, hogy mi, a város tehetősebb polgárai, akik az akcióban benne voltunk, viselhetjük a ráfizetést a magánvagyonunkból.

És igen erélyes mozdulatokkal összehajtja a rojtos nyítt papírost, a repülés támogatásáról szóló nevezetes nyugtát és gondosan visszateszi a tárcába. Érték az, amelyet — ki tudja — hányszor kell majd még az életében elővenni és bizonyító erejét felhasználni. A választmány fele lelkesedik, a másik fele lelohad. A főmérnök igyekszik a felületeket lesimítani. A vállalkozó arca kipirul.

— Kérem, ha olyan nagyon biztosak az urak, miért nem csinálják meg saját rezsibe?

— Mert mi repülhetünk már az itteni repülőnap nélkül is, de azzal még a helybeliek nem jutottak közelebb a repüléshez. Mi nem akarunk üzletet kezdeni itt, de ha a választmány a dolog üzleti oldalára, főleg a jövedelmezőségre is számít, rendben van, le-

vesszük a válláról az anyagi gondokat: megvesszük a repülőnapot. Önök rendezik, irányításunkkal lebonyolítják, mi ellenőrizzük. A bevétel az utolsó fillérig a mienk.

Ez már igen. Korrekt ajánlat.

— És mennyit adnának a repülőnapért?

— Mennyit? Az urak néhány száz pengőről beszélnek. Mi megvesszük három-ezer pengőért.

Két percig szótlan a választmány. A vállalkozó arca hol piros, hol sárga, ahogy az érvek és az ellenérvek forognak a koponyájában. Még nem adta fel.

— Mondjuk rendben van. És milyen biztosítékot tudnak adni?

Na, megálljatok. Nádi hátranyúl a tárcája felé, amelyben van vagy húsz pengő. Előkelő, nyugodt, magabiztos mozdulattal.

— Biztosítékot nem adhatunk, de háromezer pengőt ebben a pillanatban kifizethetem.

Most már nem lehet bírni velük. Még tán éljeneznének is, ha nem volna szokatlan a választmányi ülések történetében. A vállalkozó döntött. Feláll és azt mondja:

— Igen tisztelt választmány, mélyen tisztelt uraim, indítványt teszek. Megrendezzük a repülőnapot, mert ha a pilóta uraknak megér háromezer pengőt, nekünk is megér annyit.

Éljen, éljen, éljen, a szónokot az egész választmány üdvözli. Valaki kiszalad, szól a pincérnek, aki egy kör sört hoz be, ami szintén példátlan a választmány üléseinek történetében. Mindegy, benne vagyunk, ez a repülés olyan bizsergető, olyan megmozgató valami. A repülők nem hétköznapi emberek, formákon, előítéleteken és bizonyos szabályokon egyszerűen túlrepülnek magukat, minden jöggük megvan hozzá. Most, hogy a repülőnap ügye elhatározott dolog és a technikai részletek lebonyolítására kerül sor, a választmány a lehető legszorosabb kapcsolatba lépett a repüléssel, a választmány tagjai repülőféle emberek, a sör, a szabályokon túlmenő sör tehát jogerős.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést berekeszti.

— És most mi a program?

— Az, hogy kimegyünk a repülőterre és az alelnök urat megrepültetjük.

A vállalkozó minden titkos vágya és reménye teljesezésbe ment. Talán tíz évvel megkésve, de tagadhatatlanul itt a talán soha vissza nem térő alkalom. Most beváltják a rongyoshajtású repülőváltót. A választmányt előnti a lelkesültség, az alelnököt a hősiesség és az elszántság egyik fajtája lengi körül. Kihúzza a derekát, átalakul szempillantás alatt „régire repülővé válik”. Esetleg visszatáncolna, de hát a választmány valamennyi tagja jelen van még és lenne, aki félreértené magatartását, holmi gyávaságot magyarázna bele és a gyávaság nem illik egy vállalkozóhoz, aki tíz évvel ezelőtt kerek százötven koronát áldozott a honi repülés oltárán.

Beteszkojják az autóba, robognak kifelé a repülőterre. Az ismerős város mennyire kitágul, megnő, kiszélesedik és milyen villanásszerűen tündöklök most a vállalkozó előtt. Emberek, idenézettek, én, a helyi repülőalakulat alelnöke végre megvalósíthatom évtizedes vágyaimat. Emberek, nem tudjátok, csak én resteltem magam előtt, hogy egyszer, vagy tizenkét éve lehet, barátságos beszélgetés közben, amikor a repülésről jött fel a szó, azt mondtam: á, semmi az egész, amikor 1916-ban egy kette-

delével először felszálltunk az olasz fronton ... Emberek, csak úgy mondtam, véletlenül, csak kicsúszott a számon ... Az igazság az, hogy soha életemben nem repültem még, az olasz fronton két napig táboroztunk egy repülőtér közelében, akkor láttam néhány felszállást. Csak éppen olyan természetem van, mint más embernek, nem szeretem, ha bármilyen témában alulmaradok azért, mert nem értek hozzá... Emberek, meg kellett volna vallanom, hogy valóban nem repültem, tényleg nem repültem, de már késő volt, a kimondott szót nem lehet visszaszívni, helyremagyarázni. Ettől kezdve megjegyeztétek magatoknak, hogy van közöttünk valaki, aki már repült. És amikor tíz éve az a bizonyos repülőmozgalom kezdődött egy előadás után, nyomban eszetekbe jutott, hogy itt a vállalkozó, az már repült, álljon az élre ő is és — százötven koronás nyugta lett a dologból. Megvallom, kissé sokszor mutogattam, kissé nagy jelentőséget tulajdonítottam neki, de mindez csak azért volt, mert valóban és igazán szerettem volna már repülni, de soha nem jutottam hozzá. Meg kellene mondanom, hogy kissé tartottam is a dologtól, gyáva vagyok, no, nincs ezen mit tagadni és nem kerestem a repülés alkalmát ... De most itt van, emberek, város, mindenki, itt az alkalom, úgy látszik nem lehet kitérni előle, bele kell ülni a gépbe és repülni kell! ...

Máskor legalább negyedóra az út, most hipp-hopp, itt a repülőtér. Kékszüreke, két-fedelű, ferdelégcsavarú gép várakozik a reptér szélén, körülötte bábámsz embersereg. Rengeteg gyerek, de vannak köztük mindenhol jelen lenni akaró felnőttek is, meg lobo-góhajú kerékpáros lányok, kihajtott ingnyakkal kakaskodó ifjak.

Nem, bizonyára nem lesz semmi baj. Ezek a repülők Budapestről jöttek idáig szárnyon mennek haza is, nem valószínű, hogy fölülnének és a nagy útra repülnének vele, ha veszedelmes volna.

— Tessék beülni, az első ülés az utasé.

Most kellenének a gyakorlott, el nem felejtett, biztos mozdulatok, hogy el ne árulja magát az ember, hogy soha életében nem repült még. Szerencsére a választmány tagjai sem repültek, azt hiszik, hogy úgy kell, pontosan úgy kell repülőgépbe szállni, ahogyan az alelnök úr cselekszi. Mintha pilóta arcán átfutna valami jele a felismerésnek, mintha egy kis gúny is látszana rajta. Most mondani kell valamit. De mit? Megvan!

— Amikor én repültem, 1916-ban, az olasz fronton, nem is volt bekötözés ...

— Igen, minden fejlődött, a bekötés is — mondja Nádi.

Milyen furcsa így, egy méterre ülni a föld felett. Kissé mintha magasabban volna az ember feje, mintha egy fejfel megnőtt volna az alelnök. Már messzebb lát, szélesebb kört maga körül. Érdekes, hogy elől, a repülőtér széle táján egy tehén legel. Ütemesen bólintgat, ahogy a füvet harapja, a farka éppen úgy csapkod a legyek után, mintha misem változott volna a világban ... Sűrűn kell nyelni a nehezen palástolható izgalom miatt. Kétoldalt szorosra húzzák a hevedert, szemüveget adnak, bőrsapkát. Kész. Mindjárt elkezdődik az egész, a sokszor elmondott, színesen és fölényesen leírt, de voltaképpen soha át nem élt repülés. Vajon milyen lesz? Olyan, mint ahogyan beszélgetés közben a fantázia kiszínesíti? Vagy tengeri betegséggel járó? Kellemetlen lenne, mert a bekötő hevederek annyira belemerevítik az embert az ülésbe, hogy csak a feje foroghat, de annyit már nem engednek, hogy ki is hajolhasson az utas menet közben, ha elkerülhetetlen. Hopp! Ha nincs más segítség, jó lesz a zsebkendő is. De a lekötő heveder a zsebet annyira a combjához szorítja, hogy képtelen belenyúlni. Visszatartja hát a lélegzetét,

hogy táguljon valamit az erős tartás és addig kaparász, amíg megvan a zsebkendő csücske. Most kellene húzni, de nem lehet, mert a választmány tagjai egymásután behajolnak:

— Milyen jó az alelnök úrnak, újból repülhet! ...

Csodálják és bámulják, soha ilyen tisztelettel nem néztek föl rá. Ezeket is felkeverte a mindjárt kezdődő rendkívüli élmény.

Még nem forog a légszavar, hallja az ember a szót, nem kell kiabálni. Mindjárt megpörgetik, a választmány ne húzódjon hátra minden válasz nélkül:

— Boldog vagyok, hogy újból gépben ülhetek ... Kedves pilóta kartárs, már előre is megköszönöm ...

— Szívesen — mondja Nádi —, de azért tessék csak nyugton maradni, így ahogyan most ül és ne tessék repülés közben semmihez sem hozzányúlni, mert ez ugye kétkormányos gép, az első ülésből is ki lehet kapcsolni a gyújtást.

Gyújtást? Nem, dehogynak kapcsolom, dehogynak, hiszen azt sem tudom, mi lehet és hol lehet. Ki ugrál itt oldalt? Persze az egyik választmányi tag. Úristen, fényképész! Talán az utolsó felvétel. Eh, örökösen ez a halálfélelem, ez a be nem vallott gyáva hősiesség. Ha leszállunk, tizenkét nagyítást rendelek belőle, hadd lássa a família a repülőgépet. Ez az ügyetlen úgy akar felvételt csinálni, hogy a merevítő, vagy mi a fene, szóval ez a lapos rúdszerű valami eltakarja az arcomat. Kiabálni nem lehet neki, mert már dörög a gép, hát intek neki, hogy eredj arrább egy kicsit. Mi ez? Éppen most felvétel? Nagyszerű, hősipóz lesz, a figyelmeztetés barátságos integetésnek tetszik.

De már meg is indult, gurul, egyenesen a tehénnek. Jaj, bizonyosan nem lát ki az ülésből a pilóta!

Hiszzen ez nem is repülés, ez egyszerű és eléggé kényelmetlen, dülöngélő gurulás! Úgy látszik, nem tud felrepülni. Akkor szüret! Én akartam, de a géppel valami volt, bizonyosan túl fiatal a pilóta ... De most, mintha megperdítették volna, a tehén elől visszafordul balfelé. Valamiféle mutató óraféle van itt, hőhe, bizonyosan magas-ságmérő. Milyen kellemetlenül mozog az ember combjánál ez a feketeképzű botforma. Öhöhöhöhö! ... Nem lesz gyors egy kissé? Talán? ... Ni, most nyugodtabban kilátni előre, mintha lenyomódott volna a gép orra. És micsoda ugrál úgy itt elől, föl, le, föl, le, föl le és olyan gyorsan, hogy számolni se lehet ... Valami rugó nyomja, emeli, ehehehe ... Szűk és olyan a levegő, mintha ricinust öntöttek volna szét ... A fák meg rohannak errefelé, belemegyünk, bele, b ... b... beeee ... sz-sz-sz ... Ni, nem ráz, nem sima, bizony Isten olyan sima, olyan mintha ... Huffffffff! Lift ez, lift, egyenesen fölfürödik az égbe, s a bot egészen nyomja a hasam, de nagyon hátra tetszett rántani! Minek, ez, minek, jaj, muszáj? ... Most meg eldőlt az egész gép, nem veszi észre, az Isten szerelméért, nem érzi, hogy most meg oldalt van az egész, hiába szorítanak a hevederek, dőlök, vigyázzon, na, vigyázz! ... Dőlök, hiába akarok visszaegyenesedni, nem megy, ebből izé lesz, kár volt az egész ... A fene egye meg, minek kellett nekem akkor emlegetni az olasz frontot! Ez meg egész gyerekember itt, bizonyosan megijedt, valami van, valami baj, valami kimondhatatlan lesz, mindjárt robban, vagy ütődik, jaj ... Próbálja meg, próbálja vissza, ne ugráltassa azt a rugóst itt elől és vigye azt a ricinust, vagy mit, a heveder meg szorít, nem kapok lélegzett, leveg ... Na? ... Sikerült visszadőlni? ... Sikerült ... Már nem

nyomódok az oldalához, már ... Ni, az a rugdalózó rugóféle egyre lejjebb megy, már látni ... Mit? ... Kémény. A téglagyár kéménye, milyen kicsi innen. És mennyire alul van! Rettenő piszkos a lyuka. Egy kormos pont...

Repülök! ... Hiszen ez csak emelkedés volt, kissé gyors, kissé, hogy is mondjam, hogyan kellene ezt pontosan megfogalmazni? Hiszen vissza kell majd adni az élményt az egész választmányának, az asztaltársaságnak. Az asszonynak, aki előbb majd elsápad, azután összacsapja a kezét, hogy ejnye, ejnye, nem szégyenled magad, te vén bolond, ilyesmit csinálni? Még jó, hogy nem tudtam előre, Jézusmáriám, jaj nekem, megint elővett volna a szívdobogás! ... Tényleg beültél, benne voltál, repültél? Mi az, nem hiszed? Repültem. Semmi az egész! Utazás, sima, egyszerű utazás, te ülsz, ülsz, a város pedig húz el melletted jobbra. Mondom, semmi az egész!

Uhhhhhhüüüü! ... Most zuhan! Megy, megy le, vége mindennek, gépnek, nekem, pilótának, hű! A gyomrom! ... Még kisek! Jaj, mibe kapaszkodjak, nem szabad itt semmihez sem nyúlni ... Dehogy nem! Majd én megfogom, majd én visszacsinálom! ... Ehhh! Itt egy kapaszkodóféle, merev, valami támasztó, vagy feszítő. Meg lehet fogni. Rettenetes! Ha lees ... Őőőő! Most beleragadok az ülésbe, egészen ragadok, a gyomrom visszamegy, a ricinust jobban érzem, ez mi? Mi? Miiii. Füüü, folyik az izzadság a bőrsapka alatt! Na? ... Megint sima, jaj, lstenem, milyen sima, sima, a legsimább sima, amit életemben elképzelttem. Itt a városháza, milyen patinás a bádog tornyán. Itt a Vígadó, itt a főtér, itt a taxiállomás! Milyen pettyek az emberek és mennyire másznak az autók! Vagy bogarak? Á, mit keresnének ekkora bogarak az aszfalton és különben is négy kerekük van és füstölnek ... Köszönöm, kartárs úr, pilóta úr, köszönöm, te fiatalember, köszönöm ... Nem dől és nem csúszik, nem zuhan és nem szakad itt semmi. Ami furcsa volt, ami ijesztett, ami rémíszítőnek mutatkozott, az a fordulás volt, ugye, kérem ... Persze, hogy fordulás? Csak furcsa, szokatlan. Tessék csak megpróbálni még egyszer, most már majd figyelem. Úgy, dőlni kell. Ni, a szárnyvég hogy lesüllyed, ni, mennyire ragadok az ülésbe megint. De most nem olyan kellemetlenül. Nem. A fejem dagadtnak érzem ugyan, de ez biztosan a vértolulás miatt van. Annyi baj legyen! Nem vagyok én egészen öreg még. Bírom. Ni, most mintha egészen a szárnyvégen állanának, annyira dőlünk a fordulásban, egészen ide vagyunk ragadva a főtér fölé. Forduló fix pont vagyunk. Nem, nem félek, tudom, hogy nem esek ki. Még akkor sem esnék, ha nem volna kötés rajtam, ezek a széles hevederek, annyira ragadok az ülésbe. Jaj, hát ez gyönyörűség! Milyen érdekes ez az egész világ, ez az egész város, ez az egész életem felülről. Milyen fennkölt és mégis mennyire furcsa látvány az élet, a forgalom innen! De miért tetszik egy pont fölött forogni a géppel? Jaj, köszönöm, nagyon szépen köszönöm, hiszen ez az én üzletem, az én házam itt! A feleségem kint áll az üzletajtóban. Jól látom, hogy ellenzőnek tartja a tenyerét a szeme előtt és úgy néz föl ... Anyus, Anyuska! Én vagyok! Én! Nem hallod? Várj, integetek!

Hujnye, mennyire vág a szél, ha kinyúlok ... Persze a sebesség! ... Anyukám, figyelsz? Látod? Szervusz! ... Csókollak! Ne félj, nagyszerű, te is repülsz majd, két felszállásra veszek jegyet! ... Tessék csak nyugodtan, pilóta kartársam, ahogyan akarja. Mindegy, hogy föl, le, oldalt, vagy bukfenc! ... Mindegy nekem, bírom, nagyszerűen bírom és sokkal, ezerszer többel több ez annál, mint én a képzelt első repülésről

olyan sokszor elmagyaráztam. Milyen messze ellát az ember és milyen tiszta, rendezett, magától értetődő és gyönyörűsége a világ felülről. Ne tessék leszállni még, menjünk, mindegy merre, csak szálljunk, szeretnék távolságokon átsuhanni most, jaj, kár, hogy itt van már a repülőtér. Megint a téglagyári kémény. Az a csepp feketeség volna az egész választmány és az a szürke játékszer az autó, amellyel kijöttünk? Ne-vetséges. Milyen töpörödöttek és milyen lent vannak, mennyire más világban! ... Istenem, hogy egyszer megérhettem! ... Hej, de jó lesz nektek, mai fiatalok, ha szárnyra segítünk benneteket! Mert mentek, én zavarlak benneteket legjobban! ... Pótoljátok, amit elmulasztottam, pót ...

Hööööö! Már fordulhat, nyugodtan fordulhat, beledőlök, belehajlok, vele vagyok, egy vagyok, nem igyekszem távolodni. Szárnyak, szép sima, nem is remegő szárnyak, milyen hamar sülyedtek lefelé. És a rugózó ott, elől, most mennyivel lassabban csinálja a le-felt! Mi az, leszállunk? ... Úgy látszik ... Nő, nagyobbodik a repülőtér, ni, a tehén változatlanul ott legel, ni a fű milyen harsogó zöld és minden szála látszik, ni ... Már nem, ni, a gép orra megint emelkedik kissé, kár, kár, hogy nem felszállás lesz belőle, hanem halk ütődés, finom, csak éppen érezhető, de már suhanás, vágatás, gurulás, lassulás, jaj, repültem, jaj vége, jaj, de szép! Jaj, még, ha lehet ...

Maga sem tudja, hogyan és mint, de egy rántással kinyitotta a bekötőheveder biztosított zárját, pedig remegett minden ujja. Maga sem tudja, hogyan, de segítség nélkül áll fel és mászik ki az ülésből. Erős kezet érez a bokáján.

— Ne tessék a szárnyra lépni! ...

A motor jár, a szó nem hallatszik messze, szerencsére a választmány tagjai nem hallották ezt a laikusnak szóló figyelmeztetést.

— Tudom, kérem, köszönöm, vigyázok magam is ...

Egy lépés hátrafelé és lehuppan az alelnök a földre. A kemény, biztonságos földre, amelyről negyedóráig elszabadulhatott a madarak világába. Nádi megértően mosolyog:

— Érdemes volt százötven koronát áldozni a repülésre, ugye?

Sajnos, nincs annyi benzin, hogy a választmány más tagjait is föl lehetne vinni légisétára. A vállalkozó kétszeresen boldog, hiszen nincs ellenlábasa, a repülőnapig az egyesület tagjai közül ő marad egyedül repülő, most már hiszik, hiszen látták.

— Milyen volt? — rohanja meg a választmány az alelnököt.

Most azt kellene mondani, hogy ugyanolyan, mint az olasz fronton, de az első repülés olyan élmény, amit véka alá rejtteni nem lehet.

— Csodálatos! Egyszerűen csodálatos! ... Nincs élvezet, amely ehhez hasonló volna! Hátranyúl a pénztárcájáért, előveszi és kiemel húsz pengőt.

— Tessék, pénztáros úr, megváltom az első két sétarepülést a feleségemnek és magamnak.

Kis, gyűrött, fehér papírlap hull ki a tárcából. Az egyik bábé gyerek odaugrik, felkapja, s nyújtja az alelnöknek.

— El tetszett ejteni ...

Csak a százötven koronás nyugta!

— Hagyd, fiam, köszönöm, nincs szükségem rá.

Nem lehet bírni vele, annyira felkavarta az első repülés. Csak szorongatja a lyukasállú fiatalember kezét, két kézzel, hosszan és melegen.

— Nagyon szépen köszönöm! Kimondhatatlan emléket adott nekem és nem tudom, mivel viszonzozzam ... Egész életemben emlékezni fogok erre a légi útra ...

Mindjárt meghívja a Harissal jött vendégeket vacsorára. És este nagyszabású, ünnepies vacsora van a Fekete Kacsában. Frakkos pincérekkel, előkelő terítéssel, válogatott italokkal, ételekkel. Vagy harmincan ülnek az asztalnál, az alelnök felzaklatta repülőélményeivel néhány óra alatt a fél várost. A törvényszék elnöke is az asztalnál ül, a leggazdagabb gyógyszerész és hölgykoszorú.

Kínos és kellemetlen érzés ülni bálványozottan a társaságban. Férfiak, nők egyaránt tágult szemekkel figyelik a repülő fiatalembert, a legtöbbjük még pislogni is elfelejt. Csak néz, néz. Nem kell beszélni, szólni, érdekeseket mondani, az is szenzáció, hogy eszik, hogyan eszik, cigarettázik-e, hány kockával szereti a feketét.

A vállalkozó az asztal lelkesítője és most ő vázolja fel a beláthatatlan repülésjövőt helyben.

— Már nem kell ide, kérem, semmiféle propaganda. Aki nem érzi belülről, hogy milyen istenadománya a repülés, annak úgyszólván hiába magyaráznánk a szépségeit. Átélni kell a repülést uraim, átélni és büszkén mondhatom, hogy ez a város tud átélni, illetőleg már át tudja élni, mi a repülés.

Hálás köszönet mindezekért, de a repülőnapot mégis csak elő kell készíteni. Még hozzá egészen különlegesen és érdekesen repülő eszközökkel. Gyerünk vissza a kis ejtőernyőcskék dolgára.

— Azt mondom, kérem, nem lesz elég, ha csak száz jegyet dobunk le — mondja az alelnök — nyugodtan ledobhatunk kétszázat. És legalább tíz díjmentes légiutazásról szóló jegyet. Nem kell garaszkodni és kicsinykedni, hiszen rengeteg bevétel lesz. Mit? Tizenötezer? Tessék tudomásul venni, kint lesz az egész város. Engedelmet kérek, én csak ismerem a városom népét, ha én egyszer azt mondom, hogy csak a csecsemők, meg a betegek maradnak otthon, tessék nekem elhinni. Még az öregek is kijönnek.

Fel van kavarva már az egész város. A szomszéd asztalnál előkelő tartású, rezervált és megfontolt viselkedésű úr ül két másik úrral, akikről látszik az igyekezet, hogy mindenáron valami érdekeset akarnak mondani szórakoztatására.

— Jó estét méltóságos uram, — köszön át az alelnök az asztalhoz.

— A főispán úr öméltósága — magyarázza Nádinak, — valamit akar tőlem, intett, hogy üljek át egy percre hozzá ...

Szolgálatkészen rúgja ki maga alól széket, az asztalkendőjét ledobja az asztalra, begombolja kabátját s átmegegy a szomszéd asztalhoz. Leül és tisztelettel, de nagy hévvel magyaráz: természetesen a délutáni repülést.

— Öméltósága elnézést kér — jön vissza —, nem óhajt zavarni, megtiszteltetésnek venné, ha az urak volnának kedvesek átülni hozzá és mindjárt megbeszelnék a repülőnap ügyét.

A főispán kedves mozdulattal mutat helyet maga mellett.

— Az én igen tisztelt barátom (igen jó politikus lehet a főispán), már fellekesítette az egész várost. Kérlek benneteket, parancsoljatok velünk, mindenben állunk rendelkezésétekre.

Amikor meghallja, hogy külön lerepült volna a Haris a főispán és a többi városi urak meglátogatására, végleg az ügy mellé áll.

— Kérlek szívesen, erre már nincs szükség. Nagyon szívesen látlak benneteket, ha lejöttök még egyszer, vendégeim vagytok, rendelkezetek velem. De — azt hiszem — felesleges, mindent el tudunk intézni most itt.

A főispán már megkapta a repülőbetegséget, repülőláza van. Délután még nem tudott róla, de az alelnök egyszerűen beoltotta vele. Hallja, hogy meg kell mozgatni a katonaságot.

— Nem probléma, kérek, holnap magamhoz kéretem a katonai parancsnokot és a csendőrparancsnokot. A rendőrkapitányt is. Két század biztosításra, közönségtelítésre elég lesz. A rendőrlétszám kiegészítésére berendelem e környékbeli őrsokról a csendőrséget.

És erélyes kézzel irányítja tovább a dolgokat.

— Tizenöt-húszezer emberre én is számítok. Rengeteg faanyag kell majd az ülésekhez, de előteremtjük. Gondolom: legegyszerűbb levett karókra deszkát szegelni olyan padszerű megoldással. Meglesz! Majd rádörrentek a fakereskedőkre, adnak azok anyagot kölcsön szívesen. A kiszállítást elvégezzük, arra ne legyen gondotok. Főúr! ...

A főispán egy üveg pezsgőt rendel és vörösbort.

— Vacsora után vagytok, egy pohárral meg nem árt. Bár, úgy tudom, néktek, repülőknek tilos az ital. Mikor repültök tovább? Reggel? Hiszen addig még van idő.

A primás otthagyja a törzsvendégeket, idefordul és rövid gondolkodás után rázendít Dostal repülőindulójára. A vörösboros pezsgőből inni kell, a főispán széles barátsággal koccint és átintenek a szomszéd asztaltól a hölgyek, akik nehezményezik, hogy olyan hosszú ideig tart a látogatás.

A főispán mindent tudni akar a repülésről, el kell magyarázni neki az Egyesület szerepét a sportrepülésben.

— Ne mondd! Mindent ti építetek? Nahát, ez nagyszerű. És jók ezek a gépek?

Újból tölt.

— És mondd már meg egyszer, milyen érzés a repülés! Nem szédülsz? Én fel nem ülnék! Meg tudok én halni idelent is. Nem vagyok gyáva ember, harcéri kitérteim vannak, egypár kemény csatában vettem részt, meg is sebesültem, de repülőgépre nem ülnék. Valami rettenetesen szédítő lehet, amikor kimegy az ember lába alól a föld. Sokszor már a harmadik emeleten tériszonyom van, megvallom, behúzódok a fal felé és a falat nézem, míg átmegegyek a folyosón, nem néznék le semennyiért sem az udvarra. Nem bírom a hegyeket sem, sőt fel nem mennék a toronyba és ki nem néznék az ablakon.

Az alelnökné ájtön:

— Ejnye, ejnye, méltóságos uram, milyen szívtelen! Elrabolja a mi kedves vendégünket. Repülőkkkel nem mindennap lehetünk együtt ...

— Kérem, drága nagyságos asszonyom, csókolom a kezeit, elfelejtkeztünk a nagy témában. Tökéletesen igaza van, inkább magam is átülök.

A pincérek nyomban megtoldják a nagy asztalt még egy asztallal, általános felállítás, a főispánnak helyet adnak az asztal közepén, új pezsgő, új vörösbort, a következőt már az alelnök rendeli. Az alelnökné úgy néz az urára, mint a dicsőséges csatából megtért hős hadvezérré. Ejnye, ejnye, hogy milyen snéjdig fiú! Most olyan, mint zászlós korában volt, egészen kihúzza magát, nem, nincs is ősz hajszála, ebben

az esti világításban zászlósbarnának látszik a haja. Nagykaliberű ember. Határozot-
tan nagykaliberű. Elsőnek felülni a repülőgépre! Megelőzni az elnököt, főispánt, min-
denkit. Máris beszélnek róla a társaságban, kedvenc téma lesz és hosszú téma lesz.
Mindenütt el kell majd mondania. Részletesen. Nem csak úgy, futtában, mint ma dél-
után, amikor csak leugrott az autóról, berohant. Szelesen, szeleburdian megölelte,
még ropogott is, megcsókolta. Jaj, anyuskám, repültem! Én ültem a gépben, amelyik
itt keringett az üzlet fölött. Még integettem is neked, drágám, ugye, te álltál kint az üz-
let előtt és még azt is láttam igen jól, hogy a szemed elé tetted a kezed napellen-
zőnek ... Siess, anyukám, öltözz át, korábban is becsukhatunk ... Szervusz, drágám,
sietek, csak éppen beugrottam ... Puszit ... Vacsorára megyünk ... Puszi ... A
repülőkkal ... Puszi ... Igen, maradnak éjszakára ... Puszi ... Csak reggel mennek,
illetőleg dehogy mennek: repülnek tovább ... És elrobogott, mint egy nagy gyerek a
kitűnő bizonyítvánnyal. Igen és hogy vett két repülőjegyet mindjárt. Csak el ne kap-
kodják, csak ne legyen torlódás. Bizonyosan el tudja intézni, hiszen nagyszerű em-
ber, hogy elsőik legyünk. És, lám, a főispán is milyen barátságosan, milyen nagy fi-
gyelemmel beszél velem. Nagy ember, nem mindennapi ember. Érdekes, hogy egy
ilyen repülésnek kell jönni ahhoz, hogy az ember az urában meglásson egészen új-
nak ható férfias dolgokat. Ni, hogy csillog a szeme, ni, milyen határozottan és felsőbb-
rendűen viszi a beszéd fonálát. Sokkal repülőbb repülő, mint az a fekete fiatalember,
akiről azt mondják, hogy híres pilóta. Érdekes jelvény van a gomblyukában, valami
babérmadár díszíti körben a fehérmadaras zománcot. Biztosan valami kitüntetés le-
het. Nagyon érdekes, kissé túlfiatall, kissé borotvátlan. És nem bőbeszédű. Érde-
kes, csak úgy egyszerűen beül a repülőgépre és elrepül. Záróráig biztosan mara-
dunk, ha hazamegyünk, apucinak el kell mesélnie tővéről hegyére az egész repülést,
hogyan volt, mint volt. Nincs e nagyon hideg odafent, nem kell-e melegebben öltözni.
És a szél biztosan olyan erős, hogy összeborzolja az ember frizuráját. Valami
kendővel kell majd lekötöni, mint napozásnál szokták. Az a tarkacsíkos selyemkendő
jó is lesz, szóke hajhoz kitűnően illik. És valami fotografus kell, aki csináljon egy fény-
képet. Az ilyesmit nem szabad elszalasztani.

A cigány már az asztalhoz óvakodott, egyelőre a főispán nótáit próbálgatja.

Az étterem zsúfolva van. Minden asztaltól állandóan idenéznek, a tekintetek itt
kereszteződnek minden irányból. Jó így ülni, sütkérezni a népszerűség és az érdeklődés
ragyogásában. Máskor félig üres az étterem ilyenkor, de ma rejtélyes áram futott végig
az embereken, aki számít, mind itt van. Nem beszéltek össze, csak berobogott napi éle-
tükbe a repülés. Ott berregett, fordulózott, suhogott, szállt a jó öreg Haris megnyugtató
repülésbiztonságával és a vállalkozó ült benne. Határozottan érdekes ember. A repülő
este a Fekete Kacsában vacsoráznak, menjünk el mi is. Úgyis régen hallottunk egy kis
cigányzenét, ideje, hogy megszellőzzünk. Tegyétek el a vacsorát holnapra, ma kint va-
csorázunk, jó lesz egy pohár keményhabú sör vacsora előtt és a Fekete Kacsának igen
jó a főztje. Azután nyilván érdekes emberek lesznek a repülő is, közelről úgysem lát-
tunk még ilyen embereket.

Hajnali négy órakor indulni kell a határszéli városba, ahol az ottani repülőfiúk
várják a műegyetemi repülés vezérét, Nádít, az ideált, de hát nem lehet itt hagyni ezt
a társaságot. Fellelkesültek, nekirugaszkodtak, egyszerűen faképnél hagyták a repü-

lés ügyét, ha most felkelne az asztaltól azzal, hogy, sajnálom, uraim, hajnalban repülés van, mennie kell az ágyba. Azt hiszik, hogy a repülő fensőbbrendű ember, izmai, idegei, különbek, erősebbek, nyűhetőbbek, mint más emberé. Ha most felkelne, a szállására menne, olyan lenne a dolog, olyan ideálromboló, mintha az ünnepeelt operaénekes állana fel az ünneplő asztaltól azzal, hogy elnézést kérek, de haza kell mennem tyúkszemet vágni. Maradunk, utóvégre nem azért huszonnégy éves az ember, s nem azért kerekedik a gomblyukában teljesítményjelvény, hogy ne tudna egy jókedvű éjszakát egy-kettőre kiszellőztetni a fejéből. Legfőljebb meghagyja az ivást a helybelieknek, azok ráérnek, déli sörkúrával, ebédutáni szundikálással valamennyire közömbösíteni másnapos macskajajukat.

A cigány megbolondult, nem tud kiszállni a repülőindulóból. Szemek és szavak egyre forróbb összütze alatt áll az asztal, főleg a repülővendégek. A cigány hirtelen fordulattal abbahagyja a repülőindulót és rázendít az első csárdásra. Feláll a vállalkozóné:

— Szabad, kérem?

Taps csattan, éljen harsog.

Gyerünk, no, vigye kánya, az öreg Haris virraszt, még szundikálni is lehet benne felváltva, hiszen kétkormányos. Úgy látszik, hölgyválasz van, mert egymásután jönnek a lányok, hogy szabad, kérem ... Szabad, hogyne volna szabad. Derekek, meg derekak, lágyak, kemények, szóke, meg barna hajak, samponillatok, szemek, karok, tánc egyre tüzebben, egyre jobbízűbben. Hiába, ez is valami, nemcsak a repülés. A girhelés, fordulatszám, távolság, idő, szárnyalás. Néha, szinte, főleg ilyenkor, mintha be is telne vele az ember, mint a tüzes szeretővel. Mégis, néha sűrűbben kellene emberek közé járni, jóízűeket beszélgetni mindenféle emberekkel, akik érdekes tapasztalatokról tudnak beszámolni. És nőkkal, nőkkal, ilyen aranyos babákkal, akik furcsák, szeszélyűkkel kibírhatatlanok, érdeklődési körük szűk, vagy a végletben a szőrszálhasogató tudományosságig pedáns. Akik vagy csak tetszenivágyók, divatosak, elegánsak, szépek, kedvesek, finomak, vonzóak, szellemük kielégíthetetlenül csapongó. Sem tudományban, sem művészetben nem képesek megnyugodtan betelni. Vagy így, vagy úgy, rengeteget beszélnek, de mindig csak önmagukról. A világról is csak úgy, ahogyan ők látják és az emberekről is. Ilyen korban, igazság szerint, nyugodtan megnősülhetne az ember, hogy ne kelljen mindig rendetlen legénylakások nyugtalan nyugalmában otthon lenni. Szép volna egy helyes babus asszonynak és sok-sok Kistatuli. Kis semmi emberkék, vörösképűek, bőgők, pislognak, szopnak, alszanak, cucliznak. De aztán, szinte észrevétlenül, szemük csillogása mind értelmesebb lesz. Hangra, fényre mind jobban figyelnek, ha rájuk hajol az ember, vagy szól nekik, röpködnek a gödrös kezükkel. Itt, vajon, ebben a jókedvű, végig baráti rendes társaságban melyik leány volna asszonynak való? Olyan igazi asszonynak, aki megértené az első pillanatban, hogy a repülés mennyire kell, mennyire kell, mennyire hátul van még az egész rövid emberi életben.

Az a bronzvörös?

Akkor is nyűzsög, ha alszik. Cipéstartól fodrászig életélvezés és önszolgálat. Remek alak, csak éppen nincsen ideje önimádata miatt másra nézni. Vagy ez a bakarasnyi barna, aki úgy táncol, mintha ide volna ragasztva?

A főispán úgy állt fel, mintha pillanatnyi dolga akadt volna és odamarad. Közönni nem akart, nehogy asztalt bontson. Jól is tette, szabadabb a társaság. Mindehütt koccintanak, isznak, nevetnek, összebújnak.

— Mondja, nincsen meleg?

Nedvesen csillog a csepp barna lány szeme, ahogy felnéz.

— Volt. Tavaly augusztusban délben és napon ...

— Nahát, hogy maguk, repülök milyen érdekesek! ... Csak azért kérdeztem, mert igazán jól esne egy kis friss levegő ... Persze, maga nem ismerős itt. No, jöjjön, majd vezetem, szárnyas ember.

Abbahagyta a táncot, megfogja a kezét, s úgy megy, mintha taposott ösvényeken járna az emberrengetegben. Még a lépésén is látszik, hogy mulatásban nem egyszer ment szellőzködni.

Kis terasz az egész, ahol megállnak. Bentről kizúdul a cigányzene, mintha akkordban gyártanak. Idekint friss, hűvös a levegő, tiszta és csendes. Nincs benne társaságszag, dohányfüst. Csillag egy szál se, borzongatós szél fúj, a hold viaskodik a felhőkkel, de nem bír velük. Egyre sötétebbek, egyre vastagabbak.

— Jaj, tudja, hogy fázom!?! — mondja a lány, — Belekarol és hozzábúvik. — Maga nem?

Hm, még elromlik az idő reggelre. Ezek az éjszakai kevergős szelek hajnalra lököviharrá erősödnek. Tánc ígérkezik, nem repülés. Nem baj, legalább nem lehet szundikálni, kanalazni kell folyton, korrigálni a légiháborgáson. Ezek éppen a másik oldalukra fordulnak majd, vagy fölkelnek szóدابikarbónázni, amikor a Haris táncol odafönt a vihartmuzsikára. Hű, de friss dolog lesz, olyan, mint amikor egy-magában úszkál az ember a viharos tengerben. Hullámtaraj, hullámvölgy, dobás, prüszkölés, vízalá, vízfölé!

— Maga nem fázik?

És még jobban bújik a lány.

Az ám, ez a baba itt van, valamit mégis kell csinálni vele. Szamárság, hiszen azt sem tudom, kicsoda, csak azt, hogy mit akar. Flört, egy gyűjteménybe sorolható emlékekkel több. Belátni szegénykébe, ez nem akar egyebet, mint rengeteg emléket gyűjteni a házassága előtt, hogy ha majd kiköt a férjénél, akit bizonyosan nem szeret majd szerelemmel, legyen emlékmentsvéra, amibe behúzódhat kielégíthetetlen önzése ápolására. Habzsolni akar, de óvatosan, mint az éjszakai pillangó, amelyik csak körtébe zárt villanyfény körül hajlandó kerengeni, nehogy megpörkölődjék. Vissza kellene vinni hirtelen, erőszakosan és keményen, de nem lehet, mert ez többet vár, mint a bankfiútól, tb. szolgabírótól, eddigi fiúismerőseitől, hiszen a partner ez alkalommal repülő. Nem is titkolja majd, hogy levegőzött a repülővel. Annál érdekesebb és izgalmasabb személyiség lesz.

— Nem, nem fázom ...

A kis barna föl kacag:

— Nahát, hogy maga milyen érdekes fiú!

És karját szorosabban fogja és bújik. Szorosan és szemtelenül.

Te, barna baba, milyen messze vagy te attól a vékony szelíd lánytól, aki minden reggel besiet a budai sziklakápolnába egy Miatyánkra. A dolgozó lány, kenyeret ke-

res, kissé korafáradt. De hisz az életben és egy kissé a párjáért imádkozik, akit még nem ismer, de aki majd eljön és beáll az életigába, hogy kettőnek könnyebb legyen.

— Én igazán nem vagyok szégyenlős, de nem gondolja, hogy a jóhírének nem használná, ha ketten levegőznék idekint? ...

— Nagyon kedves, hogy vigyáz rám, de elvégzem én magam helyett.

A bögő kibrummog, a szél egyre erősödik és a hold végképpen elbújik a felhők mögé. Reggel bajosan lesz repülés.

— Soká kell várnom?

Most azután egy szót se, Nádi, ez a barna semmisség kihúzta a karját, szembefordult. Nyílt hadüzenet. Végteére is hadd gyűjtsön csókokat, ha neki tetszik. S nem is kell voltaképpen semmit se csinálni, hidegen és kiszámítottan rendezte meg ezt a levegőzést. Utóvégre helyben csókolózni repülővel nem minden nap lehet. Csókol hát a kisbarna kétakkorát, mint ő maga, bizonyosan lecsukja a szemét a nagy gyönyörűségtől. Szorít és fonódik, nagyon odafigyel. Tehetségesen csinálja, nem lehet félrevezetni, hát szorít az ember rajta jó nagyot, hogy ha már itt van, hát ne felejtse el, emlékezzék az erkélyjelenetre.

De most már már gyerünk vissza, mert odabent mégis csak kitörhet a zúrza-var. A kis barnának nem tetszik a dolog, ízlik a pilótacsók. Egy-két pohár pezsgő fűti, kiszaladt a fejéből az idő, itt maradna akár hajnalig is. Hagyd csak abba, kis angyalom, gyerünk vissza, odabent úgylis görbe szemmel fogadnak bennünket.

A jókedv szétterült az egész étterem fölött, mint a szivarfüst. Mindenki önmagával és szomszédjával foglalkozik, a pár csókperc nem tűnt fel senkinek. Sohse halunk meg, gyerünk a frissivel cigány!

Nyúlnak az órák a hajnal felé, konyak jön, likőrök, fekete, cigaretták és semmit sem lehet visszautasítani.

— Ugyan kérlek, csak nem akarod azt mondani, hogy a repülők nem bírják!...

Hajnali négy óráig tart a ragadós vendéglátás, úgy kell autóba ugrani a folytatása elől, nehogy átmenjen az egész társaság a vállalkozóékhoz korhelylevekre. A barna haragos villámokat lövell a szeméből, karonfogásos, sugdolózó hajnali sétát várt záradéku, hogy pukkadjanak a lányok és tessenek, egyszerűen autóba ugrik a fiú, csak úgy hajadonfejt, s már robog is kifelé, szamárság az egész repülés! Nem tudja ez a bolond, mit mulasztott.

A lányt, az egész éjszakát feketéstől, konyakostól, pezsgóstól cigányostól öt perc alatt kifújta a semmibe a szemerkélő, esőtvgó hajnali szél. A fák riadtan hajladoznak, a felhők megzavarodottan és alacsonyan vágtatnak, a permeteső úgy szűr, mint a tű és kihül az ember orra, mintha jégsekrénybe dugta volna. Ezt az időt nem tanítják a sportrepülés iskolájában, egyszerűen elteszik mumusnak azaz, hogy rendes sportrepülő ilyenkor eresz alatt ül és perel az időtcsinálókkal, mert fűrészt kitolni nem tanácsos. Más a helyzet, ha vitorlázó ládával történik a dolog, időtartamrepülésre egyszerűen orvos írhatná fel. Dehát az öreg Haris csak a motorosrepülésben mindenes, nem szakmája a vitorlázás.

A kis repülőtér széljelző zsákja menne, nyargalna fölfelé, mint a sárkány, a rúdja alig tartja már. Néha néha lehajlik, recseg-ropog, ahogy egy-egy széllökés elkapja. Igazság szerint várni kellene a starttal, dehát az ilyesmi körülményes dolog.

Ha azt ígértük, hogy ott leszünk, akkor ott leszünk. Olyannak ígérkezik a dolog, mint a vízesés örvényein a kétszemélyes csónak. Hát akkor kajakozzunk.

De nem olyan egyszerű. Csak ötven métert kell kigurulni, hogy a Haris szembe fordulhasson a bolond szélnek ... Hát nem futott tizenöt méternél többet, egyszerűen fölemelte a szél. De ideje is, mert most meg le akarja vágni, vissza a földre. Ráfekszik az ördögszele és nyomja, nyomja lefelé. Mint a birkózó, aki be akarja törni az ellenfél hídját. Jó harminc métert tört rajta, de még mindig van öt-hat méter a futókerek és a háztető között, amelyhez oda akarná kenni. Ha leáll a sróf, — á, nem is jó gondolni rá. De nem áll. Húz és emel, amint az alattomos ellenfél új fogást keres a gépen. Ha nem ment felülről lefelé, megy majd oldalt! Gáncsot vet neki, fölemeli és balra megdönti. Ellencsűrni, belépni. Kemény és erős kormányozdulatok, a bot húzza az ember karját, egy kéz nem elég hozzá. Ilyenkor derül ki, hogy a kormányozdulatok mennyit érnek. A Harist nem a Gólya költötte, bírja, nem nyög és nem erőlködik. Már ezerötszázon kellene járnia, alig van százon. Hánykolódik, hullámszik, vetődik, gáncsot ugrik, ütést paríroz. Néha, mintha visszafelé repülne. A sebességmérő százhatvan kilométert mutat óránként, s alig lehet ötven annak, aki lenről nézi. Az orkánpofonok egyszerűen visszanyomják. Fel kell evickélni legalább háromszázra, az alacsonyan lógó felhők alá, ott lesz több hely a birkózásra le-fel.

Most alulról rúg az ördög a jó fűrészbe, feltolja olyan hirtelen, gyorsan és nagy erővel, hogy az ember gyomra úgy érzi, lent maradt. Ahogy fölemelte, a tetejébe vág, a változatosság kedvéért jobbra akarja leteríteni, még megemeli hozzá a gép farkát is. Bolond helyzet és közben még szorosabbra kell meghúzni a bekötőhevedert, olyan szorosra, hogy vágjon, hiszen ez az őrült olyanokat dob a gépen, hogy bekötés nélkül kiszállna belőle az ember. Vad és kemény birkózás következik, az alattomos ellenség mindenáron le akarja gyűrni a bátrat, aki fölmerészkedett a szelek őrjöngésének birodalmába. Nincs egy szál élőlény a Haris két emberén kívül a levegőgömbben, riadt pittyegéssel kuksolnak odalent fészkeiken a bátor fecskék, a gombaszerű galambok, nincs madár, amelyik ilyen időben szárnyra merészkedne. Minden repülőtéren felszállási tilalom van, még a hárommotoros gépek számára is, ilyenkor a meteorológusokat gyötrik a cigarettarágó pilóták.

Az orkánellenfél teljesen megaljasodott. Ötször, tízszer, húszszor kezdi ugyanazt a figurát: fölemelni, odavágni. Nem bír a Harissal. Erre el akarja venni a bentülők szemevilágát, megindítja az esőtámadást. Tűhegyes, beretvaéles minden esőcsepp szúrása, alattomos, alig látható csöppecskék. verik az ember arcát, vérvörösre, sajgófájósra, be kellene húzódnia előle az ülés mélyébe, de nem lehet, még a fejet sem lehet lehajtani, látni kell a repülésben. Nincs csukott kabin, nincs fedezék előle. És az eső is egyre alattomosabb. Most vízzuhataggal támad, összefolyik leve a szemüvegen, hiába törli az ember szabad balkezevel. Le kell venni a szemüveget, s most már hunyorított szemmel nézhet a veszedelembé.

Szennyszűrke a mocskos felhővilág. Egnémelyik felhőrongy nincs magasabban kétszáz méternél, mint a polip karja, úgy lóg is, elkapja az öreg fűrész. Kerseres harminc kilométer van a gép mögött, igazság szerint vissza kellene fordulni, s leszállni a kis repülőtérré, mert a határszéli város szükségrepülőtere felényi sincs, ekora orkánban törés nélkül földet érni százszor nehezebb lesz.

Most megint oldalról támad. Mint a pergőtűz, úgy ostromol. Száz és száz orkánlökés következik, a tojáshéj biztosabban ül a viharkorbácsolta tengerhullámok taráján, völgyén, mint a Haris most a bajban. Hát mindegy, ezt most végigharcoljuk. Ejtőernyő nincs, az öreg Harissal sohasem kellett, de ha volna is, nem jelentene semmit. Ilyen orkánban kész agyonverés ejtőernyővel kiugrani.

Várj csak, nem birkózunk. Tégy amit akarsz!

A helyzet ugyanaz, cseppet sem rosszabb. Evezővel legfeljebb irányt lehet tartani, de ellenszegülni értelmetlen dolog örvénylő és háborgó vizeken. Legalább nyolcvan kilométernyire van még a határszéli város, a lényeg az, hogy a gép arrafelé tartson. A kisbarna bizonyosan most bújik az ágyába, bosszús, hogy nem kapott ablakrepülést, se bukétát levegőből, gyáva szökésnek minősíti, hogy elmaradt a búcsúrepülés a város felett. Még csak az kellett volna, hogy a tornyok, emeletek között vergődjék a kis kétfedélű, mindjárt mozgósítanak fellelkesedésük lecsihadtával a mentőket, tűzoltóságot az őrltek roncsainak megmentésére. És megindulna az ellenpropaganda: nem, mi nem kérünk ilyen eszeveszettségből, a mi fiainkat nem adjuk kész öngyilkosságra.

Hát ez az. Kész öngyilkosság. De meg kell próbálni ezt is, utóvégre sima, szélcsendes időben, tiszta napsütésben egyszerű furikázás a repülés. Itt izasztóan keserves dolog. Annyira nehéz, hogy belefárad az ember és sűrűn jönnek olyan rohamai, hogy eh, minek az egész, minden minden mindegy, vágj már oda, te gazember, ne kínozz. De csak egy gondolatnyi időig tartanak, azután felülkerekedik a legvadabb orkánpofon után is az önbizalom. Ehe, ez se sikerült, fenn vagyunk és legyűrtünk közben újabb öt kilométert. Görcs áll az ember lábába, elfásul a talpa, érzéketlenné válik a folytonos ellentartásban, olyan erővel kell lábkormányt, botot mozdítani, viharnak feszíteni, hogy megizzad bele. Kiáll a keze, két kézre fogja a botot, úgy kanalizni. Újabb orkánpofon, de már beleszokott, szinte nevet, mint a vadul vagdalkozóval szemben a gyakorlott vívó. Sport ez, Tatuli, de ez aztán igazán sport! Másfélórai benzín van még a tartályban, ez a hátralévő hatvan kilométer sokszorosára elegendő. Odaérünk és leszállunk.

Csakhogy most fordít a taktikán a szélvész, elkapja hátulról a gépet, s úgy tolja maga előtt, hogy földöz viszonyítva kétszázötvennek mutatkozik a sebesség. A föld egyszerűen megőrül, kergülten fut hátrafelé. Csak fújj, fújj, így fele idő alatt ott leszünk. De újabb gáncspróba volt. Kétpercnyi ölbentartás után akkorát vág szemközt, hogy majd kiszakad az ember a bekötésekből. Beszorul a lélegzet a tüdőbe, egy pillanatra veszedelmesen közel jön a műszerfal széle. Azután visszaránt, nyomja, préseli a gépet az ember hátához. Megint kétszázötvenes a sebesség, újabb pofon előlről, s most felnyomja a gép az orrát, hogy azután az egész vacakot benzinstől, olajostól, motorostól, sárkányostól, emberestől odamázolja az útbakerült kislelős közepére a templomtorny elé. Milyen számárság! Hiszen a Haris végeredményben benne van az orkánban, vele együtt száguld, sőt, még gyorsabb nála. Százharminc kilométert nem lehet eltüntetni és letörölni. A sebességmérő mutatja a százharmincat, akkor ez meg is van, azt nem lehet becsapni semmiféle viharbolondozással.

Nem? Hát akkor gyertek a változatosság kedvéért jobbra. Öt kilométernyire van az országhatár, odaát, lássátok, hegyek, szép, sziklás, meredek hegyek, odakenlek benneteket a hegyoldalhoz!

És egyszerűen pórázt köt a Harisra, tolja egyre jobban oldalt, jobbra. Már remeg az ellentartó láb, nem, ezt nem lehet sokáig bírni, utóvégre minden igénybevételnek van határa. Ilyen erővel áttolhatja az országhatár fölött, a kényszerleszállással minden pillanatban számolni kell. Különösen most, hogy előszedte az eső is minden tudását, felhőszakadással támad és már hunyorított szemmel nem lehet szembenézni vele. Leszegett, féloldalt tartott fejjel, inkább hátrafelé, mint oldaltnézve megy csak a dolog. Percekig nincs, mert nem lehet iránytartás, egy-egy pillantás csak annyit tud felmérni, hogy megvan-e még a kétszázméteres magasság, nehogy ez a marha vihar felszúrja a gépet valamelyik templomtoronyra. Ez már itt erősen a határ. Hát nem viszel át, gazember, ha beleszakad is a lábam, kezem. Több gázt, s fordulás balra. Inkább kerengek itt, s körözve megyek visszafelé.

A forduló egyenesen bolondító. Az ember nem érzi, hogy merre van, hol, mi az elől, mi a hátul. Nincs az a műrepülés, ami ennyire meg tudná kavarni az érzékeket. Teljesen megőrült a felhőzet is, néhol — lelóg a felhőszakáll a földig, a Haris híg tejfőiben repül percekig, amiben végül is semmiféle látás nincsen. Derengés, amelyben néha gigászivá nőnek a Haris szárnyai. Nincs se erre, se arra. Néha mintha megfordult volna a gép a hasáról a hátára. És mindig az a leküzdhetetlen kényszerképzet, hogy most dől, csúszik, vissza kell kényszeríteni a horizontra. Amikor vége a felhőszakadásnak, akkor derül ki, hogy éppen az ellenkező véglet, a másik, a nem vélt oldalon lóg és csúszik a gép és csak száz méterre van már a földtől. Hát sohasem lesz vége ennek a keserves birkózásnak? Végül mégis a vihar győz?

Nem győzhet, mert ez a falu a Haris alatt nyolc percre van vonaton a várostól, maga a város is látszhatna már, ha az idő engedné. Lassan, szinte halálos lassúsággal mászik a föld, vánszorog felette a gép. A motorzaj gyanúsán felerősödött az idegek fokozott érzékenységében. Minden túlméretezett, minden nagyobb, több, mint máskor volt és a vihar gyomrotfelforgató hinta-palintát rendez újabb változatul. Az eső elmaradt, a tánc azonban új figurával bővült, folyton hullámvasutazik. Ránt retteneteket, de inkább a gyomorra pályázik. Liftel, rakétázik, lök, döf, műsorának minden változatát egyszerre vonultatja fel, de a város már itt van, s ott zöldellik a túlsó végében a szűk, hosszú kis reptér, annyi innen, mint egy ecsetvonás.

Most már leszállunk, Tatuli, lent tanult tagok vannak, mindjárt szárnyvégre futnak. Hangár nincs, hát lekötjük az öreg Harist, ott se bírhat vele a szél.

Már olyan az egész, mint az öreg, dohogó partmenti motoros bárka harca a kikötőelőtti utolsó sziklacsipkéekkel, hullámveréssel. Széles és nagy ívben kerüli meg balra a Haris a várost, nem volna tanácsos száz méteren fölötté birkózni az utolsókat.

A repülőtér szépen közelít jobbról, Haris minden porcikáján érezni, hogy észrevette az öreg is az istállót. Az orkán ötven méter alatt az utolsókat rúgja, érdemesebb volna talán alacsonyabban jönni mindvégig. Mindegy. Szerencsére, szembeszél van a reptérsáv hossz tengelyében, mindvégig gázzal, mindégig motorral húzathat. Közélt a földhöz és már rohannak kétfelől a fiúk, elkapni a szárnyvéget. Az utolsó pofon éppen akkor jön, amikor Haris elülne, de elkészt az orkán, már csak fél méter volt a föld és a futókerék között. Nem volt ideje pusztítóan nagyot verni a fűrészre. Oldalt meg már hiába mesterkedik, négy repülőcserkész akaszodik ellensúlynak a szárnyvégre, itt vagyunk!

Hárman-négyen még a Haris farkára is ráfekszenek, mert a szél olyan erős, hogy majdnem felborítja őket. Nagy ügyel-bajjal a kis épület elé tolják-nyomják szél ellen, azután kötelekkel lecövekelik.

— Már azt hittük, nem jöttök ...

Most azután igazán jó lenne a vetett ág, mérhetetlenül nehéz Nádi mindene. Ólomsúlyok húzzák a talpát, a válla sajog a viharbirkózástól, a lába néha remeg, amint megy az épület felé. Őtórás sítúra gyerekjáték ahhoz, ami fent volt, de — sikerült. És kipirultképű cserkésziúk vannak itt, csillog a szemük, leplezetlen tisztelettel köszönnek, koccan a sarkuk és néznek-néznak égbíváncsi diákságukkal. Nádi van itt, kicsípte a szélvész, összeborzolta az izzadság hullámos haját, de itt van, percnyi pontosan jött meg a viharban, holott az oktatók már sorakozót akartak vezényelni, hogy úgyse jön. Mikor tudunk mi annyit, mint Nádi? ...

Repülőmodellek, duruzsoló kályha, — befűtöttek a vendég tiszteletére a csípőshideg tavaszi reggelen, — cserkészelvények, repülőfényképek és pedáns diák-tisztaság a kis szobában, ahol mindössze csak A és B-vizsgákról van szó. Csak annyiról, hogy pár másodperc felfelé, pár másodperc siklás. Hogyan és miként kellene tovább? A lelkesedés megvan, de a határszél messze esik Budapesttől, az él-egyesületek jutnak sok repüléshez, itt probléma a legegyszerűbb siklógép beszerzése.

— Valamiféle repülőkiállításra gondoltunk ... Bemutatnánk a helybéli modelleket, de kellene valami más látivaló is, hogy a hatóságok, az iskolák vezetői, a nagyközönség, főleg a szülők, látnák, hogy mi a repülés. Nektek, odafent, ne vedd rossznéven, könnyű a helyzetetek, van mindenetek. Csőrleőautók, hegyi indítási lehetőségek, rengeteg gépetek, még motorosak is. Itt viszont csak abban hisznek, amit látnak, amit közelről megnézhetnek. Érthető. Mindaddig, amíg csak modelleket röpködtetünk, játéknak veszik a dolgot. Van iskolaigazgató, aki egyszerűen rossznéven veszi, ha a növendékek modellezéssel foglalkoznak. Éppen a napokban kéretett magához az egyik. Le sem ültetett, kezet se nyújtott, nagyon udvariatlan, barátságatlan és rendkívül mérges volt. Kérem, mondotta, megértem, hogy a mai fiatalság vágya a repülés, de nem tűrhetem, hogy azzal a bolond repülőjátékkal megzavarják a fiúkat. És a tanulmányi előmenetelt félttem. Nékem, kérem, azért adták a fiatalokat a szülők a kezem alá, hogy embereket faragjak belőlük, nem azért, hogy minden szabad idejüket céltalan játékkal töltsék.

Hitévesztett és igen szomorú az oktató:

— Azt feleltem erre, hogy a közoktatásügyi kormányzat sem zárkózik el az ifjúság repülőnevelésétől és jószándékkal segíti a modellezést.

— Az lehet, hogy segíti, de mindeddig semmit nem tudunk a közoktatásügyi minisztérium szándékairól. Sőt a tankerületi főigazgató sem tud, még a tankerületi főigazgató is jogosan kifogásolja a túlhajtott modellezést. A szülők jogosan panaszkodják, hogy az urak kicsábítják a fiúkat vasárnap és ünnepnapokon egész napra. Ruhájuk kopik indokolatlanul, kikerülnek egész napon át a szülői fegyelem alól. Én elhiszem, hogy jószándék vezeti az urakat, de utóvégre a pokolba vezető út is jószándékkal van kiköveve. És ne tessék rossznéven venni, én nem látok garanciát arra, hogy az urak megfelelő pedagógiai érzékkel és felelősséggel foglalkoznának a kezük alá került fiatalokkal. Összekeverednek a nagyobb, serdülő fiúkkal, minden bizonynal

tele van ez az érintkezés és az együttlét trágárságokkal. Az is erősen kifogásolható, hogy már leánynövendékek is vannak soraikban. Mi, ezt tessék a leghatározottabban tudomásul venni, nem nézzük jó szemmel a nemek zavartalan barátkozását. És tessék békében hagyni a fiainkat. Mert ha nem, erélyesebb intézkedéseket alkalmazunk. Megtiltjuk a modellezésben való részvételt, szükség esetén nem riadunk vissza attól sem, hogy illetékes felsőbb helyen az urak működésére megfelelő jelentésben hívjuk fel a figyelmet ... Ezt mondta az igazgató ... Nádi, mitévők legyünk?

Mitévők, mitévők? Úgy látszik, a közöny és a lelkesedés váltják egymást a magyar repülés történetében. Az egyik városban megér még egy csókot, a másikban kicsapást ígérnek érte és följelentést.

— Készül már a Repülőalap tervezete, fiúk nem csupán a sportegyesületek feladata lesz a repülés, hanem nemzeti sport. Persze, ti azt nem várhatjátok ki, esetleg két évbe is beletelik, addig meghaltok. A repülőkiállítás jó gondolat. Gépeket hozunk. Kaptok egy siklógépet, egy gyakorlógépet és egy teljesítménygépet. Jó?

Az egyik cserkész nagyot nyel izgalomban és beleszól a nagyok dolgába:

— Tessék megmondani a Huszonketteről nem volna egy jó fénykép. Nagyon szeretnék megmutatni, hogy milyen.

— Fényképet nem adunk, ellenben lehozunk egy Huszonkettet vontatásban szárnyon és kiállítjuk.

Vörös is, meg fehér is a kiscserkész képe. Hogyne, egyszeriben minden álmát megvalósították.

Órákig tart a részletes megvitatás, végül megkérdezik:

— És mindez mibe kerülne nekünk, tudniillik nincsen vagyunk ...

Szegénykék!

— Semmibe. Még a visszaszállítás sem. Majd ha gépetek lesz, megengeditek, hogy ráüljek ...

Mint a raj az anyakirálynőt, úgy követi Nádit a diáksereg a szomszédos kis erdei étterembe, ahol mégis illik egy harapást enni a viharos út után. Szép, faragott magyar bútorok, szíves kiszolgálás. Halkan beszélgetnek a szomszéd asztaloknál vadászgúnyás városi urak. Csak éppen levegőzni jöttek. A legnagyobb asztal főjén ügyészforma, határozottbeszédű úr ül, vasvillaszemekkel néz át a cserkészrepülő asztalához.

— Nádi, az ott az igazgató, akiről beszéltem neked.

A tanítványok tiszta tisztelete áramlik Nádi felé. Minden szavát úgy hallgatják, mint a Szentírást. Megfoghatatlan dolog, hogy a beszélgetés lassan minden asztalnál abbamarad, az emberek egyre jobban figyelik, nézik a cserkészekkel beszélgető gödrösállú fiatalembert. Egyszerűen vonz ez a fiú, ő a közép, pedig szavát alig hallani, halkan, magyarázóan beszél. Az igazgató végül is feláll, átmegegy, bemutatkozik.

— Parancsoljon helyet foglalni, igazgató úr. Már nagyon sokat hallottam Önről, hogy milyen megértéssel viseli szíven itt a határszélen a repülés ügyét. Tessék elhinni, a mi munkánk nem érne egy hajtófát sem, ha ilyen komoly segítséget nem kapnánk. Bár itt csak modellezés van egyelőre, de azt is olyan tökéletesen tudják a fiúk, hogy az országos versenyen az elsők között lesznek. És országos díjakat nyerni minden tanintézetnek dicsőség.

Az igazgató nem tudja, mi van vele. Azért jött át, hogy végre megmondja és egyszer mindenkorra kikérje magának, hogy a növendékeket még ilyen kutyának sem való időben kikényszerítsék. A cserkészfiúk szétrebbenek ijedtükben, amint az igazgató székét fog, odahúzza és az asztal mellé ül.

— Maradjatok csak, mondja kegyesen és a fiúk visszamerészkednek az asztalhoz, de úgy ülnek, mintha karót nyeltek volna.

— Kérem, én szeretnék valamit tisztázni.

— Parancsoljon!

— Nem mondom, megengedem a modellezést, vagy mit a fiúknak, de csak módjával, kérem, módjával. Ezt én kissé beteges kortünetnek tartom. Előbb az autó volt, most a repülés. Autómodelleket nem tudtak csinálni, a repülőmodellek könnyebbek, érthető, ha egyszerűen elfogta őket a lát. És én nem engedhetem meg, hogy a tanulás rovására menjen a dolog. A tanári testület véleménye is azonos.

— Kérem igazgató úr, ezen nagyon könnyű segíteni: azt a diákot, aki tanulmányaiiban elmarad, tessék eltiltani a modellezéstől.

— No, de mi fegyelmezni akarjuk a fiúkat!

— Ez több lesz a fegyelmezésnél. Büntetés lesz. Tessék megpróbálni.

— És, kérem, azt is megmondom őszintén, én nem látom a dolog gyakorlati hasznát.

— Igazgató úr, legalább három évet hiába töltöttem el az életemből, mert nem modelleztem. A mai fiatalság már szerkeszthet kicsinyben gépeket, lemásolhatja a neki tetsző nagyokat, megtanulhatja az aerotechnikát, az aerodinamikát, tehát az egész repülés alapelemeit. Tisztában van a kormányfelületek hatásaival. Belecsöppen a repülésbe, amelynek megteremtéséért nekünk még keservesen dolgoznunk kellett. És a jövő a repülés. Hadászatban, közlekedésben, mindenütt az egész világon. Rengeteg szakember kell az új gyárakba, új repülőterekre, rengeteg pilóta az új gépekbe, szakértők a rádiószolgálatba, meteorológiába. Új és eddig nem ismert életlehetőségek nyílnak, szélesebbek és nagyobbak, mint a rádiózásnál, vagy mint a filmnél. A magyar fiatalságnak minden adottsága megvan ahhoz, hogy a repüléssel összakapcsolódjék. A modellezés felkelti érdeklődésüket, kielégíti bűvárkodó kíváncsiságukat, nemes vetélkedésben teszi mindkülönbé őket és ami a legfontosabb, teljesen leköti egyéniségüket. Aki repül, annak nincs ideje céltalanul csavarogni, nem szokhatja meg az italt, a kártyát. És a repülésben nincsen protekció, csak tudás. Aki nem tud, már elhull a modellezésnél. Aki tud, érvényesülhet.

Ezzel a fiatalemberrel nem lehet mit kezdeni. Nyugodtan, szenvtelenül, minden izgalom nélkül sorolja el a dolgokat és megmagyarázhatatlanul elhítheti amit mond.

— Bocsánatot kérek, de kicsoda Ön? Mi a foglalkozása?

— Repülő vagyok. Szigorló gépészmérnök. A Műegyetemi Sportrepülő Egyesület elnöke.

— És mikor lesz mérnök?

— Valószínűleg sohasem.

— Miért?

— Mert teljesen felesleges a diploma. Csak akadályozna a repülésben.

— Mennyit repül?

— Amennyit csak lehet.
— És ide hogy jött?
— Repülőgépen.
— Csak nem maga ült azon a gépen, ami kora reggel jött a rettenetes viharban? Úgy látszott, hogy minden pillanatban lezuhan ...

— Én jöttem, de zuhanásról szó sem volt. Azt hiszem, egy percet sem késtem.

— És itt a gép?

— Itt.

— Szeretném megnézni.

— Parancsoljon.

Fölkel az asztaltól az igazgató egész társasága. Tanárok, bírák, ügyvédek, gyógyszerész. Csupa komoly, beérkezett úriember. Szemmel láthatóan egyre nagyobb izgalomban vannak.

A Harisról lekötik a pányvaköteleket, teljes a szélcsend már. Az igazgató körüljárja.

— És ez milyen gép?

— Magyar. Mi terveztük, építettük és mi repüljük.

— És akik modelleznek ma?

— Azok különb gépet építenek majd. Mi még nem modellezhattünk.

— Nem fél odafent?

— Majd az igazgató úrtól kérdezem meg, ha leszállunk. Mert meginvitálom egy kis sétarepülésre.

— Kérem én nem azért jöttem. Kérem, én nem óhajtom.

— Rendben van — mondja Nádi és az izgalomtól még szaporábban pislogó cserkészfiúk felé fordul.

— Fiúk, ki jön velem repülni?

Felüvölt a kórus, mind egyszerre kiabál:

— Én, én, engem! ...

— Igazgató úr, jól hallom, valóban megelőznék a növendékek az igazgatójukat?

Hát ez rettenetesen kibíráhatatlan. Képes volna két perc alatt pocskéká tenni a megrendíthetetlen igazgatói tekintélyt. Itt a fiatal fizikatanár is milyen gúnyosan mosolyog.

— Méltóztassék megengedni, hogy előbb nagyjából elmondjam, hogyan repül a gép. Nagyon egyszerű dolog, nincsen benne semmiféle földöntúli, titokzatos, vagy érthetetlen. A légcsavar felhajtóereje valósággal tartja a szárnyat a levegőben. Hasonló a hajócsavarhoz, mondhatjuk úgyis, hogy belekapaszkodik a levegőbe és húz. Itt vannak a kormányservek. Ez a le, vagy fel, ez a jobbra vagy balra horizontálisan. Ennek a segítségével viszont a fordulásba bedől a gép, következésképpen szűkebb, rövidebb, madárszerűbb lesz a fordulója.

— És hogyan száll le?

— A legegyszerűbben: siklórepüléssel. Látom, hol van a repülőtér, a szélzsák mutatja a szélirányt. Széllel szemben szállok fel és széllel szemben szállok le. Kellő magasságban elveszem a gázt, azaz megszüntetem a motor húzását és az egyenletes, kiszámított magasságvesztés sebességével siklok és közeledek a földhöz. Földközelségben kilebegtetem a gépet, lassan elveszítem a sebességét, azután egyszerűen

leültetem a földre. Parancsoljon, itt a bőrsapkám, hogy a szél össze ne kuszálja igazgató úr haját és itt a szemüvegem.

— Önnek nem kell?

— Felesleges végeredményben, az első repülőútnál azonban jó, ha van. Tessék nyugodtan kihajolni, széjjelnézni. Tessék inteni arrafelé, amerre repülni szeretne. Legfölbbe negyedórát időzünk odafent, szép utunk lesz, a szél teljesen elállt.

A cserkészfiúk észbekapnak.

— Ide tessék, az első ülésbe, igazgató úr, a hátsóban a pilóta ül.

Kész, befejezett tények, kitérni nem lehet előlük. Az igazgató határozatlanságában pehelykönnyűnek érzi magát, semmi sem jut eszébe azonkívül, hogy amikor fiatal korában kioperálták a vakbelét, a műtét előtt volt ilyen hangulatban.

Bekötik, ráadják a bőrsapkát, szemüveget.

Az oktató homlokán két verítékcsopp.

— Nádi vigyázz rá. Tudod, minden ettől a repüléstől függ.

— Ne félj, azt hiszi, hogy álmodott ...

A Haris úgy válik el a földtől, mintha a föld hűtlen lett volna hozzá, faképnél hagyó. Szellő sem rezdül. Az igazgató magastermetű ember, jól kilát a gépből, alig észrevehető, egyenletes emelkedésnél is van panoráma előtte, nem csak a csupasz eget lát. Mindent meg kell hagyni horizontban neki, nem szabad eltolni sem az eget, sem a földet éles, túldöntött, szűk, vértolulásos fordulókkal. Nézzen bele százötven méterről a városába. Dicséretére szolgál, hogy néz is, jobbra, balra, amennyi csak kifer a szemén, még ki is hajol. Nyilván a futókereket nézi. Most int, a város túlsó széle felé. Rendben van, megyünk arra igazgató úr. Elmarad a város, már legalább három kilométerrel, amikor lemutat. Mi van ott? Egy kis piroscserepes tanyaféle, Jó megyünk arra. Most kört mutat az újjával. Parancsára! Körülrepüljük! Balfelé néz ki éppen az igazgató úr? Akkor balra is fordulunk. Mind lassabban, mind óvatosabban, úgy, hogy észre ne vegye az igazgató, engedelmesen bedől a Haris, de az igazgató csak annyit érez, hogy nini, milyen udvarias ez a gép, egyszerűen lehajtja a szárnyát a kilátás elől és mindig milyen szépen meghagyja a tanyát a kör közepén. Két kör, három kör, kicsit alacsonyabbra ereszkedik a látogató, akit végre fölfedeztek, vagy inkább csak azt értették meg, hogy valaki van a repülőgépben, akit üdvözölni kellene valahogyan. Vajon ki lehet? Mindegy, akárki, szaladj, Jóska fiam, hozzátok ki hamar a lepedőt. Ne tátsd a szád, Julis, szaladj te is, rántsátok ki, majd beágyaztok később újra, még elrepül ez a gépmadár! Úgy! Fogjátok meg, mintha ráznátok, s integessetek nekik, hadd lássák. Haris majdnem bólogat örömeiben, hogy milyen értelmes emberek laknak a tanyában, hálából lesuhan, alig harminc méterre, de csak csendes, siklósuhanással, nincs benne semmi meredekség, semmi izgatóság.

Int, hogy mehetünk vissza.

A cserkészgyerekek majdnem szétmennek az örömtől. Hogyne, ott, az az egyre kisebb pont a Haris, benne Nádival és a rettentően szigorú igazgatóval. Furcsa, de úgy tűnik fel, mintha a bosszúálló arkangyal jött volna érte és most viszi számadásra a legmagasabb fórumokhoz, ahol a lelkes kisdíákok minden tiszta vágyát és álmát számontartják, felelni: miért nem engedte, hogy ezek a vágyak és álmok megvalósuljanak. Kissé sajnálják is a szigorú igazgatót, elvégre talán nem is hibás, nem lelkesedhetett azért, amit nem értett. Az ő gyermekkorában a velocipéd volt a technika leglelkesítőbb újdonsága, azt is

lemosolyogták. Az urak pedig, a békés vasárnap vadászruhás, turistáskodó urai kissé megszéppentek. Felelősséget éreztek a történésekért. Nem kellett volna elengedni. Bizonyosan valami baja lesz, ha simán vissza is jönnek. Magas vérnyomása van, az orvos eltöltötte cigarettától, italtól, ilyen kirándulások alkalmával suttymban, mint a bűvött diák, szív el egy-egy cigarettát és iszik egy kis pohár sört. Bizonyosan rosszul lesz. Az ügyvéd már arra gondol, hogy jó volna a mentőket értesíteni, a kis turistaszállóban van telefon, negyedóra alatt itt lehetnek. De kis pont tűnik fel a város felől, egyre nagyobbodik, még csak pont, de már szúnyog, látszik kettős szárnya. Kisüt a nap és fényes kör van a gép orrán, a légcsavarkör. Már hallatszik is az egyenletes motorbúgás. Lassan, alig észrevehetően közeledik a földhöz, nagy gyöngédséggel ér össze vele, nem döccen, nem ráz, fokozatosan lelassul, már csak gurul és éppen erre tart. A cserkészfiúk egetverő ujjongással futnak a szárnyvégekért, elkapják, s a társasághoz vezetik a gépet. Nádi kikászálódik, az oktató szolgálatkészzen kioldja a hevedereket és lesegíti az igazgatót.

Egészen más igazgatót hozott vissza Nádi. Morcos, ingerlékeny öregúr, szabályok, meggyőzések, szempontok és irányelvek beskatulyázott és fáradt hirdetője és őrzője ült a gépbe és most lágy és szélesmozgású, az élmény rendkívüliségétől kipirosodottképz, jókedvű, ereje teljében lévő férfi szállt ki a gépből. Az első az, hogy Nádihoz megy, megöleli.

— Őcsém, nekem nem kell már semmiféle magyarázat és meggyőződés. Szembeszállok érted és értetek akár a kultuszminiszterrel is!

A cserkészfiúk háromszoros éljent rikkantanak az egymásra találás örömeiben. Az igazgató előkapja rejtett cigarettatárcáját, rágyújt és mély, kiadós füstfellegeket szí magába.

Magához inti a fizikatanárt.

— Kérem, tanár úr, ma vasárnap van, legkésőbb szerdára részletes jelentést kérek a modellezésről. Kik azok a nagyszerű fiúk, akik minden tanári biztatás hiányában önmaguk foglalkozni kezdtek a repüléssel. Azután elmegyünk a műhelyükbe, megnézzük, mit alkottak eddig. Ön pedig, tanár úr, azért fizikatanár, hogy vegye kezébe a dolgot.

Milyen jókedvűen duruzsol hazafelé az öreg Haris, brummog az örömtől, hogy sikerült helyrerepülni a kis cserkészfiúk dolgát! Szép naplementének fúródik a légcsavar, egyre halkulóbb vörösen, egyre álmosabban búvik a látóhatár alá a nap. Kései madarak röpködnek hazafelé, egy kis tanyából békés vacsorafüst kerengőzik fölfelé, messze elől már egy gép se áll, valamennyi gépfőka fészekre tért, az ügyeletes várja egyedül a Harist haza, hogy azután elszámolhasson a hangárajtó kulcsával.

— Nehéz lesz betolni a Harist, — mondja.

Két hófehér új Huszonnégyes foglalta el a helyet. Az egyiptomi király gépei.

Másnap Lambi éppen elsorolja, hogy hányféle vízum, átrepülési engedély kell és hogy jó lesz, ha angol fontot visznek az útra, amikor csöng a telefon, jelenti az Aeroszövetség, hogy az egyik jugoszláv vitorlázó elrepült Hatvanig.

— Néktek van szállító kocsi, hozzátok fel Budapestre, s javítsátok meg a műhelyben a ládát. Megsérült a leszállásnál. A pilóta a magyar sportrepülés vendége.

Fóka és Béka kellene a felszállításhoz.

Béka nincs sehol, napok óta nem jelentkezett az Egyesületben. A bátyja jelentkezik helyette telefonon:

— Nem tudjátok, hol ez a fiú? Anyánk már idegeskedik miatta. Nem érte valami baj? Nem. Az egyesületi gépek közül egy se hiányzik. Nyomtalanul nem tűnhet el, komoly, megfontolt gyerek, mindig tudja, mit csinál.

Hát akkor hol lehet?

Levél jön tőle a német határról:

— Ne haragudjatok fiúk, hogy még a kapufélfától sem köszöntem el, de titokban kellet eljönnöm, nehogy lebeszéljete a dologról. Megyek Finnországba. Ott most háború van és én meg akarom tanulni a háborút, remélem feljutok egy vadászgépre. Édesanyámmal beszéljetek, ugyan neki is írtam már. Nem veszedelmes az egész. Majd hazajövök, s elmondom a bizonyára érdekes repüléseket.

Hát akkor Béka helyett menjen maga az elnök.

Egy legelőn szállt le a jugoszláv tag. Mire a szállítókocsi érte megy, már le is szedte a szárnyakat önkéntes segítséggel.

— Erősen merültem, játszadózó gyermekek voltak a legelő szélén, nem akartam rájuk ijeszteni, még alámszaladhattak volna. Kissé lecsúsztam, a szárnyvég érintette a földet, bepördült és megrepedt a törzsborítás. Nem veszedelmes.

Jocóék félretesznek minden munkát, s kijavítják a törött ládát.

— Sajnálom, hogy diplomáciai bonyodalmat okoztam maguknak ...

A Szövetségben megnyugtatóják, hogy szó sincs semmiféle diplomáciai bonyodalomról. Telefonon már beszéltek a belgrádi aeroklubbal, onnan megerősítették a távrepülést és támogatást kértek.

— De kémnek is nézhetnek ...

— Kémnek? Amit látott, nyugodtan elmondhatja odahaza.

A jugoszláv három napig fürdik a szíves vendéglátás úri módjában és amikor kijavítják a gépét, mindenáron telefonálni akar Belgrádba vonatógépért.

— Majd mi hazavontatjuk. Nádi viszi.

— Igen ám, de Versecen szeretnék leszállni.

— Annyi baj legyen. Megyünk Versecre!

Az öreg Haris darálja hazafelé a jugót majdnem azon az úton, amerre az egyiptomi király gépeit kell majd vinni. Hosszabb vontatásban nemigen vihették még a tagot, mert erősen csalinkázik a Haris mögött. Hol alul marad el, hol fölül. Pocsék szállókések, eső, meg felhőszakadás váltják egymást, a látás mindjobban romlik. A jugó képtelen kiparírozni a szállókéseket, következőképpen már nemcsak le és föl rángat, hanem oldalt is el-elkalandozik. Olyanokat ránt a Harison, hogy Nádi majdnem beveri a fejét a műszerfalba. Keserves kínlódássá válik az út, a látás annyira rosszabbodik, hogy végül is kénytelen leszállóhelyet nézni maga alatt.

Igen ám, de illene tudni, hogy körülbelül hol lehetnek. Kétszáz méternél nem lát tovább, a megkeveredett jugó a kábel végén össze-vissza rángat, negyedórája csak a magasságra ügyelhetett, a terepet alig figyelhette. Erősen kritikus helyen történik rendszerint a baj, itt ér össze valahol a magyar határ a jugoszlávval és a románnal. Tehát akármelyik területen állhat történetesen a Haris alatt lévő tág legelő. Mindegy, na, a beijedt taggal tovább menni esztelenség volna.

Kiint, hogy kapcsoljon le.

Háromszor kell inteni, mire a jugó megérti, hogy miről van szó, lekapcsol és a Haris megszabadul a keserves kolonctól.

Nádi még körülcipeli az alacsonyan lógó vontatókötelet a legelő szélén, megvárja, míg a jugó nagynehezen leül a ládával, csak azután pottyantja mellé a kötelet és úgy száll le, hogy éppen csak be kelljen akasztani, ha történetesen gyorsan el kellene startolni valamely ok miatt. Óvatosságból még a motort sem kapcsolja ki. A Haris széllal szemben megáll.

A jugoszláv megkapja a fejmosást.

— Vigyázzon, szeretném, ha egy darabban érhetnénk Versecre.

— Hol vagyunk?

— Mindjárt kiderül, megmondják az idevalósiak.

Lovasember nyargal a Haris felé. Béres lehet, se nyereg, se kantár, csak úgy szőrére ül, s a kötőfékkal irányítja a lovat.

— Melyik falu ez, testvér?

Az csak hümmög, s kiabál valamit románul, visszafordul és elvágtat.

— No, kössük be gyorsan a vontatókötelet, s gyerünk, mert ez itt román terület, ha elkapnak bennünket, hónapokig itt maradhatunk ...

A Haris soha életében ilyen gyorsan nem vált el a földtől. De ideje is, román lovascsendőrök vágatnak hadonászva, az egyik már kapkodja a válláról a karabélyát, s fogja a gépekre. Még csak az kell, hogy beledurrantson a benzintartályba. A jugó a nagy bajban mindjárt megtalálta önmagát, olyan ügyesen igyekszik a vontatógép után, hogy tűrhetően el lehet emelkedni vele. A lovascsendőrök nyilván átkozódnak odalent, de már tehetetlenek. A falunak szerencsére van vasútállomása, ötven méter magasról el lehet olvasni a nevét. Öt kilométerrel van a háttár mögött. Nincs baj. Ki lehet surranni, Versec pedig csak egy bakarasznyira van innen.

Negyedóra múlva alattuk van a verseci repülőtér. Lehetetlenség leszállni rá, térdig érő víz hömpölyög rajta a felhőszakadástól. Hát akkor irány: Belgrád. Remélhetőleg megértik, miről van szó, ha a fűrész körülcipeli a jugó tagot a repülőtéren és nekivág Belgrád irányába.

A cipelt ládáról kis fehér csomag válik le, s a főépületből érte szaladnak. Helyes kölyök ez a jugó, rendbejött és nyilván írott üzenetet dobott le arról, hogy nem tudnak leszállni.

Az idő szerencsére kitombolja mérgét, lassan-lassan felszárad a Haris szélvédőjén a vízfátyol, elállt az eső, lassan dereng, világosodik. Csendesen, de rendületlenül mászik egyre följebb a magasságmérő, az öreg Haris eléri a hatszáz métert Belgrád fölött. Hirtelen megugrik, megszabadult terhétől. A jugó nyilván örömben, hogy hazaért, meg se várta a jelet, hogy kikapcsolhat s most igyekszik a leszállást végrehajtani. Még kecskebukázik is boldogságában.

A vontatókötelet oldalt, a hangárok elé engedi le Nádi, megfigyeli, hova esett, hogy leszállás után felgöngyölíthesse. Remélem, adnak üzemanyagot, s fordulhatok vissza, gondolja, leszáll és a hangárok felé gurul, hogy majd a kötelet felszedi. Hát szaporán integetnek neki a főépület elől. Fehérruhás tisztcsoport.

Ezek mit akarnak?

Csak annyit, hogy üdvözlésre kitelefonozták a jugoszláv légierő parancsnokát is. A kolléga Versec fölött papírra vetette, hogy sikerült megszabadulniuk az ígérkező internálástól és hogy mennek Belgrádba. Ketten nyúlnak érte, amikor kilép a Harisból és mindenfelől ropogtatják, gratulálnak.

Kétméteres nagy ember ropogtat rajta a legtöbbet.

— Milinkovic — mondja, — a jugoszláv repülőlap szerkesztője. Nagyon köszönjük a jugoszláv sportrepülés nevében. Nagyszerű cselekedet volt!

Kint van az aeroklub vezetője is.

— Üzemyagot adunk, természetesen, de ön nem mehet el ma tőlünk, majd csak néhány nap múlva. addig a vendégünk, s megnéz nálunk mindent, ami repülés. Jó?

Jó, hát akkor maradunk, bár érthetetlen, hogy miért kell ilyen kis dolgoknak olyan nagy feneket keríteni. Minden repülő ugyanezt tette volna, dehát ha ezt érdemnek számítják, legyen meg az örömük. Autóba ültetik és a repülés házába viszik, ahol külön vendégszobát adnak kisérőnek Milinkovicot.

Jó, hogy Mohácson hallott szerb szót gyermekkorában. Milinkovic megállás nélkül beszél nagy lelkesedésben, s beszéde nyomán újabb és újabb szerb szavak jönnek elő, régen hallottak, régen elfelejtettek. Félóra multán már, ha döcögve is, de megy a társalgás szerb nyelven.

— Nézd csak testvér, magyaráz a kétméteres jugoszláv repülőszerkesztő — ez az egész túrarepülés próba volt voltaképpen. Nem tudtuk, hogyan viselkedtek majd vele szemben. Előre nem küldtünk értesítést, hiszen magunk sem tudtuk, hogy sikerül-e neki átjutni a határon, vagy sem. Meg kellett várni a vele történendőket, Már az is nagy szó volt, hogy mindenféle igazolási tortúrától eltekintettetek, elhittétek, hogy valóban sportrepülő, akinek semmiféle rejtett szándéka nincs. Amikor hazatelefonált megérkezéséről és közölte, hogy vendég, a gép kijavítását is díjmentsen végzik és még haza is vontatják minden költség nélkül, elhatároztuk, hogy meghívunk benneteket hozzánk vendégnek. Szenzáció volt nálunk a verseci repülőtér telefonja arról, hogy véletlenül leszálltatok román területen és egyszerűen kimentetted bajtársunkat a bajból. Tudod, a románokkal nem vagyunk jóban, diplomáciai közbelépés esetén is csak hetek múlva szabadulhattatok volna.

Három napig tart a vendégeskedés, közben megmutatnak mindent, főleg a sportrepülést. Kiderül, hogy legfőbb gyakorlógépeik vannak, nincs egyetlen jó teljesítménygépük. Egy-kétórás vitorlázás, húsz-huszonöt kilométeres távrepülés a legnagyobb teljesítményük, elérhetetlen számukra az ezüstkoszorús teljesítményjelvény. A fiatalságot ellenben erősen nevelik, teli vannak ifjúsági aerokörökkel, nagyon jó vitorlázó modelleket terveznek és építenek. A harmadik nap délutánján egész sereg okot kell kiagyalni, hogy hamarabb elengedjék. Sikerül otthagyni az estére tervezett nagy vacsorát, amelyen — mint Milinkovic kikottyantotta — díszoklevelet, s valamiféle kitüntetést akartak átadni. Inkább repülnének helyette.

Kis kitérővel Mohácson keresztül lehet meghúzni a belgád-budapesti légvonalat. Anyáék csak akkor veszik észre, hogy nekik szól a látogatás, amikor harmadszor suhan Haris az udvaruk fölé. Anya izgalmában valami abrosszal, vagy nagy-kendővel integet. Apa hajdonfejt szalad ki az állomásfőnöki irodából, két kézzel magyaráz, integet. Vagy azt, hogy vigyázz, fiam, vagy azt, hogy szállj le, ha már itt vagy.

Leszállni?

Nézzük csak a kislegelőt. A Harisnak elég volna, de nem illik megkísérelni. A legelőn birkák, libák, őrző gyerekek, még baj történne. És szabály, hogy a leszállást előre be kell jelenteni és meg kell szerezni hozzá az ingatlantulajdonos engedélyét is. A Légügy talán nem kifogásolná a dolgot, de bizonyosan megjegyzné. Végeredményben a fiúknak ártana. Ha látják, hogy az elnök főúri túrákat repül, ők is leszállnának minden harmadik faluban, hiszen rokonsága és jóismerettsége mindenütt van az embernek.

Visszafordul Mohács fölé és jobbra-balra billegtetve repül végig felette, Haris szinte jókedvűen billegi végig a búcsút, azután rárepül a Duna vonalára és fúródik-fúródik mind feljebb északnak, egyszer csak elébe toppan a budaörsi repülőtér, ráül és mint az éhes kiskakas, betotyog a hangárig.

Egész sereg tag van kint, mindnek lóg az orra valamitől. Ezek gépet törtek a három nap alatt?

Béla jön a Harishoz ...

— Szervusz ...

Csak néz-néz a földre. A cipője orrával arrább poccint egy rögöt.

— Mi van veletek, Tatuli?

— Béka agyonverte magát ...

Béka? Lehetetlen!

— A finn Vöröskereszt küldött értesítést. Állítólag kényszerleszállt. Eltűnt a finn öböl fölött. Valami vadászfűrészelt kellett volna átvinnie szárnyon. Bizonyosan nem volt elég benzinje. Csak egy darabot találtak meg a szárnyból. Jó volna, ha beszélnél az anyjával ...

Szegény Béka!

Harmadnapra itt a második értesítés is, az a fiú küldte, akivel együtt mentek ki:

— Új Fiat-vadászokat kaptunk, szárnyon kellett volna parancs szerint átszállítani őket az Öblön. Béka személyesen győződött meg arról, hogy minden tartálya teli van. Utólag derült ki, hogy abban a gépben még kisebb tartály volt, nem futotta a benzinje végig. Az idő nem volt ideális, de elég jó volt a látás ahhoz, hogy ne keverjen el. Kényszerleszállt a vízre, de — gondolom — hiába ejtette át a gépet nem tudta megakadályozni a törést, mert ennek a vadászgépnek nagy a leszállósebessége. Hájókat küldtek ki a felkutatására, de csak egy szárnydarabot találtak. A holmiját összecsomagoltam és már haza is küldtük.

Szegény Béka! Mennyire készült újból az egyiptomi útra, hogy majd körülrepüli a piramisokat ...

Megnagyítják az arcképét, bekeretezik, s felteszik az elnöki szobában az Egyesület hősi halottai közé a légcsavarból formált kereszt szélére. Hála Istennek, még sok csupasz hely van a képek körül ...

... Vajon én is odakerülök egyszer? — gondolja Nádi.

Eh, számárság! Készen vannak a Huszonnégyesek, holnaptól néhány próbarepülés kell velük. Béka helyett visszük Lajost, az újságíró. Lambi vigye a grófit, szükség lesz a nyelvtudására.

V.

És eljön a királyi gépek leszállításának napja is.

Éppen olyan, mint a többi: nyári, meleg kékegű, napsütéses, jószagú, s épületes kumuluszok ígéreknek odafent. Nagyszerű távrepülő idő, az ember legszívesebben beülne egy ládába, magára húzná a tetőt, beleülne jól, támaszkodóan az ülésbe, megtöltené önmagával, azután gyí, gyerünk, öreg Haris, volt időd kikrakovni motortorkodból a tegnapi fűrészelés olajlerakódását. Be a gázt, azután gyerünk! Húzd, öreg, húzd. Úgy látszik nem kellene felmászni, csak négy-ötszáz méterre, azután megrándulhatna a hátuljad, amint lepattan rólad a drótkötél vontatónyúge. Eredj, vágj le balra, sülyvedj, menj vissza a földre cepelni, de előbb hajítsd le, öreg, a kötelet idejében, nehogy beleakadj valamibe a földön, azután önmagad rántsd orrhegyre. Mert belemegy a légcsavarod a földbe, s ki nem szed semmiféle tudomány. Olyan bulldogképed lesz, hogy elfintorodik a Közlekedésügyi Múzeum igazgatója, ha felajánlod neki holtod után a magyar repülés emléktárgyául.

Szép, nagy táblát tennének a képed fölé: Itt látható Haris, aki mindenkit kibírt ... Méltóztassanak egy perccel tovább időzni ennél a kétfedelűnél, mélyen tisztelt hölgyeim, uraim, önök is, nagytekintélyű szakértők! Itt méltóztatnak látni azt a gépet, amely füttyült a műszerre, a meteorológiára, a vezető tudására. Nekiment, fölszállt, repült és leszállt. Ha begyulladt a tag, egyszerűen leült, mint a kotlóstyúk, még arasznyi legelőre is. Ha, mélyen tiszteltlátogatóink, megállt volna a repülőgép tervezése és építése ennél a modellnél, biztonságos maradt volna a repülés. Még tán most is repülne, kedves látogatóink, ha nincs egy tag, aki egyszerűen belefúratja a földbe. Letört volna a keze, ha előbb oldja ki a kötelet? Nem, megvárta míg beleakad a sürgönykaróba. Persze hősködött, hiszen a Baba ott állt a hangárok előtt és figyelte, hogy a Nagy Pilóta mit repül. Holnapután lesz a temetése, szövetségi gyászjelentéssel, daráló rajjal a sír fölött. Még jó az ilyen dologban, hogy a szövetségnek kell kiállítani a díszszónokot is. Elvégre ne csak aktát írjanak, gyászbeszédet is ...

Gyerünk le a ládáról, te csak ne kapcsolj le és ne suhanj a kumulusz alá és ne érezd az emelést. Távidő van? Úgy kell neked! Ül a autóba, s pöfög ki a repülőtérré, két hófehér fűrészt kell a királynak elszállítani. Fuvaros vagy, Tatuli, szállítod a portékát, határidőre. Méltóztatnál megnézni az irományokat tegnap az Egyesületben. Minden fix. Őfelsége kabinetirodája útján kegyeskedett rendelni. A rendelés befutott. Ekkor meg ekkor. Akceptálta az Egyesület és a műhely ekkor. Megállapított, hogy az ügy üzleti is, de nemzeti is. Őfelsége effektív gyártelepekkel, képes prospektusokkal, vezérigazgatókkal és megnyert grand prixekkel rendelkező nagy, nyugati repülővállalatok korszerű mintáit volt legkegyesebb faképnél hagyni a Huszonnégyesért. Üzleti ügy, hogy vett egyáltalán, nemzeti ügy, hogy itt vett. Ezen az üzleten nem lehet távrepülést keresni, sem hasznot. Ez olyan nemzeti szolgálatféle,

hadd lássák a kegyelmes és méltóságos urak, minden nagy ember, aki a politikában, üzleti életben, diplomáciában, valutában, nemzetközi nexusokban és egyéb nagy horderejű dolgokban ténylegesen otthon vannak, hogy azt is észreveszik a nagyvilágban, ha néhány fiatalember kimondta a határozatot, hogy: egye fene az egész nyüzsgést és életszámítást, gyerünk repülni. Nincs gépünk, sebjaj, majd tervezünk, rajzolunk, Jócó hümmög egy sort, megsimogatja az állát, azután megcsinálja. Nem is néhez a dolog, motor kell bele, benzin, olaj, elől lesz a légcsonnyarja, fiúk, közepén a törzse, kétfelé nyúlik a szárnya, hátul a farka. Gázt neki, hadd fussa ki magát, azután húzzátok meg lassan a botot, elemelkedik. A többi már éppen úgy megy, mint akár-melyik fűrésznél. Repül. Mit kell annyit okoskodni a dolgokon?!

Eredj, kumulusz, eredj, ne izgasd a kedélyeket, megvannak a vízumok, útlevelek, térképek, kész az útiterv, kész a két fűrés. Bújj valamelyik hegy mögé, vagy ha nagyon csíp a légy, eredj más egyesület tájára, forralj más elnököket, tagokat. Most be kell ülni a kocsiba s ki kell robogni. Kötött időre jön ki a kegyelmes úr, a miniszter, jön az egyiptomi konzul is, — lehet, hogy követ, majd kiderül a névjegyről, vagy a tolmácstól — lesz sajtó, esetleg rádió, filmhíradó. És lesznek, hogyne lennének, bámész, nyüzsgő illetők, akik ma reggel öltözködés közben rájöttek, hogy nicsak, részem van a dologban, ki kell men-nem reprezentálni, pofafüldözni, másként képes az a két gép nélkül, a Nagy Szervező, a Nagy Elintéző és a Nagy Tisztábatévő nélkül elindulni.

A kőhölgyek továbbra is rendületlenül támogatják a Műgyetem elejét. Rettenete-sen ünnepélyesek és a fiúk is úgy lógnak a kocsik körül, mintha most jönne a Jézuska. Meghatottak és rendkívül szolgálatkészek. Úgy sürgölődnek, mint a tanyai ministráns-gyerek a pápa körül. Még Béla is ünnepi vöröset öltött, rágja a szájaszélét, pislog, talán még kezét is fogna indulás előtt.

— Csak így mégy Nádi?

Mit akarsz, az Isten áldana meg, azzal, hogy „csak így”. Tán frakkban illik startolni Egyiptomba? Alatta meg vászon térdnadrágot, kihajtós inggel? A cylinder alatt meg para-fa sisakkal. A frakkmellény zsebében whisky and soda, a másik zsebében tízlövetű expresszpuska oroszlanra, tigrisre? Ó, te szerencsétlen, kihagyta a Koránt, miből szálamalejkumozod majd az egyiptomi baktert, aki bülbülszóval üdvözöl s közli, hogy ebédre tekepúp van strucctojással. Ezek, ha mehetnének, két bőröndöt vinnének, s tip-toppak lennének mindvégig.

Szerencse, hogy az idő itt van!

— Ülünk be, gyerünk!

De nehezen veszi be az elsőt a motor! Persze, furikázik itt az egész társulat. És karambolozik. Embert nem üt, de árokfalat, kocsiderekat igen. S versenyzők va-lamennyien, tövig nyomják a pedált, suhannak elegánsan, kanyarban bedúlnak, mert vér-beli pilóta nem cammog, s annál bátrabb, mennél messzebb van a hajtási engedélytől. Nem baj, fiúk, csak nyújétek a motort, azért van. Aki minden szabályt betart, meghal tisz-tességgel véredényelmeszesedésben.

Milyen tiszta, milyen szagos a levegő még bent, a városban is. Kicsit esett az éjjel, legényzöld minden fa, a szemeteskocsisok is frissek és olyan elegáns mozdulattal veszik át a vicitől a szemetes kosarat, mint a márkai a rózsaszálát. A rendőr bólintgat is az intéshez, ahogy a szabadot jelzi. Mi van ezekkel? Mind

sodródik a nagyszabású örömnépebe, amikor Hazánk Nagy Fiai nekivágnak Keletnek?

Nádi, Nádi, ne kötekedj, inkább ügyelj a figurára. Azért, hogy minden lapban benne van az indulásotok, ne kapjon el a gépszíj. Elstartoltok, odarepültök, átadjátok. Minek az ilyesminek nagy feneket keríteni. Különösen minek akkor, amikor azalatt idehaza óriási termitek lesznek. Te furikázol majd, hegy, domb, síkság, öböl, tenger, homok, országok fölött, s itthon meg begyűjthetnéd az aranyjelvényhez valót.

Sutty! Gyerünk rá az aszfaltra. Trará-tá-tá, trittara-ra! Szép mégis ez a világ, megy az ember a kikötőnek, fölül, berántják a srófot, azután neki, s gyerünk. Milinkovic biztosan kint lesz Belgrádban a repülőtéren. Dobro dan! S majd ropogtat, ropogtat. Remek fickó. Hogy bírja az italt. S ha van benne elegendő nyomás, lerakja fejét az öklére és egészen elfogadható hangon üvölti a világba, hogy Zsena moja, zsena moja ...

Hm, azért illett volna két zsebkendőt hozni. Inget harisnyát könnyen vesz az ember. Szerbül, tehát majdnem bulgárul is tudja. Németül is, meg angolul is. De hogy az ördögbe mondják angolul, hogy kérek három zsebkendőt? Igen, de mi is lesz a műszerekkel? A gyár azt állítja, hogy kipróbált dolgok. Azért mégis illett volna vagy ezer kilométert berepülni velük a megszabott időnként egyeztetetni az állásukat. Hát-ha nagy eltérés van a két gép műszerei között. Az a tengeri út Iraklontól Alexandriaig mégsem Balatoni átrepülés, illene bízni a mutatókban valamit. Na, majd sor kerül rájuk is. Először induljunk!

De nem olyan könnyű dolog az indulás.

A repülőtéren már nagy a csoportosulás és nagy a babrálás is. A szerelők a két fehér gép alatt hasalnak.

— Fél óra alatt készen vagyunk ...

Értsd: dél előtt nem lesz indulás. Jocó guggol, alánéz és feltolja a kalapját a feje búbjára. Megint a zöld vadászkalap van rajta. Jó ómen.

Lajos rettentően nyüzsög. Igyekszik komoly, nagyemberi képet vágni, de látszik róla, hogy felriadt az éjszaka és míg aludt, azt álmodta, lekésik. Még nincs erős nap-sütés, mégis fennen hordja a fekete szemüveget, pislogna a türelmetlenségtől nélkül. Folyton a karóráját nézi, cigarettára gyújt. Hiába: újságíró. De ilyenek is kell lenni. Sohse lesz igazi tag belőle, sohse viszi annyira, hogy legalább egy futóművet összetörjön. Csak a tolla repül, vagy az írógépe.

Lambi berobog. Begurul a hangárba, kilép, bevágja a kocsi ajtaját, mint nagy fiúhoz illik. Vasalt az öltönye. Hiába, ad magára! Hosszúnyelű ingnyaka közepén kifogástalanul, kiscsomóra kötött nyakkendő. Tükör nélkül csinálja, benne van a kezében. Odahaza bereggelizett, mégis az az első, hogy amint kijön a gyöpre, lehajol egy fűszálért, s rágni kezdi.

— Na?

— Majd megyünk ...

Lambi is rettentően utálja és lenézi a formáságos indulást. Minek pofafüzdőzni, amikor kész az útiter. Mehetünk? Gyerünk!

Azért nézzük át a fűrészt!

Az ördög verné le a kiskörmit annak, aki belehasított. Ott a friss ragasztás, más talán nem is látja. Bicskával hasíthatott bele. Szabotázs? Á, csak kis gazemberség. Valaki nem bírja el, hogy van két Huszonnégyes nemzetközi rangra is. Belevágott. Lehet, hogy kormányhuzalt szeretett volna érnei, de ehhez ismernie kellene a konstrukciót. Egyáltalán: a repülőgépet. Hiszen ha disznóilóként nyom a törzsbe s úgy forgatja, mint a böllér a hízó nyakában, akkor sem ér célt. Tudhatná, hogy a huzalok másutt fekszenek. Azt is tudhatná, hogy a törzsben acélcső a csontváz, nem fa, kár a kés éléért. Rendes gyerekek ezek a szerelők, nem csaptak nagy lármát a dolognak. Észrevették, beragasztották. Lesz a törzsön még nagyobb sérülés is, ha azok az egyiptomiak átveszik és nekiesnek. Kár, hogy negyven lóerővel nem több a motor, jobban kapaszkodna odalent a Huszonnégyes srófja. De jobb, hogy közép-európai, amúgy túlgyors lenne nekik. Abba még senki sem halt bele, hogy nem szalad ki a gép a kezéből. Végeredményben nem is kellene bántani a késezőt, szegény, nem tud elszabadulni, itt marad, nem a dühét: vágját vágta a törzsbe.

Tegnap este végeztek a felségszínének felragasztásával. Piros-fehér-zöld. A szárnyakon alul-fölül a magyar lajstromjel, amiből nem sokat olvasnak le külföldön, hanem a színeket megértik, ha nem nézik olasznak. Illene egyiptomi felségjel alatt repülni, de engedelmet kérek, annyi csak megilleti az Egyesületet, a fiúkat, az egész nemzetet, hogy saját színünk mutasson, míg Alexandriába érünk. Ott azután fessenek rá olyan hieroglifát, amilyent éppen akarnak.

Persze a színeket ráfesteni nem lehet hófehér gépre, újracellonozhatnák az egészet. Jó ötlet volt, hogy színes papírból ragasztották fel. Fekete a lajstromjel, a felségszín csak kettő kellett. Piros, meg zöld. A fehér a gép színe. Egyszerű színes, ragasztós papír. Odáig kibírja. Majd lemossák vízzel, vagy benzinnel.

Meddig pizmognak ezek a szerelők?

A fékek túl merevek, kis nyomásra erőteljesen fognak, ebből orraállítás, átvágódás lenne. Azután az egyik Huszonnégyes farokkereke meg lusta. Ha Foxi le-törli a verejtéket a homlokáról és jelenti, hogy rendben van, többet ér, mintha mérnökök serege bizonyítaná röntgenfelvétellel, repülési konzekvenciákkal, hogy a gép forgalomérett, mehetnek, vihetik. De Foxi még nem nyilatkozik, egyelőre csavargat hanyattfekve. Majd szól, ha készen lesznek.

Kezdődik a búcsújárás!

Rejtély, hogyan kaphatnak egyesek belépőt a repülőtérrre, tény, hogy itt vannak. Vígán cigarettáznak a gépek mellett, rámásznak, megkopogtatják a szárnyakat, megkopogtatják a törzset. Rettentő nagy szakértők. Jó lesz szemmel tartani őket, nagy géprefirkálók, ha felségfolyamodványt nem is írnak fel, de autogramot csak küldenek Egyiptomba. Hadd lássák, hogy ők is a világon vannak!

Lambi új fűszálat rág, nagyon ízlik neki.

— Igen, itt a pénz.

Nincs rettenetesebb dolog külföldön a pénzzel való babrálásnál. És a számígtatásnál. Száz pengő hány dinár, hány leva, száz leva mennyi drachmában és száz drachma hány egyiptomi font lehet. Közben: fillér, para, shilling, meg ki tudja mi. Lambi matematikus tehetség. Ő navigál. Legyen ő a pénztáros is. Micsoda nehézkes

dolog volt eldönteni, hogy milyen pénzt vígyenek. Magyar pengőt kellett volna, már csakazértis.

— Ostobaság — mondták —, minden nap más ország, mit kell vesződni a pengővel. Vigyetek angol fontot.

Jesz, szőr, please english font. Oppardon: paunt. Pénz-pénz. Az ember repül, míg megérkezik, ha ott van, eszik, alszik. Nem mindegy, hogy miben fizeti? A fontos a nép, az ország, a szokás, a tájék, a föld, a forgalom, az emberek, a városképek, az épületek, stílus, esetleg az eredeti nemzeti koszt, a bulgár ágyban is úgy lehet aludni, mint a görögben, vagy az egyiptomiban. Legfeljebb délebbre kurtább, könnyebb hálóing kell. És többet izzad az ember.

—Tegyük el, — mondja Lambi —, fejenként húsz fontot adok egyelőre. Ha elfogy, kaptok újat.

Friss, erős, gazdag pénzek. Húsos, vaskos papír, ha szabad azt mondani: előkelő. Shoking, vagy nem, bankótárca kellene hozzá, de nincs. Gyere csak, font, be a zakó külső zsebébe, megfész ott a zsebpiszokkal, cédulákkal. Legföljebb begubózdol, s nem váltunk fel. Majd kigyűröget valamelyik szorgalmas pénztáros. Van melletted egy tízpengős, ha nem tetszik, kikéred magadnak, majd fejbe ver.

Megjön a gróf is. Rendes társaság ígérkezik az útra. Majd hajadonfőtt van, s csak a rajtukvaló jóformán a poggász. Nem ismételjük meg az afrikai műsort, amikor negyedmázsa volt csak a térkép. Még Lajos is rendesen startol, hozott egy váltás al-sóneműt, néki van legtöbb esze és optimizmusa: csak tropikál ruhát öltött, semmi nehéz gyapjú. Van vele egy rossz zöld kalap is, meg egy pecsétes ballonkabát. Ennyi óvatosságot még egy újságíró is megengedhet magának.

— Jó reggelt! — mondja a gróf és zsebre dugja a kezét. Elnyűhetetlen tag, friss, vidám. S nem látszik róla, ha nem akarja, a kékvér. „Count of Hongrie”. Mégis csak jó, hogy jön, minden ilyen globetrotter-grófnak minden metropolisban van egy-két kuzinja. Perfekt az összes szóbajöhető nyelvekben. Végeredményben kell valaki a társaságban, aki diplomáciai síkon otthon van. Mindent nem gagyoghat az ember önmaga. És ha Lambit baj érné, görcs állana a kezébe, vagy álomkór lepné meg útközben, megfogja a botot a gróf, eleget tud a repüléshez. Közvetlenül is rá lehetne bízni az egyik fűrészt, de mégis: gróf, s a tulajdonos király.

Menni azonban nem lehet, bár Foxi jelenti, hogy tőle már beránthatnák a srófot.

Jocónak dolga van, megáll az ipar a műhelyben, visszarobog a Műegyetemre. Mehetnének, de be kell várni a műsort.

Előbb a tisztelt sajtó érdeklődik, főleg fotoriporterek.

„ Szíveskedjenek az urak beülni a gépekbe, kell egy fotó nekünk: start előtt.

Hohó! Így nem fotózunk. Tessék kivárni a startot, s tessék igazában lekapni.

Akkor legalább a pilóta urak, mintha motorpróbáznának.”

Ezt inkább, motorpróba úgylis kell. Fékbakot alá, gyerünk beülni, rá a tetőt.

— Kikapcsolni!

— Ki van!

Foxi megpörgeti a légcsavart.

— Bekapcsolni!

— Be van!

Nem kellene ez a szóváltás, hiszen ott a berántó tekerőkar, oldalt be kell dugni a motorba, csavarni, darálni vele néhányat, azután bekapja, s kész. De próbáljuk csak így, régiesen.

Foxi egyet ránt, van gyújtás, a sróf nekipördül. Tararara! Tararara! Tararara! Ütemesen, egészségesen muzsikál a négy henger. A fordulatszám-láló nekilendül. Hagyjuk kicsit melegedni. Mozdul az olajhőmérséklet mérője is lassan. Lambi a másik Huszonnégyest dörögteni. A fotóriporterek kucorognak, békaperspektíváznak, ugrabugrálnak, majd integetnek. Persze, süti a nap a kabintetőt, a plexigláz visszaveri a fényt, nem lát-szanak a gépben Hazánk Nagy Pilótái. Ki kell hát nyitni az oldalablakot, azon beku-kucsálhat a lencse. Elég barátságos képet vágunk? Hagyják a fenébe a cirkuszt.

— Hagyják, uraim, még egy csoportképet, ha szabadna. Valamennyiükről ...

Ki kell bírni ezt is. Felsorakozik a négy tag a szárnyél elé. Csett! Csett! Csett!
Vége.

Nem szabad elbízni magát az embernek, még nincs kész. Jön a miniszter. Újabb fotók.

A kegyelmes úr nagyon rendes ember, szereti a fiúkat. Ha kell valamelyes anyagi segítség, vagy bármi más, egy vizit elég nála.

— Ülj le, mi újság?

S cigarettával kínál, hogy maga is rágyújthasson. Enyhe rekedtséggel küzd estére minden nap, két titkár ügyel rá, hogy ne cigarettázzon rengeteget. Már azért is örül a jó vendégnek, hogy rágyújthat titkár nélkül.

— Hát ezek azok?

Ezek, kegyelmes uram, ezek, szőröstül-bőröstül színmagyar mindkettő, nincs ben-nük egy szeg sem idegen. No, milyenek, kegyelmes uram?

Nagyszerűek. Ahogy Foxiék rendbe hozták őket, s most ott állnak a motorpróba teltségével, büszke fehérségükben, többet mutatnak önmaguknál. Kissé mintha magas volna az elejük s mintha angolkörös volna, vagy lovasláb-görbe, úgy hajlik be kissé a fu-tómű, s a kerekek. Dehát ez már korszerű állítás, így van jól, így van jobban. A szárnyuk erősnek mutatkozik, kissé keménynek. Holott elég finomak. A törzsük mintha zömök vol-na, s nagyok a kormányfelületek. Ez csak a kurtább törzstől van. Hanem legszebb a szü-gyűk! Jocó ezt mesterkedte meg a legjobban. Ha akarom angol telivér, ha akarom, igás-ló. Inkább Nónius. Jó homoknak, legelőnek, még szántásra is le lehetne tenni. Erős, mint a bivaly. Végeredményben: kecses, izmos fűrészek. Olyan az apád-ragyogóját formájuk. Nem parfümszagúak, finomkodók, faltörő kosok is, meg díszleventék. Nyugat a formája, Kelet a szívóssága. Nincs belőle kitakarékoskodva semmi. Biztonság és biztonság, talán néhány kilót lefaragott volna belőle sok nyugati konstruktőr, hogy még finomabbá tegye. Céhbeli munka, nyugodtan oda lehet adni a királynak, nyúhetik.

— Kegyelmes uram, tessék parancsolni ...

A miniszter már tudja a dörgést. Nincs annál nyugtalanítóbb látvány, mint ami-
kor laikus ül be a gépbe. Akinek magyarázni kell, hogy melyik lábát hova tegye. S hiába magyarázzák, mellélép. Olyan a tájékozatlan előkelőség, mint a gyalogos, amikor lóra ültetik, mindenáron a jobboldalon akarna nyeregbe szállni. A miniszternek nem kell magyarázni, hogy hova lépjen, mit fogjon. Ballábbal föllép a szárnyjárdára, jobbal be a gépbe, s már benne is ül. A fotóriporterek egymást verik a lábukról, hogy

megörökíthessék a nagy pillanatot: miniszter a gépben. Illene sétaútra vinni, hiszen nemcsak miniszter, műegyetemi tanár is, rendes ember. Dehát az ördög sohasem alszik, a két gép pedig nem az Egyesületé, hanem a királyé.

Megjön az egyiptomi ügyvivő is. Rettentő pici, rettentő sovány, rettentő barnaképzű ember. Rettentő elegáns. Nem ismer senkit, hát szétoszt öt-hat névjegyet. Kaligrafikus francia szöveggel.

Méltóztassék parancsolni. A miniszter már a földön van, éppen körüljárja a Huszonégyeseket, amikor megjelenik az egyiptus. Bizonyára ismerik már egymást fogadásokról. Az egyiptus meghajol a kézfogásnál és gyöngyözik ajkáról a sima francia szó. A miniszter nem repülhet, de az ügyvivő igen. Utóvégre a királyt, a vevőt képviseli, most van az átvétel, innen kezdve a király számlájára és veszélyére történik voltaképpen a szállítás. Tessék meggyőzni arról, hogy a portéka minősége kifogástalan.

Beül, de repülni nem hajlandó. Azt mondja, hogy Őfelsége előtt az első repülés mégsem őt illeti. De csak azért mondja, mert fél. Nem repült talán soha életében. Elfehéredik az egyiptus napbarna szín alatt, s cserbenhagyja folyékony és sima franciasága is, amikor majdnem komollyá válik a próbarepülés. Nem, nem, köszöni, gyorsan kikászálódik, félóráig még ott van a gépek körül, azután eltűnik nyomtalanul, mint ahogyan jött. Az ilyen apró ügyvivők különlegesen értik a nyomtalan megérkezés és távozás tudományát.

Voltaképpen mehetnének, de még Foxiék újabb bújócskát rendeznek. Féket próbálnak, utána állítanak. A két fűrészfel van töltve. Minden rendben, csak rá kellene gurulni a startra, tárcsajelet kérni, s neki.

Dehát meg kell várni a munkásokat, akik kijönnek a búcsúra és Jocót. Lambi beszalad a meteorológiáért és jelenti, hogy igazság szerint most kellene indulni, hogy végig napsütésben mehessenek. Délről felhősödik, valamiféle zivatarokat jósolnak. Meg van húzva szigorúan és pontosan a berepülés iránya Jugoszláviába, Kelebiámál van a kapu. Nem lehet viharfrontot kerülgetni, még alátisztelnek az embernek gépágyú-golyóval. Soha nem lehet tudni, milyen idegrendszer van a gépágyús szakasz parancsnokának. Lehet, hogy tud a dolgról, lehet, hogy nem. Lehet, hogy lajstromjelről, felségjelről megismeri a fűrészeket, lehet, hogy nem érdekli a dolog, pófátlan gépeket lát, odapörköl. Szóval: most kellene indulni, de a munkásoknak, akik évek óta gürcölnek az acélcsövekkel, bordákkal, vásznakkal, huzalokkal. Motorokkal, jóguk van leülni a panorámás közforgalmi repülőtérről előkelőségektől pompázó nyári asztalai mellé egy pohár sörré. Nem jutnak repüléshez, folyton építeniök, javítaniuk kell, ha ötannyian lennének is, kevesen volnának. Örökös túlóra, vasárnapjuk alig van, hát legalább gyönyörködjenek művükben, hiszen ők építették.

— Sok szerencsét, fiúk, büszkéek vagyunk rátok, — mondja a miniszter —, azután, ha kell megint valami, csak jőjjetek bizalommal, látom, hogy rendesen csináljátok a dolgot ...

Beül az autóba, elrobog. Most egyszerre értelmetlen és túlnyújtott lesz az egész dolog. A fiúk és a társegyesületi kollégák, szerelők egyre messzebb járkálnak a dolguk után, lelanyhult az érdeklődés. Nem mondják, de látszik róluk: na, mi az, még mindig itt vagytok? Megkaptátok a díszbúcsút, miért nem mentek? Biztosan valami nem stimmel még?

— Isten éltesse — mondják a munkások, koccintanak, isznak a sörből. Kiöltöztek a búcsú ünnepére. Milyen rendes, nyugodt, megfontolt emberek. Az asztalfőn sovány asszony ül, valamelyik munkás feleségének nézné a tájékoztatlan, pedig az ország legjobb autogén-hegesztője. Évszámra görnyed az acélcsovek fölé, s amit meghegeszt, összenőtt.

Azért megtelt a főépület széles körkerélye. Diákok, urak, sok hölgy. Székeket szereztek, órákra leültek, türelmesen szoronganak. Ezek kívárlják az indulást. Néha-néha lefordul előlük egy-egy légi forgalmi gép. Junkers, vagy Douglas, rájuk dörögi szélviharát. Csak egy pillantás jut a nagy gépekre, mindenki a két fehér Huszonnégyest távcsövezi. Olyanok innen, a sporthangár előtt, mint két merevített szárnyú, harcos lepke. Csendesen állnak, ferde sróffal, mégis bennük van a nagy út izgalma.

Jocó nem jön. Együnk hát valamit, hogy az időt húzzuk. Együnk. Zóna, hozzá kadar hosszú. Igenis, kérem, szokás szerint. Lambi nagynehezen kiköpi az ötvenedik fűszálat, hajlandó zónázni, rá egy pikoló világot.

— Fizetni!

Hagyjátok, fiúk, majd az Egyesület a munkások számlájával együtt.

— Gyerünk — mondja Lambi. — Telefonáltatok Jocoért, ha jön, itt lesz, tovább nem várhatunk rá. Utóvégre Belgrád is vár bennünket, s félek, hogy az idő elromlik.

Tényleg: befelűsödött. Az előbb hatalmas környék volt a napsütésben a látványos budaörsi repülővilág, ragyogtak a hegyek, gyönyörű smaragdszőnyeg volt a repülőtér. Mint a paletta friss színei, úgy ragyogtak a sűtkérezni kitolt gépek, a szűrkék, csontszínűek, piroscsíkosak és a nagy légi forgalmi gépek ezüstösen ragyogtak. Most tompa, szűrke lett és összeszűkülött lett a borulásban az egész repülőtársaság, a hangárok komorak. A szélzsáknak megjött a bátorsága, egyre vastagabb hurkává duzzad és nekilödul, ágaskodik. Erősödik a szél, talán még eső is lesz. Annyi baj legyen, a Huszonnégyesek zártak, eshet, fűjhat rájuk. Csak azért tanácsos lesz az esőt elkerülni, mert egyszerűen lemossa a lajstromjeleket és a felségszíneket, s repülhetnek csupaszfehéren. Még a béke galambjainak nézik s beléjük durrantanak jugó földön, ahol égnek ágaskodnak a légvédelem ágyúcsövei. Benne van már a szomszéd is félig a háborúban, a légiforgalmisták mondják, hogy rengeteg katonát látnak, s Bácskában árkokat ásna, állások, bunkerek épülnek. Vajon ki ellen?

Hát akkor: gyerünk!

Lambiék gurulnak előre, Lambi vezet, a gróf navigál. Illetőleg inkább utas, mert Lambi úgy navigál, mint egy nagy. Csak fölcsücsöríti az ajkát, egy kicsit harpdál. Kinéz jobbra, kinéz balra, följebb húzódik az ülésben és — kész. Tudja, mi van előtte, mögötte. Hegy, völgy, vasút, út, város, falu, torony egy pillantás alatt támpont.

Forgalmi pilóta is és a légiforgalmisták kissé irigykednek rá, amiért annyira tud. Készség. Másnak bámulni kell a vidéket félpercekig, nézni a térképet, összehasonlítani sebességét, időt, miegymást. Lambi csak lenéz. A gróf nyugodtan passziózhat.

Előbb, ahogy illik, a Huszonnégyesek a nagy betonra gurulnak. Ott a filmhíradó embere. Nyargal és kapkodja a szeméhez a masinát. Néhány kéz belenyúl:

— Jó leszállást! Jó kéz- és lábtörést!

Kissé ünnepélyesek, kissé meghatódottak. Mégis valami ez, mégis esemény. Minden rendben? Minden rendben. Startengedély? Megvan. Mehet!

Furcsán, döcögve totyog az indulóvonalra a két fehér Huszonnégyes. Egy pillantás vissza: lengetnek, integetnek. A munkástársaság felállt a sörözőasztalnál, tátva a szájuk, bizonyosan éljeneznek. Messziről kis kocsí vágat a betonúton, lehet, hogy Jocó jön. Elkéstél, nincs ropogtatás, hátbaverés, csak bámulás. Állj meg, ha te vagy, nézd végig a cirkuszt az útról.

A startászlónál merev vigyázzban tiszteleg a repülőtéri ügyeletes. Az indító csendőr szétnéz. Szabad az út. Fújja a szél a kakastollát. Int a fehér tárcsával. Köszönet és hála. Azután egy pillanatra leengedi, tiszteleg. Lambi elporzik. A Huszonnégyes fölemeli a hátulját, nekirugaszkodik. Húz, húz, azután elválík a földtől, éles, emelkedő balkanyar. Persze, ki kell kerülni a Kamaraerdő fölé, azután következik a búcsúlecsapás. Filmhíradónak, integető funkcionáriusoknak, izgatott, pirosképű és szaporán magyarázó ismerősöknek, a munkásasztalnak.

A fehér tárcsa szabad utat mutat. No, Isten veletek, fiúk, majd írunk. Nyugodtan, szépen rá a gázt, előre a vörös gombot. Megnyomni kissé a botkormányt. A Huszonnégyes második példánya frissen veszi be a gázt, feldördül teljes dübörgése, a szép, indulómuzsika. Vágtat erre a reptér kerek névköre. BUDAPEST. A közepén füstölög a szélirányt jelző örökrony. Srrr! Zzzzz! Hopp, könnyen ragadunk, lehet húzni egy kicsit. Elemelkedik a Huszonnégyes. Lambi már fordul, behúzza a futót. gyerünk futót betekerni. Kissé nehézkes, nem gombnyomásra működik, darálni kell kézifogantyúval, de ez nem mondja fel a szolgálatot. Akkor is bemegy, ha sáros a kerék, akkor is kijön, ha beragadt volna. Kissé túlméretezett, de biztonságos.

A futó bent van, gyerünk a fordulóba. Épp a sporthangár van alattunk, netene, még Foxiék is integetnek. Derékig meztelenek, olajbarnák, az egyik kezükben szerzőszám, a másikkal búcsút lóbálnak. Valamelyik az orrát húzza végig, úgy látszik, elérzékenyedt.

Megvan a forduló, Lambi kissé kimegy jobbra, azután újabb balfordulóba kezd, hogy elegánsan levághasson a reptéri társaságra. Arra Kelebia felé kissé vigasztalan a felhőkép, sötét, jóindulattal nem pazarkodik. Annyi baj legyen. Vissza a gázkart, maradunk utazósebességen. Simán bedűlni balra, azután rá! Lambi már elpucolt fölöttük, alig méterre. Mintha belelöktek volna, úgy vágat, egyre nagyobb az előnye. gyerünk! A Huszonnégyes orra engedelmesen lekonyul, az árnyok megint megnőnek odalént. Szép, nyugodt, szabályos „sturc”, a fűrész ragad a búcsúztatók fölé. Elsuhan az integető társaság, gyerünk élesen balra, Lambi után. Magasság háromszáz marad. Odaát majd lejjebb megyünk. Hadd lássák kifelék vagyunk.

Elmarad a Kamaraerdő, el a Duna, a sokszor látott, megszokott környék képe. Míg belül marad az ember a fiókák örökös iskolázásakor, ül, ahogy jön, furikázás az egész. dehát ez mégis egy „nagy út”, mégis van benne valami kis izgalom, érdekesség. A tartályok tele. Próbáljuk csak a teljes terhelést. A bot oldalmozgását készségesen, azonnal, elég finoman teljesítik a csűrők. Föl, le már volt az elébb. Jó ez a fűrész, jól jár vele a király. Túlelőkelő a fehér gúnyával, de ha őfelségének így tetszik, ám legyen. Meglátszik majd rajta minden kosz. A szárnyélek megfeketednek majd a rovaroktól. Legföljebb beosztanak a Huszonnégyesek mellé udvari sűrölőkat is. Na, ülünk bele az ülésbe rendesen.

1940. június 8. Szép nap, nehéz nap, rengeteg munka, tervezgetés, számítás, no, de mindegy, utána vagyunk, megyünk. A gép nagyszerű, szépen tartja a kétszáz-
szas sebességet, ki lehet hozni belőle kettőnegyvenet is. De ne zavarjuk, kell a motor,
miért adná ki a lelkét éppen a tenger előtt. Utóvégre Krétától Alexandriaig mégis lesz
jó néhány kilométer a nagy víz fölött, s igazán minden van a gépen, csak a tengeri
kényszerleszállás esetére semmi. Még ejtőernyő sincs. Igaz, ha volna, sem jelentene
sokat víz fölött. Mindegy, hogy géppel, vagy anélkül merülünk.

— Az ám, Lajos, hoztál mentőövet?

— Majd veszünk Belgrádban léggömbgumit, felfújjuk.

— Az nagyon jó lesz, s addig nem kell. Vedd át a botot!

Csak tartani kell, megy a Huszonnégyes, mint a csikó az anyja után. Itt a tér-
kép, rendben van, de Belgrádig bele sem kell nézni, részben, mert ismerős a
repülőtér, a város, részben csak Lambiék után kell menni. Lajos olyan keményen
szorítja a botot, hogy majd elcsurran a leve.

— Add át, Lajos, még görcsöt kapsz.

Már Kiskunhalas? Akkor dróton megyünk. Lambi tartja a kurzust, irány a kapu.

De baj lesz azzal a kapuval, Elől rettentően tintásodik a világ. Sötét felhők go-
molyognak, nicsak, villámlás is van bennük jócskán. Még csupaszfehéren érünk
Belgrádba, s kezdetjük előlről a papírragasztást. Már szemerkél, de csak egy-két
pillanatra párasodik szét a légcsavarszélben pocsékká vert eső vize. Ez a széle az
előli lévő üdvözetnek. Ott lent, elől ázik Kelebia, igen, itt a sínpár jobboldalán áll vala-
hol, a nagy tábla: JUGOSZLÁVIA. Mint valami service-reklám. Akárki húzta meg itt a
határvonalat, nagy számár volt, akárki tiltotta el a nagy repülést a kis magyaroknak,
még nagyobb számár volt, mert lám: ketten is megyünk, át a határon, át szomszéd-
don, olyan megbízatásban, amelynek megszerzéséért angol és francia gyárak, de
amerikaiak is szívesen áldoztak volna illetékes egyiptomi urak jótékonysági pénztárá-
ba, csakhogy megkaphassák. Uraim, önök is nagyon jól tudják, hogy ez nem üzlet,
hanem presztízs, amelyért áldozni kell, s minden üzleti ügyességük kevés volt ahhoz
és minden áldozatkészségük, hogy egy király guszpusát megváltoztassák. Pedig csak
annyi történt, hogy egy-két percig látták egymást, az első Huszonnégyes, meg a ki-
rály, dehát az igazi szerelem is pillanatok alatt jön. S a király fiatal ember, a Huszon-
négyes is fiatal, Lambi és Béka is fiatalok. Majd mi nyomatunk, mélyen tisztelt uraim,
mindennyelvű prospektusokat. Méltóztassanak csak ránk bízni. Carbonpapíron,
mélynyomással, színes mellékletekkel. Tudunk mi ilyet is, csak méltóztassanak már
békében hagyni bennünket.

Hopp, uraim, most nem érünk rá köreiket zavarni, mert Kelebia szétázott, meg-
bújt az esőben. Szakad a zápor, csattog, mennydörög odakint, még a gépbe is behal-
latszlik, pedig a dübörgéstől nem illene ilyesmit észrevenni. Majd folytatjuk, uraim,
viszontlátásra. Lambi kívág jobbra, erősen jobbra. Persze, félti a Huszonnégyesek ki-
rályi gúnyáját. És van esze, lemegy ötven méterre. Gyerünk rá. Már csak negyven.
Kifelé azért, hogy az illetékes figyelőszervek láthassák, semmiféle ellenséges légitá-
madásról nincs szó, két fűrészfióka és négy tag ülnek. Befelé van egy kis nemzeti
propaganda is a dologban. Ha nem tudnák, uraim, itt is magyarok laknak, azért, hogy
a határon már túl vagyunk. Testvér magyarok, akiknek fogalmuk sincs

átrepülésünkről, de akik mégiscsak kikukucskálnak az eresz alól, hogy miféle gépek és akik mégiscsak látják, hogy piros-fehér-zöld. Tízezer békekonferencia nem tehet az ilyen szeretkezés ellen semmit. csak éppen átsuhanunk a falvak, tanyák fölött. És este a vacsoránál mondják ám majd egymásnak: láttátok, a mieink voltak. A gazdakörökben, a kocsmákban, a szatócsboltokban, kaszinókban megy majd szájról-szájra a hír: úgy jöttek, mint a sólymok, elsuhantak. Vitték le valahová dél felé a mi színünket. fehérek voltak, mindegyikben ketten ültek, hajadonfejt, még a hajuk színe is látszott. Akik rádiót hallgatnak, mondják majd, tényleg a mieink voltak, mennek Egyiptomba. Két kis sportgép, a budapesti műegyetemisták építették.

Pardon, nem nézünk oda, nem látjuk, hogy a vasútállomás mellett két bunker frissen kész. Emitt meg légvédelmi állás készül. Avagy: cikkcakkos árok. A változatlanság kedvéért nyílegyenes és ferde, meg meredekoldalú. A háború tankönyveiben úgy tanítják, hogy az ilyesmi tankbuktató árokrendszer. Tankcsapda, amelyben megreked a hernyótalpu támadógép. Csapjon bele a ménkő a politikába, amely nem tudja megértetni, hogy a nagy nemzetek mérkőzhetnek, a kicsik csak küzdeni fognak és akik szomszédok, megmaradnak szomszédnak. Nagyon barátságosak vagyunk újabban és a barátság tanúbizonyosága a bunker, a futóárok, a légvédelmi állás, meg a tankcsapda. Milyen nagyszerűen megfértünk a budafoki állami pincében a somlai fűm mint mellett a jugó szállodaküldöttséggel, koccintottunk, éljeneztünk, zsvióztunk, sohse halunk meg! Ejnye, ejnye

No, mi az, még jobbra? Hol vagyunk már a berepülési kurzustól. Repülünk Újvidék fölé. Tanyaépület, bunker, falu, légvédelmi állás, tankbuktató, város, van változat békére és háborúra egyaránt. Benn a kard a tűzben, uraim, a vak is láthatja innen, ötven méter magasból, hogy érik a dolog.

Újvidék! Novisadnak mondjuk majd, mert nem feladatunk a dolgokat magyarázgatni. Huszonnégy órát sem tartózkodunk Belgrádban, így hát nem zavarjuk meg érzékenységüket. Láttuk? Persze, hogy láttuk. De nem figyeltük meg részletesen a dolgokat, mi utazunk, nem felderítünk. Vagy jobb volna hallgatni, megvárni, míg ők érdeklődnek? Nem érdemes. Úgyis telefonálhatnak már odalent. Halló, Belgrád! Vagy még egyszerűbb, megy a rádió a novisadi reptérről Beográdba. Két gép, hófehér, ilyen és ilyen lajstomjel és bozse moj, piros-fehér-zöld. További parancsot kérünk! Esetleg le is hallgathatnánk, ha volna rádiónk. de nincs.

Pá, Novisad, gyerünk át a Dunán. Majd hátulról megyünk rá Belgrádra, nem áztatjuk pocskká a két fűrészt.

Jó dagadt a Duna, pocskék a világítás. Ott elől tisztul valamit, már látni Belgrádot.

A buló virgoncan jelzi a szélirányt, itt a leszállóhely. Belgrád, tessék kiszállni! Kiengedi a futót, süllyed. Ahogy fordul, olyan lassú, mintha mászna. Gyerünk ki a futóval, süllyedő balforduló, itt a leszállójel. Lássanak elegáns dolgot: Szépen siklunk, kilebegtetünk, nem is kell sokat kanalazni a bottal, zúúúúú, zúúúú, már a földön fut. Nézzük a fékeket. Jól van, Foxi, egyformán fognak, egyik sem verseng a másikkal, nem lesz rádlizás, fut szépen a fűrészt. No, csak hadd fusson. Engedjük el a feket, Tatuli, hadd játssza ki a formáját gáz nélkül egy keveset. Irány a főépület, már mocoognak ott néhányan. Köztük a kétméteres Milinkovic. Csak kiött. Katona. Tiszt: főhadnagy, vagy hadnagy. Integet, fut. Mögötte háromlábú,

ősregi némafelvevőgéppel egy kopott filmriporter bakugrál. Be akarja fogni a megérkezést.

Belgrád. Egy óra s néhány perc. Kerülőstől. Rendes dolog. Guruljunk Lambiék mellé. Kikapcsolni. Benzint, olajat zární. Kész, itt vagyunk.

— Nyisd ki, Lajos!

Lajos hátranyúl, kikapcsolja a födelet, felnyitja.

Megint milyen kemény, milyen egyenes a föld. Nem dobál, nem süllyed, nem emel, nem fordul. A kis Hirth-motor bedörögte a fülünket, zúg, mint a tengeri kagyló. Szerencse, hogy Milinkovic harsog az örömtől.

Bemutatkozások. Van szerencsém, kézfogás, kis fejhajtás. Te, kik ezek? A gróf súgja meg, mire kimegy az ember füléből a motorzúgás:

— Belgrádi követünk.

Éljen! Akkor végig így lesz, mindenütt követ fogadja a négy tagot. Úgy látszik, a külügy tudja, mit jelent az út, ha pontosan betartjuk a menetrendet.

Lambi már szerzett egy fűszálat, nagy tehetséggel rágja.

— No, mi volt?

— Semmi. Elstartoltunk, leszálltunk, itt vagyunk.

— Motor?

— Príma!

— Műszerek?

— Mutatnak.

— Majd egyeztetnünk kell.

— Föltétlenül. de most szólj a rádiósoknak, vagy kérdd meg az ügyeletest, rádiózzanak Budaörsre az érkezésről.

A belgrádi követ rendkívül barátságos, látszik, hogy boldog. A felesége is vele van, s néhány követségi vezető tisztviselő. Tanácsosok, vagy mifélék. Jó lesz megtanulni a külügyi szolgálat raglistáját.

— Fiúk, kissé késtetek.

— Nem akartunk belemenni a viharba. Elkerültük Újvi.... Novisad fölé.

A követ megértően mosolyog.

— Bejelentitek a kerülőt?

— Természetesen.

— Nádi, mondd a jugó uraknak, kerültünk.

— Ugyan, nem számít, harsog Milinkovic, fő, hogy itt vagytok!

Gyors, szapora szóval ráparancsol az ügyeletesre, az tiszteleg, hátra arc, el van intézve. Most adják vissza a kölcsönt a jugó kolléga zűrzavaros hazavontatásáért.

Útlevélláttamozás, poggyászláttamozás, gépkönyvvizsgálat. De úgy csinálják, hogy nem venni észre.

— Méltóztassék parancsolni!

Fehér asztal, karlócai ürmös, jó pálinkák a repülőbarátságra. S Morava, tessék rágyújtani.

Magyar légiforgalmista kerül elő:

— Nagyok vagytok, fiúk!

- Mikor mégy vissza?
- Reggel.
- Eszerint az estét velünk töltöd?
- Ha meghívna...
- Hova?

— Nem tudod? Vacsorára a követhet vagytok hivatalosak, nagykanállal esztek. Én nem illek ilyen előkelő repülőurak közé, különben is lefekszem, dögfáradt vagyok.

Koccint, már megy is.

A formaságok megvannak, indulhat a társaság.

Követségi autók. Piros-fehér-zöld. A gépeket betolják a hangárba. Lezárni? Minek? Nem nyúlnak itt semmihez.

Nem állnak az ember elé a repülőtéren, szétnézhet, akinek kedve tartja. Iskoláznak kétfedelűekkel. Lassú, öreg fűrészek. De arra jók, hogy iránytartás, felemelkedés, emelkedő balforduló, vissza a gázt, utazó forduló, még egy, no, most gázt el, megnyomni, süllyedő forduló, tedd le. Kocci! Elég pocscék volt. Hátnál katonai gépek. Nem veszedelmesek. Három vadonatúj Messerschmittből géppuskapróbát lőnek, földön álló céltáblára. Ne nézz oda, Lajos, hagyd az újságírást, még zokon veszik. Miért, nekik nem lehet új gépük?

Tessék beszállni. Önindító, motorberregés, egy-két fröccs neki, azután suhan a társaság. Belgrád. Blokkházak és öreg házak. Sok ember, sok autó. Jóképű babák. Ni, ez a szőke, egészen helyes.

Jobb lett volna a Szrbzski Kralban megszállni. Elit. No, csak semmi fölvtágás. Ágy és kész. Korán fekvés, korán felkelés. Mégiscsak át kell nézni a gépet és ha tankolni kell, az is időt jelent. A szálló, Majestic, vagy mi az ördög, egészen rendes hely. Ötnyelvű porta és magyarul szól a portás:

— Van szerencsém az urakat köszönteni. Igen, már történt intézkedés. Négy egyágyas.

Lambi meg a gróf menjenek, ha tetszik, külön-külön. Ők a hájlájf. Nekünk jó lesz egy kétágyas is. Ugye, Lajos. Á, nem kérem, nem egy-egy ágyas, hanem együtt egy kétágyas. Piros, süppedő szőnyeg, bőrönd, csak egy van, elkapják, viszik. Nr 148. Tessék.

Tisztára előkelő dolog. Apartman. Megint süppedő szőnyeg, bőséges tollpárnázat, pehelypaplan, lábpárna, teveszörtakaró. Ki mit parancsol. És borostás. Tényleg, illett volna reggel borbélykozni. Nyomd meg a gombot, Lajos, van-e borbély? Nincs, sajnálom uraim, jelenti a szobapincér, ilyenkor, este már a szállodai borbély is bezárt. Persze, tovább tartott az út a repülőtérről az apartmanig, mint Budapesttől Belgrádig és közben beesteledett. Töff! Töff! Töff! Hát ezek megbolondultak odakint.

— Voltál már Belgrádban, Lajos?

Nem? Hát akkor te nem ismered a taxisok itteni szokását. Tanulj, Tatuli: Nincs indexezés, nincs kinyúlás, nincs irányjelzés, azaz, hogy van, de töffel. Egy töff: át akarok menni egyenesen az útkereszteződésen. Két töff: balra akarok fordulni. Három töff: jobbra. És nem ütköznek össze? Nem. Nem gázolnak? Azt se. Hát hogy

tudják mégis? Így szokták meg. Így lesz ez egész éjszaka? Így. Nem is tudnának aludni töff nélkül. Menjünk sétálni? Menjünk, de illene megborotválkozni. Lajos, kezdj hozzá! Mered? Na, akkor pontos és figyelmes kiszolgálást kérek. Mi van, zsiletted, vagy borotvád? Zsilett. Az is jó. Új pengével jobb.

Lajos elegánsan terít, melegvízzel szappanoz.

— Hanem a kezed is meg kell mosni!

— Persze, követnél kosztolunk. Hoztál szappant? Mert én nem. Fogkefét, fogkrémet? Hiába, menthetetlenül kultúrember vagy.

Nem elég még a hab? Nem. Nádi, ne okvetetlenkedj, nem vagyok borbély és rettentően sűrű, kemény a szakállad. Jól megpuhítom, esetleg megússzuk vér nélkül. Nem borotválom ki, szál ellen nem húzom, bár a magam arcát bőrsimára ki tudom borotválni. A lyukat pedig nem vállalom az álladon. Aki ilyen diszgriblit hord, viselje a következményeket. Nézd, úgylis sötét van benne, nem látják a szakállt. Ragaszd le ragtapasszal, vagy tartsd rajta az ujjad!

Kopogtatás, belép Milinkovic:

— Abbe' vasmachn' sz? ...

Láthatod. Borotválkozunk. Nincs borbély, hát mi mesterkedünk. Követhet va-csorára menni nem illik szőrösen.

Várnak a repülők házában. Benne vagyunk. Csak előbb végezzen Lajos.

Szóval az elején túlvagyunk. A két barkórészt lehúzta. Vér semmi. Esetleg meg lehet úszni. Hanem az állnál küzdelem következik, Sűrű, mint az őserdő, kemény, mint a bambusz. Vagy az nem kemény? Szóval olyan. A borbélyok is mindig fohászkodnak egyet előtte. Az önborotvapenge serceg és ugrál. Nyomd. Nyomja, nyissz. Nyomja, nyissz. Hat-hét sebbel meg lehet úszni. Csak volna valami timsóféle. Van. Nagyszerű, de többet nem borotvál ez meg! Ha mindjárt mindennap borbélyhoz kell menni, akkor sem. Külföldön az ember törődjön bele a szokásokba, ez nem budaörsi reptér, vagy Háromashatárhegy, ahol nem a társaság számít, hanem az eredmény. Ahhoz pedig nem kell manikűrözött köröm, púderes, kölnivizes áll. Elég tisztességesen csíp, de nagyjából lehúzta. Este elfogadható. Szóval, megyünk a jugó sportosokhoz. Hát akkor legyen rendes a megjelenésünk. Két húzás a fésűvel.

— Nádi, igazán hozhattál volna új fésűt. Hogy' lehet törött fésűvel elindulni?

Igaz. Olyan a haja, mint a sörte, göndör, dróterős. A lányok rendszerint azt mondják az első tíz mondatban:

— Jé, milyen haja van? Hol ondoláltat? Ha nekem ilyen hajam volna ...

Frizura kész, még csak a nyakkendőt kell meghúzni. Mehetünk.

— Hát a kezed?

— Persze. Egy kis olaj, egy kis kosz. Utóvégre a repülőgép is gép. Aki a motorba soha bele nem néz, akár glaszékesztyűben is vezethet. Bizony, kell két-három szappanozás, mire tiszta lesz. Mehetünk.

Milinkovic az itteni szövetkezet autójával jött. Vigyorog, ropogtat és beszél, beszél. Nehéz a régen hallott, köznapi szerb tudománnyal megértetni vele a dolgokat, de szerencsére hamarosan előkerülnek a félig elfelejtett szavak, s megy a dolog szerbül, tűrhetően, folyékonyan.

Elég nagy a felhajtás a repülőházban, itt a jugó tag is, akit körülményesen sikerült hazavontatni. Á, goszpodár, milyen szép és érdekes útjuk lesz. Kár, hogy nem mehetett ki az egész társaság az érkezésre, nem tudták pontosan. Mikor indulnak? Holnap délelőtt tizenegykor. Remek, akkor kimegyünk valamennyien. Egy kicsit megkeverhetik a fűrészt. Mit tud? Micsoda, kétszázharmincat megy százötven lovas motorral? Hm. Maguk már nagyon értenek a sárkányépítéshez, bár mi volnánk ennyire. Most indulna a sportgépgyártás, de úgy látszik, beleütött a ménkö. A katonák nagyon titkolóznak és fontoskodnak a katonai repülés érdekében. Mit gondol, Goszpodar, mi lesz? Belépünk, nem lépünk? Mi se értünk a politikához, de nagy kár volna, ha megint összerúgnánk a patkót. Hiszen már olyan szépen megy minden. Egyikünk se titkolózik. Minek is ... Maguk is láthatták a készülődést Bácskában, ugye? Persze, hogy látták. Hát ez az. A polgári világ, már a parasztság is összebékülne a magyarokkal. Nem mondjuk, de tudjuk, hogy igen szívesen vissza is adunk valamit. Nézze, nekünk nem is kell sok, mi nem akarunk hódítani maguktól. Legföljebb Zimony nem menne vissza, szeretnék a Duna túlsó oldalán olyan hídfőállás félélet. Nézze, Goszpodar, azt hisszük, igazuk van, ha nem akarjuk az ország fővárosát egyszerűen határvárosnak hagyni. Maradjon körülötte egy kis biztosíték. Már pópáktól is hallani ilyesmit, úgy látszik, kapnak valami tanácsfélét felülről. Hanem a katonák nem hajlandók. Azok építetik a dolgokat Bácskában.

Pedig mi is csak repülni szeretnénk. Nézze, itt a térkép. Milyen szép volna összehozni egy kelet-európai, vagy közép-európai viaskodást. Szófiától Varsóig. Rómától Berlinig. És így tovább. Bár a németekre most nemigen lehet számítani, már nagyon benne vannak a háborúban. Az olaszokra még esetleg. Nem vagyunk ugyan jóban velük, de kihagyni nem lehet senkit. És ideje volna már a repülősportban találkozni velük is.

Egész rendes a jugók terve. Nagy együttest lehet összehozni. Csak az ezeknél is baj, hogy minden áron a motorosrepülésben volna a hangsúly. Vitorlázunk, fiúk, vitorlázunk. Az az igazi. Hogy áll itt a dolog azóta, hogy itt voltam? Figyelik az időt? Hány napsütéses nap van nyaranta? Milyen a szélirány? Nem? Kár, nagy kár. Itt is van a nyárnak legalább harminc olyan napja, amikor nagyszerűen lehetne távra menni. Inkább északnak. Rajtunk nyugodtan keresztül repülhetnek, bemehetnek Szlovákiába is. Esetleg Romániába. Nem, Goszpodar, oda talán ne. Mink nem értünk a politikához, de valahogyan nem tudunk összejönni velük. szóval?

Szóval: vitorlázás. Szívesen átadunk egy Huszonkettest bemutatóra. Lehozzuk Bélát, vagy Hanzit. Majd azok megmutatják, mit lehet csinálni motor nélkül műrepülésben. Miért nem Ön, Goszpodar? Mert ők jobban benne vannak most a műrepülésben. Finomabban, elegánsabban, könnyedebben csinálják a figurákat, viszont távon elmaradtak. Most a táv a fontos. Meg kell szerezni az arany teljesítményjelvényt. Az aranyat? Hű, a kutyafejét! Pedig mi ezt az ezüst teljesítményjelvényt is nagyon nagy tiszteletben tartjuk. Maguk, odaát, egymásután szerzik meg, mi meg elmaradunk. Mi az oka? Az, hogy nem tudják, mit csináljanak a jobbnál-jobb vitorlázóterepükkel. Tesék ránézni Jugoszlávia térképére, telis-teli van nagyszerű lejtőkkel. Egy-két év, azután mehetnek át a vonatáson, belekezdhetnek a távokba, meg a célrepülésekbe. Már réges-régen át kellett volna jönnök, akár rajban is a Hármashatárhegyre motor

nélkül. S onnan vissza. Kalap nélkül, csak úgy szandálban, még szendvics se kell az útra. Az egész oktatóképzés dolga. Ha lesz elegendő oktatójuk, csupa lelkes tag, nemcsak egy-két nagyfiú, lesz vitorlázórepülésük is. Ez a jövő, a vitorlázás, meglátják, a németek csapatokat és lőszert visznek majd vitorlázógépekkel. S alkalmazkák majd felderítőnek is.

— Felderítőnek? Hogyan?

— Hát nézzük csak a térképet! Mondjuk, fölhúznak engem egy jó fűrészszel hat-hétezerre. Lekapcsolnak a kellő helyen. Nekivághatok akár egy Huszonkettessel is Romániának, vagy Jugoszláviának. Tessék öt-hatszáz kilométeres távolságokkal számolni. Esetleg többel. Mondjuk: nincs komoly emelés az útban. Csak siklás. Hát akkor siklunk. Egy nagy kör erre, egy nagy kör arra. Az „ellenség” fülelhet, ahogy csak akar, nincs az a lehallgató, aki meghallja a vitorlázógép suhanásának hangját. Részben csekély ez a hang, hamar elenyészik a légkörben, részben olyan rezgésszámú, hogy alkalmatlan a lefülelésre. Namármost: tessék a siklószámot alapul venni. Úgy-e, hogy még mindig marad annyi a ládában, hogy többszáz-kilométeres cselengés után a határokat visszafelé még mindig legalább vagy ötszázon repüli át. Ha olyan a tag, aki érti a dolgot, még ragaszthat is hozzá, úgy, hogy hazaér olyan magasságban, hogy még itthon sem veszik észre. Csak akkor, amikor a derült égből dugózik lefelé, elegánsan kiveszi, nekifordul a reptérnek, kiengedi a szárnyféket, leül és alázatosan jelenti, hogy megjött. Mit látott? Majd előhívják, s kiértékelik.

— Vagy: mondjuk, kitor a tartós béke, s megérjük az emberi kor legvégső határát puszkaporszag nélkül. Akkor pedig vontatott pilóták is kellene? Hogy az mi? Tessék újból a térképre nézni: keresztül-kasul szeli az egész világot a légi forgalmi vonalak tömkelege. Ma kötött a poggyássterjedelem és drága a légiszállítás. Minden állam végeredményben ráfizet, főleg a kor szaváért, vagy presztízsből tartja. Márpedig az ilyen szempontokat hamarosan túlrepüli a repülés. A csomagszállítás nagy része is átmegy a levegőre. Előbb az értékesebb holmik. Gyógyszerek, finom műszerküldemények, posta, miegymás. Utánakötnek majd két-három ládát egy-egy légi forgalmi fűrésznek. A tag hátul alig kanalaz, csak a magasságot tartja és korrigál, ügyel arra, hogy se föl, se le ne rántsa a vontatófűrész farkát. A láda tele van csomaggal, postával. Olyan légi sleppet méltóztassék elgondolni. Nem az a lényeg, hogy két tonnát, vagy tízet visz-e egy-egy olyan uszályláda, hanem az, hogy tag kell bele, aki érti a vitorlázást. Ha a tetthely fölé ér, lekapcsol és leteszi a terhet, akár centiméterre a raktár elé. Kilép, s rágyújt ...

— Maguk ilyesmikkel is foglalkoznak?

— Ilyesmikkel? A repülésben nincs ilyesmi. Csak: repülés. A sebesség, a méret, az eredmény csak részletteljesítmény. Sokszor megáll az ész, hogy mi minden lehetséges. Sokkal gyorsabban fejlődik a repülés, mint a vasút, vagy a hajózás, pedig mindkettő dődögapja.

Jó fiúk, csak éppen keveset látnak a határon túli világból. Ők, ha megkapták volna a királyi rendelést, levinnék görögtűzzel a fűrészeket, kész. Ördögöt: megkártyázzuk a dolgot, ha lehetséges lesz, Egyiptomban, sivatagi repülés formájában. Csak ki ne törjön addig az angol-olasz háború. Huszonkettes van odalent, valahogyan megvontatjuk, s irány Dél! Ami Lambinak, meg Békának nem sikerült a tele

géppel, közép-európai csavarral a híg levegőben, majd sikerül a Huszonkettessel. Ott lehetnek csak termiek, vajon mit emelhetnek másodpercenként? Talán tíz métert is? Akkor pedig, Isten veled Alexandria, Kairó, majd mutatja a Nílus az utat. Ezekkel a jugókkal csak tessék-lássék nemzetközi kapcsolatokat lehet csinálni, többre nem futja a fantáziájuk. Fővárosok közötti légiútdalra gondolnak, Budapest-Belgrád, olyan futballmérkőzés-féle dolog. Rendben van, fiúk, megcsináljuk, de ez az egész itt egyelőre: semmi.

Gyerünk vacsorázni a követségre, legalább hallunk valamit a nemzetközi politikáról. Ki néz kire görbe szemmel, nem árt tudni az ilyesmit.

Hű, elbeszélgettük az időt a jugó tagokkal, gyerünk taxival.

— Magyar követség? Igen, tudom már, tessék beülni ...

Jó így beülni, féloldalt a sarokba, s nézni a világot. Kis, csendes utca a követségi fertály, lehetne Bécs is, Pest is, Prága is, Lemberg is. Korabelibarokk, nem nagyképű, de rátarti. Félnagy épületek, inkább villafélék. Szőnyeg, porcellán, gobelin. Brr! Még egy repülőgép-modell sincs bennük.

Elegáns, úri, csendes a követség épülete. a kerítésoszlopon ott a nyugodt diplomatapajzs, címerrel, több nyelven. A kerítésen belül csepp darab Magyarország.

A csengetésre inas nyit ajtót.

— Jó estét kívánok, tessék parancsolni.

Tiszamenti lehet, érezni a szaván. Jó kiállítású gyerek, meglátszik az állásán a diplomácia finomkodó udvariassága, otthonossága, de a beszédében hallani a tiszta hazai hangot. Nem illik kezefogni egy inassal? Hát ez nem inas, a szó kiszolgáló értelmében, akin keresztülnéz az ember, megfizeti, hanem honfitársa. Meglepődik a kézfogáson, de azután milyen testvériesen simult a keze, s milyen keményen visszafog.

— Isten hozta az urakat!

Képek, vadászjelenetek, komoly bútorok. Olyan a dolog, mint egy jó magyar úriház. Jó benn lenni, hazai dolog, végleges, megállapodott, semmi idegenség, hivalkodás. Itthon van benne az ember.

A követ nagyszerű házigazda.

— Éhesek vagytok, ugye?

Valóban! Enni is kellene valamit!

— Már készen vagyunk. Tudjuk, hogy ti hamar megéheztek ... Vacsora előtt egy kis előkészítő ...

Szilvapálinka. Isten éltesen benneteket!

—Tálalva van!

Mire eszébe jut az embernek az étvágy, már az asztalon a koszt. S ami a fontos, nem kérdeznek mindenféle repülődolgot. Olyant, hogy nem szédül-e, nem ájul-e el odafent.

Erőleves és rántottcsirke. A tányérok követségi gálateríték darabjai, valamennyin rajta van arannyal a magyar címer. Éppen csak a csirke szerb benn, de magyar szakácsné rántotta, érti a dolgát. A követék étvágy is nagyobb, ahogy jóízút esznek a társasággal. A gróf és a követné már különböző ismerősökről tárgyalnak, Helsinkitől a Riviéráig. Lambi rág, Lajos nyargal a telefonhoz, ahol a félhivatalos magyar könyvmatos itteni képviselője érdeklődik az út és a holnapi indu-

lás felől. Végül is együtt van a négy tag, bor után a társaság, a feketénél előkerül a nemzetközi politika. A követ kitér a válasz elől. Hát igen, nehéz mostanában a dolog, de mindenütt vannak megértő, jövőbelátó emberek. Hanem mi az újság otthon? A követnek titkos honvágya van, elernyedve hallgatja a hazai dolgokat. Ő sem mentes a határontúli szolgálat honvágyfájdalmától. Így van, mihelyt eljön valaki hazulról, mindjárt szebb az egész otthoni világ.

Nem mondják, de érezni az asztal fölött a szíves vendéglátás ellenére, hogy a követnek valóban rengeteg dolga lehet manapság, nem illik a nyakukon ülni tovább a kelleténél. Eltehetjük magunkat holnapra.

— Tehát: indulás tizenegykor.

Lambi leghátul marad, már odasúgta, hogy a borraivalügyet elintézi.

Gyerünk gyalog.

Csendes a követségi utca, egy-két szerelmespár, férj-feleség mennek hazafelé. A főutcákon alig van gyalogosforgalom, csak a taxik töfögnek és a vendéglők, kávéházak előtt tárgyálnak fáradhatatlanul a szerbek.

Azt mondja Lambi, hogy valamelyik bárban van találka Milinkovicékkal. Valami orosz bárban. Balalajka és ejuhnyem. A bár szerencsére zsúfolt, szőnyegekkel, amelyek a falakat borítják, vendégekkel, akik erősen isznak és zenekarral. Ne menjünk el valamelyik szállodához, ahogy megígértük a nagy barátkozás alkalmával a budafoki borpincében? Ne. Nagy ivászat lesz belőle, gyerünk haza. Ma valahogy nem ízlik ...

Gyerünk haza! A taxisofőrök fáradhatatlanul töfögnek, de az ablakot nyitva hagyjuk. Jóéjszakát, Belgrád, le a villanyt s aludjunk. Aki nem hozott hálóinget, meztelenül alszik. Júniusban ez a legegészségesebb.

Tegnap Medárd napja volt, azért kellett tilos területek fölé kerülni, ma sem ígér jobbat a meteorológia. A belgrádi repülőtér időjelzője beszélt Szófiával, nem biztat semmi jóval.

— Azt mondja: a Balkán-hegység fölött viharok vannak.

Hát ez nem újság. Mióta a Balkán-hegység megvan, igencsak viharos fölötte az idő. Legfőljebb nem dróton megyünk. Annyi baj legyen.

Már dobál is. A két Huszonnégyes belefúr egy nagyméretű, de szerencsére nem túlnagy esőfelhőbe. A követék biztosan most bújnak be az autóba, s robognak hazafelé. Mondják, hogy milyen szép életük van az ilyen repülőknél. Csak beülnek és repülnek tovább. Minden nap másik ország.

Néhány percre elhomályosul a világ, a felhő jól lesüllyedt és ontja a vizet magából. A kabinon csurog a légcsavarverte víz. Fölül két csöpp bepottyan. Úgy látszik nem jól zár a fődél. No, ha ötpercenként két csöpp jön be, sohse ázunk bőrig, Tatuli. Hopp! Itt volna a nagy idő? Akkorát vágott a Huszonnégyesen, mint az örvény a sajkán. Most föl, most le. Hullámhegy, hullámvölgy. Tisztességes fedélzeten ilyenkor vízhatlan gúnyákban ordítózik a kapitány, két kézzel kapaszkodik a hajóhíd korlátjába és szedi le a kedvenc szenteket az égből. Itt meg újszagú piros bőröndben ül királyi kényelemmel két tag. No, gyere idő, mutass valamit! Hullámhegy, hullámvölgy. Hullámhegy, hullámvölgy. Hinta-palinta! Nem komoly a dolog, érezhetően a széle az ügynek, gyorsan világosodik jobbra elől. Legalább látni.

— Írd, Lajos, majd mondom: kurzus, fordulatszám, magasság, sebesség. Elég rendes. 2000 fordulattal a sebesség 220 kilométer. Eredj, felhő, nem vagy komoly, látni szeretnék valamit a panorámából. Erre még nem voltunk.

Jól nevelt felhő, az első felszólításra elfogy és süt a nap a Morava völgyére.

Mennyivel más a folyó. Sárgább a Dunánál, Tiszánál, fegyelmetlenebb, szabályozatlanabb és ötletszerűbb az árterülete. A hegyek rendesek. Fásak, bokrosak. A sok fehér pötty rajtuk: legelésző jószág. Nagy vashíd vezet át a Moraván. Idefönt szépen benne van a térképben. A vashíd széles, hosszú is. Ökrösszekér mászik a közepén: lusta mezei poloska. Néhol csúcsos kistemplomok, akkor tehát mohamedán hitűek élnek alant. Igen romantikus a tájkuk, félmagas hegyek, komoly dombok, rengeteg fa, zöld, kanyargós utak, kifehérlő kövek. Nemrégén kaphattak esőt, mert tisztálkodva sorakoznak odalent. Ha így megy tovább, tisztára kéjutazás lesz a gépszállítás, fölösleges aggodalmakat magyaráztak a légiforgalmisták a Balkán-hegység tudományáról.

De mi van a lajstromjellel és a felségszínekkel? Biztosan lerongyolódtak a párperces zivatarban? Nem. Ünnepien virítanak és már fel is száradt a csecsemőfűrész a fürdőtől. Lambi elől vígan fúródik, hajszálra tartja a kurzust, ebből mozdonyvezető lesz, akárki meglássa, nem tud letérni a sínekről.

Ha így megy a dolog, még rengeteg üzemanyag marad, hiszen alig két órát járt a motor, ha beleszámítjuk a motorpróbákat is. Jó, hogy nem töltetett Belgrádban Lambi pótlást, most itt állnánk tele hassal bakugrásnyira a repülésre.

— Írd, kurzus, magasság, sebesség, fordulatszám.

Elöl azonban gyanús a helyzet. Sötét és tintás. Megint be fog csöpögni két csöpp, lehet, hogy még négy is. A komolya ígérezik. A nap elbújt. A Morava lent még sárgább lett. Kis Jankcsekiang. A pöttyök pedig elbújtak a fák alá. Már szemereg is, de csak annyit, hogy Lambi Huszonnégyese jobban fehérlik, mint a nap-sütésben. Kis gázt neki, nagyon elmaradtunk, testvéreknek nem illik így eloldalogni, szépen, kéz a kézben menjünk neki a csúnya időnek.

Már esik is. Itt vagyunk, Lambi, ötven méterre mögöttetek, ha sötétebb lesz, még közelebb megyünk, nehogy bújócskává alakuljon át a dolog és külön-külön érkezzünk.

A ragyogóját, ez már komoly! A két csöpp bemutatkozásul fölszaporodott négyre, jó vastagra. Rettenetesen ömlik a víz a tintaboltzatból, nincs magasabban a Huszonnégyestől ötven-hatvan méternél. Lambi elől süllyed lefelé, úgy látszik, kezd lelőgni a tintafelhő. Most látni, ahogy a felkavart esőfüggöny mutatja, milyen szorgalmasan paskolja a levegőt a sróf, le kellene fényképezni a légcsavarkört, dehát nincs mivel, a tiszta igazat valljuk, amikor beírjuk a vizsgálatnál, hogy fényképezőgép nincsen a fedélzeten. Jobbról repülőtér. Nis. Bombázók állanak a színen, a repülőtér tiszta pocsolya. Jól látszik, hogy fodrozódik a pocsolyavíz és hogy veri az irgalmatlan zápor. Idefönt pedig megvadult.

Gyere, Huszonnégyes, gyere, — mondja a rossz idő —, gyere, az ilyen elbizakodott fűrésztozások kellenek nekem a bent kuksoló pilótácskával, utaskával. Hamm, mindjárt bekaplak! Azt gondoltad, humbug a Balkán-hegység ördögmeteorológiája? Püff! Micsoda kéjutazás? Paff! Panoráma? Píff! Na, nem veszedelmes. Uri dolog ez a

háborgás, nem ver be a tűzeső a nyílt ülésbe. A plexiglas bírja, a szárny is bírja, a törzs is bírja, legfőljebb lenyalod a lajstomjelet, a színeket. Színes papír még lesz Szófiában. Hopp! hó! Utánad kanalizunk, vén vihar, csak hajigálgj, mi a nyakadon maradunk. A motorba nem tudsz belemenni, a benzinbe nem tudsz belemenni, még esőköpenyeget sem veszünk föl. Míg Lambi itt duródik előttünk, sétatika az egész. Legfőljebb Jocó szidna bennünket, hogy nem tudunk kitérni, csupa lucsok lesz a gúnánk, dehát Jocó is csak beléd kóstolna, ha már itt vagyunk.

Lassan mászik el a nisi repülőtér a jobboldalon, ilyen viharos felhőszakadásban az arányok eltolódnak. A sebességmérő mutatója finoman leng, remeg a kétszázhuszas számon, de erős az ellenszél, azért mászik lassan a nisi tájék. Csúnya, pocskék városnak mutatkozik, lucskos víztől minden épülete, torzul, összezsugorodik. Egy lélek sincs az utcákon, egyetlen fekete autóbogár vánszorog, kétoldalt fröcsköli a vizet. Még lejjebb kell menni, lassan a földig lóg ez a mérges zivatar. Már csak háromszáz a magasság, jó lesz ügyelni, Tatuli, a térképeken itt magasabb hegyek mutatkoznak.

Úgy látszik, javul a helyzet, mehetünk följebb. Lambi nem integet elöl, nincs baj, nem vág le se jobbra, se balra, menjünk hát a testvér után, párban, a kabintető többet csöppög kettőnél, nem baj, az utas majd szétterpesztett lábbal ül.

Úgy látszik, következik az első erőpróba.

Csak átmeneti volt a lassú világosodás és a zápor kihagyása. Elöl völgykatlan mutatkozik. Magasság hatszázötven! Ha még ötvenet fölsüllyed a két gép, átsuttyan a hegyerinceken. Remélhetőleg jól mutat a magasságmérő. Utóvégre nem lehet leengedni mélységmérőt, hogy valóban hatszáz-e a hatszáz. De mi az? Lambi nem nyomta be tövig a gázkart? Miért nem emelkedik? Pedig tudnia kell. Tudja is. Hát akkor? Hát akkor valami nem jó a dologban. Nézzük csak. Be a gázt, meghúzni finoman a botot. Mutasd, magasságmérő, hogy emelkedünk. Varióméter? Tessék? Nulán vagyunk? Még most is? Szóval, zúdul le a hegyről a hideg áramlás, s nyom bennünket lefelé, visz magával. Hát szorítsuk csak össze a fogunkat, s ülünk bele jól az ülésbe, mit lehet csinálni? Úgy látszik a dolog nem átmeneti, sőt! ...

Dől, tiszta tejfől dől le a hegyekről a katlanvölgybe. Óriásian ömlik, látszik a szörnyű sebesség, amellyel hömpölyög le a hegyoldalakon köröskörül. Elönt fát, bokrot, vízmosást, pásztorkunyhót. Mint a gátat áttört áradt folyó, úgy zúdul lefelé. Mit ér most a teljes gáz, a magas fordulat, százöt löerő? Sebesség, erő elvész az ilyen lezúduló áradatban, a Niagarának nem lehet motorcsónakkal nekimemmi. Az ilyesmire mondják, hogy istenkísértés, hagyjuk akkor abba, bolond ember megy fűrészszel a hegyfalnak. Lambi, te ne feszítsd a húrt, ne menj bele a felhőesésbe. Lépj bele, csúrg, lehetőleg jobbra. Itt még látszik annyi hely, hogy megússzuk egy túldöntött, éles fordulóval. Balra már hegyoldal ígérkezik. Ez nem légi forgalmi gép, kétezernyolcszáz löerővel, három motorral. És nem lehet vakrepülni, nincs hozzávaló műszer. Nézz a térképre, lásd be, hogy dróton nem megy a dolog, térj ki mellékvágányra. Legfeljebb leszállunk a nisi repülőtéren. Ott is repülők vannak. Katonák, nagyképűek, de végeredményben tudnak a dologról, Belgrád már rádiózott nekik, még bámulnak is egy keveset, hogy bele mertünk menni a tejfölbbe. Az emelkedésmérő mutatója megbolondult, teljes gázzal, húzott kormányval kétméteres süllyedést mutat másodpercenként. Lambi, ha megvadultál, ereddj, mi visszafordulunk. Elérkezik a türelem végső határa,

ez nem virtuskodás, hanem gépszállítás, a végállomás nem a nisi hegyoldal, hanem Alexandria. Ez nem dinári túraverseny, ahol meg kell mutatni.

No végre, kifulladt!

De aztán, mint az őrült, úgy fordul jobbra. Egész hátát mutatja, kurta, szűk ívben fordul, most le vagy löve, benn ülsz a töltőtoll célkeresztjében. Ta-ta-ta-ta! Légigyőzelem! Utána! Pilóta, utas keményen beragad a centrifugától az ülésbe, a forduló olyan hirtelen, olyan gyors, olyan vértkeverő, hogy szédeleg belé a tag feje. Nem baj, még mindig jobb, mint a hegyoldal. Kraksz és mehet a rádiójelentés, hogy... No, de most merre van az eleje? A száznolcvanfokos forduló kész, tehát arra megyünk, amerre jöttünk, de zárul be a szezám becsalogató kapuja. Most már mindenfelől ömlik le a felhőtejfél, tíz méterre alig látni az esőfüggönytől. Megelevenedett ebben a katlanban a repülőpokol minden ördöge, még azzal se lehet kivárni a dolgot, hogy a meglévő két és fél-három órai üzemanyaggal benne köröz a két gép, arra számítva, ennyi idő alatt elmúlik, kitisztul, s kiszökhet az egérfogóból a nisiekhez üzemanyagért. Tökéletes csapda, ilyen esetekre mondják, hogy a pilóta lélekjelenléte segít. Lélekjelenlét? Amíg lehet, repül az ember, ha nem lehet, abbahagyja. Sok minden elfér a határ két vége között, de a helyzet keménynek mutatkozik. Lambi egészen itt van, ni, ráhajlik a botra, kémlel, rágja a szájaszélét, keresi a zsilipet, amit esetleg még nem zárt be a tejfölförgete.

Megvan! Sutty, gyere át te is rajta! Lambi! Itt vagyok Tatuli, most már kevergethet, kavarghat a katlanketrec tejföle, mögöttünk van. Tedd le a gépet a nisi pocsolya szélén. Nem ereszted ki a futót? Akkor tehát megyünk tovább. Az amerikai gengszter ilyenkor meghúzza a nadrágszíját, s kiszól a gumi mellől: Oké! ... Itt is szakad, ömlik, zuhog, hajigál, de legalább látni. Legalább előremehet harminc, ötven méterre előőrsnak. Irdatlan sziklamosásban hömpölyög a déli Morava, ősidők óta vájja sziklamedrét, néhol lehet majd százméter mélyen a sziklában. S a kanyon teteje, mint valami országút, simának ígérkezik, mintha a folyóvíz fölé nem merészkedne a tejfömlár. Megreked a két partján, a két Huszonnégyes surranhat, mit az egér, a szabad úton. Szinte sima, olajozott, túrarepülés a veszedelem után.

Nagy vagy Lambi, purlmerit! Puszi balról, jobbról! Kimásztál. De csak nem megyünk le Üszkübig? Különben, már dereng, ötszáz méterre elől süt a nap, szép a világ, eredj, amerre akarsz, na, navigálunk! Kéjuzunk, azért is!

Hopp, megint egy negyedóra telt el. Nehéz volt, Nádi? Hát, tudjisten. Volt, olyannak is kell lenni. Most benne vagyunk a napsütésben, ragyog a világ, elláthatsz a végéig. Úgy, Lambi, gyerünk följebb. Már éppen rád akartam menni, hogy mi lesz. Ezer. Ezerkétszáz. Ez igen. Ezerötszáz. Ezernolcszáz. Elég? Na, én még ráragasztok száz métert, legalább rádlátok.

— Van-e zászlónk, Lajos?

— Van. Meg se látszik rajta a tejföleső.

Úgy látszik, nem volt annyi ideig vízben, hogy átázott volna. Ott balra, csak annyi látszik, hogy egypár hegyorom ködben van. Köd? Fűrészölő verem az összes veszedelmekkel. Csak kívülről látvány. Belülről élmény. Trararárá, tramm, tramm ... Ez még szebb nóta, bolgár műsor nincs. Majd tanulunk.

Te, már átjöttünk a határon, nem érzed, mennyire bolgár a világ. Valahogy lábabbak a falvak, nyúltabbak, nem szoronganak olyan patriarkálisan, mint a morva-mentiek. Egy vidék, mindkét nép szláv, s mégis milyen más a szokásuk. Ez már Bulgária, persze, hogy az, hiszen az ott hátul jobbra, az az orom már bolgár hegy. 2285. Itt elől az Iszker lesz. Marica? Dehogy, nézd meg a térképet. Iszker! S ott, az a sötét, az a széles: Szófia.

Lambi egyszerűen elsüllyedt.

Egy kicsit zuhantunk is. Dugóval kellene, de más fűrészével nem szabad. Még benne marad. Hát akkor csúsztassunk. Úgy, szépen add fel az orrod, fekdj a bal-szárnyvégre, úgy. Egyes! És most csússz le. Úgy. Száz, kétszáz, háromszáz, négy-száz. Erről nincs Lambi. Hát akkor emerről lesz. Tarararatta-tatta-tam! Csúszás jobb-ra. Úgy, átdőlni, le a szárnyvéget. Ötszáz, hatszáz, hétszáz métert szerencsésen le-adtunk. Lambi egész alul, egészen elől van. Stréber, stopper szerint megy, nem hagyja az embert egy kicsit levegőzni. Megállj, rádzuhanunk. Kétszázötven. Három-száz. Háromszázhusz. Jól van, Jocó, jól, nem nyomom tovább. Ennyivel csak mehe-tek? Többet bír a fűrész. Különben is nem érdekelisz. Lambi itt van előttem, befog-tam. A csikó visszaszaladt az anyjához, visszadugja a fejét a kötőfékbe és trapp, trapp, trapp, engedelmesen baktat az oldalán a repülőtértanya felé. Igenis, kérem, Szófia!

Lambi illetlenül fordul, látszik a hasán a teljes lastromjel: HA-BAA. Mint a lassí-tott felvétel, úgy úszik balra, szabályos légi közlekedési módon. Balra, mindig csak balra. Lassan visszafekszik, azután megint dől. No, végre, mint a golya, úgy lógatja lassan, egyre jobban a futóját. Úgy fest, nevetni kell, úgy, mintha nyújtózna a Hu-zonnégyese, mindjárt ásít és kipottyán belőle a gróf.

Itt nem volt eső. A buló szomjasan libben néha, a repülőtér gyepe szikkadt, Lambi porol rajta. Tányérsapkák, zárnyakú ingek. Új szín a zászlón. Bulgária. Milyen szép volt a nisi katlan után ez a kanyonos menekülés. Nem volt a szárnyvég sokszor harminc méternél messzebb a sziklafaltól! Volt ...

Kinn van a szófiai magyar követ.

— Már aggódtam értetek! ...

Szófia szívesen érdeklődött rádióan Belgrádtól, a belgrádi meteorológus (hol van az már, mintha két évvel ezelőtt lett volna az egész dolog) nem szívderítő jóslatokat adott.

— Engedelmet, kegyelmes uram, előbb biztonságba tesszük a gépeket ...

A papírosokkal Lambi bajlódik, a követtel a gróf tárgyal. A Huszonégyeseken semmi víz. Fölszáradtak. A papírragasztás jobb, mint volt. Még csak nem is szakado-zik. Minden tip-top, mehetnek a gépek pihenni a hangárba. A szerviz embere igen készségesen ígér őrzőangyaltól kezdve mindent. Rá lehet bízni.

— Készen vagyunk!

A szófiai követ idősebb, keményebb, határozottabb. Valaha Moszkvában volt, sokat fáradozott az első világháború magyar hadifoglyainak hazaszállításával. Apá-nak meg kell írni, hogy most kezdődik voltaképpen a világjárás, eldől majd, hogy ki a legszebb a világon. Nyugodj meg, Apa, te vagy a legszebb. Biztosan mondjátok most a főnöki irodában:

— Na, azóta Szófiában van ...

Mohács-Villány, Villány- Mohács, mennyivel nagyobb távot jártak be a folytonos szolgálat odavisszaságával, mint ez a kis kiruccanás Pestről. Nádi, csak maradj a tárgynál.

A tárgynál vagyunk. A formaságok gyorsan mennek, s nagy az autópark. Kint van az egész követség.

Óriási kukoricaföldek, kétoldalt virágzó akácfa. Mohács, Mohács, nem Bulgária. A fény, a levegő íze, az akác illata, minden hazainak tetszik. Csak éppen süveges, bocskoros magyarok fuvaroznak az úton. S cirill betűs feliratok, álldogáló, beszélgető idegen népek az utcákon. Rossz kövezet, szegény városzél, de belül európaiasság, metropolis, aszfalt, ünnepi forgalom, nagy üzletek.

Megint a legelőkelőbb szálloda és éppen a királyi palota mellett. Két faköpnye ges, tányérsapkás silbak. Ragyogó csizmák, díszes sujtások. A szálloda pedig csupa frakk. de itt már nem tud senki magyarul. Sebaj, átváltjuk a szót németre. Különb is mit kell annyit magyarázni. Megjöttünk, itt vagyunk, holnap megyünk tovább.

— Estére vendégeim vagytok! — mondja a követ.

A követségi vacsora itt is meghitt, otthonias. Bár a követség valahogy nagyobb, ünnepesebb. remek italok, ételek, cigaretták.

— Hanem innen elmegyünk valahová, — mondja a követség egyik tanácsosa. Tudjátok, tele vagyunk dologgal, én alig járok ki. Szellőztessünk egyet! Ti is hallgassatok egy kis muzsikát.

Mehetünk. Alhatunk reggel. Dél felé kell bemutatót repülni a bolgár légierőparancsnoknak és a tisztiküldöttségnek, start pont délben. Az autó tízre áll a szálló elé.

Könnyű és jó az egész, a követ borai jól illenek egymáshoz. Jöhet utána egy kis bárnéző, hogy milyen szófia éjjel.

Ruhatár. Jó estét, de nincs mit beadni. A főpincér izzad, vigyorog és adja az első páhlyt.

Mit iszunk? Bort, likórt, pezsgőt? Voltaképpen egyik sem italos, dehát a rend kedvéért kezdjük borral. Tokajer? Olyant odahaza különbet iszunk. Kérünk bolgár szőlőnedvet.

— Szervusz!

Az üvegen sokszínű ajánlás, egyízű savanyúság belülről. A pezsgő bizonyosan itt is pezsgő. A követségi tanácsos letakaríttatja a savanyúságot és felteteti a pezsgőt. rendben van, ennél maradunk.

A zene szabvány. Zongora, harmonika, hegedű. Féljazz, félcigány. A többi bárkelék is együtt van, tükrök, tompított színes fények. És hát bárhölgyek. Szőke, barna, fekete, vörös. Kurtaszípkás, hosszú szípkás. Kékkörmű, lilakörmű, vöröskörmű.

Műsor még nincs, félóra múlva kezdik.

— A királyt itt valóban szeretik — mondja a követségi tanácsos —, mi igazán benne vagyunk a dolgokban, nem is hiszitek, mennyivel könnyebb egy velünk jóban lévő országban a külszolgálat.

— Köszönjük, de akkor mi a repülésről beszélünk. Szaknyelven és te nem értesz semmit. Hagyd a külpolitikát.

— Voltaképpen politikát én nem is tudok, kereskedelmi, gazdasági ügyekkel foglalkozom, mint ahogy ti most repülőgépeladással. Ti sem vagytok üzletemberek, én sem. Azt hiszem, erre ihatunk.

Erre már valóban. A HA-BAA legénysége unottan koccint. A gróf álmos. Lambi, akinek a legjobb pesti bárókban díszhelyei vannak, unja a dolgot.

— Á, minden bár egyforma. Pezsgő, koktél, fekete, nők, zene. Utána macskakaj. Megyek, lefekszem.

Start, el a kijáraton.

Maradjunk?

Maradunk. A vendégek rendkívül érdekesek, főleg szófiaiak, néhány német üzletember. Meg román. Keverék nyelvezet mindenfelől.

— Főúr! Váltsa fel ezt a pénzt!

Forgatja, nézi a fontot, simogatja a papírját.

— Ejn moment, pitte ...

Megy egy másik szmokingos úrhoz. Mutatja a pénzt, tanácskoznak. Visszajön, továbbra is izzad és széttárja a kezét:

— Sajnálom, uraim, de nincs módomban beváltani ... Esetleg lévőjük nem volna...

Persze, léva kellene itt. A pénzügyminiszter elment. A tanácsos durcás:

— Mit akartok itt pénzzel? A vendégeim vagytok.

— Hálás köszönet, de mi lesz a fonttal? Már Belgrádban sem rajongtak érte. Várj, tegyünk próbát.

Elő az utolsó magyar tízpengőt.

— No, és ezt beváltaná?

— Penge? Nagyon szívesen.

Nincs itt, pajtás, semmi hiba. Pengőt szívesen váltanak, de nincs, fontot nem váltanak, pedig van. Majd csak eligazodunk. Szerencsére Lajos beváltott tíz fontot, pengője is van, most már akár mi láthassuk vendégül a tanácsost, pajtás.

A koccintás kissé gyors, de a pezsgő megérdemli. Végül az antialkoholista Nádi is beadja a derekát, rágyújt egy bolgár cigarettára és pőfékel. Íme, együtt van a fiatal-ság őrlője, az ital, a dohány, az éjszakázás, a rossz társaság. Pardon, pardon, a társaság a lehető legjobb. Kár, hogy Lambiék elmentek, be kellett volna csípetni a grófot.

Figyelem, kezdődik a műsor, amelyet negyedórás muzsikaszünet vezet be. Végre, halljuk egymás szavát.

— ... Utóvégre hazám két nagy fiát tisztelhetem asztalomnál — mondja a tanácsos. — No, csak ne kérjétek ki magatoknak és ne szerénykedjétek, avizót kaptunk rólatok és bemondott benneteket a rádió is. A pesti rádió. Rádió Budapest Egy. Nagy szó az fiúk. Ti vagytok az új Magyarország ... Mi, elvégre azt csináljuk, amit minden nemzet csinál, diplomáciai szolgálat. De ti, szárnyra kerekedtetek és mentek, királyi udvarba mentek, barátom, királyi udvarba. És követek várnak benneteket. Ez nagy szó. És én valóban meg vagyok hatva. Szervusztok, Isten éltesen benneteket!

A tanácsos elérzékenyedett. Prozit!

— Jól van, öregem, tisztelj guszthusod szerint bennünket, bár erre a megtiszteltetésre nem számítottunk.

Ni csak! Már túl vagyunk éjfélén? De szalad az idő. A műsor félóra volt, vagy csak negyed. Mindegy. Most meg már virrad. No, induljunk, a tanácsos úr már úgyis elment.

Szófia úgy ébred, mint minden más város, csak éppen több benne a cipőtisztító.

Érezni a júniusi reggel tiszta szagát, kinyílt a nap, fent, Szófia fölött tiszta az ég. Egy öklömnnyi felhőcskét visz. Várj csak, várjatok csak, megvan: délkeleti szél. Pont jó a bemutatóhoz ... Az ám, bemutatók ... Jön a légierő parancsnok, a tisztiküldöttség, komoly, kemény fiúk és a két Huszonnégyesre jóformán még rá se néztünk Budaörs óta.

Szerencsére itt egy taxi. Stop, öregem, vigyen bennünket a szállóba. Persze, nem érti. Szerbül majdnem érti. Amit nem ért, majd mutogatjuk, öregem csak gyérünk!

— Te, együnk valamit ennyi ital után.

De az előkelő szállóban hajnalban még nincsen semmiféle ennivaló. Mehetünk.

De nem aludni, Lambiék már lent vannak a hallban.

— Szép kis társaság ... Most verődtek haza? Olyan gyűröttek vagytok, mint a nyüzött macska ...

Bűnbánat és bocsánat. Gyerünk, liftes, gyerünk, a HA-BAA személyzete végigaludta az éjszakát, most fürödten, kiborotváltan lent intézik az intézendőket. A pénzügyminiszter a számlát rendezi, a gróf lapokat ír és indulni akarnak kifelé fél kilenckor. Zuhogtasd a vizet, Lajos, jó forrót. Nincs idő külön-külön lubickolni, együtt fürdünk. Na, vedd arrább a lábad, nem férek el, legalább nyúljunk ki, ha nem is aludtunk. Süllyesztett kád, széles kád, még alhatnánk is benne.

— Gyerünk a hideggel!

Azt nem, előbb szappan, gyúrás, gyere, bokszold meg a hátam, majd belyukad. Hő, kiütsz a kádból! Most húzd ki a dugót, pá melegvíz, gyerünk a hideg tussal. Prüssz! Phű! Már nincs baj, kiment az egész. Na, te borotválkozz meg idefönt, én leszaladok a borbélyhoz. Háromnegyedre lent légy, mert itt hagyunk.

Nádi berobog a legközelebbi borbélyhoz.

— Nejn, óne auszrazirn ...

Lehet, hogy nem jó, fontos, hogy értse. Úgy, mester úgy, csak simán, gyorsan, még venni is illene valamit. Legalább egy kisüveg rózsaoaját. Visszafelé esetleg nem erre jövünk. No, mindegy. Háromnegyed lesz hat perc múlva. Rengeteg az idő. Két perc alatt végez a mester, két perc a fizetés, az út. Mennyi ez, amit Lajos adott, tíz leva? Biztosan elég lesz. Vagy húsz leva. Elég, mert a mester vissza akar adni. Akkor rendben van.

Háromnegyed, megkezdődik a konferencia.

— Aludtatok egész éjszaka?

— Nem, majd lumpolunk ...

— Nézd, majd megsürgönyözőm, mi volt, most vedd elő szépen a noteszod. Te is Lajos. Nézzük össze a műszereket. Innen mérjük Athénig, negyedóránként. A sorrendet tudod. Három órára becsülöm az utat, az alatt kiderül, hogy van-e eltérés és mennyi. A tenger előtt kell tudnunk a tényállást. Most kimegyünk, rendbe hozzuk a gépeket. Még van annyi bennük, hogy a bemutatót lefűrészeljük. Utána feltöltjük a tartályokat. A bolgár uraknak, bármennyire sajnáljuk is, nem adhatjuk át a gépet. Beülhetnek, babrálnak, de start nincs. Nem a mienk a két fűrész. A gróf megadja a

szükséges felvilágosításokat németül, franciául, olaszul, angolul, svédül. Majd ráismersz, milyen nyelven beszélnek.

A szerviz nagyszerűen működött, még ránézni se engedtek a Huszonnégyesekre. Ki a gépekkel a gyöpre, s nézzük át őket.

— Gyújtással volt baj?

— Semmi. Kronométer.

Ó, hogy kiszedi ez a repülőtér az emberből az éjszakát. Le a kabátot, le a nyakkendőt, felgyűrni az ingujjakat, legjobb volna derékig meztelenül, de, sajna, nem lehet, nagy a nézőközönség. (Lambinak így sem tetszik a nyakkendőnélküliség). Más itt a szag, más talán a légnyomás is, bent, a városban olyan az ember, mint a folyami hal a kirakati siralomház-akváriumban.

Nincs semmi baj a fűrészszel. Jocónak igaza van, a farokkerék is sikerült. Ha Lambi tudná, hogy már Belgrádban nem három pont, hanem kicsit faroknehéz volt a leszállás; hogy mit bír a konstrukció hátul, enné a méreg. Idő? Jobbat rendelni sem kell. De mintha melegebb volna, mit otthon. Az indulás teljes feltöltéssel, két utassal, kissé hosszú lesz esetleg. Nem baj, van hely, majd elegánsan ragasztjuk a földhöz és idejében felszedjük. Lajos, ne ógyleg olyan kókadtan, gyere, inkább segíts, fordítsuk a fűrész Lambi mellé, álljanak gusztusosan, ha jönnek az urak.

A követ már itt is van. Mosolyog.

— Jelentést kaptam, hogy kellemesen töltöttétek az éjszakát ...

Hű, a tanácsoson semmi sem látszik. Hiába: diplomata, még a macskáját is leplezni tudja.

— Meddig maradtatok?

— Köszönjük, nemrégiben hagytuk abba.

— Nem is aludtatok?

— Az az élet, amit fent vagyunk.

— Nem maradhattok?

— Nem. Athénben várnak bennünket és sietni kell, tudod, esetleg angol-olasz háború ... Van valami híretek?

— Hát kérek, úgy látszik, meglesz ...

— Legalább addig várjanak, míg elstartolunk Krétáról. Visszafelé legföljebb gyalog jövőnk ...

Jönnek a bolgár tiszték. Elöl a légierőparancsnok, nagy tisztí uszály utána. Általános bemutatkozás. Előbb, talán, nézzék át az urak a gépet. A társalgás franciául folyik, a gróf viszi a szót, „Döle Ongroáz”.

— Eredj, Lambi, van akár egy órad is, de húsz percnél ne légy tovább fönt. Még tölteni kell ...

A gróf berántja a srófot, Lambi kikocog a starthoz, nekivág. Ejh, milyen lassú innen, messziről a start. És elég hosszú. Pedig nincs benne a második tag és a háromnegyed tartály üres. No, mindegy. Lambi azért ragasztott, hogy vadászmódon menjen föl. Jól van, Lambi, dörögj kedved szerint. Kissé lustán, nyújtottan csinálod, pedig te aludtál, selyempaplan alatt. Próbáld rövidebbre, attól lehet lágyabb és olvaszd össze a figurákat. Egyikből ki, másikba be. Úgy. Még finomabban. Egyelőre úgy vagyunk, mint a szegedi bicskagyártó a halas bicskával, nem tudjuk szériában

gyártani, csak annak, aki megérdemli. De ha rendelnek, meg kell nekik csinálni, legfőljebb Jocó megosztódik, mint az egysejtűek. Ha hazaérünk, első lesz az üzem dolga, disznóság, hogy majdnem kézzel csinálunk mindent, félév kell egy géphez. Ez a bukóforduló jó volt, a motor rendesen húz, a sárkány valóban sikerült. Áramvonalas, ha szabad mondanom, „korabeli”, legalább negyven kilométerrel több van benne, mint külföldi kollégáiban. Csak, azért, ha az újakat csináljuk, még könnyűtünk vagy tizenöt kilót. Kissé nehéz a fűrész, kissé túl tömör, túl magyar. A bolgár urak szakértők, mégis tetszik nekik. Meghiszem. Mutató fűrész és egész rendes műsort lehet vele kivágni. A luping jó volt, Lambi, csak én összeragasztottam volna kettőt-hármat belőle. Úgy mutatósabb. Mi az, előre akarod megpróbálni? Azt talán ne, főljebb javallanám, ötszázon előbb, csak ötvenen vagy a földtől. Jó, hogy belátad. No, letelt a húsz perc. Hú, de éhes vagyok, te is Lajos? Ühüm. Tudod mi volna jó? No? Mócsing tormával, vagy szalonna csípős paprikával, szikkadt kenyérral, rá egy pohár sör. Ital? Még víz se. De a szalonna nem volna rossz. Húzd egy likkal beljebb a nadrágszíjat, mert itt semmiféle koszt nem lesz. Mindjárt féltizenkettő, délben indulunk, háromkor várnak bennünket Athénben.

A bolgárok még visszaadják a kölcsönt. Messerschmitt 109-es nyargal, felhúz és fúródik bele az égbe. Netene, a macskát mégse lehet összehasonlítani a tigrissel. No, lássuk. Hú, ez még nálunk is többet tud, te, nézd, hogy áll az orrára és hogy vág le. Zúúú! Görcsöt kap a nyakam, ahogy a fejemet utána kapom, szemmel nem is lehet követni. Ezer lóerője van, mennydörgős mindenit, a mienk meg csak szikra. Nagyon tud! Úgy fúródik föl, hogy orsót csinál közben, majd megáll, akkor fordul orra. Höpp! Luping előre. Tatuli, kijön a szemed! Hopp! Még egy luping előre! No, aki ezzel légiharcba keveredik, dugja ki a fehér zsebkendő!

A parancsnok elkészön. Majd meglátjuk. Nagyon érdekes, tetszetős gép, gyakorlónak is jó, futárnak is, csak mintha kissé hosszú volna a startja. Kár, hogy nem lehet kipróbálni. Van az uraknak részletes műszaki leírásuk? Igen? Akkor küldjenek, minden bizonnyal visszatérünk a dologra. Vizontlátásra!

A követ kívárja a startot.

Gyerünk, szerviz tíz percet eldörgött az időből a bolgár vadász kolléga. Illene megismerkedni vele, de döcög a hangárok felé, ide nyilván nem jön. Itt a tankautó. Megy a dolog rendesen, nem pizmognak, kétolyan vastagon ők sem engedhetik a benzint. Milyen a nafta? Príma, jó könnyű, pontosan rendelés szerint. Olaj nem kell, köszönjük, de azért belenézünk. Van elég. Két perccel múlt dél, eredj Lambi, még késés lesz. Mi is tele vagyunk, rá a zárókupakot, a födelet, mehetünk. Minden rendben? Akkor Athénben találkozunk. Negyedóránként írjátok a műszereket.

Két taggal, tele tartályokkal csak hosszú a start. Igaz, kutya meleg van, híg a levegő. A meteorológia esőt nem mond. Mehetünk.

Gázt előre, végre start. No, eredj, eredj, de nehezen mégy, mindjárt vége van repülőtérenk. No, végre, gyerünk csak főljebb. Futót be. Darálás, darálás. Bent van! Ne félj, te bolond ló, nem rád repülünk. Lajos, el ne aludj, negyedkor írni kell. Nyolc perc múlva.

Azért, Jocó, kissé nehéz ez a láda. Ha itt volnál s a kezdeddel tartanád a botot, éreznéd, hogy fönt reagál a legkisebb mozdulatokra is, zabos paripa, de nagy fene-

ket kerít az indulásnak. Jocó, az volna az érzésed, hogy kissé vastagra sikerült. Kissé sűrűre. Igaz: eshet rá, süthet, fújhat rá, állja, mit neki Hekuba, de — cserépkályha! Sokat kell fűteni bele. Mit érsz vele, ha utána sokáig tartja odafönt a meleget, ha ki kell várni, míg bemelegszik. Arról szó sem lehet törés nélkül, hogy valahol kényszerleszállásra kerüljön a sor, nem tudná kifutni a formáját. Harmicöt-negyven lóerővel több kell bele, hogy jobban nyargaljon a gyepen, legföljebb idefönt nem vágatna, hanem száguldana. Azért senki sem haragszik, ha a fűrésze jobban nyeli a távot, de az már kissé kellemetlen, ha alig lehet elemelni a fűrész a repülőtér szélén lévő árok előtt. Na, mindegy, ezen már nem segíthetünk. Kissé túlkomoly az egész szerkesztés, ki kell majd belőle szedni a nehezéket, át kell konstruálni. Mindezeknek ellenére így, ahogy van, szívesen vállaljuk, Jocó, a fűrész, karácsonyra csinálhattok egyet ajándékba.

Hopp! Letelt a negyedóra! Az idő ellen igazán nem lehet semmiféle kifogást emelni. Úgy süt a nap, mintha filmen óhajtana szerepelni. Az ég kék, a föld zöld, a tájék gyönyörű, csak éppen nem írtunk még egyetlen adatot sem. Gyerünk Lajos!

Gyerünk! Könnyű ott, elől ülni, fogni a botot, tartani a lábkormányt és azt csinálni a fűrészszel, ami éppen az eszébe jut az embernek. Gyere hátra egyszer, ülj utas-ként, megfigyelőként, ballasztként, ahol csak a motorduruzsolást hallja az ember. Mrrrr! Mrrrr! Mrrrr! Így a végtelenségig. Illetve a leszállásig. Mászik és vánszorog a színes világ. Álmosító és zsongító a dolog, sok volt a koffein, a nikotin. Legjobb volna beülni, féloldalt a királyi ülésbe, nekidőlni az oldalnak s szundikálni. Az a kettő elől fitt, előkelő uhurahak, semmi baj, csuhaj, semmi, ne menj rózsám a tarlóra, gyenge vagy még a sarlóra ... Áh, ide is felmászik a kötelesség, ezerötszáz méterre? ... Na, írom...

— Írdd: magasság, sebesség, fordulatszám és a többi ... Igazán lepisloghatnád mögülem az egészet!

Ne mókázz, majd aludsz otthon, ha elmesélted a királyi szállás történetét a szájatató földieknek. Vedd le a kopott kalapot, dugd mögéd a poggyásztartóba, s nézd a balkáni világot, hú de változatos.

Hát az! Ni csak, ni csak, egyre kopárabbak lesznek a hegyek. Egyszerűen nem ismerik a fát. Ötven kilométerrel hátrább még legalább bokrok voltak, itt már azok is csenevészeden kezdnek, a hegy hegy marad minden paróka nélkül, s egyre fehérebben virítanak rajta a kecske, meg juhnyájak. Azután mintha nagytakarítást végeztek volna a díszes karaván előtt: megtisztul a lég, tágul a határ, vagy tizenöt kilométerre úgy el lehet látni, mint a legtisztább panorámába. Minden éles, minden tiszta, minden ragyogó, hegy, völgy, plató, megint hegy, megint völgy, megint plató. Mászik, suhan, siklik, úszik alul az egész világ, s nem is kell tartani jóformán a botkormányt, meg a fűrész magától, olajozott sínen, nincs hajigálás, nincs hullámhegy, völgy. Álom, te, tiszta álom, szép és fönséges, soha vissza nem lophatóan tisztító és gyönyörítő érzés itt ülni, bent a hófehér Huszonnégyesben! Ülni, úrnak a világ felett, egy kicsit földrész és történelem felett. Milyen színek, milyen távlatok, milyen rend és tisztaság! Természet, ez, Tatuli, természet, se füst, se korom, se kő, se aszfalt benne. Színek, meg színek, fények, meg árnyak egymás mellett, nem tudna ilyent festeni, mintázni semmiféle művész. Illetőleg mindenféle művész itt szagolna bele, itt látna bele a teremtés gyönyörűségébe. Te, Tatuli, szinte szebb ez, mint a hajigálás, dobálás idő, amikor az ember számot vet a ter-

mészet erőivel, de milliméterre, másodpercre és időre tudja, hogy mit tehet és felveszi a harcot. Dobsz, hajítsz, löksz, nyomsz, levágsz, fölemelkedsz? Itt az ellenszer a jobb kezemben, meg a balban. A jobb kiparírozza a vágást, kisimul, begyógyul nyomban a felület, a bal pedig egyszerűen benyom egy kis piros gombot, s felugrik a fordulatszám-láló. Komplikáltan támadsz? Oldalról is, hátulról is? Itt a lábormány, öregem, azzal is belépünk, s legfőljebb annyit érsz el, hogy elkanyarodunk messze, balra, kitérünk előled, megkerülünk, megelőzünk, kitolunk veled. Utóvégre kétszázhússzal nem bírod, lent imádkozhat a paraszt az eresz alatt, sírhat, hogy viszed, orkán, zivatar a szénáját, szalmáját, mi itt, a fehér Huszonnégyesben legfőljebb félünk tőled, de meg nem ijedünk ... Most pedig semmi szükség rád, hiszen olyan szép a világ, hogy azt se tudja a macskajajos légjáró, hogy merre is bámuljon ... Dehogynem. Ott, balra, messze, elől valami kavargó, emelkedik, lassan húz errefelé, oldalog, settenkedik, kéjeleg, mártogat ebben a gyönyörűséges légtengerben. Mi lehet? Füst, árnyék, forgószél? ... Várjunk a nyomozással, megint letelt egy negyedóra, írdd, Lajos, fordulatszám, magasság ...

Ezerhatszáz. A terep lent hepehupás, völgy, meg hegy, következképpen néha kétszázon érzi magát az ember, máskor a távlatok szétfolyása miatt háromezren. Szóval: csalóka dolog, de — mi lehet az az errefelé tekergő valami? Kollégák, mesterek, kelepelők, gólyák. Vagy ötven egy termikkéményben. Hogyan lehetne elsajátítani tőlük a termikvándorlást? Benne ülnek, fekszenek, élveznek és kényelmeskednek, mint előkelőség a díszpáholyban, kerengenek; spiráloznak, siklanak, fordulóznak, egyszerre. Lágyak, finomak, a bögyükben, törzsükben, csőrükben, nyakukban, farkukban, mindenükben soha utol nem érhető és nem utánozható műszerek vannak, finom, érzékeny, légnyomásra, emelésre, fuvallatra, süllyedésre, hőfokra, szellőre, szélre nyomban válaszoló ösztön, automatikus berendezésük ráfekteti őket a légmozgásra, mint dúsgazdagot a kényelemre. Elterülnek benn és sziesztáznak, nem mozdul a szárnyuk, vagy igen, egyszerre, tizedmásodpercre együtt, egyformán és azonnal dőlnek, hajlanak, merülnek, emelkednek, egyszerre hajlik, változik, nyúlik, szűkül, vagy éppen, tágul és szétterül, görbül, egyenesedik szárnyuk. Jégrevű, vagy tánckórus ehhez kismiska, ennél is, annál is, van mozdulatkülönbség keménységben, lágságban, legfeljebb a ritmust rángatják együtt; ezek: primabalerinák a legfelsőbb fokon, egyazon muzsikára kerengenek utolérhetetlen művészettel az ég alatt. Hű, ha el lehetne érni a vitorlázás ilyen fokát, nem ésszel: készséggel, tudással, megszokással és beidegződéssel! Nem kellene örökösen meteorológistát, térképet, sebességet, magasságot, variométert, logarlécet, gépet, diszponáltságot, utat, vasutat, folyót, várost figyelni! Az volna, az lenne az igazi repülés! Csak repülés ...

Mint a lassított film, úgy nyúlnak errefelé, ahogy a két sebesség, a vándorlásuk és a Huszonnégyes vágatása összeadódnak. Mintha húznák, tolnák őket ... A gólyakémény alja ezernyolcszázon lehet, a teteje kétezren, Strauss János Kékdunáját duruzsolja a motor közeledtükre: Tara-rara-rá rá-tatam, tará-rá-rá-rá-rátattam ... Tará-rá-rá-rá-rátattam, tará-rá-rá-rá-rátattim ... Érezni, hallani az első hegedűsök lágyfinom muzsikáját, látni, érezni a gólyabalett piruettrepülését. Ezek tudnak! Se éhség, se fajfenntartási ösztön nem irányítja most őket, kizárólag és egyes-egyedül a repülés szépsége. Egyre gigásziiban növekedik a gólyahenger a termikkéményben, ahogy lomhán és lustán közeledik, itt van, elhúzó, távolodik a Huszonnégyesektől. Két hőfe-

hér motorpillangó, két fehér, behúzottlábú merev gólya, s negyven, vagy ötven kollégaszár találkozása. Valamit illene csinálni, legalább bólogatós, billegetést, vagy valami mást, hogy figyeljenek ide, értsék meg a találkozás nagyszerűségét és jelentőségét. Ahoj, ahoj, mi vagyunk, jó utat ... De vétek megzavarni a találkozás repülőhangulatát, szétriasztani a gólya-passziót. Vagy felingerelni a kerengő madárkéményt. Bátorságukban támadnának, gólyaöszönnel, repülő-közösséggel, ellenfélnek néznék a két gépfűrész, s nem tudnának semmi kárt okozni benne. A két királyi Huszonnégyes bunker, kőfal ezekhez képest, végítélet, vágóhíd lenne kétezerkét-százat forduló srófja, nyakazná, fejezné szegényeket ... Nem, gyerünk, csak tovább, egyenesen, dróton, kurzuson, így legalább észre sem vesznek bennünket, ránk se pislognak, lényegtelen úszók vagyunk, napszálltával, amikor a kéményre ereszkednek, még ki se kelepelik majd a találkozást, a napi gólyaesemények sorában. Szervuszatok, gólyatatulik, más néznivaló van már, ott elől. Jó messze, páráskék csík húzódik a horizont alá. Nem föld, tenger, tenger! Görögország fölött vagyunk, jobbra, egészen, messze elől sötétlik és ködlik már az istenek trónszéke, az Olympos.

A színek még jobban megtűzesednek a szikrázó napfényben. A magasan járó kumuluszodrok habfehére, a homályos és mégis tiszta horizont, a távoli görög hegyek, s az Égei-tenger, fölötté az ég kékjével mind-mind ragyogóbbá lesznek, bőségesen ragyogóvá, szinte harsog a fény tobzódó bősége. Annyira világos van, annyi tele fényvel a táv, az ég, hogy már nem káprázik az ember szeme, bele tudna nézni a tűző napba hunyorítás nélkül. Egy órája alig jönnek a Huszonnégyesek, s már elől, a horizontba nyúló tengercsíkba ér a föld, a part, rajta pirinyó téglavörös pötty, valami elcseppentett festék, a nagy paletta színorgiájának fölséges ragyogásában: Szaloniki. A tenger csíkja egyre bővül, egyre tágul, kétszázhuossal, mintha friss zabot kaptak volna, száguldanak a Huszonnégyesek. Hajszál se rebben odakint, olyan csendes, nyugodt, égbeli ez a táj, kezdődik az istenek világa. Ebben a nyugodtságban, a mélyet lélegeztető tiszta égálgiban soha nem érzett könnyű szépségek, gondtalanságok, ízek és illatok keverednek bolondítóan gyönyörűséges harmóniában. Hol van már a szófiai macskajaj! Kifújta az istenek környezete. Friss vér, erő száguld emberben, idegben, csontban, nyirokérben, véredényben, benzincsőben, olajvezetékben. A motor, igen, a motor is mennyivel tágultabb tüdejű, dübörgése álomszerű zöngéssé válik, dudorász a négy henger, nincs műszer, amelynek mutatója idegesen rebbenne, remegne, mind áll, mintha megbűvölték volna, hipnotizált tünet az egész dolog idefönt és Szaloniki egyre virulóbban nyílik meg. Mint a most csókolt menyasszony, olyan szépségesen fiatal, színei, formái, mindene pompáznak, az élet és a szépség ereje kiteljesedve ragyognak szét. El ne érzékenyedj, Tatuli, ezért szép a repülés, belophatja az ember magát a szépek legszebbjébe. Bizonyosan rádióhullámok, sifírozott üzenetek, hírek, események, komplikációk és sakkhúzások suhannak el gondolatnál gyorsabb sebességgel a gépek mellett, s mindez nem ér be a legteljesebb területenkívüliségbe. Formák, szokások, nyűgök és keservek, minden emberi indulatok legtökéletesebb elfeledtetője ez az égszéli vándorlás és elől Szaloniki legszebb nászruhájában pompázik, beleölelkezik őszinte odaadással a tenger karjába.

Tenger, part, föld, levegő, ég, felhők, Olympos! Mintha külön rendezője volna az útnak és most felrakott minden díszletet, amit természet emberi szem számára

színpadra varázsolhat. Évezredek és keserves küzdelmek, háborúk, békék, fejlődések és vérontások, mitológia és összeesküvések burjánozhatnak odalent, de itt, ezernyolcszázon olyan panoráma nyílik, amelyért milliárdosok félvagonukat megadhatnák.

Nézd, mint terül szét beláthatatlan távolságra, mint olvad össze a távoli látóhatárba engedelmesen a látvány! Ahogyan part szegélyezi az Égei-tengert simuló, vízbeolvadó fövennyel, vagy mitológiai fennsőbbéggel súlyosodó hegyekkel; ugyanúgy vonul fent, a mélykék, végtelen ég szélén a kumuluszok gomolynyája. A szárazföld fölött a termiek hancúroznak, elvonulnak a partszéléig, ott felolvadnak, megsemmisülnek, elpárolognak, vagy eltűnnek a tenger párázásában. Lent föld és partvonal a térkép, fent ugyanúgy rajzolódik vonalról-vonalra az égre a kumuluszok rajzszakozásával a szárazföld és a tenger elválása. A tenger lent tisztakék, fent az ég tisztakék és a két kékség fénylő légi útján suhogva surran suttogó motorszóval a két hófehér géppille.

Lágy csipkézéssel ér véget a város a tengerparton, ahol sétányok, strandok, kikötőrészek vannak. Lakodalmian megtisztálkodott Thessaloniki, babaváros, nem látszik fel semmi mozgás, olyan paránná finomult a távlatok végtelenségében. Legalább ötven kilométerre el lehet látni köröskörül. Nem ötvenre, százra, kétszázra. szinte nincs vég, ahol összeölelkezik a tenger és az ég és még túllátni az ölelkezésen is!

A tenger!

Lustasárga, restkék, pihenőzöld színek heverésznek a partszéli sekély vízben, ágyúk fővenyteste hol mélyebbre, hol sekélyebbre nyújtózkodik a nagy tengerkékbe. Szellő simít a színek napfűrdőzésére bodros hullámruhát, amelyen éknek, gombnak, sujtásnak fest egy-egy fehér pettyháromszög. Vitorlás lehet. Egy csepp, gombostűfejnyi csepp a vitorlák árnyéka, összeolvad a hajótest, a csónaktest szürkebarnaságával.

— Írjad, Lajos, ne bámuljuk el az adatokat ...

Krikszkrakszot fut a ceruza, eh, mit, majd kisilabizáljuk odalent, most hagyjuk ezt a gépiességet, ellenőrzést, kopogtatást. Lent mélyül a tenger kékje, fent világűrbe magasodik, mindkettő egyre jobban tisztul, végtelenedik s mégis lent is, fent is más! Lent kézzelfoghatóan, megsimogathatóan, érzékelhetően mélykék, fent valószínűtlenül, mesevilág hihetetlen hihetőségével távul és bűvöl a kék. Lent kék, fent kék, közben két vakítófehér, merevszárnyú, lábabehúzott madár. Virít a piros és a zöld Lambiék gépjéről. Hajrá, gyerünk rátok! Súúúú! Már ott is vagyunk, mintha álmodnánk az egészet. Előbb féloldalt és fölfelé egy kicsit, hadd lássuk, hogyan illik a tenger kékjébe? Pompás! Várjatok csak. Huss, csússzunk egy kicsit le, balra, egyvonalba, van itt hely, kocogjunk egymás mellett egy kicsit. Lambi, maradj csak zsinóron, majd mi szépen melléd suhogunk. Úgy. Még közelebb. Még. Van vagy ötven méter a két szárnyvég között, nyugodtan le lehet belőle faragni negyvenet. Így, most tíz. Vagy csak nyolc méter. Esetleg öt. Na, fussunk csak párhuzamosan, legyünk két végtelenbefutó.

Hű, a ragyogóját! Hát van képük inni, s enni ebben a gyönyörűségben. Kezdi a gróf. Maga mögé nyúl — jól látni, itt van egy nyaklevesnyire a társaság —,

elővesz egy előkelő pilótapalackot. Letekeri a kupakját, önt. Konyak lehet. Sárgán csillog a csurgóvonala. Int, hogy prozit, s felhajtja. A mindenedet! Most megkocogtatja Lambi vállát. Hátranéz. Elereszti a botot, féloldalt fordul, átveszi a teletöltött kupakot, a szájához emeli, egy kortyot iszik. Ünnepien rezeg az ádámcsutkája. Forgatja a szemét az élvezettől és kört simogat a gyomrára, hogy mennyire ízlik. Pokolba minden szesszel a világon, de most jó volna egy korty konyak, a test lerázta a látvány láttára a mitológiai hangulatot és követel legalább egy kortyot abból a kellemes csípő italból. De nem adnak, nem is adhatnának, de nem is akarnak. Csak nyelnek és élveznek. Te, Lajos, ha elő mernek venni egy falat harapnivalót, beléjük megyünk!

Azért is elővesznek. Szendvicset. Zsömlé, sonkával, vajjal. Ni, lelóg egyhelyt a sonka széle, a jó finom, sós, omlós sonka vége, kis zsírér van piros pofáján! Összeszalad az ember szájában az íz. Lassan, végtelen és bosszantó nyugalommal emelik ki a zacskóból a sonkászemlyét és nyeldesik tempós kimértséggel. Pukkadjatok meg! Gázt, meghúzni a botot, ágaskodj fel Huszonnégyes, dúrd fel az orrod az égkékbe, hagyd itt ezeket a profán lelkeket, akik falnak, nyelnek, rágnak az Olympos kapujában, — s nem adnak egyetlen falatot sem, holott hangosabb a gyomorkorgás nálunk, mint a gépdübörgés. Igenis, pukkadjatok meg, ezennel felmondjuk a repülési sorrendet, megyünk a magunk útján, ha kell, tízkilométerrel is arrébb, beljebb a tenger szíve felé, majd találkozunk Athénben, ha egyáltalán megismerünk majd benneket és ha szóba állunk veletek!

De nem lehet ezektől megszökni. Itt vagyunk, s ők is itt vannak. Lambi vigyorg, a gróf szintúgy, idesuhannak öt méterre, s fenik ránk a mutatóujjukat: úgy kellett, úgy kellett, káposztába hús kellett! ... Főnt maradtatok, züllöttetek egész éjszaka, nem faltatok este óta, akkor is csak kutyaftutában, s most ég a pokol? .. Csak akkora csepp rádiónk lehetne, hogy rájuk verhetnénk! Mit lehetne csinálni? Ezek még képesek rágyújtani és pőfékelni a nagy dőzsölésben. Mit? Na, megállj, betyár, megállj! Várj, hogyan is van a Tannhäuserből az a bizonyos kórus a gróffal? Megvan: Tratta-ratta-ratta-tam, tratta-ratta-ratta-tam ... A gróf, a gróf a vízbe fúlt, a gróf, a gróf a vízbe fúlt, a gróf, a gróf a vízbe fúlt, mentsük meg őt! ... Tátsd el a szád Lajos, fújjuk! Ládd, a vigyorgást már abbahagyták és erősen figyelnek. A gróf nem röstell a füléhez tenyérnagyítót tenni, úgy hallgat. Te, ezek megint csúfolódnak, azt mutogatják, hogy fújjad, fújjad, nem hallunk semmit, persze, megint az éjszaka betegjei vagytok, nem hallatszik a hangotok, rekedtek vagytok a sok gajdolástól.

Nem halljátok, na megállj!

Nézd, gróf, lent a víz. Ezt érted? Jó! Hát akkor adjuk értésedre, hogy belepottyanhatsz? Úgy, hogy Zsuppsz! Na érted? Igen? Hát akkor zendítsünk rá a kórusra: A gróf, a gróf a vízbe fúlt! ..

Höhő, már érti! Dühös vagy? Köszönjük, több kérdésünk a vádlotthoz nincs, pá, pá! Gyerünk zsinóron!

Na, mi az, Lambi most te kezded? Hinta, palinta? Ez szép volt, kecsesen, finoman csináltad, előbb fölénk huppantál, azután levágtál jobbra, s körülkigyóztál. Remek. Na, maradj csak dróton, majd most mi. Kis csónakom, a Dunán lengedez ... Tá-tá-lá-lá, tilalá, láttá-tá ... Most te! Jó. Most mi! Te, Lambi, emlékszel, gyerekkorodban

a függőlegyek hancúroztak így az almafa árnyékában. Függték, függték, azután hupp, lekanyarodtak, körülköröztek, megálltak s jött a légykartárs. Te, ha vannak még istenszellemek az Olympuson, most lekönyökölnék, mint Murilló angyalai, s nézik a hancúrt, illet még a jó öreg Zeusz istenúr se látott, hát csak hadd nézze! Figura jobbra, figura balra, hölgyválasz, bók, kerengés, sasszé. Tus. Előrről! Rímek vagyunk, repülés vagyunk, harmónia vagyunk, amit parancsoltok és köztönivaló kölykök vagyunk, Lambi, valamennyien, rá se gondolunk, hogy rotyoghat a motor, leállhat a sróf, s mi lesz? Még egy ócska autóbelső sincs velünk, amibe a csupaszs szuszogásunkat belekapaszkozhatjuk, mert innen csak fürdő ígérkezik: arról se lehet szó, hogy kényszerleszálljunk szárazföldre, annyira bent vagyunk a tenger fölött. Igaz, hogy ha kijebbn lennénk, az se népünnepély, hiszen kéttenyényi egyenes sincs az olympuszi világban, kopaszság, hőség az egész part jobbról, végeredményben mind-egy, hogy törik, vagy merül a dolog.

Azért mégis, húzódjunk jobbra egy kicsit, a szárazföld csak szárazföld. És a szárazföld ez esetben a teljes Olymposz teljes gőgösségében és istenségi fennsőbbségében. Most, hogy a műsor befejeződött, mennyivel zárkózottabbá lett, s mennyire tartja a méltóság távolságát. Fenn hordja az orrát, ide se pislant. Hát nem is kell, tisztelt istenhegy, gőgdöd mozdulatlansága, zárkózottságod gőgössége leseprí rólad ebben a tárgyilagosságsütésben a misztikusság minden sallangját. Csupaszs vagy, öreg, kopott vagy, öreg, őszülsz, kopaszodsz. Antik vagy, vénség vagy, csúnya vagy. Brr! Hogyan tudtak népeid képzeletviláguk minden szépségével felruházni? Hiszen vagy, de semmit nem érsz, lekoldusodtál, nincs rajtad még borókafenyő se tán, gúnyád még földinek is túl koldusos. Lehet, hogy búbod fölött pompáznak a legszebb villámok, de így, a nap, a nap legteljesebb fényében még lecsúszott előkelőségnek sem festesz. Elég volt belőled, jó, hogy hátramaradsz lassan, nem fordulunk utánad. Gyerünk szorosabban az ülésbe és nézzük a hűtött olaj cirkulálását, nem melepszünk-e? Nem. Megy a dolog olajozottan és igazán itt lehetne már Athén.

Pedig ez még csak az út közepe!

Legalább másfél óra még Athén, valahol Larissza magasságában, egyre jobban a mélyebb és még kékebb tenger fölött húz a két fehér Huszonnégyes, a csipkézett, cikkcakkos part jobbról távoli kulisszának tetszik, olyan valószínűtlenül szép a tenger, az ég, a napsütés, a tenger mozdulatlan simasága, bársonyos elterültsége, mint a túlélénk hívogató idegenforgalmi plakátok égő színorgiája. Csak volna legalább egy falat kenyér, s egy ital víz, elnyomni, eloltani a szófiai éjszakát követő önkéntes koplaláséhét, szomját. No, mindjárt ott leszünk! Elöl balra már ködlik valami. Föld! Föld! Az, igen, de csak az északi Sporádok egy-egy falatja. Ott, egészen messze, elől, a panoráma legeslegvégében, komoly és kiadós föld ígérkezik, Évriposz, azon már csak egy ugrás, s előáll majd az éhes légiutas számára Athén, rágni és nyelnivalóval. Mindegy, ha vaspor is lesz, csak gyerünk, teríték sem kell, főúr, csak úgy állva. Be sem mutatkozunk senkinek, míg fel nem szolgálnak, főúr, valamit, bármit. Előbb kosztolás, azután ismerkedés, van szerencsém, itt vagyunk, parancsoljon. Csak egyetlenegy tőpörtös pogácsa lenne itt, de nincs, csak történelem, meghatódottság, panoráma, látványosság, orvosságlevégő, kő, víz, part, motorbúgás, műszer, mutató és repülés,

amiért egy álló hétig is érdemes koplalni. Hát akkor mit akarsz, Lajos, még háromnegyed óra, s koszthoz érünk!

Vége a panorámának, a felhőörsök itt kószálnak az evriposzi partok szegélyén. Napsütés, árnyék, megint napsütés, megint árnyék. Vékony, elnyúlt, lusta, sütkérező fellegek, ilyeneket festenek a falusi műkedvelők díszleteire. Evriposz nem nagy látványosság, inkább dombos, mint hegyes. Feltűnően üres az egész sziget, alig egy pár kunyhó, alig egy pár nyáj, út semmi. Ugyan, minek is tolakodnának itt a semmiért?

De az, ott elöl, már Athént rejti. Keskeny öbölcsík, egy suhanás az egész, ni csak, ez Marathón. Ha innen gyalog beért a tag annakidején, legfőljebb tíz liter benzint re vagyunk Athéntől.

Micsoda udvariatlanság! Most következik a záporpróba a nagyszerű színelőadás után. Szél, eső, zivatar, mennydörgés, villám. Ázott ürgeként érünk eresz alá?

Lajos, ügyelj, csöpög megint a tető, írdd utoljára az adatokat, s őrizd meg a jegyzőkönyvecskédet, hogy Lambi idegenvezető úrnak módjában legyen az adatokat összehasonlítani. Felírtad mindenkor az időpontokat is? Remek! Húzd be az ablakot, ne vágjon be az eső és számolj, hogy mennyit késünk. Most van kerek három órája annak, hogy elhagytuk Szófiát. Igazság szerint itt kellene lenni valahol Athénnek, figyeld az Akropoliszt. Az ám, Lambi hol van?

Már suhan lefelé, lógatja a gólyalábakat, ez le akar szállni. Három óra és három perc. Ebben a szakadó esőben kell leszállni, na mindegy. Ez, a barna, esőpatakoktól csillogó, nagy, maszatos tér a repülőtér. Gyöptelen, kavicsos, homokos. Lambi Huszonnégyese pufálja szét a tócsákat. Három óra öt perc. Kocc, megjöttünk. Zörög a fűrészlaláról, mintha géppuskáznák, vágja föl a kavicsokat. Csak a srófot ne érje meg valamelyik, rostokolhatunk egy hetet, mire újat küldenek, zászló, fogadtatás semmi, hogyne, majd bőrig áznak! Két nagy fekete autó szomorkodik az eresz alatt, te, ezek a mieink lesznek, tényleg, ott a piros-fehér-zöld az autókön és a diplomáciai jelzés. CD. Három óra hét perc, kikapcsolni, benzin, olaj, zárva, másszunk ki, mert megémeberedek.

Kedves, szélesgesztusú, kemény kézfogású, ezüsthajú úr a követ.

— Hát ti vonaton jöttetek, hogy ilyen pontosak vagytok? Még be sem álltunk az eső elől az eresz alá, már itt vagytok. Megvallom, arra számítottunk, hogy órákat kés-tek ...

Az itteni követségi tanácsos még a szófiainál is barátságosabb. Mindjárt cigaretával kínál. Szívd, Lajos, mellre, te élsz vele, kár, hogy fogadáshoz nem hoznak kacsasültet párolt káposztával. No, mindegy. Nézzük meg, mi a program és mikor indulhatunk tovább: Alexandria via Kréta.

— Nem tudom, meddig maradtok és nem kell-e hazulról valamiféle utasítást kérni: az olaszok megüzenték Angliának a háborút ...

Püff! Új figura ugyan, de rostokolásról szó sincs.

— Mi benne vagyunk?

— Nem? Akkor tehát semlegesek vagyunk. És ha semlegesek vagyunk, megyünk, visszük a fűrészeket. Ma már úgyse indulhatunk, gyerünk be, ha rendben vagyunk és halljuk meg a híreket.

— Szállásról már gondoskodtunk — mondja a követ, — este nálam vacsoráztok.

Végre egy rendes ember, ennivalót emleget. Lambiék üljenek az első kocsiba, együtt nem megyünk, mert abból botrány lesz a szendvicsek miatt, amivel Szaloniki táján gonoszokdtak.

De mennyivel lustábban mozognak itt a szerviz emberei. Ugyanolyan nyakiglábas gúnyában vannak, mint mindenütt máshol a világban és — lassított felvétel a munkájuk. De viszont hárommennyit beszélnek és nagy feneket kerítenek még annak is, hogy megfogják a szárnyvéget. Persze, déli nép és a nap már megint süti őket. Phú, ez aztán kánikula, mennyivel jobb volt ezernyolcszázon. Viszontlátásra benzintábornok urak, olajgenerális urak, majd holnap. Mi megyünk, enni, inni, a nemjóját, hol egy falat, hadd nyeljem le. Oleanderbokrok, olajfák, s az olajfák ernyője összeborul az út felett. Ömlik a hőség mindenfelől, szamaraskordé vonul az olajfafolyosón, lassún, tempósan, ráérőn. Kanyar, simaság, kanyar, simaság, kis kapaszkodók, kis lankások. Itt már aratnak, a köves, szegény földön olyan ritka a zab, hogy araszra vannak egymástól a szálak. No, testvér, te se nyersz első díjat a mezőgazdasági kiállításokon ezzel a gazzal.

Emelkedő, árnyas olajfaliget, hűvös a domb, a fa tetejéig és azontúl — Athén, kiterülten, márványdíszen, mint a csipke, úgy finomkodik, mint a tükör, úgy fénylik a csodálatos város. Kissé mintha Róma volna, mintha olasz volna, dudacserepes tetők, kiugrók, sok ácsorgó ember. Athén! Kissé illatos város, itt jól szétnézünk, ha mindjárt kitört is az angol-olasz háború. Trópusi sisakos, hófehér, nagymozdulatú rendőr, a forgalmi karnagy, csupa fortisszimót vezényel. Tányérsapkák, fénylő csizmák, rengeteg márvány és — Hotel Grande Bretagne délszaki növényes bejárattal, vörös kókuszszőnyeggel, a halljában furcsa, dallamos görög szóval, eon, eon, eon

...

— Mossátok le az út porát, s jöjjetek le a bárba, vendégeim vagytok ...

Igenis követ úr, megyünk, végre valaki vendéglátásról beszél. Mindegy, akármi lesz, tripla adagot kérünk, ugye Lajos.

Jószagú, süket-előkelő folyosók, valami diplomáciás nyugalom és finomság az egész épületben. Halkan surranó személyzet. Óriási fagömb a szobakulcs karmájában, nyilván azért, ha tengerbe ejti valaki, fennmaradjon a sósvízben.

— Parancsoljatok — készségeskedik a tanácsos a hallban és mellette a külkereskedelmi megbízott, — erre parancsoljatok a bárba.

Hűs, süppedőszőnyeges, óriási hodályéttermek, márvány átjárók, hallok, megint hallok, egész teremváros után a bár nyakigérő fémszékekkel, italeklámokkal és — semmi étel. Te, ezeknek fogalmuk sincs arról, hogy kopog a szemünk az éhségtől, oranzsádót rendelnek jéggel! Jól hallod és látod, oranzsádót! Ó, hogy az a!...

— Estére majd szolgálók részletekkel fiúk, — mondja a követ, — nem avatkozom a dolgotokba, de ebben a percben már én vagyok az ország, s nékem kell rólatok gondoskodnom. Bizonytalanságba nem engedünk benneteket, külön letárgyalom majd a problémát az angol, az olasz és az egyiptomi követséggel, valamennyiükkel igen jó, szívélyes viszonyban vagyunk. Ha azt mondják: még mehettek, — mehettek. A visszafelé való útban már a kairói kolléga segít majd. Jó utatok volt?

Igen? Hát akkor ne vegyétek rossz néven, de hadüzenet idején mégis van valami dolga a követnek, itt hagylak benneteket. Szóval: este kilenckor nálam ...

Lambi átalakult pézügyminiszterré, megy a drachmák után, a gróf kuzinok után. Ennek rokona az egész világ, minden országban van atyafia. Vacsoráig még van négy óra, találkozás fél kilenckor a hallban.

— Azonban drachmát kérünk, mi addig felelsz az athéni készletet.

A szálloda portása is fintorogtatja az orrát a font láttára. Kölcsönt ad, de beváltásról hallani sem akar. Jól van, Lambi, adj egy marokkal, viszlát!

Hát az Athén? Szép. Milyen festőien pomponos legény ácsorog díszőrséget a hősi emlékműnél és milyen fűszeres a levegő! A nők mezitlábba húzzák a cipőt és a hőség elől, napsütés elől fátyolkendővel takarják el a fejüket.

— Gyerünk ki a tengerhez, gyerünk Pireusba!

Gyerünk, de merre? Eon, avagy eosz, nem tudunk ezekkel szót váltani, görög-pótlósok vagyunk, navigáljunk hát önmagunkat. Ügyelj csak, Tatuli, tudod a tengernek szaga van. Szagolj csak szét a világban. Amerről legjobban érezzük, arra van a tenger. Mesevilág ez, a kerítés, a fal, a járda mind-mind márványból van. Kissé girbe-gurba, de márvány és nézd, milyen nemesen trónol Athén felett a csodálatos Akropolisz! Oda felmegyünk!

— De előbb falunk egyet!

— Mindegy, hogy mit, csak étel legyen.

— Csak. De ha már itt vagyunk, eszünk valami kikötői specialitást Pireuszban. Taxin, villamoson, földalattin, gyalog?

— Gyalog, az illat után.

Már csak azért is, mert gyalogosan lehet legtöbbet látni idegen városból. Különösen azután, hogy az ország fölött egyszerűen végigszáll az ember. Vasalt nadrágok, ragyogó cipők, sok födetlen fej, tágas és nagy kirakatok, rengeteg cukrászda, vendéglő, zöldségesület, selyembolt, kevés könyvkereskedés, még több trafik, amelyben kettőt árulnak: trafikot és édességet. Görög szó hömpölyög végtelen áradatban az ajkáról, rengeteg mutogatás a sok szöveghez, széles, nagyívú gesztusok. Zöld villamos baktat, nagyokat döccen a tág sínkötéseken, folyton magyarázó kalauzok teljesítenek bennük szolgálatot. Visszafelé nem árt kipróbálni a delejközlekedést. Az Akropolisz lassan, lépésben elmarad, kifogy a márványjárda, lassan semmiféle járda sem lesz, csak a csupasz köves talaj, lassan kerítés sincs, városrendezés sincs. Olyan szögben és pözban építették itt a házakat, ahogy a sok terefele közben éppen eszébe jutott az építésznek, de az is lehet, hogy műemléket kellett kerülgetni, vagy körülépíteni. Ötletszerű és szeszélyes minden utca, sok benne a zsák, egyre — minden előzetes bejelentés nélkül — vége lesz, mert kis domb áll előtte, a dombra csak gyalogcsapás vezet fel és a domb tetején vadonatúj családi házak öreg viskók szomszédságában.

A két Huszonnégyessel igazság szerint körül kellene körözni egész Athént, megnézni felülről és közlelről, böggő, vijjogó motorral, buktatott, majd megemelt géppel magát a tiszteletre és csodálatra méltó Akropoliszt, kérdés, hogy adnak-e a dologhoz engedélyt, nem szívesen tűrik meg maguk fölött a metropolisok az alig százlóerős motorokat alacsonyán. Azután lehet valami katonai titok is idelent, nem bizonyos,

hogy vezet repülőút Athén tetején. Mindenesetre meg kell próbálni, ha ugyan lesz rá idő. Most minden attól függ, hogy áll a háború ügye az olaszok és az angolok között. Ha már nem várhattak még két napot, hogy a Huszonnégyesek lerepülhettek volna nyugodtan és zavartalanul, a béke utolsó utasaként Egyiptomba, ki kell ismerni a körülményeket a megindult háború első óráiban és ha a követ, mint államhatalom nem inti le a további repülést, meg kell keresni az egyetlen egérutat, amely Athénből Alexandriába vezet. Sajnos, Krétán le kell szállni üzemanyagért, annyi benzin nem fér a tartályokba, hogy leszállás nélkül menne a dolog. Illetőleg: férhet, de igazán minden gyűszűnyit be keljen osztani és esetleg néhány kilométerrel az egyiptomi part előtt fogyna ki. Vitorlázni pedig nem lehet a Huszonnégyesekkel.

Másszuk meg ezt a kis dombot, annak a tetejéről — az illat erősödése alapján — most már igazán meg kell látni a tengert.

Tessék, itt van, Pireusz, a sokat emlegetett, tanult Pireusz, csak ne lenne olyan étvágytalanítóan bűzös. Nagy, korlátos sétány húzódik a partján, s az öböl rendkívül sekély. Ameddig a szem ellát, sejteni lehet a fenekét. Térden felül felgyúrt nadrággal bele lehet jó messzire lábalni, akár az a néhány, vetőhálós halász, akik éppen halat szeretnének fogni. Nyilván azért állanak a vízben. Ott a bal hónuk alatt a vetőháló és nem moccannának kétösszemarok drachmáért! Nem lehet eldönteni, hogy azért mozdatlanok, mert nem akarják elriasztani a halakat, ha közelednének, vagy pedig azért, mert — lusták és ebben a rekkenő görög melegben komoly elhatározás kell ahhoz, hogy komoly mozdatatot végezzen az ember. A helyzet tehát az, hogy a halászok nem mozdulnak. Emitt meg egy keménykalapos férfi, — rejtély, hogy miért éppen fekete keménykalapot visel kánikula ellen — rendíthetetlen nyugalommal guggol a sarkán, illetőleg inkább ül és egy lepedőnagy görög lapot olvas. De ezt is olyan mozdatlanul cselekszi, mint a halász a szoborállást. Még a szeme sem mozdul, talán nem is pislant.

Csak hadd álljanak, guggoljanak a pireuszi ráérők, éhes vándor, eredj valami harapnivaló után. Van itt mindenféle. Például zöldség és megint zöldség. Hagymák, egyebek. Ezt a nyerskosztot nyugodtan el lehet hagyni. Azután itt van a dió nagyságú olajbogyó. Csúnya is, gusztustalan is. Köszönjük. Akkor talán, tessék parancsolni mindenféle és fajta hideg sült halakat azonmód, ahogy Pireusz pora tartósan belepte. Mindjárt talajkóstolót is lehet rendezni, egyik eszik, majd a másik addig hessegeti a legyeket. Megjegyzendő, nagyon szép, fényeshátú zöld legyek a pireusziak, nagyon szép latin nevük lehetosz, csak nem jut eszünkbe. Hát, ha a hal se ízlik uraságtoknak, méltóztassanak bejönni ebbe a pékségbe, szép, hosszúszerű, száraz térszafélék, egyik fogja, másik eheti. Nem, köszönjük, akkor inkább még egy oranzsádot a Hotel Grand Bretagne bárjában higiénikus kockajéggel, szalmaszállal, hosszúnyelű kanállal és gólyalábszékkal. Gyerünk vissza, Lajos, itt nem sok látnivaló van, vagy inkább csavarogjunk egyet a hajók táján. Jó gyerünk! Öreg bádogvasalók, kishasúak, nagyelejűek, mégis tengerjárók. Lomhák, bűzősek, erjedt halszagúak, nincs rajtuk egyetlen szál ember, de viszont tele vannak a kikötőbéli korcsmafélék. Nyilván a bádogvasalók helyezték át a kocsmákba a főhadiszállást. Hát akkor nézzünk be egy ilyen korcsmába.

— Jó napotosz kívánunkön! Kérünk egy pohár bármitosz!

Nagyszerűen megérti. Az ember rámutat egy üvegre. Rábök magára, rábök a társtagra. Nekem eggyel, neki eggyel.

— Ricina?

Azt mondja a korcsmáros, hogy ricina. Jó, hát legyen ricina. Az is bizonyosan valami. Hát a mutatott üveg tartalma ricina. Kis talpas poharat mutat a görög. Nem, a nagyobbikkal. Nem vagyunk italosak, dehát ha már kóstolunk Pireusz partján, nagyobb pohárral kóstolunk. Lássák, hogy rendes tagokkal van dolguk, előbb fizetünk, s csak azután fogyasztunk. Tessék parancsolni, kedves mester, itt a drachmakészlet, vegye ki a kiveendőket, s adja vissza a visszaadandókat. Úgy, kész végeztem! Koccintsunk Lajos, — brr! Ennek terpentin volt a töve. Hú, de keserves íze van! Üvegbe szorított Pireusz ricinusolajjal ízesítve ... Te, tudom már mi ez! Még odahaza, az indulás előtti napokban magyarázta egy globetrotter tag, hogy vigyázzatok, fiúk, a görög ital nem mind nektár, nem mind istenek itala, van közöttük latroké is. Van egyfajta boruk, amit úgy készítenek, hogy a hordó alját megpakolják egyszerűen tört gyantával, ráeresztik az újbort, vagy a mustot, pontosan már nem tudom, elég az hozzá, hogy ráeresztik, ledugaszolják, azután az egész hordót, úgy, ahogy van, körülöntik gipsszel. Állítólag azért, hogy ez a borfajta a nagy melegben szabadon nem érhet. Szóval: körülöntik a hordót gipsszel, úgy marad gipszbörtönben a gyantásbor esztendőig, azután leverik a gipszet, kiszedik a bort. Nyilván ez az illető, ez a ricina. Köszönjük, elég volt egy korty belőle, ami megmarad, osszák ki a szegények között. Hadd legyen jó napjuk.

Gyerünk vissza!

Hát a kucorgó görög ugyanúgy kucorog, mozdulatlanul és nem lapozott, pedig négyréthajtott újságot olvas, ha ugyan nem nyitott szemmel alszik. Ez nem olvas, egyszerűen semmit sem csinál és a semmit így, guggolva tudja legkényelmesebben nem csinálni. A halász-szobrok pedig csakazértis nem mozdulnak, nyilván alul hűtetik magukat az olajos kikötői tengervízben, fölül meg pihennek.

Ellenben ezt a zöld villamost megfogadjuk.

A kalauz hallja a számára érthetetlen bükkfanyelvet, látja a marokban mutogatott apródrachmát, s érti a mutogatást, hogy kettőt kérünk. Hova? Ahova a kalauz úr akarja. Mi majd ügyelünk a vidékre, s ha nagyon eltérne a villamos kurzusa, majd szólunk, vagy lelépünk. A zöld villamos ránt egyet, s vágat végig a pireuszi partrészen, azután nekifordult a belső, márványos és aszfaltod Athénnek, eldöcög Hadrianusz császár görbe diadalíve mellett, a kalauz bólintással megerősíti, hogy igen, jól tudják az urak, ez valóban Hadriánusz diadalíve. De úgy bólint, mintha mondaná, hogy ő mindig csodálkozik, amikor újból, meg újból ideér a kocsival, hogy még mindig áll a dülöngélő diadalív. Nyilván a történelem tartja mindössze.

Hopp, a vidék már ismerős, talán átvesszük az idegenvezetést, kedves kalauz úr! Ez itt, ahol a pomponos őr árnyékban ügyel, az ismeretlen katona álmára, a hősi emlékmű és emez itt a Grand Bretagne.

— Menjünk be egy cukrászdába?

— Ne! Ha már eddig koplaltunk, ne rontsuk el az étvágyunkat estig. Majd a követ vacsoráján!

Végre ballag már a négytagú társaság a követségi negyed felé este az athéni aszfalton, nyugodt, kényelmes, megnyújtott, lomha, várostmászó léptekkel. Ez itt a követség. Isten hozta az urakat, már vártuk Önöket, erre méltóztassanak parancsolni.

Itt nemzetközi esemény és összejövétel van a mellényzsebben. Vagy a két Hu-

szonnéggyessel jött négy magyar, vagy a kitört új háború tiszteletére, de eleven hercegnő van jelen, perlez vous francaise? ... Qui, illetőleg dehogyis qui, majd a követ úr, vagy saját grófunk lefordítják, ha mondanánk valami érdekeset, de erre bajosan kerül sor az est folyamán. Glaszékesztyűs inas ezüsttálcán italokat szolgál fel a vacsoraelőtti összemelegedő beszélgetésben. csak nem oranzsád? Nem, dehogy, aperitif! Még ez hiányzott ...

Másik inas, másik ezüsttálca, de ezen már harapnivaló van, amolyan vacsoraelővaló. Libamájás kenyérszeletek. Libamáj? Igen, hazai, konzerv, de olyan, mintha friss volna.

A minden bizonnyal érdekes beszélgetést a hercegnő személyesen irányítja, a második inas pedig, nem tudni, milyen parancs alapján, egyszerűen nem szolgálja fel a májaskenyereket. Nyilván azért nem, mert nem illik vacsora előtt falni, csak éppen behozzák. Hát majd öntevékenyek leszünk. Lambi, te csak magyarázz, bólogass; grófunk, kegyeskedj tovább fenni a beszéd fonalát. Lajos falazz. Úgy. Most és falazok, s te emelj el három-négy kenyeret egyszerre a jó vastag libamájjal. Hú, micsoda fölséges íz, falat. A hercegnő témája nagyon érdekes, még Lambit is szóval tartja, nem figyelnek ide, nyugodtan játszhatjuk ezt a gyönyörű játékot. Nyúlni egy, bekapni kettő, lenyelni három! Még egyszer! Nyúlni egy ..

Pardon, jön az inas, nézi az üres tálcát.

— Atyámfia, szánjuk bánjuk, de igazság szerint tegnap este vacsoráztunk és azóta csak jöttünk és itt vagyunk. Nem volt huszonnégy órája meleg kanál a gyomrunkban. Messzi útról jött ember nagyot fal, eltüntettük, hozza vígan a második tálat.

Rendes ember, kettővel hoz. Így már könnyebb lesz vacsoráig. A második közepe táján, jöhet az aperitif. De most már illik figyelni a társalgás menetét:

— Hát itt az a helyzet, hogy a görög nem szereti az olaszt, sőt: haragszik rá. A szigetek miatt. A zöld-fehér-piros színt nem szeretik, igen haragosan nézik sokszor is a mi színeinket is, az olaszok fordítottját. De viszont az angolokat sem szeretik. Szintén a szigetek miatt. Az angolok sokat ígértek — munkaalkalmat, iparosítást, segítő beavatkozást, felszerelést, szállítmányokat, bőséges és állandó pótlást, lehetőségeket és összeköttetést, de — semmit sem adtak az ígéreteken kívül. Dehát titeket nem az athéni helyzet érdekel, hanem az olasz-angol. Hadieseményekről még semmiféle jelentés nem jött, úgy látszik, napokba telhet, mire a Földközi-tenger titeket érintő részén az ellenfelek felveszik a harci érintkezést. Inkább az egyiptomi oldalon lehet majd légi összekapásra számítani.

A követ közbeszól, hogy nem marad más hátra, holnap beszélni kell az angolokkal is, az olaszokkal is, egyiptomiakkal is. Könnyű dolog lesz, nincsenek messze egymástól a követségi negyedben. Majd ő előbb odatelefonál, bekonferálja a négy tagot, s menjenek személyesen szót érteni. A vacsora itt minden, még homár is, spárpa is, aszpikos és majonézes dolgok, könnyű vacsoraféle, a görög ég alatt nem tanácsos nehezett enni éjszakára.

A félhivatalosnak elment a távirat az athéni megérkezésről, a részleteket a továbbindulásról másnap telefonon kell adni, események ígérkeznek. A vacsora föl-

séges, az ágy fölséges, a nyitott ablakon keresztül balzsamos, fűszeres illatok hömpölyögnek a szobába, borsfa virágzik valahol. Jó éjszakát!

Másnap az angol ugyanazt mondja, mint az olasz:

— Kérem, követurak külön kérésére még szívesebben segítünk, amit lehet. Megpróbáljuk rádiógrammal, de nem valószínű, hogy az urak már berepülnének a háborúba. Haditerület felett kell elrepülniök, kétségtelen, de veszedelem nem ígérkezik számukra. Mindazonáltal nem látjuk be, miért kellene elsietniök a válasz visszaérkezése előtt. Mindenesetre jobb lesz, ha előzőleg tudnak Önökről, nem törénhet félreértés, vagy jóvátehetetlen dolog.

Szóval: valami olyasmi, hogy egyszerűen beledurrantanak a hadihajók légvédelmi ágyúi a Huszonnégyesekbe.

Az egyiptomi már többet mond:

— Az udvar már tudja, hogy Önök itt vannak. Azt a kívánságot kell tolmácsolnom, hogy méltóztassanak minél hamarabb indulni, Őfelsége türelmetlenül várja a szép gépet.

És — csak úgy mellékesen — megkérdezi, hogy milyen az athéni repülőtér kamufflázsa. Hogyan igyekeznek a görögök a környezettel összehangolni színezésben.

Kedves követ úr, vagy ügyvivő úr, már el is felejtettük a dolgot, semmit sem látunk, mert mi sportrepülők vagyunk és nem egyiptomi hírszerzők. Sajnáljuk, hogy a kívánt értékes felvilágosítással nem szolgálhatunk, de mi nem élünk vissza vendégjoggal. Furcsa, de így van. Hogyan méltóztatik mondani? Hogy minden repülőutas megláthatja, ha odaérkezik. Hát igen, tessék elrepülni, vagy visszaérkezni, de mi, sajnáljuk, nem láttunk semmit.

Ellenben robogunk a repülőtérre, előkészítjük a két gépet és mindjárt leszedjük a pirosat, meg a zöldet, Az ördög sohasem alszik, két hófehér gép békemadár, de ha a farkán piros is van, fehér is, zöld is, a sorrendet összetéveszthetik és alántisztelhetnek. Hát akkor szedjük le a színeket. Nem lesz nehéz dolog, átátzatjuk a papírt vízbe mártott szivacsokkal és egyszerűen lehúzzuk.

Jocó, Jocó, a körkötők mindenit, ez a felragasztás is legalább nyolcszoros biztonságú! Kenhetjük, simogathatjuk, áztathatjuk. Locsolhatjuk, egyszerűen nem ázik át. Lelakkozták. Tökéletesen vízhatlan a papír. Gyerünk rá terpentinnel. Azzal se megy. Hát akkor vakargatjuk. Körömmel, bicskával, ahogy lehet. Az önkéntes segítőurak ne essenek neki, mint bolond tehén a fiának, mert még a kés is rosszul áll a kezükbe, átvágják a vásznat. Különbösen is függesszük fel a műveleteket, mert értesítés jött, hogy György görög trónörökös megtekinti a királyi gépeket. Hát akkor mosunk kezet, hozzuk rendbe a frizurát, gyűrjük le az ingujjat és vegyük fel a kabátokat. Nagy, fekete luxuskocsik gördülnek elő, nagy tisztelgések, tiszteletadások. A négy tag sorakozzék fel a szárnyél előtt, a követúr végzi a bemutatást, csak meghajolni kell hozzá és kezet fogni. A trónörökös két méter magas, kisportolt, energikusarcú, görög mértékkel mérve erősen északi termetű, megjelenésű, mozgású típus. Persze, nem görög: Hohenzollern.

— Igen? A Műegyetemen építették ezeket a gépeket műegyetemi hallgatók? Hát akkor Önöknél igen előrehaladott a sportrepülés? Mi most szervezzük a dolgot. Igazán kellene valamit csinálni ... És milyen géptípusokat építettek eddig?

A gróf sima francia szóval mondja, hogy milyeneket. A trónörökös legalább légitábornoki repülőruhát visel, ott a mellén a koronás repülőjelvény is. És nem hiszi, hogy motornélküli géppel milyen komoly eredményeket lehet elérni.

— Nem ismerem, uraim, az eredményeket, de kételkednem kell abban, hogy motor nélkül olyan messzire és magasra lehet repülni. És hogy annyi ideig. Mégis: nincs benne húzóerő.

Nincs? Nahát, akkor majd lejön ide a légicirkusz, bemutatjuk, hogy odahaza kisvárosokban, nagyobb falvakban milyen látványosságot rendezünk. És műrepülünk majd a Huszonkettessel.

— Műrepülnek?

— Igen, királyi fenség, műrepülünk.

— Úgy, mint a motoros gépek?

— Még úgyabbul. Nincs motorzaj, vijjogás, üvöltés. Nem bőg a láda, hogy: vijjiúúúúúúúúúúúú, hanem megy simán, szépen, kecsesen, zajtalanul, suhogva, pille is, sirály is, gép is egyben.

— Hát ez remek! És hogyan jönnének le?

— Szárnyon. Természetesen szárnyon. Majd az öreg Haris levontatja, itt lekapcsol a tag és ledugózik tizenöt méterre. Szépen kiveszi, leteszi. Leemeli a tetőt, kilép, nyújtózik egyet.

A látogatás után papírvakarás félnapig, azután vágatás be Athénbe, hogy van-e már válasz?

Válasz nincs. Nem megy az olyan könnyen. Ellenben a háború már beleszólt a visszatérés lehetőségeit illetően is. Megszűnt az egyiptom-görögországi légijárat. Ma repül utoljára a görög légi forgalom gépe Athén és Kréta között. Marad a Lufthansa Athéntől Budapestig. Nem jó volna érdeklődni, legalább helyre van-e kilátás?

— Sajnos — mondja a Lufthansa embere — hetekre tele vagyunk. Esetleg egy-egy hely megüresedik néha, de ezt sem ígérhetjük.

— Egyelőre ne törjétek a fejeteket, itt az autó, menjetek ki a villanegyedbe fürödni a tengerre. Éreztétek vendégeknek magatokat, egy-két nap múlva eldől a dolog. Én csak akkor engedlek tovább benneteket, ha az Egyiptomba érkezés biztonságosnak látszik.

Így a követ.

Hát akkor legyünk gondtalan, úri vendégek, gyerünk a tengerbe.

Nagyon helyes, sudár görög lányok lubickolnak, úsznak, s a gróf mondja a tengerfürdés tudnivalóit:

— Ha kijöttök, lemoszuk magunkat az édesvíztus alatt, kellemetlen, ha a sós tengervíz szárad meg rajtatok. Aki nem szokta meg, megérzi a sót a bőrén napokig.

Már régen el kellett volna hagyni Krétát a két kis légisajkával, amit igazán nem arra szerkesztettek, hogy sok száz kilométert repüljenek be egy darabban a tenger fölött. Egy motor csak egy motor, akárhogy számíttjuk is, de hát becsület dolga, hogy ha az ember repülőgépet szállít, ne vigye hajón, hanem szárnyon. Már Alexandriában kellene lenni, a kétnapos késéssel itt lubickol a társaság a tengervízben. Sós, túlsós, túl könnyű, nincs áramlása a márványvillás, strandos öbölben, csak ring, ringatózik, hullámzik, meg se fodrozik, mindenfelé egyformán könnyű az úzás benne.

Mennyivel nehezebb és igazabb a fürdőzés a Dunában, Mohácsnál az ár ellen. Ott legalább érzi az ember a vizet, s ha belenyel, nem kell kiköpni, mint ezt a tengert. Furcsa: nincs semmiféle vízmadár erre, se sirály, se albatrosz, semmi, csak a görögkék ég, görögarany nap és görögsós tenger. Fent, a tiszta levegőben bizonyára üzenetek száguldanak megfigyelő gépekről, útonálló bombázókról, cirkálókról, csatahajók és rombolók üzenete keveredik középük, esetleg két kisüzenet arról, hogy megértettük, tudomásul vettük, jöhet a két semleges gép, de ez igazán az utolsó legyen, hagyjanak bennünket háborúzni, ne zavarják ilyen kis fűrészekkel köreinket.

Gyerünk, gyerünk vissza Athénbe, hátha van már válasz. Türelmetlen és ideges az ember, nehéz az egyhelybentotyogást bírni, alig van kedve végigjárni az Akropolisz évezredek csipkeromjait, a helyet, amely valaha a világ közepe volt.

Hiába mondogatja önmagának az ember megnyugtatót, hogy ha lehet, mindjárt mehetünk, de ha már itt vagyunk, járjuk végig az Akropoliszt, hallgassuk meg az idegenvezetők tökéletes és száraz magyarázatát arról, hogy az amerikaiak levették az Akropolisz méreteit és odahaza az USA-ban megmintázták mását s mégis nagy szörnyűség lett belőle, behemót és ormótlan formátlanság, nem tudták visszaadni az igazi csipkességét. És hogy ez mind onnan van, mert — méltóztassanak csak a peremjárás élére nézni, mintha horizont volna — nem vízszintes, olyan ívelt hajlású, mint a tenger színe. Lágy, végtelenbeolvadó, éppen csak sejtethető. Namármost: a tengerhajlás erre is megvan, kilencven fokra arra is saroktól sarokig. Ez az egyik trükkje a dolognak. A másik: méltóztassanak megnézni az oszlopsort: ugye, hogy nem egyformák az oszlopok és nem is egyforma távolságnyira vannak egymástól. Ez pedig onnan van, hogy a tervezők a legrégebb görög melódia hangtávolságát valószínűsítették meg oszlopban. És most, záradékkal, tessék felnézni az oszlopokra, méltóztatnak látni, hogy nem párhuzamosak, hanem fent, a messze végtelenben valahol összetalálkoznak, ha nagyon hosszúak volnának. Ez a hármas öllekezés eredményezi, hogy óriási tömbökből van és mégis — csipke. Van még itt igen sok látnivaló, például a Kariatidák szoborcsoportja. Ezek azok, ezek a korszattartó márványlányok. Az egyik, amely elűt a többiektől, pótlás már. Ugyanabból a márványból faragták hajszálra, ugyanúgy és mégis más. Hát ez kérem a régi hellén művészet titka, nem lehet utánozni. Ezek a márványdarabok pedig az Akropolisz romjaiból valók, csak látszólag hevernek itt, mint a leromlott várak omladékai, valójában valamennyi múzeumi leltárban van, pontosan letérképeztük őket. Igen, kellene valamit csinálni velük, de mostanában nem érünk rá. Még az amfiteátrumot és az egyéb látnivalókat szeretném megmutatni. Nem érnek már rá az urak? Kár. Akkor, kérem, a vezetés és a magyarázás fejeként három drachma. Ha felvétel is óhajtanak, gyorsképet, külön két drachma.

Szerencsére a követség megnyugtató értesítést kapott, indulhat a társaság, de előbb szétválík. Az utasok maradjanak le, menjenek haza úgy, ahogy lehet. Csak a két pilóta megy, főleg azért, mert a visszatérés lehetősége már igen zavaros és hosszadalmasnak ígérkezik. Bár a szállítás a király költségére történik, mégsem lehet csillagászati összeget felszámolni azzal a vígasszal, hogy a többletet majd kivetik adóba Egyiptomban. A visszatérésre fennmaradó összegből ketten biztonságosan hazatérhetnek. Szervusztok, majd Budapesten találkozunk, addig is, ha lehet,

küldünk rádiógrammot. Iraklionból még szolgálati úton kaphattok értesítést, Alexandriából vagy Kairóból külképviseleti úton.

A két Huszonnégyes új üzemanyagot kap, pótlást Iraklionban. Rendben vagyunk?

Még nem egészen, kasszát kell előbb összeállítani. Ki hogyan áll pénzzel? Hát lássuk csak? Kaptunk fejenként húsz fontot. Nádi elveszi a magáét sértetlenül.

— Tudniillik mindenütt vendégek voltunk, nem volt még alkalmam költeni belőle.

A fűrészek körül minden rendben van. A kipufogó csövek anyaga volt kétséges, arra kellett számítani, hogy esetleg kiégnek, ezekkel a kurta, hajlított kipufogókkal mindig van valami baj. De jól tartanak, olyan újak, mintha most kerültek volna ki a gyárból. A gyertyák egész útban jól viselkedtek, most is, a motorpróbánál hibátlanok. Hát akkor hogyan menjünk? Itt még nem kell túl magasra felfurikázni, maradjunk talán ezerötszázon, hiszen közben vannak a Kikládok, Milosz szigete, Milosz? Ejnye, meg kellett volna venni azt a kis terítőt bent a városban, éppen Milosz szigetéről való. Selyem is, meg nem is, igen tarka és érdekes hímzés van rajta. Évszázados hagyomány, mondabeli, ha mindjárt idegenforgalomnak is hímezik is sugalmazott háziipari lag. Szóval: Milosz. Onnan csak egy arasz Iraklion, a motorok jók, fölös biztonság volna ezerötszáznál följebb menni.

Hát akkor ismételten szervusztok, megvolt a motorpróba, gyerünk. Huszonnégyesek. A sorrend változatlan, elől Lambi a navigálókirály. Kissé hűvösebb van, mindjárt kevesebbet fut a Huszonnégyes vagy hatvan méterrel. Igaz, hiányoznak az utasok, ez is számít vagy hetven-nyolcvan kilót. Milyen engedelmesen és simán hajlik alá a föld, a zöld dombok, s milyen készségesen tárul ki a tenger ismét. Mennyivel más, mint volt, most, hogy útjának utolsó negyedébe hajlik a nap. És mennyivel több hajó pettyez a vízzen. Mindnek egyfelé nyúlik a vízbajusza, mindmegannyi hazafelé mászó vízbogár. Nyilván parancsot kaptak, hogy akik közel vannak, fussanak haza, amíg a tengerészeti parancsnokság megadhatja az utasításokat és az esetleges újságpapírokat a háborús tengeren való közlekedésre. A sötétek, a feketék a munkáshajók, a teherhajók; a világosak, a fehérek nyilván utasszállítók, vagy éppen herék, luxushajók, de most egyformán hazafelé igyekeznek.

Balra szépen felsorakozva állanak őrséget a Kikládok, eléggé dombos valamennyi, azért leszállóhelyet lehetne találni rajtuk.

A két Huszonnégyes egymás mellett repül, a szárnyvég alig van egymástól tíz méterre. Lambi lepislog, ránéz az ölében a térképre, azután félreteszi az oldaltasakba. Most már nem is kell segítség, csukott szemmel Iraklionba vezet az út, meg se rezzenek a hófehér fűrészek. A motorok egyenletesen és egészségesen duruzsolnak, most, hogy egyre oldaltabb süt a nap, mindjobban látszik a légcsavarkör, Lambié olyan, mintha átlátó lemezből ragasztották volna az orra elé.

Mi tűrész-tagadás, kissé unalmas a dolog, nincs még utazásíze sem, különösen Milosz után a tenger felett. A térkép két-három ezer méteres tengerszemélyiséget mutat, elég tisztességes dolog. Hajó már nem jár, csak egyetlenegy húz Kréta felől Athénnek, mákszemnyi pontocska, akkora füstuszálya van, mint egy üstökösnek.

Két pont elől, ezek már a krétai hegyek. Kétezernégyszázas hegyek, háromnegyed parnasszusok, Lambi mindjárt alább adja a magasságot láttukra. Jó, menjünk lejjebb!

Cikkcakkos part, hirtelen felnövő hegyek, sziklás dombok, inkább barna Kréta, mint zöld. A repülőtér nem túlnagy, éppen csak hogy, de eléggé gondozott. A szerviz emberei még lustábbak, mint Athénben, a formaságok könnyebbek, mert megkapták már a rádiógrammot a startról. Üzemyag van, mindjárt töltenek, hogy reggel az első napsugárral indulni lehessen. Az étteremben rádió szól, rá kellene csavarni Budapestre, illene hazulról hírt hallani már, de olyan töppedt a hangulat a vacsorázó népek feje fölött, hogy kár lenne nyüzsögni. Ezek már érzik a háború szelét, megérezték, hogy könnyen támpont lehetnek, ha úgy adódik. Tengerészisztek tárgyalnak az egyik asztalnál, nyilván azt vitatják meg, hogy a küzdő hajók valamelyike az iraklioni kikötőbe vonul csatautáni sérülésekkel, mennyi látnivaló lesz, milyen izgalom és rendkívüli intézkedések sorozata.

Kint, a tengerparton már nem tanácsos sétálni, őrk cirkálnak, ellenőrzés tart, nehéz volna megmagyarázni minden igazolatónak, hogy csak ártatlan nézelődésről van szó. Átmenő utas ne csavarogjon, nézze a krétai eget, kétakkorák a csillagok rajta, mint otthon. Mi teszi ezt, a délibb fekvés, hogy a csillagok szaporábbak, bőségebbek, vagy a sósvíz párája tisztítja meg így a ragyogásukat és a távlatokat? Szinte szentimentális lesz tőlük az ember, a tetejébe még kétakkorát is lélegzik, mint máskor, szellőzködik és nyugodt.

— Te, Lambi, mikor induljunk?

— A lehető legkorábban. Javaslom a hajnali három órát. A reptér nem túlnagy, hűvösebbel rövidebb a start és különben is minek érzünk át a legrekenőbb hőségben?

— De dinári versenyt nem játszunk.

— Az árokra gondolsz?

Hát igen, a dolog innen, évek távlatából mutatkozik csak igen kellemetlennek. Akkor megtörtént, most viszont elemezhető. Mennyivel kellemetlenebb lenne itt a ködös-esős idő, hiszen semmi támpont a műszereken kívül és nem volna megnyugtató érzés áthúzni a tenger fölött ötven méteren.

— Nálad van valami hiba?

— Semmi.

— Hát akkor felmegyünk háromezerre. Feljebb nem érdemes, mert nem változik a biztonság, háromezerről is elég messze látunk. Ha valami baj lenne, siklás a legközelebbi hajó irányába.

Ha ugyan lesz hajó. Angol bizonyosan, azok most őrzátoznak Alexandria előtt, hadikikötőt védeni illik. Ha baj lenne, még felderítő fűrészre is számítani lehet.

Baj?

Vajon milyen is lesz majd egy igazi zuhanás?

Béka se tudná megmondani, akinek egyszerűen kifogyott a benzinje a Finnöböl felett.

Béka, szegény, nem sokat tudott a dologról, illetőleg hitt, mert hinnie kellett, hogy ráteheti a gépet a tengerre és majd lesz valahogyan ... Béka bizonyosan észrevette az elején. durrogni kezdett a motorja, köpködött. Mi van? Gyertya? Odanyúl, sorozatot kapcsol, a helyzet ugyanaz. Tehát nem gyertya. Persze, hogy nem, nem szisztematikusan, hanem kapkodva, összevissza rotyog a motor. Megvan: benzin! Mi

lehet? Dugulás? Bajosan, tiszta naftát töltöttek, szarvasbőrön szűrték, piszok nem kerülhetett bele, bár lehetséges, hogy vezeték dugulás van, messziről küldött gépek tartályában lehet valami ... Gyerünk a póttankhoz. Odanyúl, megnyitja a csapot, s várja, hogy bekapjon a motor ... Nem éled föl ... A fordulatszám visszaesik, a Fiat lelassul, mindjárt átesik. „A repülés sebesség nélkül életveszélyes”. Ilyesfajta hangárfelirat ötlük Béka szeme elé. Alig van ötszázon, a Fiat hamar leadja a sebességet, vagy lecsúszik, vagy átesik. Nincs más hátra, le kell nyomni az orrát, siklani kell vele, bizonyosan bekapja a motor. Nem kapja ... Pedig a póttank csapja nyitva van. A főtanké is ... Hát akkor? ... Akkor nincs benzin! Más nem lehet. A tenger pedig egyre közelebb jön, minden hullám túlélesen látszik rajta ... Dehát a sróf még forog ... Bele-húz, hogy hátha elemelkedik, ez már nem tudás, csak ösztön, csak remény ... A habok eltűnnek egy pillanatra, de végül is újból siklani kell, mert zuhanás lesz a dologból ... Várjunk, mit lehet tenni? ... Rá kell szállni a tengerre, más nincs ... Csak a lehető legkisebb sebességgel ... Ha letörik a futó, még jobb a helyzet, könnyebb lesz a gép, a szárny fakonstrukció, bizonyára fennmarad a vízen ... Kikössem magam? ... Ha átvágódom, összetöröm magam, maradok ... Ha nem kötöm ki, esetleg nincs remény a kímászásra ... Ejtsük át, mintha reptér volna ... Csúf, korbácsolt, tajtékoz és felnyúló habok, reccs ... és ...

... Szegény Béka! Ha már elkerülhetetlen volt, legalább szép lett volna!

Tudod, Béka, milyen?

Olyan, hogy megy az ember szikrázó napsütésben, tudod, abban a fönségesen szép fényzuhatagban, azután egyszerre jöjjön a dolog, egyszerre, hirtelen, váratlanul, kikerülhetetlenül, értelmetlenül és elháríthatatlanul. De akkor gyors legyen, zuhanás legyen és teljes legyen. Mint ahogyan a csillag zuhan le az égről, meteorcsillag. Hagyjon nyomot maga után az embereken, legyen benne valami tiszta hősiesség egy kicsit. Csak éppen annyi, hogy hivalkodásnak ne essék. Annyi, hogy emlékezzenek az emberre, mondják, hogy bizonyosan lehetett valami! ... Valami elkerülhetetlen, valami még fel nem fedezett elkerülhetetlen, amit a szerkesztés és tervezés nem tud kikerülni, amit aerodinamika és aerotechnika még nem tudott felderíteni. Olyan, amit esztendőig emlegetnek majd a fiúk mindenütt, azt mondják, hogy csak az tudná megmondani az okot, aki leesett. Dehát halott pilótákat nem lehet kifaggatni: hogyan volt, mint volt, mi lehet a megmagyarázhatatlan. Egy bizonyos, hogy maga a zuhanás nem rettenetes és nem érzi a zuhanó a véget. Mit is mondott egy ejtőernyős hadnagy? Hogy legjobb fejfelé ugrani és késleltetve nyitni az ernyőt. Akkor valósággal nekifekszik a zuhanó vállával a levegőnek. Felgyorsul, de azután megtartja sebességét, nem válik szabadeséssé, az egyenletes zuhanásban stopperrel ki lehet számítani az időt is, távolságot is, a nyitás pillanatát is. Érzi az ember, hogy a válla nekifeszül a levegőnek, fején, mellén érzi a levegő támasztását és nagy, mélységesen nagy csend van, hallani a stopperóra ketyegését, hallani a közeledő, nagyobbodó föld zaját, a marhabőgést, kakaskukorékolást, vonatfűtőt, autódudát, harangszót, ostorpatintást. Csak éppen az a kellemetlen, amikor a késleltetve nyitott ernyő nagyot ránt, de meg lehet szokni, csak bele kell jó feküdni és fel kell készülni a rántásra.

Mennyivel más fűrésszel zuhanni! Van sebesség, a föld nyúlik, elterül, vágat az ember felé. Ilyenkor összetettebb és nehezebb dolog az ejtőernyő. Mert ki kell oldani

magát az embernek, azután ki kell mászni és el kell válni a géptől. Egyszerű zuhanásnál még megy a dolog, nem ragad be a tag, de dugóhúzónál már igen, nyomja be, kétkéz-
zel, ólomsúllyal az ülésbe, erőlködni kell a kimászásnál, nem lehet anygalként kiröppenni
a gépből, esetleg az ernyő is dugóban marad, csak pörög, pörög kiengedve és esetleg
— nem nyílik.

De ez csak olyan elalvás előtti morfondírozás, kár vele időt tölteni, hiszen a Hu-
szonnégyeseken nincs is ejtőernyő. Tisztán elméleti dolog, csupa föltevés az ernyő, ha a
tenger felett baj lesz, csak Béka példáját lehet esetleg megkorrigálni. Az átéjtés figurája
megmarad és a Huszonégyesek esetleg nem sülyednek el egyhamar.

Hajnalban negyednégykor már fúródik háromezer méter felé a két fehér Huszon-
négyes és milyen évszázadokmessen van már az esti morfondírozás az ejtőernyőről, zu-
hanásról. Most kél a nap, előbb csak rápillant a tengerre, azután szétömlik narancsvörös
fénye a vízhorizonton. Itt is éppen olyanködben van, mint az Alföldön. Citromsín is van
benne, violaszín is, de a narancs az uralkodó és narancsszínű lent a milliárdnyi tenger-
fodor. Vándorolnak, szaporodnak, hullámszanak és bodroznak. Tengervíz és látóhatár
összefolynak, párájuk, színük összefonódik, emberi szem nem láthatja meg, hol ölelkez-
nek. A két fehér és merev szárnyú pille egyre feljebb fúródik, alig érezhetően ágaskodik
orruk a horizont fölé, de a magasságmérő mutatója lassan és állhatatosan mászik fölfé-
lé, mutatja az egyenletes, szinte iskolai pontos emelkedést. Sima és nyugodt a hajnali
tengeri levegő, ízes, frissítő és túltömött sós ózonnal. Csend és békesség érződik a
motorerő szemérmes kapaszkodásában és előretérésében is. Kréta alul lassan hátrate-
rül, elfordul, mint a csókolózó szerelmesek láttára a bölcs öreg, s kitérül a két kis apró-
ság előtt a tenger. Dongók ezek, nem is repülőgépek, a szegénylegénység vándorai,
egy legyűrt nemzet mászó Jákob csendes létráján. Halkan, litániás duruzsolással mor-
mog a motor, szív, komprimál, robban és kipufog. Hisz, vall, húz, emel. Nem rendül a
fordulatszám-láló mutatója, tisztán, nyugodtan, frissen és magabízóan mutatja a kétezer-
kétszáz fordulatot percenként, mintha odaragasztották volna. És mintha a pihenés, a
nyugalom zavartalan bölcsességével ajándékozták volna meg a műszereket, úgy szun-
dítanak valamennyien a teljesítmény állandó jelzésének biztos mutatásán. Gép, motor,
szárny, törzs, sárkány, ember, kormányfelületek, műszerek a legteljesebb harmóniában
vannak együtt, mint a tokaji aszú íz- és aromakincsei. Kitérül és kitisztul az ember teste,
lelke szférái nyugalomban ringatózik. Nincs ember, aki lent, vagy akár gépben itt, az is-
tenjárta magasságban emberebbnek és felsőbb-rendűnek ne érezné önmagát. Ez a leg-
tisztább és legigazibb repülés, mentes minden salaktól, gondtól, félelemtől, szerelemtől,
tervtől, mindentől. Ez a biztonság, a beteljesedett biztonság, ilyen lehet a vízcsepp szüle-
tése, a méh szorgoskodása, a búza érése. Innen leesni, eltűnni, lezuhanni és megsem-
misülni a beteljesültség teteje, nem volna benne rettegés, halálfélelem, fájdalom, ez vol-
na, lenne a legzeneibb csengésű záróakkord, az ember igazi búszúztatása ...

... Háromezer, Lambi már a horizontban repül, visszavette a gázt utazósebességre.

És most tárul ki a csend és a nyugalom igaz világa a maga természetes összhang-
jában. Surrogva fúródik kétszázhusz kilométerrel óránként mindig előbbre és előbbre a
kissé túlsűrű, túlkemény, túlméretezettségében nehéz Huszonnégyes, ülésében végte-
len gyengédséggel viszi és szállítja a nyúlánk, gödrösállú, keményállú, szívéig megható-
dott, szemre egyszerű fiatalembert. Kitérül, szemérmesen megnyílik előtte földrészek,

égtájak, föld és víz, levegő és pára zavartalan együttélése, hit ez a világ, hit, amelynek magasságához repülőn kívül senki más e világon felemelkedni és beilleszkedni képes sohasem lesz. Politikus? Nem volna szava, programja, szónoklata, ami itt, ebben a szinten mennyei tisztultságban hitvány szennyyé ne töpörödjön. Pap? Nem volna elég hite, imája és dogmája másokkal csak töredékben érzékeltetni ezt a paradicsomi állapotot. Poéta? Nem volna képes felszárnyalni ide. Piktör? Legtűzesebb színorgiája még halvány másolatnak sem tetszenék.

Most már csak tenger és tenger.

Lassan felszállnak a párák. Óriási gömb középpontja a Huszonnégyes, finoman surrog és remeg a sárkánya a motorszív verésétől. Óriási gömbnek tetszik a világ, le-görbül alul a tenger és mozdulatlan mindaddig, amíg az első bodrok meg nem jelennek és vándorolnak a tenger tetején. Nincsen távlat, alul, fölül, köröskörül tiszta végtelenség, ameddig a szem ellát. Nincs mihez viszonyítani a haladást, a sebességmérő marad a tárgyilagossá 220-as vágatás mellett. Lambi átint: Látod? Látom, Tatuli, illetőleg nem is látom: bámulom ... Te, ilyen percekért érdemes ugye? ... Lambi int, mintha értené. Megint csúcsra áll a szája, tán csak nem fűvel? De. Az utolsó pillanatban szerzett az útra Krétáról egy fűszálat, úgy látszik, attól navigál olyan nagyszerűen. Nincs itt semmi hiba, kétszáz kilométert berepültek már a Huszonnégyesek, csekély négyszáz van hátra, hajszálra akkor kell elfogynia a hatszázadiknak, amikor Lambi kiszámította. Itt a térképen félarasz sincs az egész tengerrész, kis öbölnek tetszik mindössze a Földközi-tenger e része a Nílus deltájáig, az araszban lent elől egy ünnepontó csikocska, füstcsík, fekete pettyből. Vagy olasz, vagy angol hadihajó, nagyon fehér a csík utána, nyilván sebesen halad. Most dől el, hogy ért-e valamit a rádiógrammozás? Ha pamacs lesz róluk, lőnek. Ha nem, — nincs hiba. Nem pamacsolnak. Köszönjük!

A Nap teljesen átvette a parancsnokságot a tengervilág felett. Fényözönét, mint gigászi tükör, úgy sokszorozza szét a tenger, s rázúdult nyomán színét váltja. Hol szürkés foltok vannak benne, hol zöldesek, néhol olyan változatos, mint a Balaton, de csak percekig tart, utána megint a mélykék ezernyi változata terül szét, kék köröskörül a látóhatár is, néha oly messze sejtődik, mint a Tejút, néha annyira csalóka, hogy szinte kézzel lehetne érinteni. Az égbúra alatt a távolságok rabja, becsapottja lesz az ember, pillanatonként más és más optikai gyönyörűségeket vesz észre, az idő megszűnt, tűnik, telik, nincs értelme órával veletartani, ellenőrizni. Nem lehet lekötni egy életre szóló emlékké, annyira álomszerű a látvány, amennyire biztonságos, nyugodt és természetfeletti. A természet rendjének lelketemelő ritka összhangja ez az út, amelynek végén ott, a látóhatáron mintha sűrűsödne, határozottabbá válna és felsorakozna valami sejthető bevezető. A Huszonnégyes megugrik az előrelökött gázkartól, Lambi kissé elmarad. A botkormány jobbra-balra elhajlik, engedelmesen utánabillag, figyelmeztetőformán a fűrés: Lambi, figyeld, az ott már Afrika!

Az. Következő lépéssel lassúsággal vastagodik, megtelik a part színe. Kétoldalt mind messzebbre nyúlik, egyre jobban beszegi a látóhatárt, előbb csak csík, azután szalag, később vastagodó sáv. Pára úszik fölötte, mintha porfátyol lenne. Negyedóra múltán a fátyol felszakadozik, egyre határozottabb színűvé válik a szakadozás helye. Barna, majd világosbarna, később egyre fakulóbb szegély az afrikai part és lassan ki-

teljesedik a Nílus deltája. Az ott, az a szétterülő, barna is, zöld is: Alexandria. Ha így megy, éppen a reptér felett lyukadunk ki, jó lesz leadni lassan a magasságból, süllyedjünk!

Kissé pattog Nádi füle, ahogyan lassan veszt a háromezer méterből és az épületek, partrészek, cirkáló hajók, kikötőrészek, az egész Afrikaszél lassan emberi távlatot vesz fel, hihetően helyezkedik el a szem látóterében. Ilyenkor érti meg az ember, miért van az, hogy néha kedvet kap a közvetlen földfeletti repülésekre. A harminc-nyolcvan méter magasságban vágatásra, amikor bele lehet látni a tűzhelyek fazeakaiba, a szobákba, kertek munkájába, bakterházak berendezésébe. Amikor egy-egy torony, nyárfa előtt meg kell húzni a botot, hogy átgorja az akadályt a fűrés. Ilyenkor érti meg, hogy a nagy magasságokban való repülés magassági kedélytelenséget és levertséget okozhat, ha betelt, jóllakott a bennejáró a távlatok végtelenségével. A hét-nyolcezen járó távolfelderítők boldogok, ha pihenőkor kis iskolagépbe ülhetnek, s mint az ebihalak a sekély vízben, úgy hancúrozhatnak a fák hegyében, hangárok fölött egy araszra. Kifárad a szem és eltelik a lélek a végtelenség egyedülvalóságában, még a nagy sebesség sem szórakoztathatja, hiszen az arányok óriás-ságában a gyorsaság vánszorgássá, szinte állássá kisebbedik. Tünődő türelmetlenség lesz úrrá az emberen, elfárad az emberfelettségek érzékelésében és boldog, ha repteret lát maga előtt, kikötőt, ahova bevonulhat. De ez csak addig van, amíg visszaszokik a szem a földi arányokhoz, mihelyt ismét kivehetően fa, utak, házcsoportok, vasútvonalak, járművek vannak alatta, már bánja, hogy vége, sajnálja az elmúlt repülést, az élményt, amely nem jön vissza többé, nem ismétlődik, mert nincs két egyforma, ugyanolyan, hasonlatos repülés. Mind más és más.

A Nílus deltája nagyobb, mint ahogyan készül rá a látogató. Vízlegyező, folyók, ágak óriási pálmája, eltart látóhatártól-látóhatárig. Motoros bárkák vágatnak az öböl vizén, rengeteg hadihajó, tiszták, félelmetesen nyugalmasak és rengeteg ágyúcső meredezik róluk. A kikötő zsúfolva, a partokon mégis alig van nyüzsgés. Furcsa, patkóalakú friss létesítmények, vagy kő, vagy betonpatkók. Bennük fémszálka ágaskodik: légvédelmi ágyúk. Itt már készülnek.

Tág, kinyúlt balkör, azután dőlés, csúsztatás, balra, a Huszonnégyes jobb-szárnya egy-két pillanatig égnék emelkedik, mintha búcsúzna tőle a látványok leg-szebbjeiért. A botkormány visszahajlik jobbra, a Huszonnégyes ismét rádől a levegőre. Surrogva, sokkal lassabban pörög a sróf a süllyedésben, most kecmereg ki a két gólyaláb a hasból. Lambi ráül a leszállóhelyre, már porzik elől. Mintha kissé hamarabb süllyedne a Huszonnégyes, mintha a föld a megszokottnál gyorsabban közeledne. Persze, ez már Afrika, a híg, meleg levegő hazája, ahol a föl nehezebb és a le könnyebb.

A Huszonnégyes Afrika földjén fut, gurul, dőcög, megáll.

Reptér, de már futóárkok szegélyezik, szélein állanak készenlétben a vadászok. Egy raj most indul, ezek itt örökös biztosítást végeznek, olyanok eldörögtükben a Huszonnégyesekhez viszonyítva, mint a bárány mellett a tigris. Géppuskák, gépgyűk. Persze, háború van, bármelyik pillanatban lehet légítamadás.

Mindenfelől angol katonák jönnek elő, repülőtéri alkalmazottak, ketten is csimpaszkodnak a szárnyvégebe. Teljesen barátságatlanok és udvariatlanok, a szárnyvé-

get is úgy fogják, mint a beért, elkapott futót, nehogy újból nekiiramodjék. Ragadnak a szárnyvégen, kár a benzinért, behúzzák ezek a tetthelyig. Legjobb lesz kikapcsolni, gázt, olajat lezárni. Isten veled Huszonnégyes, veled már csak az egyiptomiak repülnek! A sróf ránt, visszavág, s megáll.

Savanyú, udvariatlan arcok, kurta és határozott szavak, kérdések, feleletek. Szerencsére itt van az egyiptomi udvar egyik főembere, erősen verejtékezik a fez alatt és széles franciasággal mondja, hogy Ő Királyi Felsége aggódó figyelemmel vette a gépek útjáról szóló híreket, a megváltozott körülmények folytán már nem is számított arra, hogy a várva-várt fűrészek itt vannak. Természetesen Ő Királyi Felsége személyesen szeretné átvenni a gépeket, de hogy mikor kerülhet minderre sor, nem tudhatni, Ő Királyi Felsége — érthetően — a jelen körülmények között előre nem szabhat meg meghatározott időpontot. Az urak tehát néhány napig maradnak, Kairóban természetesen, majd a főudvarmesteri hivatal kiküldötte közli a királyi elhatározást és gondoskodik majd autókról is.

Napszítta, sovány angolok nézegetik a két magyar fiatalembert, írásaikat, még szerencse, hogy minden rendben van. Nem mondják, de látszik, hogy ha valami tisztázásra szorulna, internálás határán járna a tisztázandó dolog.

A főudvarmesteri hivatal kiküldöttje mindjárt át is veszi a gépeket, csak annyit időt hagynak, hogy kiszedhessék belőlük a térképeket, jegyzőkönyveket, az egy-egy bőrkoffert, azután mindjárt hangárba viszik mindkettőt. Fájdalmas dolog az ilyesmi, elvisznek két új fűrészt, amellyel még annyit lehetett volna repülni.

Fölvölt a sziréna, pillanatok alatt kiürül az alexandriai repülőtér. Olasz légitámadás következik. Aki épülettől messze van, beleugrik a futóárokba. Gyerünk, gyerünk, maguk is, a bomba nem válogatós, tessék beugrani az árokba. Néhány perc idegizgató csend. No, lássuk, mit tud az azúrflotta? Hogyan kezdik? Az angol vadászok feldörögnek, eléggé merészen, de kissé idegesen húzzák meg a gépeket, fúródnak fölfelé. Elég gyorsak. Az árokból jó a kilátás, ha cirkusz lesz, minden számot külön jól meg lehet nézni. De cirkusz nincsen. A kikötő felől ágyúk dörögnek, morog és robajlik a föld erre is, érezni az árokban, hogy össztüzeknél remeg a föld. De olasz gép nincsen, nyilván felderítésről van szó. Félóra multán lehet kimászni, az angolok mozgása még mérgesebb lesz, bár lágyabbak és határozatlanabbak, mint a riasztás előtt.

Végre magyar szó, jön az egyiptomi magyar ügyvivő:

— Késve kaptam az értesítést itt a kocsim, ha végeztetek, jertek hozzám.

Lágy és izasztó napok következnek. Az ügyvivő nagyszerű honfitárs és házigazda. az egyik nap francia nyelvű udvari írást mutat, amelyben a főudvarmester a király megbízása alapján kerek udvariassággal mond köszönetet a két Huszonnégyes légi úton való hibátlan leszállításáért. Ez rendben volna, de mi lesz az átadás-sal? Az udvar üzenetet küld: a király fogadja a két magyar pilótát. Délután négykor Alexandriában. Mert átment Kairóból. Autót küld, suhanó luxuskocsit, nyílként vágat az udvari gépkocsi. Ceremóniák és formaságok és — mentegetődzés:

— Ő Királyi Felsége elnézést kér, de dolgai visszaszólitották Kairóba. Újabb terminusról idejében értesítjük az urakat ...

Rettenetes ez a semmittevés. A szállóbéli lakást elhagyni csak úgy lehet, ha váltott órseget tartanak, mert minden pillanatban jöhet üzenet az udvartól. De a vál-

tott őrségnek nincsen sok értelme, mert ketten együtt kell menni. Napközben heverés csak úgy minden nélkül, mert nagyon meleg van. Az ablakon keresztül látszának a hegynagy kumuluszok. Micsoda termikek! Legalább ötezer méter van bennük és most, igazság szerint, Huszonkettessel kellene végigsuhanni a Nílus fölött végig, le délre, vagy mindjárt be a Szaharába, megkóstolni, milyen emelés van a homok fölött. A sivatagnak ontania kell a meleget! És itt kell feküdni a szállodai ágyon, tervetlenül, tétlenül, repülésre is alig gondolva. Az udvari hívás kétszer megismétlődik, de találkozásra nem kerül sor a királlyal. Más dolga van most, magánpasszióra nincsen idő. A két Huszonnégyes rendben van, még igazítani sem kell rajtuk. Ott az angol nyelvű használati utasítás, leszedhetik a szárnyakat, felrakhatják, ahogy nekik tetszik. Hát akkor mehetünk haza vonaton. Körül az egyiptomi, francia, török területen, expresszsel, végig a partok mentén.

Másnap reggel már az expresszen ülnek. Francia területen — nem tudni, miért — át kell szállni autóbuszokra. Az expressz rengeteget késik, mert mindenféle katonai szállítások folynak. Isztambulban csak annyi idő van, hogy kinyújtóztathatják tagjaikat, menni kell tovább. Unalmas étkezések, körömpiszkálás, álldogálás a vágató vonat ablakánál, s tervek és tervek a végtelenségig. Mi lett volna, ha vár a háború egy hetet. Az egyiptomiak bizonyosan rendelkezésre bocsájították volna a Huszonnégyest a sivatagi kísérleti repülés céljaira. Az angolok bizonyára nem akadékoskodtak volna. Mindegy, elmaradt, majd háború után, ha élünk.

Nyugtalan és hánykolódós alvások a hálókocsiban, végre: Nis. Merre is van az a kutya völgykatlan? Már elhagytuk. Az állomáson katonák, parasztok. Az egyik szerb parasztasszony kosarában kétarasznyi hegyes, húsos, nyilván méregerős zöldpaprikák. Az ördög ezt a vonatot, már indít, nincs idő legrani érte ... Az étkezőkocsiban szerencsére változni kezd a koszt, hazaivá erősödik. Legalább pirospaprika van, s szalonnás rántottát is adnak. Feketeszakállú pópák, fehérzubonyos tiszték vitatkoznak a politikai helyzetről. Hogy mi lesz Jugoszláviával.

És végre: Kelebia. Kissé dőlt a határtábla: Jugoszlávia. A magyar rendőrség végigjárja a fülkétet:

— Szabad az útleveleket kérnünk ...

Egy rendőrfogalmazó jár elől. Belenéz az útlevelekbe, összekapja magát, keményen tiszteleg, azután keztenyújt nagy szívéllyességgel:

— Isten hozta az urakat, örülök, hogy én köszönhetem Önöket először idehaza...

Nem érdeklődnek, hogy van-e elvámolnivaló? Cigaretta, idegen pénzek. Két ilyen remek fiút nem illik faggatni.

Budapest Keleti pályaudvar. Pff! Pff! Pff! ...

Az Egyesület olyan ünnepélyes, mintha a Holdból jöttek volna vissza.

VI.

Annyi már az ezüst teljesítményjelvény az Egyesületben, mint égen a csillag. A szövetségi közgyűléseken kéthónaljra szedik a fiúk a díjakat, persze, az első díjakat Nádi viszi. A főtitkár csak annyit mond:

— Az év első összteljesítmény, díja a honvédelmi minisztérium ezüst serlege. Nyerte ...

— Nádi! Nádi! — hangzik a kórus.

Háromszor-négyszer egy díjkiosztás alkalmával.

Hanem a műrepülésben vigyorgó képével váltig Hanzi az első. Már a vadászoknál szolgál, sűrűn mondja:

— Hű, Tatuli, ha azt látnád, hogyan műrepül az egész század együtt! Mátyásföldön már rengeteg repülést láttak az emberek, de amióta mi teljesítünk ott szolgálatot, csupa kozmaillat a légtér. Az asszonyok bennünket bámulnak, s mindig odaégetik a rántást.

Nagyon tud. Mindegy neki, hogy motoros-e, vitorlázó-e, csak bárka legyen. Ha a szolgálata engedi, megjelenik a Hegyen, vagy a repülőtéren az üzemek kellős közepében. Mindenkit hátba ver.

— Lesz repülés, Tatuli?

A Huszonkettessel ráparittyázzák a völgyre, olyan időben, amikor kókadtan lóg a széljelző zsák, s két perc múlva magasan a csúcs fölött köröz. Kivadász minden emelést. Ha megunja, hátára fordítja a ládát s úgy folytatja tovább. azután egész műrepülőműsort vág ki, könnyedén táncol, mint a balerinák. Végigrepül minden figurát, de úgy, hogy egyik a másikból következik. Éppen a filmhíradónak kellene valami látványos repülés a vitorlázásban, amikor végez a hátbaverésekkel.

— Lehet, Tatuli, lehet!

Felcipeli az operatőrt és elmagyarazza neki, hogy melyik légtérben mit repül.

— A végén ügyelj, Tatuli, akkor jön a nagy szám: végigorsózik a fejed fölött, nyugodtan követhetsz a teleobjektívvel. Azután hátból féllupping fölfelé, s feléd, rád két előrelupping. de még nem végeztem. Lesz annyi hely és magasság, hogy fejfelé rádsturcolok, olyan alacsonyan, hogy ha nem ügyelsz, a fejem lemarad a filmkockáról.

Most, hogy a gépépítés, az üzem, minden olajozottan halad és végre kiépültek a magyar repülőalap keretei és az egész ország fiatalsága rávetheti magát éhes farkasként a repülésre, van idő saját repülésre is. Hanzi meglepetten látja, hogy az elsőbbség csak volt.

— Tatuli, te mennyivel jobban csinálod ...

Jobban? Nem. Költőiebben. A műrepülés nem motordörgés és ládasuhantatás, vagy látványosság, hanem a legfelszabadultabb ficánkolás. Órákat kell hanyatt fekvé gondolkozni a figurákon. Nincs sok belőlük. Gyors orsó, lassú orsó, bukóforduló, előre óriáskör, hátra óriáskör, dugóhúzó, s egy-két egyéb figura, mint ahogyan a ballet figurái sem végtelenek, s mégis milyen változatosak és gyönyörködtetőek. Annak is, aki repülő, annak is, aki nézi. Reggelenként, amikor az üzemekben torna van, s elmélet, fel-feldörög egy kis Búcker Nádival, jó messze a repülőtér légterétől, nehogy bámuljanak a növendékek a tanulás helyett. Előbb csak fordulozgat, szűk, bedöntött, éles fordulókka, csak úgy kóstolónak váltogatja őket. Figyeli a kormányhatásokat, a fordulatszámot.

Könnyű és kecses gép a Búcker, mindenre szívesen hajlandó.

Nézzük próbának a hátonrepülést. Ott, elöl, vagy öt kilométernyire van a rádió-antenna, odacélnak jó lesz az óriási acélszivar. Vissza a Duna kanyarulata. A Búcker engedelmesen a hátra fordul, a föld elhajlik, aláterül az embernek, furcsán, fordítottan. a bekötőhevederek jól tartanak, a lábormány is tartó ilyenkor. a motornak mindegy, a sárkánynak mindegy, hogy háton repül-e, vagy hason. Furcsaszép a fordított világ és furcsa, hogy mindent fordítva kell háton. Ha emelkedni akar, le kell nyomni a botot, ha süllyedni, meg kell húzni. Ilyenkor derül ki, hogy a repülésnek visszája is van. Fordított, de megnyugtató a föld, erőlködve kell felnézni rá, „lent” pedig az ég van, a párás-kék nyári ég, amelyen néha fecske villózik keresztül. Egyáltalában nem érzi az ember, hogy fejjel lefelé lóg, s „nem megy a vér a fejébe”, úgy látszik a vérkeringés törvényeit megszelídíti a lelki élmény nagyszerűsége, mint ahogyan a motorerő legyőzi a nehézkedés törvényét.

Előbb csak játékosan fordul hátra, s kétpercnyi hátonrepülés után vissza. Balra fordul oda, jobbra fordul vissza. Már ez is változat. azután —, amikor már fejjel lefelé is ismeri az acélszivartól a Dunáig terjedő vonalat, megpróbálja száznyolcvan fokos, pontosan félkörnyi hátonfordulóval. Furcsa, de érdekes. szokni kell. Négyszer-ötször próbálja, ekkorra megy már, ha darabosan is néha feljebb kell segíteni a Búcker orrát, mert hajlamos a lekóadásra. Míg magasságot nyert, kitervelte, hogy mit hogyan kell majd, de úgy látszik, fellépnek ismeretlen, még mindig ellensúlyozandó erőhatások, amelyeket féken kell tartani, hogy a figura könnyed legyen, szép, s ne jelentkezenek benne durva erőhatások a gyorsulásváltozások során.

A hátradőlés és a visszafordulás elég túrhetően megy. Most az a figura következik, mikor a gép hossz tengelye körül teljesen átfordul. Orsó. A Búcker tehát hátrafordulással kezd, de nem marad meg a hátán, hanem tovább folytatja repülés közben a fordulatot és teljes körív után ismét horizontba fordul, a futója ismét a föld felé áll. Itt már centripetális erő lép fel, ki akarja emelni az embert az ülésből. Nyilván azért, mert túl gyors volt. Lassabban, harmonikusabban és sokkal lágyabban kell átfordítani a gépet. Legjobb mindjárt két fordulatot repülni vele, hogy megszokja a test az új helyzeteket. A Búcker mindezt szívesen cselekszi, de a második fordulónál vagy följebb, vagy lejjebb van az orra a horizont vonalánál. Még jó, hogy nem láthatják a repülőtérrel a dolgot, bizonyosan azt mondanák, hogy pocsek, mennyivel szebben repül Hanzi ...

Hanzi? Megállj, befoglak!

Elfordul a Dunától, megcélozza újból az acélszivart. Most végig orsózva repül neki. Balra, balra! Balra, balra! Balra, balra! Egyáltalán nem szédítő, csak furcsán megkeveri az embert. Jó! A Bücker változatlanul a horizontot célozza. Balra, balra! Balra, balra! Kész. Most vissza. Már háton fordul a Dunának, s addig repül oda-vissza orsózva, míg egyszer csak érzi, hogy megy önmagától a dolog, keze, lába szinte régen megszokott mozdulatokkal kormányoz, harmonikusan. Olyan az egész, mint egy végtelenül kedves keringőmuzsika, amelyre lobogóhajú fiatal lányok keringenek. Még az ütem is szinte ugyanaz, énekelni lehet rá. Az már technika és beidegződöttség, hogy van helyzet az átfordulásnál, amikor megváltozik a kormányok szerepe, a magassági kormányból oldalkormány lesz, az oldalkormány viszont előlép magasságivá, de mindegy ez, hiszen megy már az orsózás.

Próbáljuk csak röviden. Repül az ember, mondjuk, haza, Mohácsra egyszerű utazórepüléssel. Megérkezik és valahogyan szeretné minden örömeivel köszönteni a várost. Apát, Anyát, mindenkit. Akkor hogyan lehet például körülrepülni végig orsózva? Mondjuk az acélszivart a barátok templomának tornya. Magasság hatszáz méter, innen jól láthatja mindenki és nem riadnak meg a népek, hogy jaj, Istenem, belemegy valamibe. Orsó, de úgy, hogy belső ívben maradjon a Bücker orra. Beledőlni, gondolja, nehogy megismétlődjék az orvosi vizsga kísérlete, amikor a fejével ellentétes mozgást végzett és úgy érezte, hogy le-fel himbálódzik, hullámszik az egész szoba, a teljes repülőorvosi intézet.

Darabosan, girbegurbán, de orsózik a Bücker úgy, hogy közben körben repül. Phú, milyen nehéz, de milyen szép. Körívet kell összehangolni a folytonos forgással, a végefelé kissé kótyagos is az ember tőle. Annyi baj legyen, van itt elég hely kirepülni a fáradtságot. Felhúz lassan ezer méterre, még feljebb, azután elveszi a gázt és csendesesen siklik, lassan, körözve lefelé a fények és távlatok birodalmában. Nézi az óráját. Hú, mindjárt oktatnom kell. Gyerünk!

Orra állítja a Bückert s pörgeti lefelé, mint a hulló falevelet, a dugóhúzó figurájával. Ez a zuhanó pördülés már sokkal gyorsabb, mint az orsózás volt az imént, egy oldalra túlságosan szédítő. Ragad az ember az ülésbe, mintha ördögök hada szorítaná. Váltsunk pördülés! Botot, lábormányt, normálisra állít, s a Bücker engedelmesen kijön a pördülésből, zuhanna, ha hagynák, egyszerű eséssel, de gyeplőjét ellentétes irányú pördülésre fogják. Hadd menjen ki belőlem a szédülés, gondolja Nádi, s most az ellenkező irányba pördíti a gépet. Egy pillanatra mintha ki akarna szakadni az ülésből, amikor forgásirányt vált, azután ismét leküzdhetetlen erő szorítja be. Vajon mi lenne, ha ugrani kellene, hogyan tudja az ember legyőzni ezt az erős nyomást? Vajon a géptől elváló test is pörögne egy darabig, s felette a kiengedett ernyő is? Ha pörögne, nem nyílna ki, bizonyosan nem nyílna? Ki kellene egyszer próbálni...

— Oktató úr, alázatosan jelentem, felszállásra következem! — jelenti egy kezelébasba bújít, bőrsapkás növendék. Nagy pattanások csúfítják az arcát, de a szemében olyan tűz fénylik, mint amilyen az ő szemében is égett Mátyásföldön a Hungária láttára.

— Repültél már?

— Alázatosan jelentem: még nem.

— Akkor szoktatórepülésre vislek. Ne nyúlj semmihez, ha tetszik, kapaszkodj meg. Önkéntelenül végigrepüli veled a régi, mátyásföldi repülőutat.

Nem várt hirtelen gyorsulásváltozásokba kezd, bukózik, fordul élesen és túldöntöten a fiúval, zuhan, emelkedik. Figyeli közben az első ülésből kilátszó bórsapkás fejét, nem kókad-e. Keménykötésű gyerek, lesz belőle valami.

— Rosszul vagy? — kérdezi, amikor leszálltak és kioldja magát a fiú.

— Alázatosan jelentem: nem! Gyönyörű volt!

Kissé sápadt, de úgy csillog a szeme, mintha ivott volna.

A déli szünetben, amikor a fiúk falnak, kihozatja a hangárból a Haragot. Olyan sárga-piros lepkecsíkozású a festése, mint a Huszonkettesé. Feldörög a Haraggal ezeröttszázra, hogy ne zavarja a motorbögés az ebédezőket, s vonalról-vonalra folytatja, tökéletesíti a műrepülés valamennyi figuráját. Este későn alszik el, új, meg új lehetőségeket gondolkodik ki, fel is jegyzi egynémelyiket, hogy másnapra megmaradjon a terv.

Kis időre abba kell hagynia a műrepülést, mert repülőorvosokat kap.

— Kérlek — mondják neki az orvosok, — elengedhetetlenül szükséges, hogy mi, akik a repülés-életteni, pszichikai és minden orvosi vonatkozását tanulmányozzuk, kezeljük és gyógyítjuk, ismerjük meg önmagunkon a repülés hatásait. Meg kell tanítanotok bennünket.

Nagyszerű fiúk ezek az orvosok, benne vannak mindenféle repülésben. Egy hét múlva már színes filmfelvevőt hoznak ki magukkal.

— Nádi! Fogjunk egy felhőt, menjünk bele, s fúrjuk át. Nagyszerű kép lesz, ha a lencse előtt eloszlik a végén a felhő és feltűnik a napfényes táj!

Gyerünk!

Fent hatszázon, mintha megrendelték volna, nyájától elszabadult kis gomolyfelhő cselleng. A nap éppen mögüle süt, ha a nap irányából repül bele az ember siklórepüléssel, előtte éppen Budapest lesz. A Duna. A Margitsziget.

Néhány pillanatig tart csupán, míg a felhő terhes köde beborítja a gépet. Gyorsan oszlani kezd elől, s egyszer csak ott áll, éppen a felvevőgép lencséje előtt a nyári pompájában viruló, napfényben fürdő Margitsziget. A repülőorvos az első ülésben kikötötte magát, félig állva megcélozza gépével a tündéri látványt. Másnap kirobog kisautójával.

— Azonnal gyere! Ilyen szépet még nem láttál. Az este előhívtam, egyszer már levetítettem. Szébb, mint az igazi.

A magassági kutatóintézet laboratóriumi helységében vetítik a kisfilmet. Lekicsinyedett a tegnapi színes látvány meseillusztrációvá, valóban szép.

— Te, Nádi, nemcsak ezért hoztalak be. Szeretnénk bizonyos kísérleteket elvégezni veled a légkamrában.

— Szívesen elvállalom. Szabad tudnom, hogy mit kísérleteztek?

— Természetesen. A légkamrában akár húszezer méteres magasságot tudunk előállítani a levegő kiszivattyúzásával, tehát az oxigénnyomás csökkentésével. Tudod: ugyanaz a helyzet benn, mint az igazi, a természetes magasságban. A szervezet pontosan úgy reagál, de a műszerek is. A magasságmérő szabályosan mutatja az egyre nagyobb magasságot, annak ellenére, hogy a légkamra a földön marad. Most azt kutatjuk: miképpen reagál az emberi szervezet a magasságokra? Hogyan

jelentkezik a magassági betegség? Az, tudod, egy egészen alattomos, szinte jóleső állapot. Az ember úgy érzi, mintha rózsaszínű spicce volna. Minden könnyűvé válik, semmi gondja, baja, bánata nincsen. Csak éppen képtelen már elhatározásait gyorsan keresztülvinni. Nem tud végrehajtani olyan egyszerű mozdulatot, hogy elveszi a gázt és siklásra fogja a gépet. Úgy hatezer körül már mindenkin tapasztalható, ha nem használ oxigénbelégzést. Hétezer után pedig már halálosan veszedelmes. Vele különböző íráspróbákat végeztetünk. Előre megmondom, nem könnyű dolog, pedig a legegyszerűbb feladatokat kapod majd. Hétezer után már az egyszerű is kiesik az ember agyából. Önmagunkon is kipróbáltuk.

Konyakot bont.

— Parancsolj, kedves egészségedre!

Nádi nevet:

— Köszönöm, fölösleges a bátorítás.

— Csak fogyaszd el nyugodtan. Ez is a kísérlethez tartozik. Te különösen alkalmas vagy arra, hogy kétfelől terheljük meg a szervezetedet. Az egyik terhelés a magasság lesz, a másik bizonyos mennyiségű szesz.

Az orvos csak kínál, de nem iszik.

— Én végzem a kísérletet, te vagy az alany...

Kerek szoba a légkamra. asztal van benne, székek, a kerek szobafalon hűtőbordázat fut végig.

— Le tudjuk hűteni magaslatira a levegőt — mondja a repülőorvos.

Kettős ajtaja van a légkamrának, akár a hídkeszonnak.

Az orvos megnyom egy gombot. Kintről, nagyon messziről halk zümmögés hallatszik.

Megindult a motorszivattyú.

— Próbáld ki az oxigénálarcot.

— Minek?

— Ha a magassági betegség legyőz, elájulsz, vagy csak szédelegsz és látom rajtad, hogy baj van, az arcodra teszem. Néhány lélegzetvétel után magadhoz térsz ismét.

Az álarc jó.

— És hogyan jövünk le?

— Ahogyan parancsolod.

— Zuhanni szeretnék.

— Lehet. Egyszerre megnyitunk minden légcsapot. A sok ezerméteres magasságból, ha akarod másodpercek alatt elérhetünk. De fájdalmad lesznek. A fűledben elviselhetetlen nyomást érzel majd, mintha tüzes kést forgatnának benne.

— Zuhanjunk.

— Rendben van, megpróbáljuk.

Négyezer méteren az orvos magára illeszti az oxigénálarcot.

Néha piál belőle. Ötezernél abba hagyja néhány szóra.

— Érzel valamit?

— Semmit.

— Rendben van. Írdd le visszafelé a számsort háromszáztól. 300, 299, 298.

És így tovább.

Nádi írja. Ennyi az egész?

Hétezer.

— Mennyinél tartasz?

— 239.

— Szédülsz?

— Nem.

— Ugye, milyen könnyű és súlytalan az ember idefent?

Mi van ezzel az orvossal? Könnyű és súlytalan? Igen, de természetes állapot, egyáltalán nem tetszik előidézettnek.

— Hányadika van ma?

Aha, ezek a kísérleti kérdések.

— Próbálj nehezebbet kérdezni.

Hétezeröttszáz. Az orvos megvizsgálja az érverést.

Semmi változás jóformán.

— Hány fokon repültél Szeged felé innen?

— Kérdezz nehezebbet.

— Jó. Mennyi harminháromszor negyvenkettő.

Kiszámítja.

Nyolcezer.

Kissé mintha minden könnyebb volna. Nevettető és furcsa most a repülőorvos az oxigénálarccal. Mintha a gumicső egyenesen az arcából nőne ki.

A magasságmérő mutatója elhagyja a nyolcezeret.

A repülőorvos újabb kísérletbe kezd.

— Próbáld elmondani, mit érzel?

— Egészen jól érzem magam, mintha kissé könnyebb volna idefent, mint lent.

— Az írás, számolás nem esik nehezedre?

— Egyáltalán nem.

— Mégis: mi a különbség szerinted?

— Nem tudom, más úgy van-e vele, de én súlytalanabbnak, gondtalanabbnak érzem itt magam. A kémlelőablakon beles a szakaszvezető, aki a szivattyúgépet kezeli, jól ismerem, sokszor láttam. Egy szinten vagyok vele most is, de egy másik világban. Ő kívül van, én belül. Ő kint tudja, hogy bajom nem történhet idebent, mert hiszen orvos van velem, aki ellenőriz. Mégis aggodást látok az arcán. Mintha valóban egy másik világba kukkantana be hozzám. Én nem aggodok érte, tudom, hogy ha parancsot kap, megnyitja majd a szelepeket és leérvünk.

— És ha valami hiba történne, ha huzamosabb ideig fenn kellene maradnunk?

— Igazán kívárhatnánk nyugodtan, míg a hibát rendbe hozzák. Csak levegőnk maradjon elég.

Kilencezer.

Nádi mélyebben és szaporábban lélegzik, pirosabb az arca és mozdulatai valamivel lassúbbak, de tökéletesen ura minden cselekedetének.

— Kilencezren vagyunk, Nádi, feljebb jóval a kritikus határnál. Bírnál még valamennyit a nagyobb magasságból?

— Feltétlenül. Csak végezz el nyugodtan minden kísérletet. Majd szólok, ha kellemetlen volna már a dolog ...

Az orvos kiszól telefonon a szakaszvezetőnek.

— Tartsuk ezt a magasságot.

Maradnak kilencezren. Pulzus, lélegzés, szívvizsga. semmi lényeges változás.

— A szervezeted most rengeteg vörös véresejtet termel, ez is segít a nagy magasság elviselésében ... Köszönöm, Nádi, mehetünk le ...

— Maradjunk még.

Maradnak. Furcsa, szférikus csend ül a légkamrában. a benne lévő tárgyak légiesebbé váltak, mintha nem is földiek volnának már, csak a formájuk az, de a súlyuk hihetetlenül könnyebb lehet. A körszoba fala mintha vetített volna és egyre távolodnék. A kémlelőablakon beleső szakaszvezető arca lila színűvé vált. Furcsa, hogy nem hallani a karóra kettyegését. Az orvos oxigénszipakoló lélegzése viszont úgy hallatszik, mint amikor a mohácsi templomban a kóruson üresen tapossák az orgona fújtatóját, nem játszik még a hangszeren a kántor. A fújtató összeprésselt levegője valahol kifúj, elillan hang nélkül. Az orvos szeme furcsán csillog, mintha nagyobbodna.

— Bírod még?

Persze, most az orvos szólt.

— Igen. Bírom. Kissé furcsa, egyre furcsább. Inkább szokatlan. de érdekes.

— Nézz körül jól, figyelj meg mindent és ha valami feltűnőt találsz, szólj.

Feltűnőt? Mi lehet itt, ami változhat? Világítás? Nem. A tető búra fénye változatlanul fehér. Hőmérséklet?

— Nem tudom megítélni, hogy hűvösebb van-e most idebent, vagy melegebb, mint amikor elkezdtük. A hőmérsékletre nem figyeltem. Várj. Bizonyosan másra gondolsz.

Az orvos bólint. Igen. Mást.

Csak azzal történhet idebent valami feltűnő, ami mozog. Megvan. A magasságmérő! Tényleg. A mutatója lassan, alig észrevehetően süllyed. Már nyolcezer-nyolcszáz. A magasságot tehát nem képesek tartani, nyilván valahol nem tökéletes a légszigetelés, valahol beóvakodhat a kinti légnyomás.

— Szelel a kamra, csökken a magasság.

— Úgy van! Köszönöm Nádi. Most vigyázz, zuhanunk olyan sebességgel, amelyet géppel alig érhetnél el. Kissé kellemetlen lesz.

A szakaszvezető átveszi a telefonparancsot. Visszateszi a kagylót és megnyitja egyszerre az összes csapot.

Sivítva, füttyülve zúdul be a levegő, a zuhanás sűrűltetésének hangjával egyenlítődik ki a légnyomás és Nádi érzi, hogy egyre erősebb fájdalmak jelentkeznek a fülében. Zúg a feje, mintha görcs állt volna a nyakába. fel szeretné emelni az öklét, de nincs kedve végrehajtani a mozdulatot.

— Nyelt aprókat!

Minek? Már el is múlt a zúgás és a fájdalom. Már hatezret mutat a magasságmérő, gyorsan, mintha rúgó hajtaná, ereszkedik a mutatója. Az orvos kényszeredetten mosolyog, nyilván nagy fájdalmakat áll ki a kísérlet kedvéért. Egyszer az arcához kap.

— Tudod — magyarázza — van egy odvas fogam. Ilyenkor fáj ...

Másodpercek múlva kiegyenlítődik a nyomás, a kamra ajtaja, mintha szellemkéz érte volna, önmagától kinyílik. Betódul a nyitott laboratóriumi ablakon át az utca zaja, autótülkölés, villamos kattanása a váltón. Újra hallja az ember lépéseinek zaját. Tömött és sűrű a világ idelent.

— Visszatértünk a tenger fenekére — mondja az orvos. Téged nyugodtan elengednék oxigén nélkül. Hihetetlenül bírod a magasságot. az élettani határ átlag hétezerkétszázon van. Nyolcezren tehát már ájulnod kellett volna, vagy legalábbis közel lenned az ájuláshoz. Te madár vagy, Nádi, madár, nem ember ...

— A madár repül, én viszont mozdulatlanul ültem a széken. Megyek repülni.

Az Egyesület elől most indul a kis teherautó. Beül a kormánykerék mögé.

— Mehetünk?

Kifordul az egyetem udvarából, rágurul az útra.

Egyszer meg kellene próbálni géppel a nagy magasságokat. Az egészben a zuhanás volt a legérdekesebb. Nagy feneket kerítenek neki, egész irodalma van a kérdésnek — gondolja — holott alig van benne izgalom. Ha behívnak, a kiképzés után zuhanóbombázó leszek ...

A repülőtéren Béla feje vöröslik a hangár körül.

— Összeállítottuk az új Huszonkettest. Be kellene repülni.

Vajon, milyen lesz a láda? Miért van az, hogy hajszára egy és ugyanazt a gépet építik meg és mégis mindegyik más és más. Ez mintha kecsesebb volna, könnyedebb.

— Adjatok ejtőernyőt.

Lassú, kényelmes mozdulatokkal csatolja fel a hevedereket. Beül, éppen magára akarja tenni a kabinfődelet, amikor felnéz és zsiros, kiadós gomolyfelhőket lát.

— Barográf van?

— Nincs. Minek?

— Tegyetek be egyet, soha nem lehet tudni. Megpróbálok magasságra menni.

Az öreg Haris vígan csavar fölfelé, Béla feje virít az ülésből. Egy darabig nyoma sincs semmiféle emelésnek, mintha a semmiben úszna a két gép, de egyszer csak mozdul a Haris elől. Megdől balra, látszik utána a csűrőmozgás, Béla korigált. Utána megemelkedik a Haris. A dolog alig kétszázötven méter magasan történik. A Haris úgy emelkedik, mintha hirtelen ezer lóerős motort kapott volna.

Már emeli a Huszonkettest is. Keményen és erősen.

Nádi lekapcsol és bedől az emelésbe balra. Két métert, hármát mutat másodpercenként az emelkedésmérő. Elég szélesnek mutatkozik, kényelmesen lehet benne csigalépcsőzni. Az új Huszonkettes igen sikerült láda. Lágyan és könnyen mozog idefent, a legkisebb kormánymozdulatot azonnal észreveszi, engedelmesen dől, fordul. Az emelés olyan erős, hogy néha meg-meglendülnek a szárnyvégek, olyan finom mozgással, mint a kardpenge hajladozása. Ezeregyszáz méteres magasságot mutat a magasságmérő, amikor beéri a Huszonkettes az emelés tetején szétterülő nagy felhőfodrot. Úgy hasít bele a láda, mintha le akarná borotválni az alját. A fülke körül egyszerre tejfölös lesz a világ, mintha ködbe került volna a gép, néha olyan sűrű a

felhő, hogy alig látni a szárnyéleket, a két szárnyvéget. Egyre jobban sötétedik, a műszerek foszforeszkálása felcsillog. Mostmár nincs idő kinézegetni, állandóan figyelni kell a dőlésmérőt, a forduláscsúszót, hiszen az érzékek cserbenhagyhatják az embert. A fordulástjelző ingázó kanala nyugodtan és állhatatosan mutatja, hogy a láda bal fordulóban van, az emelkedésmérő mutatója remegve jelzi a két-két és félméteres emelést. Már ezerötszáz méter a magasság.

Milyen különös, gondolja Nádi, hogy alig egy órával ezelőtt kilencezer méteres magasságot próbáltak ki rajta légkamrában, s most hirtelen már meg sem tudná mondani, hogy merrefelé lehet a magassági kutatóintézet épülete.

Ezerhatszáz méter. Kivilágosodik. A Huszonkettes kifordult a felhőből, olyan lassan és alig siklik, hogy egy-két pillanatra bent marad a bal szárny csaknem tövig a felhőhöz.

Legalább öt kilométert vitte el dél felé az emelés a Huszonkettest. Kis föltnak látszik a reptér, messze, bent a látóhatár alatt Budapest napfürdőzik. Hirtelen süket csönd lesz, elhalkul a szárnyél suuzása. Nincs sebesség, nincs emelés többé. A horizont alá nyomja a láda orrát, s kezdődik a vadászat az újabb termikkémények után. Jobbról még bodrosabb gomolyfelleg úszik, messze, fent, magasan. Ez lesz az igazi! Alásiklik, ráül a láthatatlan emelőre és két perc múlva elsötétül megint a világ. Vad és játékos erő van az emelésbe, néha másodpercenként hat métert is halad felfelé a most már jobbra csigalépcsőző Huszonkettes.

Most azután, hirtelen, mintha elvesztett volna minden kapcsolatot a gép viszonyát illetően, a borongó sötétségben kísértetiesen egyedül marad. A szárnyakat már nem látni, úgy érzi, keskeny kabinbörtönbe csukták, ahol csak kapaszkodhat a botba, s büntetésből örökösen figyelni kell a kétarasznyi műszerfal remegő fényével foszforeszkáló halványzöld derengését. A magasságmérő megbabonázottan mutat egyre nagyobb és nagyobb magasságot, mint nem sokkal előbb a légkamra asztalán fekvő műszer. Háromezer. Háromezerötszáz. A dőlésmérő ingakanala úgy ki-kileng, hogy ellenkező érzése támad, határozottan és egyre jobban érzi a gép állását, hevederekkel bekötött teste minden porcikájával, hogy csálnak a műszerek, jobbra fordulóban van, erősen jobbra, már egészen veszedelmesen bedőlt, lecsúszik, átesik, de mindenképpen dugóhúzó lesz belőle és elveszti a nagynehezen megszerzett magasságot. Pedig menni kell még feljebb, egyre feljebb. Nem csak arról van szó itt most ebben a szűk, kényelmetlen fülkében, hogy a Huszonkettes végre szárnyaljon fel az aranyjelvényhez szükséges háromezer méteres magasságba, hanem arról is, hogy menjen, menjen addig, ameddig emelkedhet, csúcseredményt érjen el, amelyhez viszonyítani lehet majd a többi, a további repüléseket.

Megőrülten ordít a szárnyélek vijjogó kórusa. Hol mély, hol hihetetlenül magas hangorkán szakad le róla, a sebességmérő negyven kilométeres vánszorgást mutat, utána hirtelen felugrik mutatója a 130-as számra. Tiszta örület, valami ismeretlen hatás babonázta volna meg a gépet? dehogy! Minden rendben van, csak keményebben kell beülni a leszállított ülésbe és hinni a műszernek. A kísérteties sötétségben az ember érzékei mondták fel a szolgálatot, zuhanóspirálban van a gép, elveszti a vezető fejtelensége miatt a nagynehezen megszerzett magasságot, pedig az erő

még benne van talán négyezer méterig is a gonosz felhőben. Lássuk csak, mit lehet segíteni? Most megint mélyül, utána vijjogóan magasul a suhanás hangorkánja. Ez se üvöltés, csak a becsapott érzékek jelzik annak. Menj hát, Huszonkettes, menj saját fejed után. Néhány pillanat csupán, az előrenyomott gép zuhanó pördülése megszűnik, nem forog bolondul és megbabonázottan a kompasz gömbje, s megáll az ingakanál is.

Most kezd elölről, parancsolja önmagának Nádi és kissé bedől balra.

Mindössze háromszáz méterbe került a megkavarodott lefelé pörgés, megint négy-öt méteres emelést mutat a műszer. Összeszorított foggal marad a szűk csigalépcsőben, meredten bámulja a műszereket, s kényszeríti a Huszonkettet, hogy maradjon meg abban a csigavonalban, amit előírt számára.

Háromezer-nyolcszáz. És még mindig emelkedik!

Kétszázötvenen kapcsolhattam le, ezt a magasságot leszámítják. A háromezer tehát megvan. A barográfra hátul mindent pontosan felkarcol az írószerkezet, az előbbi merész és gyors emelkedés után már ott van a készülék bekormozott, fekete hengerén az érzékek csalódásának botor magasságvesztése is. Az emelkedés határozott biztonsággal felrajzolt vonal, a megkeveredett lemerülés rajza imbolygó összevisszaság, olyan, mint a kuszáltan eldobott kötél. Mennyivel szebb lett volna egyenletes, felfelé törő csúszóvonallal megörökíteni ezt a felhőboncolást.

Négyezer!

Lent a légkamrában jelentéktelen állapot volt, itt viszont a pokol összes ördögei röhögve jelentkeznek. Bizonyosan kint ülnek a szárnyéleken, onnan hallatszik csúfondáros höhözésük.

Nádi érzi, hogy most valami soha nem tapasztalt nehézségekkel kell megismerkednie, jön majd egy alattomos támadás, amelyet ki kell védenie.

Kissé, mintha világosodna a felhőben.

Négyezer-egyszáz.

Utána megint elsötétül. De csak a fülke törhetetlen üvegfödele. A kis szellőző ablak, amely balkézfelől nyitva, világos marad.

Jég?

Most veszi észre, hogy jégsekreányben repül. A kisablakon csípős hideg áramlik be, pillanatok alatt átfázik. Az előbbi küzdelem izzasztó volt, most saját verítéke válik jeges borogatássá. Borzongani kezd.

Jég?

Az. Lassan, kérlelhetetlenül rakódik le az egész gépre. Már ott fehérlik a szárnyéleken, a fülke már nem átlátszó. Gunyoros rajzú jégképek csúfítják, csillogók, veszélytsejtetők.

Eljegesedtem. de nem veszélyes, ha elhagyom az emelést, gyorsan magasságot vesztek, leolvad.

Dehogy olvad! Egyre vastagabban rakódik a Huszonkettesre. Az emelkedésmérő furcsamereven, minden rezdülés nélkül mutatja a másodpercenkénti háromméteres emelkedést. A magasságmérő ugyanígy a négyezer-kétszáz méteres magasságot. A dőlésmérő kanala sem remeg, kissé bedől, úgy marad. Mi van ezekkel? Átvil-

lan az agyán, hogy elektromos zavarok lehetnek a felhőben. de mi közük a műszereknek ehhez, amikor a sebesség és a légnyomás hatóereje működtetik őket? Semmi. Befagytak.

Az ördögök röhögő kórusa egyre vadabban harsog kintről. A Huszonkettes tehát nagy sebességgel repül, ki tudja merre. Ha nagy a sebességem, repülök, ha repülök, nincs baj — gondolja Nádi, s egyszeriben kijózanodik az érzékek megkevertségének kábulatából. Kiengedem a szárnyféket, megfogom a ládát! De a szárnyfék is befagyott. Mostmár recseg-ropog az egész láda. feljebb menni örülség volna, de lehetetlen is, hiszen már zuhannia kell.

Fületsértő magasságra lendül fel a sikoltozó hangzavar kívülről, a recsegés-ropogás aggasztóan megerősödik.

Elég volt, hiszen már túl van az istenkísértésen.

Baloldalt, a szellőzőablak felől mintha világosság derengene. Nyugodt, megfontolt mozdulattal kényszeríti erősen balfordulóba a Huszonkettet. Már alig működnek a kormányok, érzik, hogy a jégördöghad kapaszkodik beléjük, de a láda még engedelmeskedik. Mind világosabb lesz, egyszerre tűző napfény hessegeti el a kínlódás sötétségét: a Huszonkettes baloldalt kicsúszik a felhőből. Még vagy hatszáz méternyi emelést ígérő szennyes gomolyag terül szét fölötte, de az eljegesedett gépet nem szabad visszakényszeríteni bele.

Fejreállítja a Huszonkettet és hagyja, hogy önmagától dugóhúzóba perdüljön. Valahol a Duna fölött van, a folyó kanyargós szalagja szabályosan forog alul. A jégpáncél egyre jobban fénylik, ragyog a szárnyéleken, majd, hirtelen, elveszti ragyogását, kásás, szürke semmivé válik. Olvad, csöpög, a zuhanó perdülés nagy sebessége sorra leszakítja, hátradobja egyre áttetszőbb, egyre üvegszerűbb a kabin borítása is. S olyan egyszerre, mint ahogy jött, eltűnik a jég a gépről, a Huszonkettes felszáradt. Kompasza újból pörög, minden műszer magához tért fagyott dermedtségéből.

Elég volt!

Kiveszi a Huszonkettet a dugóhúzó szédítő pergéséből. csendes siklással végig köröz a tájék felett. Ejnye, hiszen éppen a repülőtér felett van. Messze, a Duna nagy kanyarján túl vándorol a jegesgyomrú felhő, innen, a nap ragyogó megvilágításában, szelíd, jó szándékú égi vándornak mutatkozik, még fehérlik is mintha hab volna.

Alig képes mozdítani a lábát. Most érzi, hogy egészen átfagyott.

Gyerünk le!

Jobbra-balra csúsztat, a Huszonkettes megadóan veszti el nehezen megszerzett magasságát. Mennyi is volt? Háromezer megvan, de még afölött is mutatott a magasságmérő. Majd kiderül a barogramból.

A fiúk már látszanak a hangár előtt. Jól van fiúk, volt valami velem, de elmúlt! Mint a fecske, úgy suhan rájuk, felvillózik a Huszonkettes, orrára áll, úgy dől meg, azután lassú félkört repül és ráül a reptérre a hangárnál.

Béla nyargal, mintha zavarnák.

— Nádi? Sikerült?

Sikerült, Béla, sikerült! Nézzétek meg a barográfot.

— Hű, ez négyezer körül van. Nemcsak aranyjelvény, hanem nemzeti rekord is. Hamar az autót! Hárman robognak be vele a meteorológiára, hogy kiértékelhesék.

Nádi leül a gyöpre, mintha napfürdőznék. Bückerek csörögnek a növendékekkel, az öreg Haris figyelve vár a hangár sarkánál, olyan a ferdén álló légszavarja, mint a kérdőjel. A jeges felhő már messze jár, csak egy pamacsolt, mindjárt elvándorol. Majdnem délnek megy, Mohácsnak.

Felugrik.

— Mennyi benzin van a Harisban?

Foxi, a szerelő rámászik, s jelenti:

— Majdnem üres.

— Töltsék tele. Olajat is. Hazarepülök vele Mohácsra, holnap reggel visszajövök.

Apa, Anya bizonyosan megőrülnek és útközben esetleg el lehet fogni azt a jeges felhőt. Megérdemli, hogy körülrepülje, hiszen négyezer méteres magasság van benne. Óráknak telik, pedig csak percekig tart, mire Harist feltöltik, s Foxi berántja a srófot. Motorpróba nem is kell, reggel óta fűrészelt az öreg. Gázt neki, neki a mezőnek! Az öreg Haris fiatal paripaként nyargal, s úgy emelkedik el, mint egy angyal.

Mrr! Mrrr! Mrrr! Így duruzsol meglegedetten az öreg, kényelmes, bő ülés van benne, kilátni jól belőle. Lent, a Dunán fehér uszályt eresztve maga után dohog lefelé a mohácsi lapátkerekes hajó. Teli van üldögélő utasokkal, kosaras, batyus kofákkal. Nézzük meg egyszer közelebről az öreg vízijáró bajtársat. A Haris majdnem ráereszkedik a vízre, kényelmesen körülsetálja a zsúfolt hajót, a fedélzetről integetnek. Legalább bukófordulózni illik tiszteletükre. Az öreg kapitány van a parancsnoki fülkében, az öreg nagybajuszú, aki gyerekkorában annyiszor megutaztatta a hajón, s közben magyarázta a Duna időjárását. Azt, hogy a nap felhőben megy le, s piroslik a széle, másnap szél lesz. Ha nem piroslik, eső. Jó volna leszállni melléjük a vízre, csak annyi időre, hogy itt vagyok, kapitány úr, én is Mohácsra tartok. Jöjjön, üljön át hozzám, sokkal hamarabb hazaérünk ...

Jobbra-balra billegve búcsúzik. Haris az egyre kisebbedő hajótól és vígan duruzsol hazafelé Mohácsnak.

Alig néhány méterre húz végig a víz tükre fölött, szárcsák rebbennek alatta, néha-néha felbukik egy-egy játékos ponty, vagy fecske próbál vele versenyt szárnyalni. Álmélkodó, hálóval babráló halászok maradnak el mögötte, szép parti füzesek, itt-ott egy keskeny sportcsónak. Majd mocskosfekete uszályok következnek, dohogva pöfékelő vontatókkal. Partról, hajóról, mindenünnen integetnek a vidám szárnyaló kétfödélűnek, Nádi nem győz felnyúlni, visszaintegetni. Itt vagyok emberek, repülök! Nincs ennél szebb a világon, mint alacsonyan repülni házak, fák, földek, vizek felett, olyan alacsonyan, hogy az ember megismeri a földönállók arcvonásait, benéz a konyhákba, mit főznek, látja, hol kapálnak, hol töltögetnek, vagy éppen szénát szárítanak. A nap lassan-lassan mögüle süt, megvilágítja a békés, dolgozó tájat. Elsuhanak a partmenti falvak, templomtornyok, belátni az életükbe, látni utcáikon baktató embereiket. Emitt csordát terel haza egy mérges kutya, meghallja a motor dörgését,

mérgében fut a Dunapart felé, hogy majd beéri és elzavarja a soha nem látott, berregő idegen madarat.

Messze elől Mohács mutatkozik. Az ismerős téglagyári kémények, a barátok temploma, valahonnan a vasútállomás felől füstök szállnak fel. Ilyenkor rendezik a kocsikat, tolatnak, Apa bizonyosan kint áll a forgalmi iroda előtt, nézi az állomás esti életét.

Meg kell lepni őket.

A magasan szálló gépet elárulja a motordörgés. Nádi nem követi tovább a Duna kanyargóit, nekifordítja a Harist a városnak. Marad öt-hat méter magasságban, olyan alacsonyan, hogy ha fa, vagy épület kerül eléje, meghúzza a botkormányt, s a jó öreg Haris átszárnyal az akadály fellett. Így a terephez igazodva közelíti meg a várost, éppen a vasútállomásnak tart. Apa lesz az a nyúlánk férfi, aki éppen a forgalmi iroda ajtajánál áll. Nagyon néz a meglepetéstől, hogy a fák mögül, villanykarók mögül egyszerűen csak elővág egy dörgő kétfődelű. Alig bedőlt fordulóval emelkedik, de csak annyit, hogy az ívlámpák oszlopa fölött átsuhanjon. Furcsán eltorzult az öreg Haris, szétnyúlik a ferde emelkedésben merev futókereke, farokcsúszója olyan torz, mint egy ösvilági hulló pikkelytűskéje. Ilyen alacsonyról hallani még a merevítések süvítését is.

Most felvág a Haris az állomás mögött, de csak annyira, hogy kissé oldalt kikerüljön, majd ráül a sínek vonalára, az állomás homlokzata előtt suhan el az integető Nádival. Se repülősapka, se szemüveg rajta, hullámos haját szertevágja a légszavarszél, amint nevetve kiinteget a gépből.

— Nahát ez a gyerek! — kiált fel Apa és szalad a lakás felé, de már fut Anya is.

— Ugye, mondtam neked, hogy ma hazajön! Megéreztem!

Mindketten bizonyosan tudják, hogy most lesz áll.

Apa autóért telefonáltat, beül, maga sem tudja merre, de beautózik a városba. Valahol a városszélen kellett leszállnia.

— Álljunk meg! — szól ki a vezetőnek.

Kinyitja az ajtót, figyel, hogy hallani-e még a motor dörgését. Nem.

— Nyilván a legelőn szállt le, főnök úr, tessék arra menni! — készségeskedik a rendőr az utcakereszteződésnél.

Cserkészfiúk, leventék, kíváncsi motorkerékpárosok kerekeznek a legelő felé. Senki sem mondta, mégis mindenki tudja, hogy az állomásfőnök repülőfia érkezett haza és leszállt a legelőn. Hallották, hogy a motorja leáll, utcasarokról-utcasarokra kiabálják egymásnak a hírt:

— Leszállt! Nézzük meg!

Két önkéntes tűzoltó is kerekezik hivatalos komolysággal a kifelé áramló menetben, senki nem kérte őket, mégis tudják, hogy a géppel jött fiatal ember bejön a városba is, kint marad a repülőgép, amelytől távol kell tartani a kíváncsiakat.

A legelő nem túl nagy, szerencsére nincs jószág rajta. A téglagyár füstje jól mutatja a szélirányt, az öreg Haris megszokottan, a hazatérő ismeretével száll le, megelégedetten döcög, szépen lelassul, s nekifordul a legelő szélén álló épületnek. Két nagy nyárfa áll az épület előtt, betolják alá az elősiető segítőkkel.

Apa ugrik ki az odakanyardó autóból.

— Fiam ennél nagyobb örömet nem szerezhettél volna nekünk!
Kezet fognak, csak úgy ropog, megölelik egymást túláradó szeretettel.
Apa eltolja magától, hátralép.

— Fiam! Egész férfi lettél! Tudod, hogy néha büszkék vagyunk rád Anyával.
Eleinte furcsa volt olvasni rólad a lapokban és látni a képedet. Tudod, hogy Anya minden írást eltett rólad?...

A két tűzoltó is kikerekezik, tisztelegnek, s megkérdik meddig marad a gép.

— Majd mi őrizzük. Tessék csak nyugodtan hazamenni, nem nyúl ehhez senki.

A tanyából ponyvát kerítenek, leterítik az üléseket, még a motorra és a légszavarra is jut. Karót vernek le, kötéllel lecövekelik a gépet, nehogy felborítsa, eltolja egy estleges szélroham.

— Mehetünk, fiam?

Benzin, olaj csukva, motor kikapcsolva. Baj nem történhet, ha mégis valaki hozzáérne. Mehetünk!

Anya szemében furcsa tüzek égnek.

Mennyire hasonlított rám — gondolja Nádi — és mennyivel határozottabb nálam.
Úgy szorítja magához, mintha tíz éve nem látta volna.

Már meg is terített. Itt vannak Nagyapáék is. Nagyapa bajusza furcsán, kókadtan csüng. Nagyapa meghatódott és két kézzel simogatja a kezét.

— Szereted még az erőspaprikát?

Istenem, milyen messze van már a mohácsi élet, Apáék, mindenki. Egy egészen más világ van itt, gondtalan világ, amelyben a család életét tartják számon, amelyben mindenkiről tudnak minden nap minden órájában.

— Mi történt veled mostanában, fiam?

Persze most el kellene mondani a délutáni magassági repülés történetét, azt, hogy véletlenül adódott az egész, nem volt benne semmi kiterveltség és hogy milyen nehéz és érdekes volt a jegesgyomrú felhőben. De nem tud hozzákezdeni, minduntalan a repülés szakkifejezései tolnak ajkára, tenyerével mutatná a gép helyzetét, hogy mikor hogyan állt a földhöz viszonyítva.

— Nem sok. Csak repülgetek és tanítom a fiatalokat. Ennyi az egész. Aztán sok dolgom van az Egyesülettel is.

Nem mondja el a nemzeti magassági rekord történetét, nehéz elmondani azilyent nem repülőknél, akik sok dicsekvést éreznének ki a beszámolóból. Más részletesen beszámolni a fiúknak róla, hiszen minden mozdulatról és tapasztalatról tanulnak, s repülés közben hasznát veszik.

A vacsorával hamar végeznek, Apa válogatott borokat szed elő féltve őrzött gyűjteményéből, keskeny-nyakú kisüvegeket, amelyekbe a legjobb évjáratok javát rakározta el.

— Van, fiam, egy kadarborom, még senkit nem kínáltam vele. Az esküvőre tartogattam, de ez a mai este is van akkora ünnepnap.

Apa tölt a metszett borospoharakba. Szertartásosan csorgatva, félig tölti a poharakat, utána megcsavarva emeli el az üveget, nehogy elcseppenjen egy csepp is a nagyrabecsült borból. Két év alatt mennyire megőszült apa, huncutfényű szemei sarká-

ban mélyültek a szarkalábok. De mozgása még mindig azé az Apáé, aki sok-sok esztendővel ezelőtt a térdére ültette és mesélt neki távoli világokról, őserdők életéről, rejtelmes és izgalmas vadászatok eseményeiről.

— Apa, el tudnád mondani, hogyan lőtted agyon nyíllal az óriáskígyót?

Apa leteszi a borosüveget, úgy kacag.

— Hát te még emlékszel ezekre a kitalált történetekre? Mindig nógattál, hogy meséljek, kifogytam abból a pár meséből, amire még emlékeztem a magam gyerekkorából, így hát kitaláltam neked mindenféle történeteket.

— De hiszen olyan pontosan leírtad a tengert, az őserdőt, mintha ott jártál volna.

— Tudod, fiam, aki nem láthatja meg a nagyvilágot, — elképzelem magának. Lehet, hogy nem sokat tévedtem, lehet, hogy pontosan olyan a tenger is, mint ahogyan elképzeltem.

— A tenger ugyanolyan, Apa, már láttam, fürödtem is benne. Már ismerős volt, amikor megláttam. Szalonikínél éppen olyan volt, mint ahogyan mesélted.

Apa barátai, a jóismerősök egymásután jönnek vacsorautáni beszélgetésre. Megkülönböztetett tisztelettel érdeklődnek, minden szavát lesik, csodálkozásukat nem leplezik és siettetik a szót az ajkáról.

— Mondd, öcsém, hogyan találtál ide, hiszen nincs sínpárja annak a repülőgépnek!?

El kell magyarázni a levegőben-navigálást, a tájékozódást a kompasz, az idő, a térkép jelzései, az utak, vasutak, városok, folyók után.

Anya a fiúk után érdeklődik.

— Hanzí?

— Vadászpilóta lett. Ebben megelőzött megint.

— Béka?

Szegény Béka!

— Hósi halált halt a finn háborúban...

Minek azt mondani, hogy elfogyott a benzinje és kényszerszállt a tengerre, úgy veszett oda?

Anya azonban csak néz-néz, korholás van a nézésében. Fiam, fiam, miért nem mondd meg az igazat? Tudom, hogy más történt veled.

— Lelőtték?

— Nem.

Mindegy el kell mondani.

— És veled nem történt ilyesmi?

— Anya, a repülés nem veszedelem. Nem halálos veszedelem. A gép nem tudja, hogy repül. Tökéletesen mindegy neki, ha áll a hangárban, vagy kitámasztott futóművel jár a motorja a repülőtéren a motorpróba alatt. Az embernek nem mindegy. Béka esetében sem a gép tévedett, hanem az ember. Valaki, aki azt hitte magáról, hogy ismeri a gépet alaposan, nagyobbak hitte a benzintankot. Tévedett, a benzin hamarabb elfogyott, Béka nem ért partot, odaveszett.

A társaság egyik tagja, egy ügyvéd közbeszólt:

— Fiam, nagyon szép, hogy repülsz, de ha az én fiam volnál nem engedném meg... Minden motoros kitöri egyszer a nyakát. Az autós is, a motorkerékpáros is, hát még a repülő...

Apa tapintatosan elvágja a beszélgetést.

— Hallgassuk meg az esti rádióhíreket.

A háború már szétterülőben van a kontinensen. Estérről-estére izgalmasabb hírek érkeznek. Határmenti összecsapásokról, államférfiak utazásairól, tárgyalásairól. Kormány-nyilatkozatokat, híreket és cáfolatokat közvetít a hangszóró.

A hazai hírek között egyszercsak Nádi nevét mondja:

— Az ismert sportrepülő, a Műgyetemi Sportrepülő Egyesület elnöke ma délután egy M 22. mintájú vitorlázó teljesítménygép berepülése közben négyezer méter magasságra emelkedett és ezzel nemzeti csúcseredményt repült.

Az ügyvéd kirúgja maga alól a székét.

Éljen! Ez igen! Ez meglepetés! Még egyszer lerepül Mohácsra motornélküli géppel!

El kell magyarázni, hogy nem is olyan nehéz dolog, jó gép kell hozzá, elegendő meteorológiai ismeret és repülőkézség.

— A célrepülések során feltétlenül lejövünk Mohácsra.

Az ügyvéd érdeklődik.

— Mit értesz célrepülés alatt?

— Azt, hogy az ember oda repül, ahova előre megmondja.

— És mennyi idő alatt érhetnek ide? Ki tudjátok számítani?

— Megközelítően feltétlenül.

Megfelelő idő kell hozzá.

— Milyen sebességgel repülhetsz motor nélkül?

— Mindig a magasságtól függ. Ha sikerül indulás után elfogni néhány zsiros termiket és 1500-2000 méteres magasságot szerezni, a többi már utazás dolga. Jó időben az ember egyszerűen átsiklik a következő termikbe, amit a siklással leadott a magasságból, néhány perc alatt megszerzi a következő légkéményben. Siklani lehet száz kilométeren felüli sebességgel is.

A társaság távozása után Apa közelebb ül és komoly dolgokról beszél.

— Fiam, nem szólok az ügyeidbe, mégis szeretném tudni, hogyan képezed a jövődet? Mi lesz az oklevéllel?

— Azt hiszem: semmi. A repülés ma már félig-meddig foglalkozás, egy-két év múlva bizonyosan az lesz. Hivatásos oktatók, ellenőrzők, felügyelők kellene, a gyárakhoz, kísérleti üzemekhez berepülő pilóták. Már én is kapok oktatói fizetést. Autót persze nem vehetek magamnak belőle, de megélek. És, Apa, két dolgot rendesen csinálni együtt nem lehet. Vagy mérnök leszek, s akkor nem repülök állandóan. Vagy repülő maradok, s akkor nem tanulhatok reggeltől-estig.

— Dehát akkor valamennyien félbemaradt mérnökök lesztek az Egyesületnél.

— Nem. Dehogy! Minden fiúnak más hajlama van. Azok, akik tehetségesek a géptervezésben, egy bizonyos eredmény elérése után nem repülnek rendszeresen mind nagyobb feladatok felé. Megszerzik az elengedhetetlen készséget motoros-repülésben is, a vitorlázásban is, azután sorra vizsgáznak. Mérnökök lesznek, akik az új gépeket megtervezik és kivitelezik. Mérnökök, akik — például — szakmunkásokat nevelnek. Apa, a háború után a repülés fellendülése következik. Az ilyen városban, mint Mohács, szintén lesz helybéli repülőtér és figyeld meg, igen sok ember vásárol

repülőgépet. Előbb csak aerokör lesz, ahol a fiatalság modelleket épít, azután helyi sportrepülés, végül helybeli repülőgép-park. Sokat utazó ügyvédek, orvosok, állatorvosok, azok, akik ma motorkerékpárral vagy autóval közlekednek, áttérnek a repülésre. Különösen a fiatalabbja. A repülőgép nem lesz drágább az autónál, takarékosabb lesz, hiszen ugyanannyi üzemanyag felhasználásával gyorsabban teszi meg az utat.

— Fiam, te bizonyosan többet értesz mindezekhez, mint én. De, úgy gondolom, a repülés ma még veszélyesebb a földi közlekedésnél.

— Inkább talán szokatlanabb. Amikor az első kerékpárok megjelentek, ugyanúgy „elítélte“ a közvélemény a pedált taposó türelmetleneket, mint ahogyan ma „fél-tí“ a repülőket. Hidd el, Apa, a repülés nem veszélyes dolog.

— Engedd meg, fiam, autóra, vonatra szívesebben ráülök. Mégis: biztosabb.

— Nem. Ugyanazok a veszély-tényezők vannak jelen, ha fajtában, vagy változatban mások is, de következményekben azonosak. Minden gépi szerkezettel történhet nagy baj és apró hiba. De ezek csak avatatlan ember kezében válnak súlyosakká. Tegyük fel: összeomlik a Duna-híd. A mozdonyvezető észreveszi az utolsó pillanatban. Magától értetődő, hogy kikapcsolja a húzóerőt és fékez. Ehhez megvannak a beidegződött mozdulatai. Én, vagy te, Apa, már beleszaladnánk a Dunába, mert nincs gyakorlatunk a fékhatás alkalmazásában. Vagy: a kocakerékpáros minden elővigyázata ellenére nem képes kiszámítani a megállás távolságát, következképpen nekikerekezhethet kerítésnek, házfalnak. Ilyen tényezőkkel a repülésnél számítani kell. Képzett, a repülés különböző hatásaival tökéletesen tisztában lévő ember éppen olyan nyugodtan ülhet repülőgépen, mint vonaton, vagy kocsin, autón.

— De a balesetek és a szerencsétlenségek száma mégis nagyobb a repülésben.

— Nagyobb, de csak látszólagosan, mert még mindig kevesebb repülőgép van, mint motorkerékpár, vagy autó.

— Szóval komolyan hiszed, hogy magánemberek körében is elterjed a repülés?

— Feltétlenül! Akinek a foglalkozásában számít az idő és a távolság, repülve közlekedik majd.

— No, de mégis furcsa lesz, ha ügyvédek — mint mondtad —, vagy orvosok, gyógyszerészek, köztisztviselők, vagy mit tudom én kicsodák, felülnek a saját, vagy hivatali gépükre s elrepülnek. Hol sajátíthatják el majd a repülést?

— Tanfolyamokon. Ma csak sporttanfolyamok vannak, majd lesznek gépvezetői tanfolyamok is, úgy, mint ahogyan ma az autóvezetést tanítják.

— Mégis veszélyes lesz, mert a repülés nagyobb sebesség és ehhez még nem szoktak hozzá az emberek.

— Egyáltalában nem veszélyes, mert lesznek majd kis leszálló-sebességű, kevés nekifutású és mégis az autónál jóval gyorsabb utazósebességű gépek. Akár egy, akár kétszemélyesek. Lesznek olyan gépek, mi is tervezzük már kisgépeket, amelyek az úrvezetők kezéhez valók. Jóformán mindenütt le lehet majd szállni velük és hihetetlenül szűk, kis területről felrepülhetnek. Mindez ma már egyszerű szerkesztési feladat. Az egész inkább azon fordul meg, hogy esetleg nem mindenki alkalmas a repülőgép vezetésére. De ezt viszont a repülés szakorvosai a vizsgálatok alkalmával megdönthetetlenül meg tudják állapítani. Viszont ez sem jelent elutasítást, mert meg-

történhet, hogy erős akarattal, gyakorlattal le tudja küzdeni magában a repülésre vágyó ember a repülőorvos által talált kifogásokat és hibákat.

— Rendben van, fiam, elhiszem, hogy így lesz. De nem tudja majd mindenki megfizetni az oktatást és kinek lesz majd ideje ahhoz, hogy esztendőig tanuljon?

— Tévedsz, Apa, mert csak ma drága a repülőgépezetés tanulása, mert ma aránylag még drágák a gépek és az üzemanyagok. De ez azért van, mert kevés a gép. Majd ha szerte a világon úgy gyártják az utazógépeket, mint ma a motorkerékpárokat, olcsók lesznek, s az üzemanyagot előállító vállalatok is megtalálják a módját, hogy ne legyen sokkal drágább a repülőbenzin az autóbenzinnél. Az árkülönbözetet viszont behozza a repülés gyorsaságban, időben, kényelemben, függetlenségben. És a repülést nem kell esztendőig tanulni. Nincs az az átlag ember, akit — ha csak nem teljesen alkalmatlan a repülésre — egy-két hónap alatt ne lehetne repülővé nevelni.

— Ti honnan állapítjátok meg, hogy valaki repülő már, vagy még nem az?

— Egyszerű. Minden oktatógép kétkormányos. Előbb az oktatórepülésre visszük a növendéket. Ha már megszokta, hogy a föld nem mindig alatta és az ég fölötte van, hanem lehet oldalt is, megdőlvé, elfordulva, átadjuk a kormányokat neki, persze, mi is tartjuk. Ha viszont a kormányhatásokat megismerte és tudja, hogy milyen mozdulatra hogyan reagál a gép, kisebb repülőfeladatokat kap. Azt hiszi, hogy állandóan fogjuk a kormányokat. Téved. Mihelyt az önállóság és a hozzáértés első kis jeleit észrevesszük rajta, engedjük, hogy ő repüljön. Csak akkor nyúlunk bele, ha valami nagy számárságot csinálna, vagy sorozatosan tévedne. Így tehát már régen egyedülrepülő a növendék, csak nem tud róla.

— Fiam, mindez így van, te értesz hozzá. Azt azonban nem tudod elhiteni velem, hogy a repülés veszélytelen.

— Pedig az. Hidd el, Apa, nem szeretek motorkerékpárra ülni. És az autót is sokkal veszélyesebbnek tartom. Mert mi a helyzet? Az, hogy a motorkerékpár és az autó is nagysebességű közlekedési eszköz. De börtönben közlekedik. Nem kerülhet arra, amerre neki tetszik. Belerohanhat árokba, nekimehet kilométerkőnek, fának, másik járműnek. Ha nagy sebességnél jelentkezik hirtelen akadály, vagy csak, tömlőszakadás, esetleg nincs idő, sem hely segíteni már. A repülésnél mennyivel más a helyzet! Van bőven hely és idő kiagyalni, hogy mit és hogyan segítsen az ember.

— De felmondja a motorod a szolgálatot.

— Leszálok motor nélkül. Nem pillanatok: percek állnak esetleg rendelkezésemre kinézni és válogatni a szóhajóhető leszállóhelyek közül.

— Szóval: kényszerszállsz.

— Apa, minden leszállás kényszerszállás végeredményben.

Anya szótlanul figyelte a beszélgetést eddig. Most beleszól.

— És milyen terveid vannak?

— Néz, Anya, mondtam, hogy a repülés egyre inkább foglalkozássá lesz nálunk. Mindenütt a világon. Megvan már a Repülőalap, amely gondoskodik a repülés anyagi fedezetéről, építi a sportrepülőtereket, hangárokat, építteti az újabb gépeket. És a repülésből nem lehet kiüregedni. A repülés végeredményben nem üzlet a szó profit-értelmében, de biztos jövő, megélhetés.

— De én nem a repülésre gondoltam, hanem a magad életére. Mindig így akarsz, egymagad élni? Nem gondolsz nősülésre?

— Anya, ez már nehezebb dolog. Ügyvédfeléség, orvosfeléség, tisztviselőfeléség minden lány lehet. A repülőfeléség típusa még nem alakult ki teljesen.

— Repülőfeléség? Hát annak különbnek kell lennie?

— Nem különbnek, hanem alkalmazkodóbbnak. Bele kell szoknia, hogy a repülés olyan hivatás, mint a lelkészség, vagy a tudományos kutatómunka. Vagy: művészet. Nem lehet egyelőre polgári mértékkel mérni. A repülés nem hivatal, hogy reggel nyolckor kezd az ember, délután abbahagyja. Megtörténhet, hogy esetleg hetekig nem tér haza a repülőféréj. Napokig mindenestre távol lehet. És a repülő nem lehet körülfogni a szokásos asszonyi aggodalommal. A repülés függetlenség. A házasság nem minden esetben az. Rendszertelenül elmenni és rendszertelenül hazamenni nem minden házasságban lehet.

— Mégis meg kell nősülnöd, fiam.

— Tudom, Anya, hidd el, ennek is eljön az ideje. Egyelőre még nem jött el. Nézd, amikor hozzákezdtem a repüléshez, mérnökök havat lapátoltak, álltak a gyárak, nem volt ipari termelés. Most viszont minden gyár éjjel-nappal dolgozik, nagy hiány van mérnökökben, szakmunkásokban, mi pedig segítjük az új ipart, a repülőgépgyártás megteremtését. A repülés mint foglalkozás, most van kialakulóban. Kialakuló foglalkozású egyén pedig nem parti egyelőre a lányok számára. A magam független életét már biztosítani tudom a repüléssel, de nősülésre még nem gondolhatok. Nyudj meg, Anya, majd szólok.

— Mikor repülsz vissza?

— Kora reggel. Szeretnék előbb Benneteket felvinni egy kis sétarepülésre.

Apa még egy pohárka bort önt.

— Köszönjük, fiam, de mi már elhatároztuk, hogy nem ülünk repülőgépre. Majd ennek is eljön az ideje, mint a nősülésnek.

Reggel még harmat csillog a Haris szárnyán, törzsén, amikor sikerül hamarosan beindítani a lehült motort. Kivételesen az első átfogatásra megindul a légcsovar, szinte érzi az öreg, hogy sietni kell, mert a repülő-táborban a növendékek most kelnek, mire a reggeli csuklógyakorlatot elvégzik, ott kell lenni. Anya kis csomagot tesz be a csomagtartóba, Apa viszont megkérdi start előtt:

— Fiam, pénz dolgában hogy állsz? Csak szólj, ha kell...

— Apa, köszönöm, van annyi, amennyi éppen kell.

A Haris vígan nyargal hazafelé a párás reggeli levegőben, szépen kikerüli a várost, nem illik hajnalban feldörögni az alvó embereket, akiknek pihenten kell beállniuk a napi pénzszerző munkába. Kedves dolog Apától, hogy pénzt akar adni, dehát a pénzügyek jól megoldódtak. A fiúk egy része még nem él anyagilag kiegyensúlyozottabb életet, előállnak hát:

— Nádi, légy szíves, adj húsz pengőt...

Van, aki tizet, van aki ötvenet kér. Rendszerint egyetemi fizetnivalók. Mindig olyankor adják vissza, amikor nagyon kell. Talán illene feljegyezni valahova ezeket a kölcsönpénzeket? Nem. Minek. A fiúk számontartják, visszaadják. Egy sincs közöttük, aki „elfelejtene”.

A reptérről mindjárt be kell menni az Egyesületbe. Felszaporodott az adminisztrációs munka. Jocóval kell beszélni az új gépekről, délelőtt szövetségi tanácskozás az alapi kiképzőkeretek felállításáról. Nyolc-tíz új reptér benépesítéséről van szó, oktatási szabályok, műszaki szolgálat, gépápolás kiépítéséről. Szerelők szerzéséről. Alig marad délután kétórányi idő egy kis műrepülésre.

Hanem most a Harag kerül sorra, ez a nemesvérű, könnyed, egyszemélyes műrepülőgép.

Megint elvonul „semleges” légtérbe, s jó magasra. A látóhatár tiszta, élesvonalú, nagyszerű a látás, a Harag orra mindvégig a horizonton jár körül az orsózó balletkörben. Lálálál! Lálálál! Csendes és nyugalmas a levegő, tánc az egész repülés, melodikus, a legszebb harmóniak teljessége. Piruett, háton bukóforduló, gyorsorsó, s egymás után egy sereg figura, végül féllupinggal hátára fekszik a Harag és pihenőül hátonrepül.

— Ejnye, meg kell próbálni az előrelupingot is — gondolja Nádi.

Ez a legkellemetlenebb, de az egyik legmutatósbab műrepülő figura, nem árt előtte jól meghúzni a bekötőhevedereket. Szorosak, mehet!

A Harag visszafordul a hasára, vágdat, vágdat, azután egyszer csak leadja az orrát, de nem zuhanás lesz a dologból, hanem hatalmas kör. Óriáskör, amelynek külső vonalán száguld Nádi feje. Most érezni a centripetális erő vadul szakító erejét. Egy pillanatra elsötétül a világ. Igen, ez a gyorsulásváltozás és a centripetális erő együtthatása, gondolja, szokni kell hozzá. Még kétszer fut végig feje a megerőltető külső körön, utána csalinkázó séta-repülés kell a pihenésre. Hű, de megkeveri az embert. Úgy érzi, hogy kinőtt a szeme a fejéből. Kissé zúg a feje, majdnem szédül, furcsán tele van vérrel.

Nem is erőlteti tovább, csúsztat, leszáll, begurul a hangárhoz. Lambi szaporán rág egy fűszálat és azt mondja:

— Tatuli, ezentúl te műrepülsz helyettem, ha valahol látványosság kell.

— Milyen alkalomból?

— Egyszerű. Már jobban műrepülsz, mint én.

Valaki most akar leszállni a Huszonkettessel. Ó, a számár, hátszéllel jön. Így túlhosszú lesz a leszállás.

— Ki van benne?

— Pali, a motorkerekező.

— Ideje volna távra küldeni — mondja Lambi.

— Majd ha megtanul leszállni. Így belemegy a magasfeszültségű vezetékbe...

Nyomja a gépet, így akar egészen közel kerülni a földhöz, de csak azt éri el, hogy a sebessége nő. Mostmár vágdat alig négy méter magasságban.

— Nincs annyi esze, hogy felrántaná, visszafordulna és széllel szemben szállna le...

Nincs. Kissé megkeveredett a ládában. Tényleg, elhagyja a repülőteret, majdnem nekimegy a magasfeszültségű vezetéknek. De idejében észreveszi, ijedten beránt a gépbe. A Huszonkettes felágaskodik és fúrja az orrát az égnek. Persze, elveszti a sebességét egy-kettőre.

— Most mit csinálsz, te szerencsétlen?

Mit? Rájött, hogy már nincs annyi lehetősége, hogy megforduljon, visszajöjjen. Kényszerűségből leszállt hát a vezetéken túl a kukoricásban.

Néhány perc múlva lassú léptekkel baktat a repülőtér szélén.

Megállj!

Nádi hátatfordít, mintha nem is látta volna a megkeveredett leszállást, erősen figyel egy vontatásos startot. Béla vontat, kivereslik a feje az ülésből. A tag viszont ideges a ládában hátul. Talán nem kellene ránézni, attól idegesedik.

Végigheveredik hát a fűvön, mintha napkúrázna, csak a fülével figyeli a startot.

Felmorog a Haris motorja. Béla jelt kapott, hogy indíthat. Most nyomja be a gázkart. Elindultak.

Srrr! Zrr!

Most indul a láda, hallatszik a csúszótalp neszezése.

Shhh!

Elvált a láda a földtől.

Túlkorán volt, ez még visszapottyantja!

Zrrr!

Nem nézek oda, mert fél szeme itt van a betyárnak, ideges, még belelép vagy belecsúr a nagy idegességében, leér majd a láda szárnyvége a földre. Reccs, beröpül, összetörik.

Shh!

Megint felkapta. No, most már talán nem engedi vissza. kiles a karja alól fél-szemmel. Persze, az ellenkező végletbe repül. Túlságosan megemelte a gépet, mindjárt fölrántja a Haris farkát. Bélának azonban több esze van, nem emelkedett még el, hanem nyargal a földhözragasztott Harissal. Van még bőven hely a reptéren a kifutásra és emelkedésre, az ügyes vontatás megnyugtatja a tagot. A láda a vontatókötélen nagynehezen lecsihad, nem akar az égbe menni, megszelídülten suhan lejjebb, a vontatás színvonalára, csak még kóvályog egy kissé jobbra-balra, mint a fölengedett játéksárkány. Ebből azonban kigyógyul.

Ropp, ropp!

Aha, jön Pali, a mesterkényszerleszálló.

Persze, nem szól egy szót se, csak úgy véletlenül megáll nyolc-tíz lépésnyire. S vár: Lambi háttal ül neki, fűvet kosztol, összehúzott szemmel figyeli a motorosok iskolaköreit, rá se figyel. Csak izzadj néhány percet, míg elhatározod magad valamire. Nem szólsz? Hát akkor majd szólok én...

Csak úgy fektében szólal meg, mintha egészen véletlenül történné, még a szemét se nyitja ki:

— Légy szíves, add ide nekem a könyvet...

Pali egyik lábáról a másikra helyezi át testsúlyát.

— Milyen könyvet, Nádi?

— Hát amiből ezt a nagyszerű leszállást tanultad. Gondolom az a címe, hogy: Mesterleszállás hátszélben reptéren kívül, különös tekintettel a magasfeszültségű távvezetékre. Nagyon érdekes munka lehet.

— Kérlek, Nádi, az úgy volt, hogy...

— Csak nem azt akarod mondani, hogy semmiféle könyvben nem olvastad, hanem csak úgy magadtól jöttél rá? Ha így lenne, még érdekesebb a dolog, mert az a

bizonyos könyv még nincs meg, neked kell megírni. Bejegyezheted első előfizetőnek. A lakáscímemet tudod, de küldheted az Egyesületbe is, ott is megkapom. Küldd utánvéttel.

Itt nincs mit mondani, csak várni kell az ítéletet. Lambi nem szól bele. Inkább feláll, odábbmegy, mintha valami eszébejutott volna. Minek tanú a fejmosáshoz?

— A ládát hova szállítassam? Vissza be a reptérre, vagy egyenesen az ócskás-hoz?

— Nincs semmi baj. Egy karcolás se látszik rajta.

— Mert jobban repül, mint te. Eredj ki a szerelőkkel, szedjétek szét, hozzátok be...

Félszeggel felnéz az égre fektében. Növendéknekvaló, egyenletes termikeket mutat a szabályosan elhelyezkedett gomolyfelhők sora.

— Hozzátok be és szereljétek össze. Ha a biztosítótűket is visszatettétek, kö-zöld velem. Jó?

Pali nyargal, mintha puskából lőtték volna! Csakhogy vége a fejmosásnak!

Háronegyedóra multán visszajön. Nádi látszólag még mindig szunyókál hanyat-fektében. Két kezét összekulcsolta párnának a feje alatt.

— Itt a láda, behoztuk.

Felugrik, körüljárja, megnézi. Tényleg nem történt baja. Nincs törés rajta, nem sérült meg. A gomolyfelhők még mindig felsorakoznak délkelet felé.

— Felvontatunk ötszáz méterre. Lepakcsolsz. Ráülsz a termikvasútra és Kec-kemétiig utazol. Kirepülsz az ötven kilométert és hátszéllel leszállsz, mert úgy már tudsz.

Öt perc múlva már cipeli Palit a Huszonkettessel az öreg Haris. Nádi vontatja fel. Úgy emelkedik vele, hogy az ötszáz méteres magasságot éppen a repülőtér kö-zepe fölött érik el. Kiint a gépből, Pali azonnyomban lekapcsol. A Haris lesuhan, le-dobja a vontatókötelet, de nem száll le, hanem felhúz egy kis sétarepülésre, ahonnan jól szemmel lehet tartani a hátszéli mesterleszállót. Meg kell adni, igyekezik tőle tel-hetően. Sejtí, hogy valahonnan szemmel tartják, hát aláfurakodik az egyik gomolyfel-hőnek, egyetlen körrel körülnyírja a termik határát, belefekszik, kisajtol belőle minden emelést. Olyan mohósággal termikel, mintha zavarnák. A felhőbe nem mer belemen-ni, udvariatlanul faképnél hagyja. Jól megnyomja a gépet, hogy nyargaljon a sorra következő felhőpamacstot tartó kéményig. Pontosan Kecskemét irányába utazik és Nádi azzal az érzéssel száll le, hogy két-három órán belül jelentkezik Kecskemétről telefonon.

Hatáidőre jelentkezik.

— Leszálltam Kecskeméten. A láda ép. Én is. Küldjétek szállítóköcsit.

— Miért? Nem lehet leszállni melléd és vontatásban elstartolni?

— Dehogynem.

— Hát akkor maradj a ládánál, megyek érted!

Félóra múlva leerszkezik a Huszonkettes mellé az öreg Haris.

Palinak hatalmas nézőközönsége van, büszkeségében folyton le-fel húzgálja a villámzárat repülőzubbonyán.

— Kérlek, Nádi, meg kell mondanom, hogy a navigálással sok bajom volt. Sokszor nem tudtam, hogy hol vagyok. Az, hogy Kecskeméten szálltam le, véletlenség, tisztára. A várost nem ismerem, végképp meg voltam keveredve. Gondoltam: leszálllok, lesz, ami lesz! Egy öreg ember legeltette a tehenét a közelben. Láta, hogy leszálllok, odajött: — Mondja az úrfi, csakugyan ezen a masinán érkezett? Csakugyan, mondom. — Hát ez igen!... Bácsikám, most maga mondja meg, hogy hívják ezt a várost?... Ezt?... Igen, ezt... Hát nem ismeri Kecskemétet?... Még nem... Hát ez Kecskemét, úgy nézze meg! ... Szóval: így volt, Nádi.

— Az a lényeg, hogy itt vagy. Akaszd be a vontatókötelet és gyerünk!

Szét kell zavarni az útból a nézelődő tömeget. Az öreg Haris hamarosan elporol a Huszonkettessel, Pali úgy lóg hátul, mint egy nagy, centiméternyire nem térne el a vontatástól. Egyrészt a büszkeség hevíti, másrészt tudja, hogy Nádi hátrafelé is lát.

Erősen esteledik, mire hazaérnek, s a gépeket berakják a hangárba.

— Ül ide mellém, a vezetőülésbe, s mondd el, mi volt, hogy volt.

— Magam sem tudom. Azt mondtad: el kell mennem Kecskemétre, hát elmentem. Már bánom, hogy az öregtől nem úgy kérdeztem, úgy-e, bácsi, ez Kecskemét?... Te tudod, Nádi, hogy mit lehet repülni, ha mondod, úgy van. Csak azt a hátszél-leszállást resteltem.

— Sohase resteld. Én is leszálltam annakidején, mégis itt vagyok.

Jó fiú ez a Nádi! Bizonyosan elmehetett volna ő is a Huszonkettessel. Jóval messzebbre, mint Kecskemét. Mégis átadta...

— Csak ne hálálkodj magadban, Tatuli, mostanában nem kapod meg a Huszonkettést. Én megyek vele nagy távra. Jó?...

Nemcsak jófiú, hanem gondolatolvasó is.

Azonban a Huszonkettes dolgában rosszul jósolt. Egyelőre nem mehet vele. Megkapja a behívót.

Olyan az Egyesület, mintha felkavarták volna. Nádi megy katonának, ki lesz itt, aki rendet tart, s ki biztosítja a rengeteg repülést? Fóka megint vezet a higgadságban.

— Tatuli, közlöm veled, hogy a posta intézménye nagyszerűen működik, s Nádinak lehet levelet írni.

Néhány hete van Nádinak mindössze a bevonulásig, nem sok idő áll hát rendelkezésre még egyszer összefogni az ügyeket. Hát lássuk csak, hogyan állunk. A Szövetség nálunk rendben van a dolog, egy-két fontos ülésen tisztázni lehet még a jövőbeni dolgokat, elsősorban a rendszeres vitorlázóképzés ügyét.

— Előbb elvégzem a gyalogsági kiképzést, utána lesz annyi idő,— mondja a Szövetségben —, hogy összeállítsam a rendszert. Vagy legalább is valami rendszerfélét. Majd átvizsgáljátok.

Nézzük a műhelyt!

Készen van az új repülőkísérleti műhely, repülőgépgyár a mellényzsebben. Végre saját hajlékába költözik a műhely, nem kell szorongani a szűk egyetemi alagsorban. Jocókék most fejezik be a javított Huszonkégyeseket és építik már az új fúrész, a Huszonkilencset.

— Egymásmelletti ülések lesznek benne, nyugodtan társaloghattok és nézelődhetek útközben.

— A Huszonnégyesekkel is kell valamit csinálni, kissé zömöknek tartom, s néhéznek. Ha szabadságot kapok, felruccanok, s megkeverem néhányszor még ezt a ládát. Próbáljatok még vele valamit.

Mennyire más, gondolja Nádi, most a repülés. A sok tervezgetés, a sok munka már összerakódott eredményekké. A nagy egyesületek tisztességgel versengenek egymással, vidéken egész sereg új egyesület alakult. Már alig lehet számon tartani a sirályjelvényes vitorlázófiúk számát. Benn vannak a nők is a repülésben, nagyszerűen vitorláznak, motoroznak. A Hegy Európa egyik legnagyobb és legkiválóbb vitorlázóterepevé vált. Minden egyesület teherautón hordja fel a tagokat üzemre, felépült a Hegyen a repülőterhon, nagy előadóterem benne, hálósobák, iroda, telefon, minden kényelem. Az Egyesület külön repülőteret tart és most már végérvényesen utol lehet érni — Hanzit. Hanzit bevonult ismét, vadász és — kint van valahol a Fekete-tenger körül, röpköd. Ilyeneket ír a tábori lapon:

— Tatuli, itt van igazi repülés. Naponta háromszor-négyszer bevetés. Csupa löporfűst a képem, amikor hazatérek, s jelentem alázatosan, hogy bevetésen voltam. Csapatokat támadunk, szállítóoszlopokat, hajókat, bombázókat, vadászokat. Légigyőzelmeim számát annakidején közölni fogom. Már kaptam egypár lyukat a fűrészbe, már nem tudom megmutatni őket, mert a szerelők sorra leragasztják.

Hanzit azonban nem lehet utolérni. Jelentés jön, hogy vad elhárításba került a Fekete-tenger partján, lelőtték.

Hát, Hanzit, csak te maradtál az első?!

Nádi, nem gyűjt világosságot a rendetlen repülőszálláson. Lehever a szelontra, párnának feje alá gyűr egy kabátot, s bámulja léleknélküli bámulással a mennyezetet. A szomszéd lakásban rádió szól, jazzmuzsika. Kint az utcán fuvaroskocsi nyikorog, az ablak előtt gyerekek játszanak. egy betévedt poszméh döngöcsél az ablaküvegnél, ki szeretne menni és nem érti, miért keményedett meg előtte a levegő. Hanzit nincs többé. Lelőtték! Hanzit! Egyetlen olyan barát, akivel titokban ki lehetett tervelni ezt az egész mozgást, ki lehetett agyalni, hova kell kovász a szunnyadó magyar sportrepülésbe.

Hangtalan zokogással potyognak könnyei. Most, hogy egymagában van, nincs körülötte senki a szolgálatkész, tanulnivaló fiúkból, nincs aki látná, hogy a bálvány is meginog, éppen olyan fiatalember mint a többi, csak éppen olthatatlan szerelmese a repülésnek, csak éppen élete repülés. Nem úgy, mint másoknak, akiknek csak sport, vagy éppen szórakozás, utazás... Hanzit!... Te drága, igaz barát!... Hát te is?... Mégis csak volna a repülésben mindig valami bele nem számítható, valami ki nem kerülhető veszély, amely elől kitérés nincs?... Nem, Hanzit, nem lehet!... Nézd, Béka is miért maradt ott? Valaki elszámította a benzinjét. Nem mérhette vissza literszámra, hogy van-e elegendő üzemanyaga... S te?... Hanzit, téged úgy lőttek le aluról!... A lövedék láthatatlan, nem lehet kitérni előle, nem lehet szálló ívét faképnél hagyni, nem lehet levágni előle oldalt. Nem lehet harcolni vele... Rettenetes, hogy senki sem tud semmi részletet. Nagy támadás volt és nagy elhárítás. Csak annyit láttak, hogy Hanzit gépe egy lecsapásból nem lendül föl. Le-

marad oldalt. Füstölt-e, nem-e, már nem emlékeznek. A harc közben nem lehet másfelé figyelni. Akik látták, arra emlékeznek, hogy élettelenül és mereven vágott le a gép. Eltaláltak, Hanzi? Felelj, az Isten áldjon meg, hiszen határozottan érzem, hogy itt vagy mellettem a szobában. Érzem, hogy itt vagy, minden porcikámmal. Tudom, hogy kínlódsz, szeretnél jelt adni magadról, olyant, hogy észrevegyelek. De nem áll módodban. Csak gondolhatsz rám, olyan erővel és akarattal, mint ahogyan én gondolok most reád. Kísérelj meg, Hanzi, szedd össze lelked minden akaratát. Csak annyit tégy, ha nehezen teheted is, hogy mozdítsd meg, lebbentsd meg a függönyt valahogyan. Hogy tudjam: nem vagy sajnálatraméltó, ott vagy, ahonnan annyi jó fiú figyel már bennünket, mikor gépben ülünk, s nézzük az elsuhanó földet, a felhők világát. Kísérelj meg, Hanzi!

Meredten, szinte szuggerálva nézi a leomló függönyt, hátha megrebben valahol, csak, éppen annyira, hogy jeladásnak vehető.

De a függöny nem mozdul. Süket csönd van a szobában, mozdulatlanság, reménytelenség és siratás. Nádi már nem tud érzései fölött uralkodni, dől szeméből a könny, meg-megrándul teste a zokogásban. Gyámoltalan kisfiúnak érzi magát, akire nagy veszedelem szakadt és nem tudja hogyan szabaduljon belőle. Anya, halljátok, tudjátok, hogy Hanzi meghalt? Hanzi, aki több volt talán, mint testvér, akit — ne haragudjatok —, de talán még nálatok is jobban szerettem. Úgy élt velem esztendőig a legigazabb barátságban, mint a harsány jókedv egyedüli birtokosa. Örökké nevetett, kék szeme olyan tiszta volt, mint a tenger, vagy az ég kékje... Eh, nem lehet szavakba önteni, ki volt Hanzi?!

Felugrik, villanyt gyújt s kikeresi a fiókjából a sok feljegyzés, bontott levél közül Hanzi arcképét.

Amatőrkép, úgy kapták le a Haris mellett. Széltől csapott a haja, természetesen nevet, vásottan, kuncogón:

— Tatuli! Ez én vagyok!

Kihez kellene most menni megbeszélni ezt a nagy fájdalmat. Nincs a fiúk között senki, akivel el lehetne beszélgetni arról, hogy Hanzi ki volt, mit jelentett. Ezek csak jönnek-mennek az Egyetem és a reptér között. Mindannyian lomhák, esetlenül mozgó. Ha megállnak beszélni, zsebredugják a kezüket. Asztalnál csendesen, szótlánul esznek... Hanzi, most jövök rá, hogy a repülés mennyire szótlanná teszi az embert? Miért van ez?... Túlságosan egyoldalúvá leszünk?... Nem, Hanzi, hiszen járjuk az országrészeket, a külföldet, midennap száz és száz új emberrel, mindig új vidékkel ismerkedünk és valahogy kifejlődött bennünk az embermegismerés és osztályozás csálhatatlan érzése. Az első szóra, az első mozdulatra tudjuk, hogy velünk szembenálló ember őszinte-e, lelkesedő-e, vagy alakoskodó, számító, valamiből mindig hasznot akar húzni... Ugye, az attól van, Hanzi, hogy sokat vagyunk egyedül, s mindig csak a magunk ügyességében bízhatunk?... Persze, hogy ettől van!... Tudod, Hanzi, mikor odafent száguldunk az istenek útján, nincs barát, nincs társ, akitől tanácsot lehetne kérni, mindent egymagunknak kell tudnunk és ismernünk. Égtájakat, szelek járását, földek fekvését, városok helyzetét, vizek útját. Egymagunk vagyunk, ugye, Hanzi, egymagunk műszerekkel, géppel. Nékünk, sportrepülőknél nincs drága rádió-felszerelésünk, amellyel összeköttetést teremthetnénk

szárnyaló magányunkban a földi támaszponttal, tájékozódhatnánk adataiból, repülés-közben nyomban összefoglalhatnánk érdekes benyomásainkat. Egymagunk vagyunk odafent, Hanzi és ez kimondhatatlanul jó. Minden salaktól mentessé válik egyéniségünk, a gondolkodásunk megtisztul. Mi csak az értelmesen összefüggő dolgokat szeretjük és cselekedjük, Hanzi, talán ezért van, hogy érzelmeinknek nem tudunk olyan részletesen és gondosan kifejezést adni. Talán azért van, hogy társaságban mi rendszerint másokat szeretünk hallgatni. Ezért van, hogy érdekesek, s unalmasak vagyunk egyben...

... Ne haragudj, Hanzi, hogy elérékenyedtem, de kellett! Jól van, Hanzi, értem az arcmásodról tökéletesen, hogy nincs ilyen bajok ellen más segítség, csak a repülés! Tudod, Hanzi, mit tervezek most? Belemegyek a legmérgeesebb és legijesztőbb felhőbe. Ha lehet, már holnap, belebújok a sötét derengésbe, ahol annyi világítás sincsen, hogy a szárnyvégeket láthatnám, ahol csak a műszer az értelmes és befolyásolhatatlan, én magam is érzékvesztetté és kételkedővé válok. Belemegyek, Hanzi, már csak azért is, hogy kóstolót kapjak a veszedelmekből, azokból, amelyek téged és Békát legyűrték. Jól van, Hanzi, tudom, hogy nagy gyászvihart nem szabad kelteni körülöttem. Csak éppen kitesszük majd a feketekeretes hirdetést az Egyesület táblájára, közöljük a fiúkkal eltávozásodat. És a légszavarkereszt mellé, éppen Béka szomszédságába kiteszük majd ezt a nevetős képedet, hogy mindig lássuk, ha töprengenivalónk lesz a beszélgetések alatt. Megpróbálom holnap, Hanzi, háttha közelebb leszek hozzád. Találkozunk a felhőben.

Kinéz az ablakon. Vöröslő szélű felhőben megy le a nap. A mohácsi hajóskapitány szerint komoly szél lesz holnap.

Igazat mondott.

Korán reggel már erős szél hajtja a korai felhőket, jól tűz a nap, termikbárányok gypjas serege legel az égi mezőkön. A reptéri üzem öt óra óta tart. A csuklózástól, a gépcipeléstől, bemelegítő futástól kipirult fiatalok kék kezes-lábasos, børsapkás serege guggol a start körül, várják a sorrafelszállásokat. Ma már egyik-másik egyedülrepülő lesz. Viszket a társaság marka, boldog lesz, akin elsőnek verhetik végig a repülővé avatás szertartását.

Foxiék kitolják a Haragot, Nádi előbb ismerkedőnek műrepül vele egy keveset.

Milyen harsogó éles vidámsággal pördüli az orsókat, hasítja a zuhanások, gyors emelkedések, éles bedöntések ívét és lendüli akár előre, akár hátra az óriáskörök nagy körét a Harag! Leheletnyi finomságúvá vált a repülése. Abba kell hagyni odalent az iskolakörözést, oktatók, növendékek önfeledten nézik a felszabadult szárnyalást. Lambinak hirtelen, megmagyarázhatatlanul Hanzi jut az eszébe a repülés láttán.

— Figyeljétek! — mondja — Nádi minden figurát úgy repül, először, mint Hanzi, azután megmutatja, hogy ő maga hogyan csinálja...

Valóban az történik odafent, hogy Nádi repülve társalog Hanzival. Mutatja neki, hogyan látta tőle, s mit változtatott ő rajta. Itt egy fordulót szűkebbre, ott egy átváltást megnyújtva, lelassítva. Kissé többet belépni, mint mondták és csinálták valaha, emitt egy kicsit rövidebbre fogni az ívet, mert így magától értetődőbb, összefüggőbb, egyik hihetőbben születik a másikból. Így, ezzel a sorozatmegoldással nyugodtan lejjebb lehet jönni, mert biztonságos, nem lehet elnézés, aminek földbefuródás a következ-

ménye. Nem lehet, ugye, Hanzi, mert egy harmóniatlan utánaengedés, behúzás, vagy ellenlépés olyan kiáltóan nem idevaló, mint a hamis hang, amelynek hallatára karmester, hallgató felszisszen! Ezért érdemes meghalni, Hanzi, ha az ember már ennyit tud, hiszen elérhető örömet szerzett, elért már több szépséget kitervelni, fokozni úgysem képes. Mostmár csak a teljesítmények határa növelhető segédeszközökkel, de teljesítmény minősége, további finomítása elérhetetlen.

Leccsap a Harag a bárányfelhős égből, szárnyvégre dől, merész csúszással suhan le a magasból, közvetlenül föld felett visszabillen leszállósiklásba, már porzik mögötte a reptér, ahogy egyre csendesedve vágta a gyepen. Odagurul pontosan a Huszonkettes mellé, amely ragyogó pompával csillog fenséges madárságával szárnyvégre billent pózban.

— Vigyetek föl ezerig a Huszonkettessel!

Béla mászik a Haris vezetőülésébe. Elemelkednek, s amint a Harag az előbb kurjantó motorvágatással dörgött végig, azt most hajszárlól-hajszárlra ugyanúgy szárnyalja végig a Huszonkettes. Minden figurát előbb Hanzi-módra, azután Nádi-módra. Soha vissza nem térő élmény és látvány ez a repülés. Megáll minden munka a repülőtéren, csodálkozva és megbabonázottan nézik a repülés himnuszát.

Vége. A Huszonkettes is levág. Nádi kilép, kibújik az ejtőernyő hevederjéből.

— Lambi! Vegyétek át a részemet az oktatásból, bemegyek, s előkészítem Hanzi végtisztességét. Holnap lesz a gyászistentisztelet. Testületileg elme gyünk.

Beugrik az autóba, elrobog. Bent, az Egyesületben maga fogalmazza meg Hanzi halálhírének feketekeretes híradását, négy rajzszöggel felszúrja az egyesületi hirdetőtáblára. Furcsán és lélektelenül hirdetik a kopott írógépbetűk, hogy Hanzi hősi halált halt a haza védelmében.

Eh! Mennyivel jobb lesz katonáéknál. Puskafogás, éleslövészet, terepgyakorlatok, nagy menetek. Semmi, de semmi repülés! Bele kell törődni a földi dolgokba is.

Dehát a dolog egészen jóra fordul:

— Apa, — írja hetekkel később, — annyira el voltam foglalva a repüléssel, hogy nem volt időm megismerni a magamkorabeli fiatalok gondolkodásmódját. Nem tudom, Apa, ti is olyan szenvedő részesei voltatok-e az elvégzendő feladatoknak, mint mi? Vagy azt a kor teszi, az hogy háborúban nőttünk fel és legszebb fiatalágunkban jutottunk megint háborúba? Nem tudom. Én csak azt látom, hogy minden fiú lelke mélyén tiszta vágy van a magasabbrendű eredmények iránt és hogy valamennyien hurcoljuk a szebb és tökéletesebb eredmények megvalósításának égető kívánságát.

— Apa, egyébként nagyon jól telnek itt a napok. Egy-két izomláz után frissen beletörődünk a fizikumot megerőltető tennivalókba. Tetszik valamennyiünknek, hogy a vafegyelem mögött voltaképpen a legtisztább sportszerű bajtársiasság van és hogy az elért eredményeket valamennyien értékeljük és méltányoljuk. Azt hiszem, hamarosan küldhetek egy-két érmet, vagy kitüntetéset megint. Persze, nem vitéségieket egyelőre, hanem sportbelieket. Megnyertem — például — a távgyaloglást és a futóversenyt. Most hallom, hogy az ugrást is. Tudod, Apa, verseny közben

mindig arra gondolok, hogy nem is olyan nehéz végeredményben, csupán csak akarni kell az elsőséget és észszerűen el kell érni. Teljen felszereléssel nehéz menetgyakorlatot tartottunk, amolyan távgyaloglásfélélt és én is egy találmásra összeválasztott rajba kerültem. Minden raj együttese a véletlenül múltott, így az esélyek teljesen egyformák voltak.

— Át kellett másznunk egy meredek vizesárkon, s kapaszkodnunk kellett néhez, dombos terepen. A raj egyszer csak kifulladt. Éppen úgy, mint a többiek. Én már tudtam, hogy van egy állapot, amikor úgy érzi az ember, hogy elég és ne tovább és hogy ez az állapot nem más, mint a szervezet legutolsó reménysége valami sarkaló biztatásra. Csak úgy, tréfából azt mondom a fiúknak: Mi lenne, fiúk, ha elhalasztanánk az összerogyást az aranylakodalmunkig? Csak néznek, néznek, azután sorra nevetni kezdenek. Ez is meghúzza a szerelvényét, az is. Megpróbáljuk? — kérdezik. Meg bizony, mondom, már csak azért is, hogy mi évődhessünk másokkal a lemaradás miatt. Nótaszóval folytattuk tovább a menetelést, pedig úgy még megerőltetőbb, de belénkszállt a csakazértis, s olyan idő alatt lettünk elsők, hogy a környékbeli katonai sportversenyeken ezt tanítják.

— Még azt kell megírnom, hogy nagyon jó dolgom van. Most érzem csak, hogy kissé elpuhultam az utóbbi időben és itt kivasaltak. Farkasétvággyal eszem, olyan ruganyos vagyok, mint egy acélrugó. Nem ismertek rám majd, ha hazamegyek.

— A gyalogsági kiképzés véget ért, nagyszerű lögyakorlatot tartottunk, a jövő héten kezdődik a repülő kiképzés.

Azt már csak úgy hallomásból tudják meg a fiúk, hogy mindjárt oktatónak osztották be, s ha látogató jön a katonai repülőterre, a parancsnok a tisztí étkezdében rendszerint azt mondja:

— Akartok igazi műrepülést látni? Hát majd mutatunk.

Csak egy Bückert küldenek fel Nádival. Az engedelmes gyakorlógép szemérmes finomsággal szárnyalja végig mutatós műsorát. Szótlanul figyelik a tiszték, fiatalok, öregek egyaránt, hiszen benne van ebben a repülésben a fel szabadultság minden hálálkodó érzése.

A szolgálat vastörvényei nem engedhetik meg, hogy az első szabadságkor egyesületi gép szálljon le a katonai reptéren, de megoldható a fölrepülés könnyen, a szomszédban van az Alap sportrepülőtere. Béla jön a Huszonötös-sel.

Mennyivel kecsesebb, mutatósabb megjelenésű a Huszonnégyesnél, s főúri kényelmű.

— Látnád a Huszokilencset! Az lesz az igazi fűrészt!

Az egyesületi reptéren körülfogják a Huszonötöst, s a belőle kiszálló Nádit. A katonaságnál eltöltött néhány hónap alatt nyúlánkabb lett, szélesebbvállú, keményebbtartású és megférriasodott. Friss, vidám, kötekedő.

— Hallom, hogy szundikáltatok és iskolaköröket repültetek. Sajtó és rádió nem adott hírt rólatok...

Pali komolyra veszi a dolgot:

— Kérlek, csupa komoly eredményeink vannak, de csak általánosak, nem vagy köztünk.

— Sajtót nem olvastam, rádiót nem hallgattam, így akkor sem tudám, hogy hány aranyjelvényes van már közöttetek, ha mindennap háromszor hírül adták volna.

— Aranyjelvény még egy sincs.

— Nincs? Hát akkor szerzünk egyet. Jó? Adjatok egy Huszonkettest, hadd repülök végre igazán.

Csak úgy, zubbonyban, hajadonfent ül a Huszonkettesbe.

— Van meteorológiátok?

— Nincs.

— Akkor elrepülök Kolozsvárra. Kell a háromszáz kilométer és hallottam, hogy embrenyi aranyserleget adnak annak, aki először repül Kolozsvárra motornélkül. A serleget szeretném eltenni emléembe.

Milyen megnyugtató érzés hallani a Haris durozsolását, amint cipeli föl a Huszonkettest. Szegény jó öreg Haris, úgy fest minden ifjonti igyekezete ellenére, mint egy asztmás öreg bácsi, aki hegyet akar mászni. Mennyivel másak a korszerű, nagysebességű vadászgépek, vagy a zuhanóbombázók! Olyan, mintha az ember a cserebogarat hasonlítaná össze a fecskével.

Odalent a fiúk nem hisznek a dologban.

— Kolozsvár lehetetlenség. Még fele útig sem bírja emeléssel. Nézzétek meg, milyen semmi felhők vannak. Még ha cseppenként feji ki belőlük a szuszt, akkor sem jut tovább Püspökládánynál.

Ezek a betyárok nem hiszik el odalent, hogy ilyen nehéz időben is ki kell repülni a Huszonkettessel a háromszáz kilométer körüli távolságot. Fogadást kellett volna ajánlani a sikerre, ha nem volna közben a Királyhágó. A nagy vízvásztó felnyúl még a motoros gépekért is, a Huszonkettest hát könnyű prédának tekintik. Csak úgy lehet védekezni ellene, ha Nagyvárad előtt legalább kétezer-ötszáz méteres magasságot gyűjt az ember és a legenyhébb siklással csúszik át felette, s még mindig marad annyi magassága, hogy a vízvásztó után jelentkező gyengécske termikeket meglovagolja.

Háromszázötvenen emelkedik a Haris. Termik. A Huszonkettesről lepattan a vontatókötés és a gép bedől élesen jobbra. Keresi a termik szívét. Megvan. Gyengécske, másfél métert alig emel másodpercenként, de emel és az idő csak délelőtt tizenegy óra. Elméletileg délután kell a Királyhágó után felerősödniök az utolsó termikállomásoknak. Egyelőre van idő. Tehát a cél, átcsúszni magasan a vízvásztó fölött. Várjunk, mennyi is az távolságban, időben? És mennyi átlagsebességgel lehet számolni? Mondjuk ötven kilométer. Ejnye, a logarléc ott maradt a katonaládában, most milyen jó lenne, ha kéznél volna. Mindegy, gyerünk karóra és térkép után.

A Huszonkettes csupa kisállomásokon robog át, mint a gyorsvonat, amelynek vezetője a szénnel, vízzel számol, vajon elegendő lesz-e az első nagy állomásig, ahol fogyóban levő készletet pótolhatja.

A Tiszáig kétszáz méterekért kell harcolni. Ezerre felmászik a Huszonkettes, nyolcszáznál alább szerencsére nem vesz a magasságból, ha siklásra kell szorítani.

Kiserejű, de egyenletesen elosztott emelések vannak, végre a Tisza után jelentkezik egy kis üzemanyagpótlék. 1200, 1500, 1700. No, semmi! A Hortobágy széle is jelent valamit, Nagyvárad előtt 1800. Tovább nem megy. Ez kevés lesz az átrepüléshez. Le kellene szállni? Ugyan! Ráérünk akkor, ha már nem menne tovább. Vajon mit cselekedne most Hanzsi?

Mintha mellette ülne, úgy halja a szavát:

— Tatuli, durrr bele! Ha leszállsz, rengeteg időd lesz gondolkodni afölött, hogy mi lett volna, ha nem így lett volna, hanem különben. Egyelőre fent vagyunk, a láda nagyszerű, ötvenkét kilométeres átlaggal repül, gyönyörűen motorkerékpározik. A Királyhágón nagyszerű tisztások vannak, ha nem megy a dolog, leszállunk valamelyikre, s eszünk utána vastag bivalytejet, szívunk nagyokat a hegyi levegőből!

Jól van, gyerünk. Legfeljebb arra vigyázok, hogy legalább úthoz közel szálljak le, olyan helyen, ahova fel tud vergődni a szállító kocsi.

És megy a Huszonkettes, kissé lassan, de állhatatosan a vízvásztó felé. A Kőrös sebesen nyargal alatta, tajtékzik fehér fodra a nagy mederköveken, a fordulók sziklaoldalában. Széleskarimájú szalmakalapos nők, férfiak kapálgatnak odalent, nagyrészüik észre sem veszi, hogy gép szárnyal fent. Az egyik tanyában félrefordított fejfel fölles a kakas, nagyot kirrent és a baromfivilág az eresz alá fut az égi veszedelem elől.

— Hát ezeknek mi bajuk lehet? — kérdi a gazda.

Felnéz. Furcsa, nagyszárnyú, sárga-piroszszínű, sohase látott óriásmadár köröz odafent. Se gólyaforma, se madár, mégis repül. Szárnya nem rebben, zaja nem halatszik.

— Nézzétek már! — szól be az épületbe.

A gyerek nyargal ki elsőnek. Iskolás.

— Hű, ez repülőgép! Édesapám, az iskolánk falára kitétek a minap néhány képet, azon láttam. Ez olyan repülőgép, édesapám, aminek nincsen motorja, s mégis repül.

Ott kereng, siklik a vízvásztó előtt, már érzi a Királyhágó felnyúló ölelését. Újabb emelés nincsen, minden felhőpamacs alja hideg és szívtelen. A Huszonkettes belesiklik kéményébe, az emelkedéstmérő legjobb esetben a nulla körül mutogat, de inkább alább. Öt-hat percig van csak így, utána még nehezebb a helyzet, mert süllyedést mutat minden felhőfióknál.

Itt kár próbálkozni, kár minden fordulásért, át kell siklani.

Gyere, gyere, integetnek a vízvásztó tetején a szél kezétől bólintgató erdők. Gyere, gyere, ülj le közöttünk, s nézz szét a hepehupás szép világban, hegyek,ombok világában, pihenj el, te szárnyaló idegen, légy társunk figyelni a hegyek életét, patakok csörgedezését, felhők vándorlását. Ohó, nem kirándulásra jövünk, billen meg a Huszonkettes, megyünk látogatóba Kolozsvárra. Hahaha! Az egy kicsit nehéz lesz, te idegen, mert errefelé még nem járt hasonló hozzád, s mi csak akkor engedünk tovább, ha közénk jöttél, megismerkedtünk, elbeszélgettünk. Te is fa vagy, mi is, megértjük egymást.

Mintha szíván lefelé a vízvásztó a Huszonkettet, úgy merül.

Azt nem! Belefordulunk félig a hátszélbe, s itt az egyik csúcs mellett átsuhanunk. Más irány nem alkalmas, lehetetlen volna átsiklani a fák koronája fölött.

A Huszonkettes befordul félig hátszélbe, siklása meggyorsul. Nehéz percek, hiszen a tetők felpúposodtak, s a púpok egészen a gépig nyúlnak. Alig néhány méter van közöttük. A Huszonkettes — mind a futó a cél előtt — nekifeszülve száguld, olyan sebesen suhan, hogy fölveri az erdők madárvilágát. Még egy bagoly is kiröppen valahonnan a soha nem hallott, vészeshangú sívításra, s most a napvilágon riadtan, félig vakon vergődik a fák fölött, mint egy megrémült tollpamacs, úgy csapódik erre-arra. Emitt birkákat legeltet egy suttyó gyerek, rémülten hajítja el a botot magától, s vágat a fák felé, álmodozásában tört rá valami ijesztő sárkányforma, s most sívít el a feje fölött. Jaj, megfog!... Megbotlik, elesik, bukfcencet vet ijedtében, s a hátán marad halálos megadással, jöjjön, aminek jönni kell ... Csak annyit lát, hogy ragyog a napfényben a piros-sárga csíkozású szárny, ragyog a finomvonalú törzs, s ott, elől, abban az üveges részen, nyugodtan ül valaki, egy ember, hajadonfejt, s leint. Int, hogy ne félj, fiú, ne félj, inkább légy boldog, hogy ilyen is láthatsz!

Szíve izgalma a rémületből átcsap a csodálkozásba.

Hiszen ha ember ül benne, akkor ez gép, ha ez gép, akkor csuda, hiszen nem dörög és mégis repül. Felpattan, s nyargal tovább a fák felé, de már nem ijedtségében, hanem boldogságában. Megy, mint a mókus, föl az ismert, sokat mászott fára, amelyről mindig szétszodálkozik a világba, ha birkák összedugott fejével elülnek delelni. Ni, ott suhan már a szomszéd hegy fölött, ni, most megdől kissé balra, a jobb szárnya milyen szépen felemelkedik, nehogy beleüsse magát a hegybe. Most megfordul neki a völgynek, ott suhan, ott siklik. Sihhenése már nem hallatszik. Milyen gyönyörűséges! Vajon ki ülhet benne, honnan jön, s hová igyekeznek! Istenem, Istenem, ilyen szépet még a tisztelendő úr se tud prédikálni, pedig annak dől a szájáról a szó...

A Huszonkettes átvorgódott a vízvázasztó fölött, már elülnek a hegyek,ombok alatta, már terülnek szét a völgyek, s arra messze, már látszania kellene a mezős részeknek, amelyek fölött lehetetlenség, hogy ne akadna egy-két szánakozó termik segítőnek. Milyen lassan és milyen lustán közeledik a mezős rész és milyen keservesen reménytelen már a kolozsvári megérkezés.

Nincs emelés sehol. Amikor egyszer-egyszer meglendül, mintha lustán felfelé akarna mutatni az emelkedésmérő, az csak a lent kavargó áramlások játéka. Vékonyka, szegényes felhők dideregnek az erdélyi égen, örülnek, hogy feljuthattak, önmagukat megtarthatják, ügyet se vetnek az alájuk suhanóval. Vékonyka életszár tartja őket föld és ég között, a Huszonkettes már meg sem érzi, amikor át-hasítja sorra őket.

— Mindegy, ennek menni kell!

Hanzi, most mit csinálnál?

Semmit, Tatuli, girhelnék tovább! Addig nem adnám föl a reményt, míg el nem ül a láda. Eredj csak, enyhe siklással, éppen csak haladj. Oszd be a magasságot, míg van mit elosztani és nézz rá már a térképre.

Itt a vasút, ez a Kőrös, ez az út, ott a határ.

Várjunk csak! Száz, kétszáz, kétszázötven. Kétszáznyolcvan.

Hiszen akkor csak húszegynéhány kilométer és ...

Magasság? Nyolcszáz!

Kell, hogy sikerüljön. Kolozsvár elmarad ugyan, de meglesz az első magyar arany teljesítményjelvény. Az aranykoszorús, amelyből negyvenvalahány van mindössze a világban. Negyvenvalahány és hány millióan repülnek érte?

Tatuli, érte repülünk!

Feljebb húzódik az ülésbe és egy pillanat alatt mintha kicserélték volna.

Az aranyjelvény meglesz! Nem a kitüntetés, a dísz miatt, hiszen azt másként is lehet szerezni, ha nagyon utána megy az ember. Hanem azért, hogy legalább egyetlenegy díszelegjen magyar mellen. Negyvenvalahány van a világban? Pedig a világban mindenütt minden mód és lehetőség megvolt az eredményhez. Csak itt kellett bújva, titkon, a részvétlenség és a repülés nem ismerése miatt aláírást hamisítva hozzákezdeni. Csak itt kellett egyes-egyedül a világban havat takarítani érte éjszakákon át, amikor az egész világ dőzsölt, mulatott, szórakozott, s költött, szórta a pénzt. Csak itt kellett lopva fákat kivágni érte! Ha mi egyenlő feltételek mellett indulhattunk volna a vitorlázás világversenyében, már minden teljesítményjelvényünk koszorúja aranyból aranylana.

A Huszonkettesbe ideges remegés költözik, mintha izgalom fogná el, mintha érezné, hogy miről van szó. Emelést jelez, gyengét, de megborzong rá az örömtől. Kétszázötven métert ki lehet facsarni a szánakozó, s már hülő termikkéményből, de ez most elég. Kilométereket jelent.

Csak azt a községet kell még átsuhanni ott a völgyhajlatban, s akkor túl van a Huszonkettes a háromszáz kilométeren!

Mintha most Béka és Hanzi segítenének, a Huszonkettes szinte úgy siklik, hogy nem vesz magasságot, remegve, szinte maradván vibrál az emelkedésmérő mutatója a nullás szám egyszintjén. Nádi az ölében fekvő térképen húzza körömmel tovább és tovább a vonalat. Már háromszáztíz. Már tizenkettő. Futja-e még? Futja! Kinyílt a völgyvilág teljesen, csak apró, keskeny dombvonulatok vannak még útban. Fent az égen mutatkozik még néhány felhőgomoly, de azok már nem kecsegtetnek Kolozsvárig. Nem baj, addig ragasztjuk egymásmellé a kilométereket, míg bírja a Huszonkettes!

Már háromszázötven kilométer a távolság!

Egy pillanatra eszébe jut, hogy most le kellene szállni, takaros kis falu nyújtózik éjszakára a Huszonkettes alatt, vacsorafüstöt pipálnak a kémények, s hazafelé tartó nyájak kolompja hangzik fel. Tatuli, jut eszébe, mintha Hanzi súgná, csak nem szállsz le, míg idefőnt lehetsz? Nem, persze, hogy nem! Csak a kísértés ördöge súgott. Persze, hogy megyek tovább, persze, hogy nyújtom az ugrást, hiszen a táv még csak éppen átvergődés, ugye?

Most már nem is kell térkép. Itt, ez az országút vezet be Kolozsvárra, éppen repülési irányban van, el sem lehet tévedni. Újabb és újabb kilométereket suhan át a Huszonkettes, minden erejét beleadja a cél előtti nekirugaszkodásba, de már érezni rajta, hogy fárad, hogy az anyag tehetetlensége jelentkezik. Kolozsvár elmarad, majd

megtaláljuk máskor, öreg láda, hiszen már ismerjük az utat. Erre, lefelé kerülve nem megy. Hát majd másodszer felülről vágunk neki. Túlsuhanunk a Királyhágón és felül megkerüljük. Nyugodj bele, öreg, most szépen leszállunk.

A magasság mindössze nyolcvan méter már, s érezni a lezúduló hűvös áramlások béklyóját. Kis falu házai sorakoznak fel az országút szélén, emitt egy nagy legelő. A Huszonkettes még bír annyit, hogy egy széles, nagy körre fussa a falu fölött, aztán lesuhan a legelőre, megadóan csúszik, s elfáradtan eldől.

Ha a térkép nem csal, a falu Topaszentkirály.

Szaladnak a népek a csoda láttára. Egy lobogóhajú legény győz a csodálkozásfutásban. A Huszonkettes előtt néhány lépésnyire megtorpan. Liheg, elakadt a szava. Nem tudja: nézzen-e, beszéljen-e, hiszen olyan csodát el sem tudott volna képzelni, hogy majd jön egy nap, amikor sepri az udvart, s rásuhan a mesék világából egy nagy, szárnyaló valami, körülsuhanja a templomot, s leszáll a község legelőjére. Ember-e, aki benne ült eddig, s most kifelé kászálódik. Megtorpan az odaérő falusi nép is, ámulva látja, hogy leválik a madárgép elejéről valami fényes borítás, s kimászik a gép elejéből egy katonaforma, födetlen fejű fiatalember. Van, aki keresztet vet a dolgok láttára.

— Ugye, ez a falu Topaszentkirály?

Hiszen ez a valaki beszél, s tudja a község nevét is...

Feloldódik a tömegfeszültség, s az érdeklődés villanyereje fut végig az embereken.

— Az, kérem, tisztelt uraság, az, — szólal meg félve a legény. Azután hozzáteszi:

— Valahonnan jönni tetszett, ugye?

— Igen. Petersől.

— Csak így?

— Igen, így ahogy lát ... Van-e posta, vagy telefon a községben?

— Van, kérem, itt minden!

Egy segítő készség a falu. A posta készségesen áll rendelkezésére. Félórába se telik, kapcsolják Budapestet:

— Fiúk, küldjétek a szállítókoszt, vontatógéppel nem lehet elemelkedni innen.

— Hol vagy Nádi, Kolozsváron?

— Nem. Harmincvahány kilométerrel előtte. Reménytelen helyzet volt.

— Távolság?

— Légvonalban háromszázharminchat kilométer ...

— De hiszen akkor! ...

Diadalüvöltés hallatszik a telefonba, hogy megvan a háromszáz kilométer és az első magyar aranyjelvény!

Parasztházba adnak az elsőszobában szállást, s a tanítóékhoz invitálják vacsorára. A rádió este már bemondja a nagy eseményt, s harmadnap ott a levél Mohácsról a repülőtéren. Anya írt:

— Édes fiam! Születésnapodon és névnapodon ismét távol töltötted tőlünk, bizonyosan repültél. Kérjük a Mindenható Istent, áldjon meg egészséggel, boldogsággal és óvjon meg minden bajtól és veszedelemtől.

— Édes fiam, hallottuk a rádióból, s már újságokból is olvastuk, hogy megint rekordot repültél. Büszkéek és boldogok vagyunk, hidd el, de aggódunk is érted.

— Ha már nem jöhetsz haza, ünnepelj ott jó kedvvel. Csak arra kérünk én is, apa is, vigyázz magadra és ne történjen semmi bajod. Mielőtt gépre ülsz, felszállsz, győződj meg előbb, hogy nincs-e valami hibája a gépnek. Ne gondold mindig rekordokra, hanem a magad épségére is.

— Fiam, idehaza más is történt azóta. A gimnázium repülőegyesületet alapít és azt Rólad akarják elnevezni. Már el is küldték a levelet, amelyben ehhez engedélyt kérnek Tőled. Ugye, az engedélyt örömmel megadod majd szülővárosodnak? Úgy szeretnénk már látni! Repülj le, vagy utazz. Ha nincs időd, írd, esetleg én utazom fel. Úgy szeretnék legalább egy órácskára látni! ...

Anya, Anya, szívesen mennék, de most még nem lehet. Készen van a vitorlázó-repülés oktatására a tervezet, azután költözködöm át más katonai repülőterre. Beosztottak a zuhanóbombázó-iskolába. Háború van és helyt kell állanunk. Érdekes repülőfeladatokat kapok. Azután a táborok ügyét is segíteni kell, a fiúknak még nincsen elegendő gyakorlatuk a vezetéshez, segíteni kell nekik. A gimnáziumi aerokört elnevezhetitek rólam, hiszen ez olyan megtiszteltetés, amely minden fiút érint. Tudod, Anya, ha az utánunk jövők már fel tudják mérni, hogy mit végeztünk az érdekükben, már nyert ügye van a repülésnek nálunk.

Bent az Egyesületben nagy ünnepélyességgel járnak-kelnek a fiúk, az aranyjelvény varázsa valósággá lett, s hogy közülükvaló szerezte meg elsőnek, nagy az Egyesület büszkesége.

A Szövetségben az elnök hosszan és melegen rázza a kezét.

— Nádi, nem tudom kifejezni, mit érzek ... Olyan messze és olyan elérhetetlen volt eddig a magyar vitorlázás számára ez az eredmény, hogy — egyedül csak benned bízunk. Most már megmondhatom, hogy benned volt minden reményünk. Kérlek, kétszeresen örülök, hogy itt vagy. Hogyan állsz szabadság dolgában?

— A bombázóiskola előtt egyhavi szabadságot kapok.

— Akkor szoríts időt ahhoz, hogy együtt repülhessünk néha. Szeretnék a műrepülésből valamennyit elsajátítani. Tudod, a mai fiatalság megkívánja a szövetségi elnöktől is, hogy az átlagosnál többet tudjon repülni. Nem kívánok versengeni senkivel, de, tisztában szeretnék lenni a műrepülés néhány figurájával is. Elvállalnál növendéknek?

Szívesen. A szövetségi elnök minden idejét a repülésnek szenteli. Fáradhatatlanul repkednek ide-oda az országban, magasszármazású, a vérében van a reprezentálás. Mellékesen mérnök, kiegyensúlyozott egyéniség, kiváló bajtárs. Egyszemélyében egyesíti a szövetségi vezető összes szükséges és rokonszenves kellékeit.

— Egy hetet szívesen rászánok, úgyis dolgom van még a fiúkkal közben. Akár holnap reggel megkezdjük.

Ez a dolog hát rendben van. Mindössze Lambival kell beszélni.

— Nézd, Nádi, a szövetségi elnök nem egészen fiatalember már. Ebben a korban nem szoktak műrepülést tanulni.

— Nemcsak a kor számít. A szándék is. Ismerje meg a műrepülést, ő maga mondta, hogy nem kíván versengeni. Ha szükségét érzi, nehéz lebeszélni róla.

Bíztatók az első felszállások. A szövetségi elnök jó túrarepülő, nagyszerűen navigál, tökéletesen ismeri a Búcker minden sajátosságát. Csak éppen szokatlanok számára a műrepülésben fellépő kellemetlen hatások.

Viszont bele lehet szokni. Nádi, hidd el, beléjük kell szoknom. Negyven év körül már nem lehet olyan szervezetem, mint neked ... Hány éves is vagy tulajdonképpen?

— Huszonhat.

A szövetségi elnök nagy érdeklődéssel nézi Nádít.

— Mindössze huszonhat? Ilyen gyerekember volnál? ... Hát ez újság számomra. Mondd, Nádi, miért van ez, hogy a többi huszonhatévesek nem ilyenek?

Lambi, szerencsére, beleszól a beszélgetésbe, hogy holnap hány órakeresztelőre folytatni a műrepülőoktatást, nem kell a huszonhatéveseknek természetrajzát boncolgatni.

A szövetségi elnök napokon keresztül a növendék megszokott hangulatváltozásai szerint repül. Néha fakezű, néha nagyszerűen megy a dolog. Majd beleszokik.

Az ötödik délelőtt kitelefonál:

— Ma nem érek rá, de, nagyon kérek, holnap és holnapután ...

— Hozzátok ki a Huszonkettest, nekivágok megint a kolozsvári útnak!

Éppen beköti magát, amikor táviratot hoznak. Anya küldte, a családban baba született.

— Keresztelőre holnapután feltétlenül elvárunk! Drótválaszt!

Csak úgy sebtében veti papírra:

— Keresztapaságot vállalom, ott leszek!

Hanem a vízvázaló felülről is ugyanolyan ravasz. Kolozsvár képe csak nem mutatkozik a Huszonkettest előtt. Éppen olyan csendes kis falu határában kell leszállni, mint Topaszentkirály volt. Ez Borsaujfalú. Vastag bivalytejjel, vajjal, hagymával és szalonnával kedveskednek vacsorára. Szerencsére olyan a legelő, hogy az öreg Haris ideszárnyalhat és hazadarálhatja a Huszonkettest.

Sajnos, csak másnap jöhet, így elmarad a szövetségi elnök műrepültetése, utána menni kell Mohácsra, a keresztelőre. Természetesen repülőgéppel, szárnyon illik vinni az apróság keresztelői ajándékát. Ejnye, táviratozni kellene, hogy fiú-e, vagy leány. És ha visszatáviratozzák, sincs elintézve a dolog, mert ki mondja meg a fiúk közül, hogy milyen ajándékot illik vinni egyhetes csöppségnek. Majd veszek — gondolja —, egy kis ezüstpoharat, fiú, leány egyformán használhatja, végül elteszi emlékébe.

Mennyi minden elintéznivaló van még addig, s itt kell rostokolni Borsaujfalún a falu áradó csodálkozásában. Vajon mikor jut el odáig a magyar repülés, hogy a legkisebb faluban is természetesnek tartják, nem simogatják hihetetlen kétkedéssel a törzset, a szárnyakat, hogy valóban repülni lehet-e ezekkel a furnírborításos, vászonborításos alkotmányokkal.

Béla vöröslik személyesen a Harisban, s meghatódottan ugrik ki a gépből.

— Tatuli: háromszáz-ötvenkét kilométer!

— De még mindig nem Kolozsvár. A keresztelő után visszajövök és harmadszor is nekivágok. Mindössze félórával hamarabb kell indulnom. Kiszámítottam már a logarléccel.

Szépséges erdélyi tájak felett szárnyal haza a Huszonkettes, a két gép összenőve halad, egyvonalon. Ismerik egymás gondolatát, tulajdonságait.

Lambi újdonsággal jön:

— Egy hét múlva itt az aranyjelvényed! Olyan ünnepséget csapunk, amilyent még nem látott az Egyesület! Tudod-e, hányadik vagy a világon?

— Nem.

— Negyvenötödik! Tatuli, ez nagy szó!

Nagy, Lambi, nagy, de figyeld meg, egy-két év múlva már nem győzik az aranyjelvényeket Magyarországra küldeni. Utánunk szárnyalnak majd a fiatalok és ez a helyes! Hiszen ezért dolgozunk!...

A zuhanóbombázó-iskola ügye már rendben van, az egyhónapi szabadságból ugyan egy hét megint ráment a repülésre, de ma azután vége a repülés-szolgáltatnak, éppen ideje, hogy Mohácsnak is jusson egy pár nap. A keresztelőre bizonyosan megint halpaprikást is készítenek, jó erőset, s kikészítik a teríték mellé az összevágott erőspaprikát. Apa megint előkerít néhány vékonynyakú üveget válogatott borral. Koccintgatás lesz, s megint napirendre kerül a nősülés dolga. Hát igen, ezt a nősülést nyélbe kell ütni. Kell valaki és — van valaki. Apa, Anya, nem szólnak bele a dologba, érzik, hogy külön világ a repülés, amibe beleavatkozni nem lehet. Csak egy kis szerencse kell hozzá és befut ma délig a Szövetségbe az aranyjelvény, nem fontos ugyan, még dicsekvésnek is vennék, dehát ha megvan, miért ne vigye az ember személyesen haza? Csak úgy gomblyukban, a teljesítményjelvény helyén. Nem kell egy szót sem szólni, Anya úgyis észreveszi az első percben örökké kutató dióbarna szemével.

— Hát erről még nem is szóltál!

— Nem, Anya, tényleg. De most már nem is szólok, ha látod.

Persze, le kell venni és ki kell tenni a Ház asztalára, hadd nézzék. Csekélység az egész, sokkal hamarabb meglett volna, ha valamivel gyorsabban megy a Huszonkettes. Hiába, jó láda, nagyszerű láda, csak nem eléggé mozgékony. Amikor a távrepülés csak térképet jelentett, meg karórát, ment a dolog, de nagy távra, amikor logarléc is kell hozzá, kiderült, hogy legalább százötven kilométer távolság mindig benne marad. Ezért birkóznak a többiek is örökösen a kétszáz-kétszázötven kilométeres távokkal, s ezért volt nehéz az első háromszáz kilométer.

Tehát akkor az első napi elintéznivaló, beszélni a fiúkkal a tervezőiroda felállítása dolgában. Jövő tavaszra készen kell állnia az új ládának, amelyben legalább öt-száz kilométer lesz jó tag kezében. Azután: magassági kutatóintézet, el kell kérni az orvosoktól egy magassági légzőkészüléket. Rendes termikes idő mutatkozik, nyugodt, egyenletesen melegedő nyárvégi, esetleg meg lehet próbálni az öt-hatezres magasságot. És ahhoz, hiába, kell a légzőkészülék. Négyezren felül végül is csak lassul az ember, alattomos dolog birkózni a lustasággal.

Nyolcra bent vannak a fiúk az Egyesületben. Fóka is előkerül a nagy paláverre, komoly jeggyűrű aranylik már az ujján. Így, ahogy vonalzóval játszogató az ember az asztallap élén, s úgy tesz, mintha nem is ránézne és mégis figyel, jól látszik, hogy hozzákomolyodott a gyűrűhöz. Általában ez a négy-öt esztendő nem múlt el nyomta-

lanul a fiúk fölött. Egyre több komoly és higgadt vonás látszik rajtuk. Nem szelesek, valahogyan öntudatosabbak. Pár éve még csak girheltek, ma teljesítményjelvényesek, kisujjukban van a repülés, jó bajtársak, viszik az Egyesületet, s mögöttük már újabb, meg újabb pattanásosképű fiatalok kukkantanak be az elnöki szobába. Éppen olyan esetlenek, elpirulók és a kezükkel sem tudnak mihez kezdeni, mint mi voltunk annakidején. Csak éppen hamarabb hozzájutnak a repüléshez. Nem kell nekik egy esztendő rajztáblák fölött görnyedezni, műhelyben lakatoskodni, gyalog hegyet mászni, kabát alatt föllopott baltával irtani a gépeknek a csapást és alakoskodni a zord erdőörök előtt. Megvan a Repülőalap és van rengeteg repülés. Hetek alatt megnő az önérzetük, félév multán már úgy sűrögnek az Egyesületben, mintha alapító tagok volnának. Jól van ez így, fiúk, a fő a repülés. Ti már nem girheltek, hanem gyűrjátok, gyűjtitek a repülőórákat. Van hol és van mivel. Az öregek pedig előrukkoltak segédoktatónak, oktatónak, főoktatónak. Megfontoltak és körültekintők. Átviszik új és új fiatalokra a legfőbb repülőtörvényt, a gépszeretetet.

— Szóval, hogyan gondolod, Nádi?

Egy pillanatra elhallgat Nádi. Furcsa, hogy éppen most jutottak eszébe ilyen dolgok. Szamárság még kinyilatkozásnak tekintik, nagyképűségnek, mikor este keresztelő van Mohácson és három hét az egész szabadság. Azaz: csak két hét, mert a harmadik alatt mégiscsak meg kell próbálni a budapest-kolozsvári távrepülést a Huszonkettessel.

— Szóval: csináljátok tovább a dolgokat, az üzemet, én két hétig odaleszek. Ha van valami, gyertek értem géppel reggel, estére visszamegyek.

Igen, igen, bólogatnak a fiúk. Érthető és világos a helyzet. Aki legalább öt esztendő óta nem volt otthon és kissé közel áll a családalapításhoz, igazán hazamehet. Nádi tudja mit, miért csinál. Nehéz lesz két hétig nélküle, dehát Nádi már olyan valaki, aki akkor is itt van, amikor nincs itt. Jól van, Nádi, eredd, pihenj, rádfér, légy a családoddal is egyszer.

— Mit viszel ajándéknak a keresztelőre?

Valamit kellene vinni, de mit?

— Majd elringatom ...

Szervusz, szervusz, szétszélednek, mindenkinek dolga van. Fóka nagy, nyújtott, lomha lépéseivel átkíséri a magassági vizsgálointézetig.

— Írnod nem kell Nádi, inkább küldj csomagot.

Megy, viszi a jeggyűrűt az aerotechnikára. Úgy megy, mint egy komoly, felnőtt adjunktus.

Milyen jó ez a hűvös, nyugodt, ózonillatú levegő a magassági kutatóintézetben, olyan, mint egy sztratoszférabéli kórház. Még a levegője is más, legalább háromezer méteres tisztaságú.

— Szervusz, Nádi! Ezer éve nem voltál itt. Mit kívánsz? Tízezer méterről zuhanást?

— Három hét múlva már természetben csinálhatom, nem uborkásüvegben: át-helyeztek a zuhanóbombázókhoz. Inkább adjatok egy magassági légzőkészüléket.

— Magasságra méggy?

— Lehet, hogy sikerül. Mindenesetre megpróbálom. Az ördög nem alszik, lehet egy ötezer méteres, bár a Huszonnégyes esetleg nehéz lesz hozzá. De ha soha meg nem próbálom, nem derül ki semmi a dologból.

Csendes és nyugalmas nap van a magassági kutatóintézetben, a repülőorvosok belső kísérleteket folytatnak. Borszeszláng fűti a főzőszekrényt, az egyik alumíniumcsap csendesesen és állhatatosan csöpög. De hangtalanul, nem akarja zavarni a két barát beszélgetését.

— Tudod, hogyan kell használni?

— Tudom, de azért még egyszer magyarázd el. Nem árt, ha jobban tudom, keresztelőd lesznek este odahaza Mohácson, egy kicsit hazagondolok már. Mégis van abban valami megható, hogy a húgom, meg a sógorom, ez a két nagyszerű fiatal, egymás után adják az unokákat a családnak. A húgom nagyon szép lány volt, most sem látszik meg rajta a három gyerek. Nem féltette a vonalait, mint ezek a pestiek, lassan óvoda lesz a lakásuk. Szóval: magyarázd el még egyszer.

Behozatnak egy készüléket, a repülőorvos felteszi, önmagán mutatja meg.

— Négyezren mindenesetre kezd el az oxigént. Téged ugyan nyugodtan elengednék nyolcezren is nélküle, te madár vagy, nem is ember, de ha önmagadon végzel kísérletet, pontos légy. Ha esetleg elromlana, megeshet, hiszen készülék, állítsd fejre a ládát, s zuhanj, ahogyan csak kitelik tőled. Bár, mondom, nyugodtan fentmaradhatsz, te madár vagy. Hidd el, Nádi, senki másnak nem mondanék ilyent, de te különleges embernek számítasz. Mi lesz veled, ha egyszer abbahagyod a repülést? Nem unod?

— Nem. Betelni nem tudok vele. Dehát előbb-utóbb az lesz a vége, hogy elhagyjuk egymást. Tudod, a nagyapám földje lassan rám marad. És én nagyon szeretem a földet. Mindezt a család akarja. Nagyon sok igazuk van.

— És te mit szeretnél?

— Én? Most adtam be a pályázatomat a légiforgalomhoz. Még szeretném a nagy gépeket is használni. Távolságok, sok motor, utazni, nagy túrákra menni. És amellet megmaradhatnék sportrepülőnek, a szolgálat nem olyan nehéz, hogy más repülésre nem volna időm.

— És ha a család akarata győz?

— Akkor engem aratásban, cséplésben nem találhatnak meg a birtokon. Feljövök az új ládákat kipróbálni.

— És megint elviszed a fiúk elől az elsőséget.

— Ha nem lesz jobb nálam, még az is megtörténhet. De nem tart az én dicsőségem sokáig. A fiúk egy-kettőre utolérnek. Látnád, ha megjövök magasságról, vagy távról, hogy körülvesznek és hallgatják a tapasztalatokat. Nagy betyárok, de jó fiúk. Nagyon szeretem őket, de — nem mutatom nekik —, nehogy elbizzák magukat. Kicsit korholom őket és ha csak lehet, nem vagyok megelégedett velük sohasem.

— Kemény szisztéma.

— Kemény, de ez kell. Nem az a cél, hogy én összerepüljek minden első díjat, hiszen már nem is férnek a szerzemények egy szobában odahaza. Mindig új, meg új vitrinfélét csináltatnak ... Össze kell hoznunk kiváló repülőkből mennél többet. Ha már

vannak. És elég sokan. Elnyűvünk minden gépet, amit elnyűhetünk, de ha csak nem muszáj, nem tartózkodunk a földön. Már nem is érzik jól magukat, ha nincs meg a mindennapi betevő néhány órájuk a levegőben.

Elhallgatnak, a csap egyre jobban csöpög. Valami megmagyarázhatatlan őszinte hangulat támad. Szinte gyónni volna kedve mindkettőnek. Percekig hallgatnak.

A repülőorvos feláll:

— Te, Nádi, olyan jó veled beszélgetni. Miért nem jössz gyakrabban?

— Az ember nem csinálhatja mindig azt, amit szeretne. Azután a sok beszéd rontja a barátságot. Én tökéletesen megértem, mit mondasz akkor is, ha nem beszélsz. Kétszer mondtad az előbb, hogy nem ember vagyok, hanem madár ... Hát nem így van ... Ember vagyok, nagyon is ember. Sokszor nem tudom mérsékelni már magam, amikor olyanokkal kell érintkezni, akik a formásokat tartják a legszen-
tebbnek minden ügy elintézésénél. A markom viszket, ha azt látom, hogy a körülmé-
nyesség fontos, nem a cél ... És abban is nagyon ember vagyok, hogy repülés köz-
ben sokszor eszembe jut, hogy — nem vagyok madár. A múltkor, például, amikor magasságot repültem, nyárból-télbe érkeztem. Csak úgy, ahogy itt vagyok, ültem a gépben, majd megfagytam. Ez, persze, semmi, hideg, vagy meleg a repülésben nem számít. Hanem jegesedni kezdtem. Komolyan. És bent a felhőben egyszerűen en-
gem is elfogott a kétség. Nem tudtam, merre vagyok. Ha hiszed, ha nem, annyira megzavarodtam, hogy nem hittem a műszernek. Vagy, amikor a Királyhágó előtt a Huszonnégyes motorhibát kapott és három rotyogó hengerrel visszafordultam Ko-
lozsvárnak, mert nem mertem nekivágni a hegynek. Rázott a gép, a légcsvár majd kiszakadt. Lecsökkent a sebességem, alig haladtam, emelkedésre még gondolni sem lehetett. Annyira ember voltam, nem madár, hogy — nem találtam a visszafelé vezető utat. Egyszerűen csődöt mondott a navigálás, pedig az útvonalat már úgy ismerem, mint Mohácsot. Értsd meg, nem hittem a térképnek, útnak, vasútvonalnak, egyre jobban az volt az érzésem, hogy mélyen bent vagyok már Romániában. Végül is visszafordultam, neki a hegynek és lesz, ami lesz, megpróbáltam átemelkedni. Hát, nem volt öt méter a csúcok, a gerincek, s a gép között.

— Féltél?

— Félttem. Nem riadtan, nem ijedten, de tudatosan. Az a "híres" biztonság, amit a fiúk nekem tulajdonítanak, egyszerűen lemaradt a gépről. Attól félttem, hogy — vége lesz a repülésnek. Történik valami egészen hihetetlen, de egészen egyszerű szá-
márság, amit a kéthetes újonc is észrevesz, s én elnézem. Néked nincsen néha ilyen érzésed? Nem jut eszedbe, hogy van valami egészen jelentéktelennek látszó apró-
ság, amit kihagytál, s megakadsz miatta?

— Hogyan érted ezt?

— Úgy, hogy te is, én is rengeteget tanultunk, kísérleteztünk és a dolgok össze-
függését lehetőleg önmagunkon próbáltuk ki. Te is, én is többet igyekeztünk a jó kö-
zepesnél, talán mert kutatóteremtés vagyunk, vagy más adottságunk fűtött. Ponto-
san meghatározni nem tudom ... Van egy hídépítő mérnök ismerősöm. Azt mondja, hogy százszor, meg százszor átvizsgálják a számításokat és hiába biztosak a dol-
gukban, mégis drukkolnak a vasszerkezet felszerelésénél: nem lesz-e hosszabb,

vagy rövidebb a kelletténél. Néhány milliméter mindig elvesz, vagy megszaporodik az anyag és a számítás összeérésénél, ez persze nem számít. De megtörtént — mondja —, hogy az egyik legismertebb magyar hídépítő szakértő munkájába belekeverte az ördög a meghatározhatatlan elnézést és a híd vasszerkezete háromnegyed méterrel rövidebb volt. A hídépítő szakértő dühöngött, idegrohamot kapott. A pillér elé építettek, kitoldották a dolgot, jóformán senki sem vette észre, de abbahagyta az illető a hídtervezést ... Néhányszor már elhagyott a bizonyosság repülés közben. És mindig változatosan cselekszi. Van úgy, hogy sima, vagy mezei túrarepülés közben eszembe jut, hogy esetleg csöpög valahol a benzin. Vagy műrepülés közben szünetet kell tartanom, mert a legharmonikusabb kormánymozdulatok összhangját diszharmonikusnak érzem. Volt valaha ilyen — mondjuk — bizonytalansági érzésed?

— Volt és van. Aki többet vállal a felelősségből, találkozik ezzel az érzéssel. Igazad van, félelem ez és mégse félelem.

— Mindig a gépet féltem. A gépet, amelyben annyi munka, annyi összefüggés és annyi repülés van. Nem tudok szabadulni attól az érzéstől, hogy rendben van, megdönthetetlen és megmagyarázható fizikai körülmények segítik a levegőnél nehezebb testet a levegőben való repülésre. De mégis csodálom. A madarat nem, mert az évezredek átöröklődése révén már ösztönösen, tehát jól csinálja. De én ember vagyok, őseim hosszú sora után az első a családban, nemzetségben, aki repül. Én még nem alakulhattam át bensőmben is repülővé. Majd, talán az unokáink, vagy ükunokáink találhatják annyira természetesnek, mint, mondjuk, a mai fiatalember a vasutat. Én még csodálom a gépet, tehát féltem.

— És magadat nem félted?

— Magamat?... Várj, mindjárt odaérek ... Valahogyan nincs idő odafent magamat féltetni. Amikor a Királyhágónál elért a motorbaj — s végén már égett a gép eleje, amikor leszálltunk Nagyváradon — utast vittem magammal, akinek cserépgyűjtő mániája van. Sokat járok vele együtt. Ahol megfordulunk, mindenütt régi paraszt cserepek, gölöncsérmunkák után kutat. Kolozsváron vett két nagy tálat, úgy vigyázott rájuk, mint a szemefényére. Az ölében hozta, nem merte a csomagtartóba betenni. Amikor kiderült, hogy valósággal megkeveredtem, nem találok vissza Kolozsvárra és újból neki kell fordulnunk a hegynek és esetleg nem tudunk átvergődni a lázasan, vergődve remegő, rázó géppel, egy kicsit önmagam biztatására is hátraszóltam: — Tudod, hogy esetleg kényszerszállunk? Tudom — felelte —, de lehetőleg óvatosan csináld, nehogy összetörjenek a cserepek. — Hát ezt mondta. Pedig százszor gyávább nálam. De, mondom, fent nincs idő önmagunkat féltetni. A zuhanás alatt rengeteg körülménnyel van elfoglalva az ember, minden lehető és lehetetlennek látszó dolgot elkövet, hogy a gépet kivegye, megmentse, mire kiderül, hogy nem sikerült, már — nem tud róla. Gondolom, hirtelen, gyorsan, teljesen észrevétlenül veri agyon magát az ember.

— Gondoltál már zuhanásra, Nádi?

— Repülés közben sohasem. Olyankor, ha autót vezetek, vagy utazom. Ne neves, ne mosolyogj, én a vonatot, az autót sokkal veszedelmesebbnek tartom. Sőt, egyenesen veszedelmesnek. A vonatnál elég a sínszeg-lazulás. Vagy tengelytörés. Az autónál tömlőszakadás, kormányrúdtörés. Egészen durva és egyszerű dolgok. És nin-

csen hely a korrigálásra. A mozdonyvezető nem térhet ki a vágató vonattal, nem kerülhet. Az autó pedig be van szorítva az útbörtönbe. Keskeny, életveszélyesen keskeny útszalagon száguld, nem menekülhet, nem korrigálhat, hiszen két oldalt fák, s árok szorítja a veszedelembé. Ha autón, vonaton utazom, nem vagyok egy a géppel, csak rajta vagyok, csak vele, így hát van időm gondolkodni a zuhanásról. Ha már elkerülhetetlen, ám jöjjön. Biztatóbb, szebb, összehasonlíthatatlanul méltóbb elmúlás ember számára a lezuhanás, mint a kisiklás, vagy az autószerencsétlenség.

Elhallgat. Talán soha vissza nem térő őszinte percek ezek, a nyugtalan önvalloások ideje. Az ilyen percek kovácsolják az igazi barátságot.

— Zuhanni? Elmúlni? Tudod, sokszor az az érzésem, hogy a repülés sportrészeiben feljutottam a csúcra. Mi jöhet más? Csak rekordok és rekordok. De többet már nem tudhatok, legfeljebb többet érhetek el. A csúcsponthoz eljutni pedig beteljesedést jelent. És ilyenkor legszebb abbahagyni. Tudod, az igazi, a szép vég az lenne, ha egy szikrázó nyári napon jönne valami nagy és kikerülhetetlen zavar és egyszerre befejeződne. Az szép lenne!

Feláll.

— Megyek, pajtás, ne is gondold erre az indokolatlan elérékenyedésre. Jól esett elmondani egyet-mást, de az igazat én sem tudom, te sem tudod.

— Kik tudják?

— Akik már lezuhantak és agyonverték magukat. Őket kellene megkérdezni, ha lehetne, hogy mi volt, hogy volt? Tudták-e, hogy még néhány méter és néhány pillanat az élet? És ha tudták, mire gondoltak, mit éreztek? Sajnálták-e, örültek-e? Szervusz!

Furcsa ez a Nádi, — gondolja a repülőorvos —, dehát így van jól. Csak a kiválasztottak bizonytalanok és csak a felszínes tudásúak csalhatatlanok.

A szürkéssárga Ford elegánsan suhan a balatoni országúton. A vámnál szokás szerint lelassít. A rendőr hirtelen összekapja a sarkát, s feszesen tiszteleg. Hát ezzel mi van? Csak az, hogy látott egy autót és egy repülősapkás fiatalembert benne és a gép és ember annyira egy volt, olyan kifejezhetetlenül egy és összetartozó, hogy szinte méltósággá lett. Magas méltósággá, amelyet tisztelni, köszöntenit kell, amit elismerni kell. És még jól is esett a rendőrnek, utána keményen lecsapta a kezét és szabályos pihenj-jé kényelmesítette az állást. Határozottan jól esett neki, hogy tiszteleghetett és boldog volt, hogy az a valaki elfogadta. Pedig az autón egyszerű polgári rendszám van, nem diplomáciai, nem miniszterális.

Üres a balatoni út betonszalagja, háború van, gumikorlátozás, benzinkorlátozás, csak az autózik, akinek hivatalos útja van. A betonszalag eleje mindig vizesnek mutatkozik, szeptember eleje van és mégis éppen olyan a légáramlások csalóka játéka, mint augusztus elején a legrekkenőbb kánikulában. Szikrázóan süt a nap, szél se rezdül, jóllakott, betelt és éretten telt a természet mindenfelé. Kumuluszok nem jelentkeznek, de érezni, hogy lesznek, jönnek, meg lehet próbálni a magasságot.

Áthuppan az autó az ideiglenes fahídon és megáll a hangár hűvösségében. Lambi már kint van és rendületlenül rágja a soronlévő fűszálat.

— Már azt hittem, nem jössz.

— Hoztam légzőkészüléket, szeretném kipróbálni a Huszonkettesen, termik bizonyosan lesz.

— Ne menj magasra, mindjárt itt lesz az elnök. Már telefonált, hogy félórás késsel jön.

Persze, persze, az elnök! Hát akkor tegyük el a hangárba a legzőkészüléket. Félóra rengeteg idő, addig lehet repülni egyet.

— Mit akarsz?

— Mondjuk: géppróba. Ha kijön az elnök, mindjárt mehessünk. Ha magasságra nincs lehetőség, műrepülök addig egyet. Három hétig szilencium vár rám. Legalább feltöltöm magam.

— Nem géppel mégy haza?

— De. Géppel. Csakhogy Anya nem szereti, ha a város fölött orsózva repülöm végig a tiszteletkört. Azt hiszi: árt az egészségemnek.

— Jó, eredj, de néha figyelj. Ha az autóját meglátod, szállj le.

Foxi jelenti, hogy minden rendben van. Olaj, benzin, motorpróba! A sarzsigép mehet!

Milyen simán veszi be a gázt a kis Búcker és milyen csikómódra vág neki a rep-térnek! Milyen biztonságos és milyen megnyugtató mindig a start. Együtt van minden ebben e gépben, ami kell. Kár a sebességmutatóra, a fordulatszámolóra nézni, inkább megszokás, hogy mégis ránéz, de inkább összeszokás, hogy lassan előrenyomja a botkormányt és ad időt, hogy felemelje a hátulját és két keréken száguldjon. Szépen ragad a Búcker, egy pillanatra azt gondolja, hogy hirtelen belehúz, vajon mit tud negyvenöt fokos kapaszkodással, de ezután, szokás szerint, lassan, finoman, a művész kifinomult érzékével húzza meg a botkormányt és a Búcker végtelen könnyedséggel és kecsességgel válik el a földtől. Enyhe, lágy és sima emelkedő forduló, kitárul a Duna, a hátán kényelmesen le lehetne csorogni egy csónakkal Mohácsig; a folyó megnő, kanyarjának tükörvize alákerül a Búckernek. Csillog a teteje, ahogy kergetőznek a hullámok. Fekete vontató két uszályt cipel. Kis tajték az orra előtt, nagy sodorsáv a nyomában. Más vízijármű nincs a közelben, csak éppen egy kis sárga, lakkozott csónak köt ki éppen a repülőtér felőli töltés tövében a fűzfáknál.

— Plébános úr, meghúzta a karomat kissé az evező, éppen mondani akartam, hogy ha lehet, pihenjünk egy keveset — mondja a csónak utasa.

A plébános szereti a Dunát. Csendes hétköznapija van, a dunamenti község népe, ahol plébánoskodik, a betakarítás munkáját végzi, reggel néhány öreg hallgatta csak a misét, van idő, bőven csónakázni a szétterült, nem túlerős sodrú Dunán. A káplán derekasan evezett, de nem szokta az evezőt, hamar kiállt. A tenyerén hólyagok nőttek.

— Nem baj, visszafelé a víz sodra visz bennünket.

Milyen csendes, szép ez a mai nap. Eldohog az öreg vontató, cipeli a két uszályt, azután üres marad a Duna. Két fecske villózik át tükre felett. Összerepülnek, összecsókolóznak.

— Az öreg még eteti repülés közben a fiait — mondja oktató hangon a plébános —, maga azt hiszi, hogy csókolóznak, pedig röptében adta át a gondos szülő a falatot.

— Még most is eteti? Hiszen hat nap múlva Kisasszonynapja, akkor indulniok kell. És még mindig a szülő táplálására szorul a fiatal?

— Ez csak olyan kínálás, utóerősítés. A fiatal még nem tudja, milyen hosszú út áll előtte, az öreg viszont tudja, hogy kondíció kérdése az egész. Egyszerűen feltölti az utódot üzemannyaggal.

Drrrrr!...

Most húz át Nádi Bückerge a Duna felett.

— Persze, maga még nem járt itt. A gát mögött, a fák mögött sportrepülőtér van. Állandóan dörögnek itt a gépek.

— Úgy berreg, mint egy varrógép.

— Ne várjon többet egy kis sportgéptől. Ezek csak arra jók, hogy beül a pilóta, felszáll, repül egy kicsit, leszáll. Éppen csak gyakorol. Bizonyosan repülőiskolás növendék ül benne.

— Kilátszik a feje.

— Igen, valami bőrsapka van rajta.

— De miért ül hátul?

— Úgy látszik, ott a vezetőülés.

A Bückere pörögve húz egyre följebb.

— De ha növendék van benne, miért nem marad a repülőtér fölött és miért jön a Duna fölé?

— A repülőgépnek, úgy látszik, mindegy, hogy mi fölött repül.

— De ha valami baja esik, belezuhanhat a vízbe. Vagy még van annyi ideje, hogy visszatér a szárazföld fölé?

— Nem tudom, sohasem repültem. De, lássa, mégis mi lenne, ha beleesne a vízbe, ne adj Isten?

— Bizonyosan elmerülne.

— Hát azt nem hagyánk. Beeveznénk érte és kihoznánk.

— Engedelmet, plébános úr, de az ilyen gépféle hamar süllyed. Mire odaérenénk...

— Mit gondol, mennyi idő kellene? Maga is evezne, én is, szemmel tartanánk, hogy hol esett le és keményen eveznénk. Azt hiszem egy-két perc alatt beérnénk. Egy-két perc alatt pedig nem süllyedhetnek el a repülőgépek. Úgy tudom, üres a szárnyuk. Levegő van tehát bennük és a levegőnek nagy a fenntartó ereje. És itt mindig vannak halászemberek, azok is odaeveznének... De, nézze csak! Mit akar ez?

Mit? Semmit. Csak éppen megnézi a csónak utasait. Nyugodt, ráérő, időtöltő mozdulatokkal kötöttek ki, elegáns, szép csónakjuk van, bizonyosan nem halászok. Lehet, hogy ismerős fiúk. Nézzük meg őket.

Nádi visszaveszi a gázt, rásuhan a csónak mellett beszélgetőkre. Borotvált, nyugodt, papos képük van. Még az is jól látszik, hogy hunyorítva néznek a gép felé. Bizonyosan az a pap lesz az, aki sűrűn jár erre csónakázni. Néha megáll a repülőtér szélén, tisztas távolból nézi a fiúkat, gépeket, soha nem okvetetlenkedett, kíváncsiszkodott és zavart. Megérdemli, hogy lásson valamit. Kezdjük. Fél bukfenec hátra, abból átmenet lassú orsóba. Ez legalább kétszázötven méter távolodás tőlük. Hadd lássák, hogy neki szól a légiparádé, utána hát szűk, éles, túldöntött száznyolcvan fokos forduló vissza, négyszáz méteren amerikai fordulók, úgy, mint a fecskék repülnek. Huss fel,

azután mintha megállna a gép, mintha oda volna szögezve. Lassan átfordul, orrával a föld felé, zuhan. Most mi kellene utána? Megvan. Egy kevés hátonrepülés. Szépen, könnyedén hátára fordítani a gépet, azután horizontban közeledni feléjük és hogy teljes legyen a meglepetésük, rájuk egy kis zuhanás háton, utána félbukfenc, emelkedés, hogy szinte önmagától szálljon hasra a Bücker. Utána majd meglátjuk. Esetleg szép, szűk kör fölöttük, csupa orsóból.

— Mintha nekünk repülne, plébános úr.

— Nem hiszem. Esetleg észre sem vett bennünket... Csakhogy nincs itt más a Duna-parton, úgy látszik, mintha valóban nekünk szólna a megtiszteltetés...

A Bücker elhúz felettük, villog és csillog a szárnyain, kormányfelületein a nap. Az oldalkormányja olyan vakítóan veri vissza a napfényt, mintha tükörlap volna.

— Tessék nézni, plébános úr, mit csinál!

Semmit. Ezerszer, tízezerszer végzett, megszokott, beidegződött mozdulattal hasrahúzza a botkormányt. Bücker szépen rajzolt körívben vágja fel a fejét, mindjobban feljebb és mindjobban a hátára repül. A fecskék megbabonázottan villóznak körülötte. A gép már egészen a hátán van, hajszál kell hozzá, hogy a teljeskör második felébe kezdjen. De nem. Mintha két láthatatlan kéz tartaná puhán, lágyan, úgy marad még egy pillanatra háton, azután kecsesen, könnyedén, mint a ballettáncosnő piruettje, egyet, kettőt, hármat pördül elrepültében hossz tengelye körül. Úgy tetszik, mintha sínje volna fent a levegőben. Pontosan meghúzott vízszintesen repül; szinte tengelyén, amely körül lágyfinoman fordul át háromszor. Harmónia, bátorság van ebben a repülésben és egyenletesen bűgő motorhang, nem bög, nem üvölt, nem dörög a szava, de egyforma hangerőn danol, az az érzése a két papnak, hogy ünnepi mise kórusa zümmög halkán, messze, valahol és a szólista magas C-t mintázott a hitetemelő dallam tetejére ragyogó dísznek. Meghatározatlan érzésük van arról, hogy mi is ez a repülés a szemük előtt. Nem akrobatika és nem fenegyerekeskedés, ellenkezőleg: istentisztelet és természetimádat, repülésszeretet van benne. A gép hol zömöknek látszik, hol karcsúnak, hol könnyednek, hol robusztusnak, de a változatok végtelen sora egyáltalán nem mutatványszerű.

— Vajon ki vezetheti, plébános úr?

— Nem tudom. Csak érzem, hogy rendkívüli ember. Értem minden gondolatát, legalább is vélem érteni. Csodálatos.

A Bücker a harmadik pördülésből hason marad, de csak éppen annyi ideig, amíg a repülőmozgások sorozatának összeolvadó harmóniája megkívánja. Azután balszárnnyra gyorsan, vezetett kecsességgel eldől, a gép szárnyvégre áll, felragasztottan fordul hihetetlen szűk körön, újból erre fordul. Kissé lebólintja a fejét, lesuhan, sebességet nyer, utána felemeli légcsavarját — hogy szikrázik a légcsavarkör a ragyogó napsütésben — és mint üstökös, száguld égnefűrt orral fölfelé. Lágy lendület és teljes gépierő van a felfúródásban. Húz, húz, egyre feljebb, szemlátomást lassul a mind nagyobb magasságban. Ijesztően lassul, légcsavarja forog ugyan, de érezni és látni, hogy nem húz, nem is bírná már, lefékezte és legyűrte a nehézkedési erő a felszárnnyalást. Most mi lesz.

— Leállt a motorja, lezuhan!

A plébánosnak már nincs ideje felelni, nem is tud a meglepetéstől, annyira lenyűgözi a látvány. A gép ott, fent megáll, de nem esik vissza. Mintha mágnes segítené, úgy fordul át, mint nyújtón a tornász, lendül, még finoman és izgatóan lassan fordul is fejreálltában, majd egyre gyorsulóbban zuhanni kezd, megcélozva a két papot, csónakot, partot. Most már bög és vijjog motorja, amint új óriáskörre lassan irányt változtat fölfelé, üvölt, dübörgése szirénaszerűen felvékonyodik. Végül is, éppen akkor, amikor a hátára fordul, s belekezd a második zuhanással forduló félkörbe, egyszerűen elenyészik, megszűnik. A karcsú kétfedelű — törzse fölött a barna bőrsapkaponttal — lágyan és szépségesen suhan. Motorjába újból húzóerő költözik, feldördül, hűz, megint üvöltésbe csap át, ahogy az egy óriáskörből második lett, majd harmadik szemre minden magasságvesztés nélkül. Erő és biztonság játékos hancúrozása a csillogó és locsogó Duna fölött a műrepülés, a két pap megbabonázottan figyel. Már érzik, hogy nekik szól a kivételes repülőműsor, az a valaki, aki benne ül, nem kérkedik, nem akar elkápráztatni, inkább megköszönni akar valamit, inkább tiszteletteljesen bemutatkozik. Furcsa, hogy repüléssel éppen úgy meg lehet érteni a gondolatokat, vágyakat, mint zenével. Áhítat és tiszteletadás van a repülésben, amely egyre merészebbnek tetszik a két pap előtt. Most, újból úgy kezdi, mintha bukófordulót akarna repülni, mását a fecskevillódzásnak, de most nem áll meg a tetőponton háton, hanem repül tovább, óriáskört, csak éppen fordítva, a feje mindig kívül van az íven. Micsoda erőknak kell fellépniök az előrelupingban, micsoda kiszakasztó és lendítő vad erőknak és mégis benne marad, ragasztva, szinte odanőve a vakmerő. Nem tudja a két pap, hogy a nékik repült három előreluping alatt az elviselhetetlenség határán fáj a hevederek visszatartó szorítása, hogy a vértódulástól elsötétül, megszürkül a látótér, hogy majdnem kiszakad az ember szeme és úgy érzi: arca feldagadt, mindjárt kipukkad. Dehát ez nem egyéb végeredményben kísérletnél. Igaz, utána sima, utazókör következik, hogy a felzavart test megnyugodjék, a látás tisztuljon. Semmi, múltó kellemetlenség, velejáró az egész, jöhet a következő figura, az egyre szűkülő kör mindvégig orsózva. És a Búcker lassan hátrafordul. Megáll? Nem. Forog önmaga körül, mintha keringőt táncolna, lágyan, boldog szédülésben. Nem, ezt a fecske sem tudja, ennyire nem lehetne semmiféle madár a repülés szerelmese. A táncolva forduló gép folyton-folyton orsóban pörögve rajzol szabályos repülőkört a fák fölé, a Duna fölé. Ahogy a kör kisebbedik, úgy tetszik, hogy a gép már nem is fér el benne, ferdén kiáll belőle az orra. Minden mozdulat, minden pörgés egymásból születő, érthetően természetes. Most, végre, talán éppen a Duna közepe fölött, befejeződik az orsózás, a gép háton marad. Furcsa, hogy kerekei felfelé ágaskodnak és úgy tetszik, hogy szárnyai lecsapottak. Persze, az alig észrevehetően felhúzott szárnyvégek most lemutatnak.

Az orsózás befejeződött, de a kör nem. A Búcker megmarad háton, fejfelé ül most benne a szemkápráztatóan szép repülőműsor pilótája. Furcsa, hogy a fák nem állnak hozzá a helyükön és a Duna nem fent folyik hozzá a felhők alatt. Természetellenes a hátonrepülés és mégis beleillik a nyári panorámába.

Most befejezte. Visszalendül a körívet betartva a futókerekeire, megint hasonrepül. Elhúz arra, Budapest felé, visszafordul, lesuhan, motordübörgése eláll. Csak

siklik, simán, nem túlgyorsan. Magasságát lassan veszti. Egyre közeledik és most — mintha mondani akarna valamit, mintha elköszönne — szárnyvégről szárnyvégre bil- len. Határozottan ideszól mindez. És, hogy tévedés ne legyen, még fel is nyújtja bal- kezét a gépből, kiint, ahogy billegtetve elsuhan a két pap feje fölött. Gázt ad, egyre feljebb húz, majd lassú, széles kanyarral, már vagy hétszáz méteren lehet, nekifordul a repülőtérnek, megnézi, mi van ott.

Fekete autóbogár porol a hangár felé. Vége a műsornak, megjött a szövetségi elnök. Egy pillantás a stopperórára. Még van legalább egy óra idő, de azután menni kell Mohácsra.

Megemeli a gép orrát, becsúrr, ellenlép széles, energikus mozdulatokkal. A gép a bal szárnyvégére dől, gyorsan, mint az ejtett kő csúszik le közvetlenül a föld felé, visszafordul, légszavarja felpördül, s már itt van. Vajpuhán ér földet, majd nekifordul a hangárnak, odagurul az autó mellé. A gyújtást kikapcsolja, a légszavar utolsót pördül, majd szusszanva visszavág. Nádi kiköti magát és kilép a gépből.

— Hú, de meleg van idelent.

Felnéz, a repülőtér fölött két, három vastag és zsíros felhőbodor. Termikkéményükben fel lehetne spirálozni a Huszonkettessel esetleg ötezerre. A Hu- szonkettes összeszerelve készen áll, sárga-piros lepkecsíkja olya tűzessé teszi for- máját, megjelenését, mintha indítás előtt toporzékoló telivér volna. Nem lehet, Hu- szonkettes, az elnök most fontosabb, át kell vele venni a mai műrepülőleckét.

A plébános leül egy kiálló partbiztosító kőre. Elgondolkozva maga elé néz, a káplán is hallgat mellette.

— Plébános úr, — mondja később —, milyen érzés lehet repülni?

— Milyen? Valami olyasféle érzés, mint amikor imában teljesen elmerül a lélek. Megtisztulás lehet és tiszta nyugalom. Én azt hiszem, aki előttünk repült, mélysége- sen vallásos.

— Miből gondolja, plébános úr?

— A repülésből. Maga nem figyelte?

— A repülést igen.

— Nem csak a repülést, hanem inkább azt: hogyan repült. Nekem az az érzé- sem, hogy szinte prédikált. Nem érzi, miről beszélt szárnyalásával?

— Valóban, nekem is különösnek tetszik plébános úr szavai után. Én is láttam már több repülést. De ez valahogyan más volt.

— Más. Itt egy ritka megnyilatkozás szemtanúi lehettünk. Várjon csak, megpró- bálom szavakba önteni, mit éreztem, amikor néztem. Nem csupán azt, hogy teljes biztonsággal repül, mert a biztonság lehet csupán a gyakorlat eredménye. Én azt éreztem: ez az ember — nem tudom, ki lehet — azért repül így, mert a repülésben megtalálta a teljes felszabadulást. Számára nem veszedelem és nem gyakorlat, nem- csak sport és szórakozás a repülés, sokkal több: mondjuk, életszükséglet. Ez az em- ber arról repült nekünk itt, hogy egy kissé másvilági érzés elhagyni a földet, elmerülni a levegő végtelenségében. Talán sokkal jobban érzi az emberi felsőbbrendűséget, mint mi legbuzgóbb imánk, leghívebb elmélyüléseink közepette. Ő többet lát Istenből, sokkal többet, mint mi. A repülés számára nem lehet csak technika, csak sebesség,

én úgy éreztem, egyes-egyedül lelki gyönyör. Hiszen, amikor azokat a hajmeresztő kecskebukázásokat repülte, forgott, fejjel lefelé volt, előre óriáskőrözött, elképzelem, mennyire nem kellemes a teste számára. A szervezetének minden bizonytalansággal megerőltető, esetleg megkínzó érzéseket kell elviselnie, de szívesen viseli, mert eléri elviselésükkel a teljes repülést. Többet, mint ami bármilyen repülőlény elérhet. Egyszer, gyermekkoromban láttam egy galambot vagy túltenyésztett volt, vagy a repülés részege: egyszerűen csak a szó legszorosabb értelmében megállott a levegőben repülés közben. Úgy, egyhelyben verdesve, mint a pacsirta. Azután kétszer, háromszor buk-fencet vetett és újra lebegett. Nem volt elég neki, amit a többi galamb tudott. De ennek, aki előttünk repült, minden vágya beteljesedett a repüléssel, nincsen számára magasabb feladat az életben. És folyton finomítja, csiszolja, tökéletesíti, formázza és bővíti. Nem tudom, pontosan és jól adom-e vissza érzéseimet, hiszen repülő nem vagyok. Legfőképpen megértem Petőfit, tökéletesen megértem, amikor azt írja, hogy felrepül gondolatban túl a földön, felhők közelébe. De nekem ez a repülés látása megnyilatkozás volt. Ha mi ennyire el tudnánk mélyedni önismeret-vizsgálódásainkban, imáinkban!

Két fecske lecsap előttük a Duna tükrére, gyűrűzik a víz nyomukban, ahogy lecsaptak.

— Látja, a fecske is művésze a repülésnek. Táplálkozik, eszik, iszik, utódját táplálja repülés közben. Talán szárnyalva szeretkeznek is. Nem tudom. De bizonyos, hogy képtelenek volnának háton repülni, hiszen az ismert és megszokott világ teljes megfordulását jelentené számukra. Vagy: képtelenek volnának testük hossz tengelye körül forogva szárnyalni. Az a galamb, amelyet említettem az előbb, egyetlen galamb volt a galambok között, "aki" többet tudott. Ez a fiatal ember bizonyára nem egyetlen, bizonyára vannak nagyobb és ismertebb, eredményesebb repülők nála. Különösen most, a repülés háborújában. De hogy tehetség, elvitathatatlan. Művész, aki a repülést önmagáért szereti és műveli. Nagyon szeretném megismerni.

— Menjünk talán be a repülőtérré.

— Nem, maradunk. A repülők világa zárt társaság, ahol okvetlenkedésnek veszik a túlbuzgó érdeklődést.

Ott maradnak és partrahúzzák a csónakot, megéheztek az útban, falatozni kezdenek. A fecskék át meg átrepülnek a Dunán. A plébános végigkíséri útjukat pillantásával és kétszer is azt mondja:

— Nagyon szép volt. Nagyon szép.

A szövetségi elnök cigarettára gyújt:

— Ne haragudj, Nádi, — mondja közben — nem jöhettek hamarabb. Tudom, dolgoz van. Ma még haza akarsz menni. De bent, a Szövetségben felhalmozódtak az ügyek. Nem hittem volna, hogy ilyen széles és szerteágazó munka folyik már a repülésben. Rengeteg munkatársam van, most tartok ott, hogy ismerem valamennyiüket és ismerem munkakörüket. Ebédeltél?

— Nem. De nem is vagyok éhes még. Kár lenne most enni, hiszen keresztelői lakomával várnak. Anyám összes kedvenc ételeimet felsorakoztatja majd az asztalon.

— Ejnye, igazán nagyon sajnálom.

— Nem is jutott eszembe az ebéd. Hanem egy pohár sört meginnék, jól esne ebben a melegben.

Lambinak már előbb eszébe jutott a sör, beszalajtatott egy üvegért, most jön a küldönc vele. Sörbontó nincs, de van harapófogó. Felnyitják és elfogyasztják.

— Mehetünk? — kérdezi a szövetségi elnök.

— Maradjunk még pár percet. Szívd el nyugodtan közben a cigarettát. Előbb beszéljük meg a dolgot. Ma a vezetett orsót és a gyorsorsót kellene tehát gyakorolnunk. Majd egyet-kettőt én csinálok, azután átadom. Ha visszavettem és újból kezdem, figyelj, mert valamit nem csináltál jól. A jó orsó pontosan olyan, mint amilyennek lentről látszik, szép és magától értetődő. Nincs benne erőltettség.

— Neked könnyű, Nádi, te már tudod.

— Az elején nekem is nehezen ment. Nem forogtam én se a hossz tengelyem körül és csak bele kellett szoknom, hogy a föld hol alattam van, hol a fejem fölött, hol balra, hol jobbra.

— Mondd, mennyi idő kell ahhoz, hogy elfogadhatóan műrepüljek?

— Én a helyedben nem siettetném. Tökéletesen mindegy, hogy az idén leszel műrepülő, vagy jövőre. Valamennyit mindennap kell műrepülni, amíg az idő engedi. De én nem zavarnám önmagam.

— Én sem zavarom magam, vagy talán úgy találsz, hogy sietek?

Nehéz az ilyen kérdésre válaszolni. A szövetségi elnök határozottan jó repülő. Mérnökegyéniség, kiegyensúlyozott, megfontolt, alapos. Eszményi növendék végeredményben. De inkább helyközi repüléseket kellene gyakorolnia és nem zsúfolnia ennyire a műrepülést. A centripetália tegnap alaposan kikészítette. Jól kijött a szeme és vérzett kissé a füle is. Dehát nem lehet mértéktartásról szó, mert fúti az előretörés vágya. Attól tart, hogy ha repülőtudása nem lesz manuálisan teljes, esetleg lesz repülő, aki nem nézi teljes értékű repülőnek. A tiszttség, amelyet betölt, kényszeríti a gyors előrehaladásra. Pedig óvatosabbnak kellene lennie, hiszen nem tizennyolc éves ifjú.

— Nem sietsz, de ilyen vastagon nem mérjük a tananyagot növendékeknek.

— Csak nem tekintesz növendéknek?

— A növendék akkor is növendék, ha egyedülrepülő már. Te, persze, más vagy. Veled élvezet tanulni. Mehetünk?

— Mehetünk.

Foxi kéretlenül is végigjárta a Bückert közben.

— Meddig maradnak fent az urak?

— Félóráig.

— Akkor majd leszállás után töltjük fel a benzint. Egyébként rendben van.

A benzinfeltöltés is lesz tíz perc, de nem lehet megtakarítani, mert a tartályokban legföljebb egyharmad üzemanyag van. Még jó, hogy nincsenek tele, mert két személy műrepüléséhez úgyis csökkenteni kellene az üzemanyagsúlyt.

Nádi beül az első ülésbe, beköti magát. Hátraszól:

— Jól ülsz az ejtőernyőn? Nekem jó volt, de te kissé magasabb vagy.

— Jól ülök, rendben van.

— Akkor start. Emelkedj hétszáz méterre, ott átveszem a botot.

A gép nekirugaszkodik, mint már annyiszor, Foxi nézi, hogyan veri a port, hogyan brummog a motorja. Fölös óvatosság ugyan, de az ember már megszokta, hogy míg a gép a földön fut, kísérni kell. Soha sem árt az elővigyázat. De itt voltaképpen felesleges, mert Nádi van a gépben. Nádinál jobban pedig senki sem tudja a dolgokat.

A szövetségi elnök sofőrje rágyújt. Lustán lóg a szájaszélén a cigaretta, ahogy mondja:

— Végeredményben marhaság, amit csinálnak. Én ugyan fel nem ülnek rá.

Foxi lezárja a vitát:

— Önnek nincs fogalma a repülésről, ne szóljon bele!

Legyint. Ah, ennek úgyis hiába magyarázná, hogy mit jelent az: beadni a gázt, meghúzni, elemelkedni. Különbösen is a Tizenkilences farokkereket rendbe kell hozni estig.

— Inkább segítsen. Fogja meg ezt itt és emeljen. Én majd alácsúszatom a bakot.

Lambi új fűszálat rág, Foxi fűtyülve nyitja fel a Tizenkilences villámzárát a törzs végén. A növendékek csapata énekszóval jön az étkezde felől. Mindjárt kezdődik az oktatás. Előbb motortan és egy kis meteorológia, majd később repülnek, fejenként öt iskolakört, ha már nem lesz ilyen erős és kápráztató napsütés.

Csrrrr! A Búcker feljebb húz. Egyetlen gép a láthatáron, gyerekesnek, játékosnak hallatszik a motorcsörgése. Az egyik növendék felnéz.

— Te, milyen jó azoknak! Nekünk biztosan magyarázatot adnak most, nem gépet!

A plébánosék elköltötték a magukkal hozott pár falatot. Ülnek a parton és nézik a Dunavíz játékát.

— Tudja mit, mégis menjünk át a repülőtérrre. A csónakot nem bántja senki. Szeretnék azzal a fiatalemberrel találkozni.

Két-három lépést mennek csak a töltés felé, motorzaj hallatszik.

— Várjunk, hátha éppen repül.

Vissza kell menniök a csónakhoz, mert a gép megmarad a repülőtér fölött. Lassan, de most kissé nehézkesebben három orsót fordul. A plébános figyel, mikor fordul hátára a gép.

— Visszamehetünk. Benne van. Csak nem hátul, hanem elől. Most társa is van. A társa fehér sapkát visel.

A szövetségi elnök nyúlánkabb, magasabb Nádinál, még a válla is kilátszik az ülésből. Fehér vászon kezes-lábast visel.

— Biztos, hogy a mi barátunk ül a gépben?

— Biztos. Megismerném már ezer közül is. Olyan a feje, mintha szobor volna. És most nincs szemüveg rajta, míg a társa akkora szemüveget visel, mint a tenyerem. Úgy látszik, gyakorlatoznak.

A túlsó partról halászladik csúszik a Dunára. Mezítlábas, felgyúrt ingujjú halász ül a csónak végében. Kormányoz is, meg evez is egyszerre a lapáttal.

— A fene ezt a repülést. Örökösen berregtetik a gépüket, elzavarják a halakat. Miért éppen itt kell nekik repdesni reggeltől-estig?...

Belevágja az evezőt a vízbe, dühében akkorát ránt, hogy felágaskodik a csónak orra.

A Bűckerben pedig az elnök következik sorra. Nádi leveszi a lábát a láborkományról és a mutatónyorsók után elengedi a botkormányt is. Tudja, hogy akármilyen finoman is tartaná a kormányokat, az elnök észrevénné és a növendék biztonságát csak rombolja az ilyen oktatói ellenőrzés. Utóvégre hétszázon vagyunk, akármi adódik, mindenre bőségesen van idő. Ez nem mozdony, motorke rékpár, vagy autó, hogy amint a baj jelentkezik, már itt is van, megmásíthatatlan.

Lenéz, látja a növendékek kivonuló hernyócsoportját. Lehet, hogy iskolakörök következnek. Lehet, hogy elmélet. Mindenképpen el kell jönni a reptér légteréből, mert azok a betyárok félszemplerrel mindig a műrepülést gyakorlót nézik, nem az oktatót.

Int, hogy egyenesen előre.

A szövetségi elnök, tudja, miről van szó. Neki eszébe sem jutott volna elhagyni a repülőteret, de Nádi mindent szemmel tart, mindent tud, ami odalent történik. Mint-ha titkos rádiója volna. Még hálás is neki, szebb, ha a Duna forog az ember körül, mint a földek.

A botkormány megrezdül, Nádi üzen, hogy el lehet kezdeni a dolgot.

Mit is mondott? Fontos mindig, hogy a gép orra ne lógjon lefelé, mert annál csúnyább orsó nincsen. Maradjon meg mindig horizontban. Inkább ágaskodjék egy keveset, bár az se eszményi dolog. Csak lassan, finoman, érzéssel, harmonikusan. Mint-ha Nádi csinálná. De nem megy. Vagy a meleg, vagy a fáradtság, vagy a sok ügy bent a szövetségben. (Ejnye, fél hatra megint bent kell lenni, ketten is jönnek megbeszélésre.) Nem megy úgy, mint kellene. Az elnök érzi, hogy kemény a csuklója, a lábával pedig inkább rúg, mint belép. És a pördület egyenesen rosszul esett. Rántott, szakított, durva volt. Egészen megkeveri az embert.

A plébánosnak nem tetszik, a dolog.

— Látja, mi a különbség a kettő között. A fehérsapkás növendék mennyivel darabosabb. Amit az előbb láttunk, művészet volt. Ez tanulás. Milyen érzés lehet bent ülnie ugyanabban a gépben, amikor más mindent rosszabban csinál.

Hát nem élvezet, annyi bizonyos. Az elnök ma fakezű kissé. Túlheves hozzá. És nagyon szorítja a botkormányt. Nem tartja a megszokott, könnyű fogással. Ne szorítsd annyira, még leve csordul! Be kellett volna kötni az oktatótelefont, most legalább jól összeszidhatná. Várj csak, betyár, várj. Add vissza hát, nem érzed, hogy át akarom venni? Jó. Hát figyelj ide! Még egyszer megmutatom. Nyugodtan rajtahagyhatod a kezed, lábad, majd én vezetek. Mindig jusson eszedbe, hogy a gyorsorsó sem rántott. Utóvégre úgyis meg lehet csinálni, hogy tőből leszakad mind a négy szárny. De nem tanácsos. Előbb a vezetett, a lassú orsót, azután a gyorsat próbálok. Figyeled? Lá, lá, lálá, lá! Énekelni lehet rá, olyan egyszerű. A gép orra megmaradt a horizontban, a Duna engedelmesen elsétál a fejünk körül. Most a gyors orsót. Ugyanaz, csak az ütem gyorsabb és a Duna nem olyan lusta.

Fordulatszám kétezer-kétszáz. Remek. Foxi megkapja a purlimeritet, rendes fiú, ügyel erre a gépre. Igaz, ravasz is. Mert ha más akar ráülni, mindig talál valami ki-

fogást. Hol a fékpofán kell engedni, mert nagyon szorul, hol a gyertyát kellene cserélni. Igazságtalan dolog végeredményben, de helyes. Legyen egy gép, amire bármikor fel lehet ülni. A purlemerit esedékes, megkapja.

Már negyedóra eltelt és még mindig semmi repülés. Gyerünk a leckével! Vezetett orsó, utána gyors orsó. Mindegyikből kettő. Mehet!

A Búcker idegesen megremeg a rántástól. Határozottan rossz napja van az elnöknek. A vezetett orsó megint rántott, gyorsorsó lett. Majd kiszakadnak a bekötőhevederek. Az ördögét, minek ez a darabos, rugós lábmozdulat és miért ránt a boton akkorát, mintha tőből akarná kikapni. Tegnap már nagyszerűen ment, ma a finomítás a tananyag és tessék, ismét visszaesés. Nem veszedelmes, így van minden növendéknél.

Phú! De belerántott megint.

Jól van, csináld, nem javítom. Jőjj rá magad, hogy hol tévedtél!

Lambi felnéz, hétszázon vannak, a Duna fölött éppen. Az orsók, valljuk meg, nem sikerülnek. Rossz napot fogott az elnök.

— Főoktató úr, alázatosan jelentem! — és csattan a napos növendék sarka.

— Együtt vagytok? Köszönöm. Üljetek körbe, elmélet következik. Mindjárt megyek ...

... Motortan. Hol is hagytuk abba tegnap? Igen, gyűjtás! Hát akkor a mágnes következik. Megálljatok, ezt bevágjátok elejétől végig. A társaság kissé elbizakodott, majd szét-szedtek és összeraktok egy mágneset egyenként, egymásután.

Csrrrr!

Milyen furcsa ez a Búcker. És mennyivel kényelmesebb most idelent a mágneset magyarázni a fiúknak, mint odafönt elviselni a rángatásokat.

A plébános feláll.

— Rossz előérzetem van, magam sem tudom, miért. Tegyük vízre a csónakot.

A káplán hátán végigfut a hideg.

— Csak nem?...

— Nem, nem arra értem. De tegyük vízre. Ideje lesz, ha hazamegyünk. Magának még két beteghez ki kell mennie napszállta előtt.

Furcsán nyomott és csendes a Duna környéke. Valami feszültség van a levegőben. Lambi megint felpillant, a plébános nyaka már merev, fáj, ahogyan folyamatosan kíséri tekintetével a gépet, de nem hagyja abba. A halász észreveszi, hogy beszivárog a Duna-víz a ladikba, káromkodni akar, de valahogyan nincsen kedve az egészhez. Legjobb volna visszaveezni, ez a világoskék repülőgép szétberregi az ember lelkinyugalmát is.

A vezetett orsó újból gyors orsó volt, legföljebb a gyorsorsó méggyorsabb lesz. Még hármat csinálhat az elnök, hátha végül csak ráhibáz, azután leszállunk. Nincs értelme erőltetni ma a dolgot, mindent túlhúz, mindent túllép. Mindenbe túlságosan sok erőt ad. A Búcker állja, de túlérzékenyen reagál rá.

Rányúl a botkormányra, mozdítani akarja, hogy jelt adjon. Ejnye, mi az? Legyökerezett? Engedd hát, nem érzed, hogy rajta vagyok? Engedd, ne szorítsd, mert mindjárt átveszem az egészet és leszállunk. Minek kapaszkodsz annyira. Úgy. Hát figyelj. Egyet még mutatok a gyorsorsóból, azután te következel műsorunk záradékául. Ne félj, én csak egy hónap múlva mondom meg, hogy ma mellécsinálsz mindent. Lambiért nem állok jól,

esetleg kiszól a fűszál mellől. Dehát az az ő dolga. Három hétig veled repülsz, keverd meg őt is, nem árt neki.

Várj! Ott van elől az a kis kumulusz. Éppen a Duna közepe fölött. Olyan, mint a habból készült, tartós ondulálás. Bodros is, szép is. Megcélozzuk. Ejnye, vedd le a lábad, mert dugóhúzó lesz a vége! Vedd, na vedd már! Végre. Én se röpülhetem ki rendesen a figurát, ha lefogod a lábam. Na, ugye, mégis sikerült. Kissé gyors volt, de még mindig elfogadható. Most te! Vedd át!

Megállj, majd visszaadom az önbizalmad. Ócska fogás, de a fakezéség korszakában a legcélravezetőbb. Kiteszem a kezem a műszerfal peremére és ráhajtom a fejem. Mintha szundikálnék. Nem érdekel az egész, itt se vagyok. Csináld úgy, mintha aludnék. Finoman, csendesen, hogy fel ne ébressz. Ne félj, azért látlak még a hátam közepével is, érzem minden mozgásod, éberebb vagyok, mint gondolod.

Kiteszi a kezét, ráhajlik.

Jó gyerek ez a Nádi, gondolja az elnök és mosolyog. A legpocsékabb repülés kellős közepén felveszi a flegmaruhát. Tudom, hogyne tudnám, Nádi, hogy ma nem megy! Mennél jobban igyekszem, annál durvább mozdulatok következnek. Várj csak, előrecsúsztam az előbb, jobban beleülök.

Elég szorosan be van kötve, az ejtőernyőülés sem túlkényelmes, az egész ülés kissé szűk. Nehéz visszacsúszni a háttámla tövére. Kissé mintha megtárgult volna a vállbekötés. Türelem, Nádi, addig utazunk, míg meghúzom. Ejnye, hogyan is kell? Kemény és tapad a vastag heveder. Kiáll az ember kezéből minden erő, hogy végre rátalál és meg akarja húzni. Á, jó lesz így is, mindjárt átérünk a Duna túlsó partjára, a gyakorló légtér pedig a Duna két partja között van. Na, most jobban vigyázok. Aludj csak, Nádi, aludj, nem költelek fel. Szép, elnöki orsó lesz. Lassú. Szépen, nyugodtan átfordítom majd a gépet és nem rántok, rúgok, amikor fejjel lefelé vagyunk. Úgy megy majd, mintha önmagától csinálná a Búcker. Mindjárt kezdem, előbb, csak úgy megszokásból, szétnézek, nincs-e más gép a közelünkben. Nincs. Se balról, se jobbról, se elől. Hátral nem érdekel, ott már ők látnak jobban.

Előbb visszafordulok, nagyon is ideát vagyunk. Elhúzok a túlsó part mellett, azután be a Duna közepére és a folyás irányában végig a meder közepe fölött. Olyan szép lesz! Benne van a kezemben, lábamban, az eljövendő mozdulatban.

Na, ugye, rajtad is fog a szundikáló kúra! A lábalkormányra visszaoptam a lábam — mikor leszel annyira, hogy észreveszed az apró trükköket —, nyomok rajta, mintha oldalszél volna, azonnal ellenlépsz, finoman, annyit, amennyi éppen kell. Jól van, jól, mehatsz. Megnyugodtál. Balrafordulsz? Aha, szűk volt a Duna-meder a lehiggadáshoz. Na, jól van, csináld tovább, most már kezdedben van a gép egész rendesen. Ez a forduló nem volt több kilencven foknál. Mit akarsz? Repülsz a part mentén fölfelé? Jól van, Tatuli, jól van, kinézed a helyet, megcélozod majd a Duna középvonalát? Nagyon jó lesz. Az a két papforma az előbb még állt a parton, de a csónakot már megint vízretették. Bizonyosan látták a pocsék repülést, korrigálhatsz, ne menjenek rossz emlékekkel haza.

Úgy, úgy. Nagyon jól megy, nyugodtan. Szépen bedőlt megint a fűrész kilencven fokra. Úgy, szépen vissza. Horizontba. Úgy. Kéz és láb mindent összhangban

végez. Hányszor mondtam! Jó. Nem vagy ideges már, nem lógsz se jobbra, se balra. Szépen tartod az irányt, a felhőbodrot. Jó volna belemenni, átlukasztani, de nagyon fönt van. Legalább ezerötszázon. Hát kezd el!

Soha nem érzett biztonság és nyugalom van az elnök kezében. A lába öt perccel ez előtt még remegett, ideges, el nem állítható remegéssel, már annyira volt, hogy görcs áll bele. Most feloldódott a feszültség. Nádi lapít, a levegő nyugodt, a környék panorámája szinte aranyban fürdik. Ilyen pillanatokért érdemes repülni.

Ne meditáljunk, gyerünk, Nádinak startolnia kell Mohácsra.

Lá, lá, lá ... ejnye, hogy is mondta Nádi ... Lá, lá, lá ... A Búcker balra kezdi a pördülést, engedelmesen, meghunyászkodottan. Félfordulat, lá, lá, lá ... és — nem jön ki megint dallam a gépből. Furcsa, szédülés lép a melódia helyére. Határozatlanság és megkevertség. Minden kiszalad ilyenkor az ember fejéből, mint ijedt tanulóéból a lecke. Nádi, maradj nyugodtan, csinálom tovább... Ni, csak, mikor vetted le a kezed a műszerfalról?... Nem fogsz semmit? Nem... Csinálom, csinálom. Most kell az a széles, keverő mozdulat, tudom, tudom. Be, balra, be, szélesen, ívesen, akkor teljes lesz a pörgés. De valami van velem... Nem tudom, hogy hol a horizont. Egyszerűen nem látok. Várj csak, csinálom, ne nyúlj bele...

A plébános beül a csónakba. Idegesen rászól a káplánra:

— Ne bámuljon, az Isten szerelméért, üljön be, nem látja, hogy...

Mi van a plébánossal? Soha nem volt ilyen ideges. Mit kellene itt látni? A gépet? Repül. Mi van azon nézni való? Vagy a napsütés ártott meg neki?

— Plébános úr, tegye fel a kalapját.

— Üljön be, ha mondom, ember üljön bel!

A káplán nem vitatkozik, beugrik.

Lambi megint felnéz. Furcsán lóg az egész gép odafele. Pörög és mégsem pörög. Gyors orsónak indult és mégsem az. Egészen meghatározatlan figura, nyúlós és határozottan idegesítő. Nádi, nyúlj bele, vedd el tőle, gyertek le, minek ez a vacakolás. Nem megy, nem megy, hagyasd abba. Még valami...

Az elnök nagyot nyel, összeszorítja a fogát. Határozottan és erősen akar valamit. Elszántan, hirtelenül és erélyesen. Nem érzi, hogy milyen a gép viszonya most a földhöz, horizonthoz. Rápillant a magasságmérőre, de csak óraformát lát. Egyszerűen nem érzékeli a fokokat, számokat és mutatót. Úgy érzi, repül valami egészen ismeretlen valamibe.

Nádi hagyja. Hétszáz méter, bőségesen elegendő ahhoz, hogy rájöjjön a hibára önmaga. Ha örökösen belenyúl az ember az első pillanatban, a félig befejezett mozdulatokat is elfelejti a növendék, keserves repülőórák kellene, mire ismét eljut a határozott biztonsághoz. Megkezdted, folytatd. A határozatlanság nehéz pillanatain mindenkinek önmagától kell átmennie, nehezek, igaz, de utána egyszerre természetes lesz minden repülőmozdulat.

Az elnök nem képes szabadulni attól az érzéstől, hogy már nem is tudja, hol van, mint van. Nem fél, eszébe sem jut, hogy esetleg valami, mégis történhet. Csak egyet érzékel: magasság van, sebesség van, a motor is jár. Tudja, hogy kellene egy befejező mozdulat, amelytől a Búcker teljesen átfordul. Legfeljebb utazórepülés lesz

belőle és leszállás. Nem, a második orsóba már bele sem kezd. Nádi hiába is mutatná előlről, ma nem volna képes figyelni a finom mozdulatokra. De be kell fejezni! Így nem lóghat a semmiben a gép! Már a szájaszélét rágja, minden energiáját összeszedte. Átsuhan az agyán a gondolat, még nevetni volna kedve tőle, hogy adódhat egy pillanat, amikor történelmi származás, nevelés, egyéniség, kultúra, minden érték, ami az emberben van, elveszti az összefüggéseket, mind szétfolyik, egyszerűen nyomavész. És helyére lép a káoszszerű bizonytalanság, amiben már nincs is benne az ember. Eh, mennie kell! Szorít hát egyet a botkormányon, s ránt rajta egyet olyan erővel, amelyet önmagáról fel nem tételezett volna sohasem. Túl az érintkezés és a terhelés határán. A botkormány feszül, mintha súrlódna és akadozna valamiben, ahogy az acélkábel kormányhuzal a végsőkéig megfeszül. De még nem elég, úgy érzi, még mindig nem elég ahhoz, hogy a gépet visszavegye a bajból, hogy a Bücker visszaforduljon a hasára. Vagy talán nem is a hasára, oldalára, hátára, mindegy, csak érjen már véget ez az őrjítő bizonytalanság. Szorítja, rántja, tolja, nyomja a botot a határozatlanság kétségbeesésében, végül hasrarántja olyan erővel, hogy önmagát majdnem kiüti. Éles és hasító fájdalmat érez, eláll a lélegzete tőle. Még azt érzi, hogy most már abba kell hagyni, most már csinálja Nádi, vegye át és szálljunk le, elég volt, elég volt. Valami nem egyezik, valami meg nem határozható körülmény jeletkezett, amit még meg kell szokni, ki kell ismerni, amihez nem elég, hogy az ember már repülni tud. Mindegy, túlvagyunk, átrántottam, vége. Vegye át. Vedd át, kérlek, nem érzem egészen jól magam!

Levesz kezét a botról, levesz lábát a lábkormányról. Vagy legalábbis úgy érzi, hogy ezeket a mozdulatokat végrehajtotta. Mindenesetre akarta, de hogy megtette-e, nem bizonyos benne. Csak szorítania kellene a kezével és esetleg érezné a botot. Csak meg kellene mozdítania a lábfejét, esetleg érezné a lábkormány tartóját. De értelmetlen és végrehajthatatlan mozdulatok már számára. Csodálatosképpen tisztán érzi, hogy valami történt, de képtelen már letargiája ellen küzdeni. A szeme nyitva van, mégsem lát semmit. A füle, feje nem fáj, motordübörgést nem hall. Sebességet nem érez, irányt nem is sejt. Nem tudja, fent van-e, lent-e, emelkedik-e, süllyed-e a gép. Mintha álmos volna, mintha magassági betegség érte volna utol, oxigénhiány. Ez, gondolja, lehetetlen, hétszázon vagyunk, vagy hatszázötvenen, meg lehet ismerni innen az embereket alakjukról, mozgásukról. Itt nem lehet és nincs semmiféle magassági betegség, oxigénhiány. Érezni a lélegzetben a parti fűzfák héjának illatait, érezni a Duna páralehelését. De hát akkor mi ez? Rosszullét? Valamiféle roham? Nikotin? Képtelen eldönteni, hogy a gépben, vagy benne van-e a hiba. De határozottan érzi, hogy valami történt, valami megmagyarázhatatlan apróság az egész, de itt van, zavar van, akadály van.

Most hirtelen megint lát, kristálytiszta, élesen, Nádi előtte ül. Keze már nincs a műszerfal peremén, fejét is fölemelte. Ül, a rendíthetetlen biztonság. Hányszor repültek így együtt. Nádi elől, ő hátul. Nem volt közöttük telefonérintkezés, egy-két intéssel mindig megértették egymást. Nádi mindig a felsőrendű repülőembert jelentette, a tökéletes uralmat aerodinamikai, aerotechnikai, meteorológiai, sebességi, tájékozódási összefüggések között. Tisztán látja, hogy valahonnan olajcsepp csapódott az ülés szélvédőjéhez, szétkenődött és csillagosra formálódott a légcsavarszél visszavágásá-

tól, olyan, mint egy óriási hópehely. A szálas olajhártya széle finoman remeg, amint a szél veri, lilán és sárgán veri vissza a nap sugarát. Nap? Hol lehet? Alul, felül? Nem tudja. Nádi bőrsapkája tetején is olajfolt. Akkora, mint egy ötpengős. Tisztán látja, hogy a bőrsapka hátsó varrása felfeslett, Nádi, Nádi, most jut eszembe, túlságosan nem sokat adtál az öltözködés szabályaira. Ha leszállunk, mindjárt megleplek egy új bőrsapkával, bent van az autóban. Bizonyosan nem haragszol meg érte, ugye? Nádi nyaka kilátszik a bőrsapka alól és kilátszik egy-két engedetlenül göndör hajfürt vége. Tisztán látni a nyaka két oldalán a borbély friss nyírásának élesen egyenes nyomát. Persze, keresztelőre készül, rendbe hozta magát.

Nádi pedig csak ül, nyugodtan, várakozón.

Az elnök még nem tudja, hogy az utolsó rántás megadta a figurának a kegyelemdőfést, dugóhúzó lett belőle. Milyen rettenetesen csúnya lehet lentről, rossz nézni a befuccsolt figurát. Olyan a gép, mintha megkergült volna, mint a részeg, úgy hány le magáról minden emberit. Megcsúnyul, minden formaszépség lehámlik róla. Hatszázötven méter a magasság, a motor nagyszerűen jár, adni kell az elnöknek még kétszázötven méter magasságvesztést, hogy beleszokjon, magához térjen és vegye ki a gépet a dugóból. A legegyszerűbb formájú korrigálás, mindegy, hogy elszedült. Ebben a szokványos, de most kényszerű repülőfigurában van a legegyszerűbb ellenszer: nem kell semmihez sem hozzányúlni. Valaha úgy tanították, hogy ellene kell lépni, ellene kell csúrní, kényszeríteni kell a dugóhúzózó gépet, hogy az örvénybefúródással ellenkező kormányhatások megfékezzék és éppen ellentétes mozgásra késztessek. A veszedelem az volt benne, hogy ha tag megijedt és úgy maradt, változatlan mozdulattal, a gép kijött a dugóból, de belement az ellenkező forgású új dugóhúzóba. A Búcker — és ezt az elnök is jól tudja — sokkal egyszerűbben csinálja. El kell engedni a botkormányt, a lábkormányt, szóval mindent önmagára kell hagyni. Két-három pördülés után megnyugszik, lecsillapodik, abba hagyja, sima zuhanás lesz belőle.

Más talán azonnal belenyúlt volna, respektálná a szövetségi elnök származását, szerepét, egyéniségét. Kár lenne, mert aki vezető állást tölt be, annak nagyobb adagot kell birtokolnia az önállóságból. Ez egy kicsit felelősségvállalás is itt, a Duna fölött. Érezned kell, hogy rosszul csináltad. Tudod az ellenszert, alkalmazd. Egyszerű.

Még mindig van kétszáz méter hozzá!

Nádi, mi van veled? Hát nem érzed, hogy roncs vagyok, tehetetlen vagyok? Valami van velem. És egyre jobban szédülök. Örvényt és zuhanást érzek, a szemem előtt bolond karikázással őrjögve pörög a föld. Nádi, segíts, te tudod, mit kell csinálni. Nádi, én hasznavehetetlen vagyok, az ajkamat már véresre haraptam. Látok, már hallok is, de képtelen vagyok mozdulni. Miért büntetsz, Nádi? Kell ez, elkerülhetetlen ez? Elviselem, de segíts. Vedd át, nyúlj bele. Hiszen neked csak egy mozdulatodba kerül és nyomban megáll az őrült panoráma, minden szépen visszahelyezkedik a világréndbe. A föld föld lesz, a Duna folyó, a Búcker gép és a levegő a legnyugalmasabb dimenziók panorámás találkozása. Elég volt, zavard el, majd odalent szépen, nyugodtan megbeszéljük, mi volt és mint volt. Szánsz még rá öt percre, elég annyit neked, hiszen egy szavad nagyobb világosság sok beszédnél. Valamit nem jól csináltam. Elismerem, de korrigálni képtelen vagyok.

Dehogy vagy képtelen! Kishitű vagy, rádjött valami, amit ismeretlennek hiszel, pedig a legismertebb és a legelőreláthatóbb dolgok egyike. Tudtad és tudod, hogy a rosszul sikerült orsóból, különösen két személlyel könnyen lesz dugóhúzó. Edződj csak, szokjad csak, aki műrepülő akar lenni — és te elhatározad — ismerjen meg minden lelki és testi reakciót a gyorsulásváltozások rengeteg lehetősége alatt. Határozd el magad bármire, de cselekedj, mert már leadtunk száz métert. Még százötvenet adok hozzá, többet nem. A négyszáz méterből, igaz, csak kétszáz kell vagy kétszázötven ahhoz, hogy ezt az őrült Bückert megfogjam, a megmaradó százötven kell részben a biztonsághoz, részben ahhoz, hogy levegyem a gázt és becsússzunk a reptérre, mert már nincs időm még magasságnyeréssel is bibelődni, haza kell mennem. Gyerünk, csinálj valamit. Mindegy, hogy mit, csak lássam, hogy elhatározad magad, mozdulsz, felismered, mi történt és ha rosszul is, de igyekszel felülkerekedni. Csak annyit lássak, hogy tudhassam: legyűrted a félszt. Tudom, rossz és nehéz, magam is sokszor keresztülmentem rajta mindaddig, míg meg nem tanultam, hogy nem a gép repül: az ember. A gépnek mindegy, hogy milyen repülőfigurában van, neked és nekem nem. Tessék, nyúlj bele, mozogj, vagy lépj le. Azzal is megeleégsem, hogy mozgatod, szokás szerint a botkormányt, hogy vegyem át. De az elhatározás benned kell megszülessen és neked kell jelét adni, hogy megvan ez az elhatározás!...

Lambi mér két pillanattal előbb abbahagyta a mágnesről szóló magyarázatot. A plébános ugyanakkor megfogta az evező nyelét, a halász pedig engedte a ladikot, hadd vigye a víz sodra. Különös felkészültség volt mindhármukban. Egyedül a káplán volt hitetlen és érzéketlen. Annyira hatása alatt állott még az előbbi repülőlátványosságának, hogy azt hitte, ez is az, ez a megveszett, dörgő pördülés és zuhanás.

— Ezek dugóba estek — mondja Lambi félhangosan — és felugrik a kör közepéről. Átlép három-négy növendéken, fut néhány lépést, hogy jobban a fák fölé lásson.

— Rosszul sikerült orsó — dűnnyögi önmagának —, az elnök nem tud mihez kezdeni a dugóhúzós pörgéssel. Kemény iskola, de jó iskola. Nádi hagyja. Szinte halom, hogy mondja magában: betyár, beleestél, vedd ki!

Visszalépne, mert nyugodt, hiszen Nádi van a gépen. Legyint, fordulni akar, már nem érdekli, de olyan eszeveszetten őrjög a motor, a vízfelület olyan furcsán és kísértetiesen szórja szét a motordübörgést, hogy állva marad, mozdulatlanul és megbabonázottan nézi a pörögve mindjobban zuhanó Bückert.

Nádi, segíts, gondolja riadtan és kétségbeesetten az elnök, már érzi, hogy a dolog sokkal komolyabb és veszedelmesebb, mint egy elrontott műrepülőfigura. Hiszen zuhanunk. Ne tétélezz fel rólam már semmi ellenállóképességet, képtelen vagyok mindezenre. Vedd át, vedd át! Vagy valami bajod történt volna? Neked, bajod, Nádi?

Már csak pillanatok századrésze az egész, ahogy észbekap. Nádi is ember. Elszédült vagy más baja van. Dehát akkor? Akkor azonnal segíteni kell. Feloldódik az ernyedségből, mint a villám, úgy fut át rajta az elhatározás: segíteni, segíteni! Nevetni kellene, hiszen a lába ott van, ott volt mindvégig a lábormányon. Igazán beléphetett volna. Mindegy, fontos, hogy megvan. Botkormány! Hol a botkormány! Lelépni, lelép-

ni, lépj le, parancsolja önmagának az elnök, hagyj mindent úgy, ne törődj a botkormánnyal, a Bücker kijön önmagától a dugóhúzóból. Hagyd! Hagyd! Hagyja. Vissza akarja húzni a lábát, de a pörgés szédületében nem tudja. Várj, Nádi, jelt adok a botkormánnyal, majd felriadsz, észreveszed és intézkedsz. Nincs itt semmi baj!

De nincs botkormány. Nincs. Csak szúró fájdalmat érzek a gyomrom táján, szorítást, amelytől lélegezni alig tudok, de nincs, tényleg nincs. Anélkül nem megy. Borzasztó, még ez a fájás is, valami elviselhetetlenül nyom és szorít. A botkormány? Megakadt? Alászorult a hevedernek a vad kilendítéstől? Nádi! Nádi!

Belerúg a botkormányba. Nádi másodpercre most várta.

Na, végre az utolsó méteren, van még négyszáz alattunk, de idejében fölébredtél a dermetségből! Ugye, nehéz volt? De most már, ha megengeded, átvesszem, nem kísérletezhetünk, hogy tudod-e, vagy se, esetleg késnél és kényszerleszállás lenne a dologból. Kár lenne a gépért, láthatod jómagad is, hogy a Bücker rendes volt, nem ő tévedett. Jól van, a próbát sikerrel kiálltad, minden bizonnal szépen ki is vened és két perc múlva simán leszállnál, de, ne haragudj, most már én csinálom. Vedd le a lábad. Vedd le, nincs idő már játszogatni. Vedd le hát ha mondom, nem vicc ez, a kölcsönt majd máskor adod vissza, ezren felül. Ejnye, hát rúgnom kell, hogy levedd? És még így se? Add át a botot is. Ne húzd hasra, engedd el, mit akarsz, így soha ebben az életben ki nem jön a dugóból! Engedd, ne kapaszkodj bele, ott a törzs oldala, ha mindenáron kapaszkodni akarsz. Rosszul vagy? Tartsd magad két percig mindjárt vége. Talán kissé túlerőltető volt az idegpróba? Így kellett, ez a repülés törvénye, aki kibújik alóla, sorra törí a gépeket, még agyon is verheti magát. Add át!

Ez elájult!

A lábormány, bár rajta van a lába, mozdítható. Kissé kemény, de használható.

A botkormány nem mozdul. Merev, mintha lekötötték, leszegezték volna, olyan szilárdan áll. Keményebben nyom rajta, nem bír vele. Mi történt? Két kézzel nyúl hozzá, egészen szokatlan mozdulat számára, hiszen a botkormányt mindig csak jobb kézzel kellett tartani. Könnyedén, alig, inkább érzéssel, de sohasem erővel. Hogyan történhetett, hogy nem vette észre: hasán van a bot, most ki kell venni a gémberedett görcsből. Mert más nem lehet, rosszullét, sokk, vagy hasonló ilyesmi, attól van az elnöknek ilyen rettenetes ereje. Mert, bizonyosan a hátsó ülésben ugyanaz a helyzet: fogja kétmarokra a botkormányt és nem engedi. Nádi ránt egyet. Nem mozdul. Neki fekszik a bekötő hevedernek, minden ereje a szorításban és mozdításban van. Pillanatokról van szó, nem lehet kísérletezni, a Bücker úgy pörög lefelé dugóhúzóban, mint a megőrült balta. Már nem repülőgép, veszedelem, ítélet. Párduc igyekszik menekülni a csapdából, minden izma megfeszül az erőlködésben. Hiába.

Gázt le!

Még háromszáz méter. Kiderülhet, hogy mi történt. Visszahúzza a gázkar piros gombját, a motor engedelmesen lefullad, nem dörög többé, a légcsavar erőtlenül suhan és olyan csodálatosan fénylik köre, mintha folyékony ezüsttel leöntötték volna. És a gép alatt forgó Duna medre mintha színarannyal volna tele. Persze, gondolja, a szikrázó napsütés játéka. Szikrázó? Ez lenne az a nap, amikor repülés közben jön a megmagyarázhatatlan, a helyrehozhatatlan és úgy tűnik el az ember, mint az

üstökös?... Hanzi? Ilyen volt? Béka! Nálad is? De ti magatok voltatok, gép és egy ember, itt velem van egy másik is, akiért felelős vagyok. És nem egyszerű növendék, magasállású vezető, akire kétszeresen kell vigyázni... Majdnem nevet, hogy ilyen megkülönböztetés még eszébe juthat, hiszen, ugye Hanzi, ugye Béka, ez tökéletesen mindegy. Aki hátul ül, most nem szövetségi elnök, hanem növendék, nem eléggé gyakorlott és tájékozott még, tapasztalatlan, segítségre, oktatásra, védelemre szorul. És itt a gép! Azt sem lehet elhagyni hűtlenül, hiszen pótolhatatlan érték. Nincs baj, Hanzi, Béka, tudjátok, hogy míg az én kezemben van a gép, megmaradunk! De botkormány nélkül nehéz lesz. Próbáljuk gázzal.

Húsz métert zuhanhat gáz nélkül. Jobb kézzel mozdítani igyekszik a botkormányt. A láb kormányt szabadon hagyja. Újra teljes gázt ad. Visszaveszi. Megint gázt ad. Erőszakosan, szándékosan rángatja a gépet, hátha kilódul megállíthatatlan zuhanásából. Bóg, elhallgat, feldördül és lecsihad a motor, de a pörgés nem áll meg. Forog, forog, egyre közelebb, egyre tisztábban a két part és a Duna. Most pördült el a csónak a két ismeretlennel. Mind tisztábban látszanak a habok, a hullámtarajok, folyásbarázdák. A sokszor látott és megszokott kép egyszerűen megőrült, megállíthatatlanul őrjöng körbe-körbe. Az elnök bizonyosan elszédült a pörgéstől.

Gázzal, leállított motorral egyaránt nem megy a dolog.

Újra belekapaszkodik a botkormányba.

Mozdul. Kár volt izgalomra még gondolni is. Van még kétszázötven méter, ki kell jönnie ennyi idő alatt a dugóhúzóból. Most mutasd meg, sarzsi-Bücker, mit tudsz!

Normálállásra rántja a botkormányt. És most érzi teljes határozottsággal, hogy nagyon közel van ahhoz a pillanathoz, amikor közbejön az a bizonyos, sokszor emlegetett, sokszor firtatott valami, amelyről pontos és részletes felvilágosítást talán azok sem tudnának adni, akik nem élték túl. Nem tudhat a dologról se Hanzi, se Béka, se a többiek, hiszen egészen más esetük volt. Elfogyott a benzinjük, tengerbe estek, vagy lelőtték őket. Mindkét, életet kívánó repülőfiguráról sejteni lehet, hogy — mi lehetett. De ez? A botkormány mozdul ugyan, de — halottan. Nincs semmi tartása, nem húz maga után kormányfelületeket, amelyekre érezni kell az áramlást, a sebesség tartását, visszafogó erejét. Ez olyan esetlenül és hasznavehetetlenül lóg, mint a törött húr. A magassági kormány és a csűrők ezek szerint nem állíthatók sehogyan sem.

Hihetetlenül higgadt. Soha nem volt ilyen nyugodt és megfontolt. Kétszázötven méter. Mentség nincs. A gép vízbepörög. A parton van két ember, egy csónak, látják majd hova esett bele, ki lehet hamarosan halászni. A motor esetleg megmarad... De itt már pusztulhat a gép és halálosan komoly, torokszorítóan végzetes a helyzet. A gép pusztuljon, de a növendék sorsáért az oktató a felelős.

Jobb kézzel kirántja a bekötését, hogy jobban hátrafordulhasson. Nem kell félnie attól, hogy a vad, süvítő légáramlás idő előtt kikapja az ülésből, hiszen eszeveszett forgás hatalmas centrifugális ereje úgy szorítja ülésbe, törzsbe, hogy szinte fáj már. Belekapaszkodik az ülésperembe, félig feláll, hátrafordul, oly nehezen, mintha ólomsúly nyomná.

— Kiugrani!

Soha ilyen hang el nem hagyta torkát. Életet és önbizalmat akar önteni a határozatlan, tétova mozgású testbe. Az elnök arca olyan fehér, mint a pilótaöltönye. Ember, térj magadhoz, az életről van szó! Ne imbolyogjon a fejed, ne emelgesd olyan határozatlanul, félálomban a kezed. Az Isten szerelmére, hát tudod, hol van a kioldó, rántsd meg, lehull rólad a hevederpánt. Emelkedj fel és dőlj ki a gépből. Rántsd a kioldót! A pillanat századrésze kell mindehhez, dobod ki magad a gépből, velem ne törődj, az ernyőd még kinyílik. Még jobb, Hogy a vízbe esel, mélyet lélegzel, alábuksz, kioldod az ejtőernyőkapcsokat, kibújsz az egészszből, rúgsz egyet magadon és fent vagy. Valami segítséget kapunk.

Ül, bágyadtan, észtelenül, mintha fejbe verték volna. És nem lehet átnyúlni hozzá, messze van, nem lehet megrázní.

— Ugorj ki!

A plébános úgy érzi, megáll a szívverése. A lefelé perdülő, zuhanó gép motorja már nem dörög. Valahogyan élettelen és anyagszerű a zuhanás, nincs benne semmi embertől kormányozott, irányított mozgás. Két ordítás hallatszik belőle, érthetlenszavú, de figyelmeztető üvöltés.

— Fogja meg az evezőt, ezek lezuhantak!

Akkorát ránt az evezőrudon, hogy pálcaként meghajlik. A csónak ideges rángással lendül a víznek. A káplán homlokát kiveri a verejték. Lambi nem tudja hogyan áll a dolog. A Bücker pörögve lejt. Zuhant? Nem zuhanhatott, hiszen Nádi ül benne. Lejt, eltűnt a fák hegye mögött. Bizonyosan az utolsó pördülés volt, kijött belőle, Nádi gázt ad, elhúzza a víz színe fölött, átjön a fák fölött, leszáll, hiszen haza kell mennie Mohácsra. Megfordul, hogy majd visszamegy a növendékcsoporthoz. De mi van a motorral? Miért nem szól?...

Motor? Gép? Pusztuljon! De ez a szerencsétlen segítsen magán valahogy. Már kiáltani sincs idő, hiszen nyolcvan méteren van csak a gép, dobott ólom, tehetetlen és kormányozhatatlan.

Nádi nagy erőfeszítéssel feláll az ülésben, hátranyúl, hogy megpróbálja kioldani a tétova növendéket. El akarja kapni a heveder kioldóját, de már nem ér el odáig. Irtózatossal emeli ki az ülésből, a gép pörög, a Duna pörög, megőrült minden. Eh, még elszédülök, gondolja. Odakap az ejtőernyő kioldójához, megrántja olyan erővel, hogy szinte szakad a nyitóhuzal. Bizonyosan kioldott már, bizonyosan ugrik, gondolja és nagy megnyugvás tölti el. Bajtárs, többet nem lehetett, több nem telt tőlem, nem emelhettem ki!... Gyere utánam, nehogy feltételezhessék, hogy magamat mentettem, téged hagyjalak veszni. Gyere, gyere!

Soha nem érzett tiszta megkönnyebbültség hunyhatja be a szemét egy pillanatra. Nem ez hát a sokszor elgondolt szikrázó napsütés, hiszen kioldott ernyő zsinórjai fölnyúltak már, mindjárt lobban, ránt az ernyő selyempupolája. Lent, alig néhány méterre, még aranyosabb a Duna Mohács felé folyó vize, a pördülés lassul, hiába, a tehetetlen emberi testet mégis csak fékezi a levegő. Aránylag nem gyors az esés, két testhossznál nem lesz mélyebb a fürdő.

De mi van veled?

A Bücker alig három méterrel följebb pörög lefelé. Furcsán torz, megnyúlt és elvadult a formája. Megnőtt, betölti a napsütéses kék eget, amelyen egy pillanatra lát-

szik még a formás, zsíros kis kumuluszfelhő. Vigyorgó és bosszúálló, fellázadt vazulus már, aki egy gonosz és alattomos ütésbe sűríti össze minden visszatartott erejét. Fehér pontot pörget őrült háta közepén, a fehérsapkás fej azt jelenti, hogy a másik nem menekülhet.

Megőrült ez a gép! El akarja pusztítani utasát?! Várj!

Mélyet lélegzik, majd szétpattan a tüdeje. Még látja, hogy az ernyő elhagyott selyme bomladozóban van, de érzi, hogy nem nyílhat ki, már nincs ideje. Száz méterrel hamarabb kellett volna, de akkor holtáig viselhetné a vádat: megmenthetted volna, de te előbb ugrottál, önmagadra gondoltál. Nem, még a fiúk sem hinnék el, hogy a bálvány nem volt önző és meghunyászkodó. Lesűtnék a szemüket és mellébeszélnek a dolgoknak. Nincs ember, aki elhinné, hogy helyesen cselekedett, mint ahogyan nem is lehet gyávaságnál egyébbel megmagyarázni, ha a parancsnok otthagyja a süllyedő hajót. Most mindjárt víznek csapódik, ráhull a zuhanva fűrődő gép. Két mozdulat az ernyőheveder leoldása. Addigra lelassul a zuhanás ereje. Néhány tempó és felér a felszínre. Ne félj, betyár, ne félj, beérem a gépet, elkapom a szárnyat, kioldalak, kiemellek és kiviszlek háton, még ha csónak se jön elénk.

Irtózatos ütést érez a talpán, ahogy a vízbe ér. A Búcker beérte, de előbb még elkapta az ernyőjét. Csodálatosan és szikrázóan szépet lát Nádi. Aranylő és lilás, kifejezhetetlen földöntúli színegyveleg, pompa, megnyugvás, lágy és távoli melódiák, illatok, ízek és kitárult felszabadulás, Mohács, gondolja, Mohács, talán elkések, vizes lettem, nem baj, hazáig felszáradok a gépben. Anya, tálalhatsz, nézd, itt az arany teljesítményjelvény, kis tokban adták ünnepélyesen. Lambi telefonozatok orvosért, velem ne törődjete, őt térítsétek eszméletre, bizonyosan sok víz ment bele. Menjete a gépért, azok ketten megmondják, hogy hol értünk vizet. Foxi, megyek a Tizenkilencessel, tudod, Anya, amin egyszer vittelek. Nem is érzi a vizet, csodálatos, gondolja, hogy a Dunába estem, mégsem ázott át a ruhám... Nyúlna, amint elhatározta, az ejtőernyő kioldójához, hogy majd kirántja... Megyek, ne félj, végy mély lélegzetet, mélyebbet, majd én...

... Többé nem gondolt semmit. A Búcker utolérte acélszűgyével és eltaposta. Lambi felüvöltött, nekirohant a gátnak, berohant az erdőbe. Ág vérezte, faderék ütötte. Botlott, támaszkodott. Félőrülten rohant a partra és nézte a Bückert, merre van, hol száll? Csak a két papot látta, amint görnyedezve eveznek a víz közepe felé, arra, ahol gyűrűzött és hullámozott a folyó és egy galambszürke üléspárnát ringatott megbolygatott hátán...

A Tasnádi László által vezetett tábor résztvevőinek egy csoportja: B. J., Tariska Ferenc, Tasnádi László, Szokolay András az M. 22-es tervezője, Gyulai főszerelő, Tóth Géza meteorológus tanár, Pettendi János és egy ismeretlen újságíró

Tasnádi László és Pettendi János az érdi táborban 1941-ben

Tasnádi László Balatonkilitin a csillagtúra eseményeit értékeli [1941]

Tasnádi László is részt vett a SZITTYA berepülésében

"Nádi" (Tasnádi László) a GERLE mellett Érden [1942]

Tasnádi László a Gamma Egyesület új M. 22-es gépével 3800 m-es magassági rekordot repült. Az 1. sz. magyar, a 42. sz. ISTUS által adományozott arany-koszorús jelvény tulajdonosa volt. A képen Juhász vezérigazgató és Szabó Béla oktató társaságában áll, egy hónappal repülőhalála előtt [1942]